

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Fideo Gynadledda drwy Zoom	Graeme Francis – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Mawrth, 15 Medi 2020	Kayleigh Imperato – Dipwrwy Glerc
Amser: 09.00	0300 200 6565373
	Deisebau@senedd.cymru

Yn unol â Rheol Sefydlog 34.19, mae'r Cadeirydd wedi penderfynu gwahardd y cyhoedd o gyfarfod y Pwyllgor at ddibenion diogelu iechyd y cyhoedd. Bydd y cyfarfod hwn yn cael ei ddarlledu'n fyw ar www.senedd.tv

- 1 **Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datganiadau o fuddiant**
09:00 (Tudalennau 1 – 45)
- 2 **Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:**

Item 2

- 3 **Dadl ar ddeisebau – Trafodaeth breifat**
(Tudalennau 46 – 49)
- 4 **Deisebau COVID-19**
09.15
 - 4.1 P-05-987 Dylid diweddarau'r canllawiau fel bod Canolfannau Hapchwarae i Oedolion, sy'n fusnesau teuluol, yn gymwys ar gyfer Grantiau
(Tudalennau 50 – 57)
 - 4.2 P-05-991 Sicrhewch fod sticer ar gael i ddangos eich bod yn byw yng Nghymru
(Tudalennau 58 – 60)

4.3 P-05-993 Gwnewch y sector manwerthu'n gwbl hygyrch i bobl anabl
(Tudalennau 61 – 70)

Bydd y ddwy eitem a ganlyn yn cael eu trafod ar y cyd (4.4 a 4.5)

4.4 P-05-998 Dylid gorfodi gwisgo mygydau a gorchuddion wyneb mewn siopau
(Tudalennau 71 – 75)

4.5 P-05-1005 Sicrhau nad yw gwisgo mygydau mewn siopau yn dod yn orfodol
(Tudalennau 76 – 78)

4.6 P-05-999 Sicrhau bod pob ysgol gynradd yn cadw pellter cymdeithasol o 1
metr fan lleiaf ym mis Medi 2020
(Tudalennau 79 – 86)

5 Deisebau Covid-19 newydd sydd eisoes wedi'u datrys

5.1 P-05-994 Caniatáu i adeiladau eglwysi ailagor – er enghraifft, ar gyfer addoli
ar y cyd
(Tudalennau 87 – 90)

5.2 P-05-1004 Caniatáu i Ysgolion Dawns yng Nghymru ailagor ar unwaith ar
gyfer gwersi dan do
(Tudalennau 91 – 94)

5.3 P-05-1019 Dyfarnwch raddau a ragwelwyd gan athrawon i holl fyfyrwyr
Cymru ar gyfer arholiadau 2020
(Tudalennau 95 – 98)

6 Deisebau newydd

6.1 P-05-974 Dylid sicrhau bod technoleg yr aelodau prosthetig a ddarperir gan
GIG Cymru cystal â'r hyn a geir yng ngweddill y DU
(Tudalennau 99 – 109)

6.2 P-05-992 Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i greu corff cyffredin o
wybodaeth am Hanes Cymru fydd pob disgybl yn ei ddysgu
(Tudalennau 110 – 122)

6.3 P-05-1000 Ei gwneud yn orfodol i hanesion pobl dduon a POC y DU gael eu haddysgu yng nghwricwlwm addysg Cymru

(Tudalennau 123 – 133)

6.4 P-05-996 Galw ar Lywodraeth Cymru i beidio â symud, difrodi na dinistrio unrhyw symbolau hanesyddol yng Nghymru

(Tudalennau 134 – 140)

Bydd y ddwy eitem a ganlyn yn cael eu trafod ar y cyd (3.5 a 3.6):

6.5 P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Canolfan Ganser Velindre newydd arfaethedig

(Tudalennau 141 – 160)

6.6 P-05-1018 Cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yng Nghaerdydd mewn unrhyw ymchwiliad yn y dyfodol

(Tudalennau 161 – 165)

6.7 P-05-1002 Dylid rhoi seibiant treth stamp o ran pob ty sy'n cael ei brynu yng Nghymru

(Tudalennau 166 – 175)

6.8 P-05-1003 Mynnu Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol nawr ynghylch gwaredu mwd wedi'i halogi'n radiolegol yn nyfroedd Cymru

(Tudalennau 176 – 205)

7 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

7.1 P-05-962 Diwygiad brys i ymestyn yr oedran y ceir hawl i gymorth addysgol ychwanegol o 25 i 26 ac i ddiffinio pandemig Covid-19 yng nghanllawiau'r Llywodraeth fel amgylchiad eithriadol

(Tudalennau 206 – 210)

7.2 P-05-967 Annog LIC i ddiwygio ei pholisi ar ryddhad ardrethi annomestig i helpu gadw siopau Debenhams ar agor

(Tudalennau 211 – 215)

7.3 P-05-970 Gofynnwch i'r Senedd ailystyried ei phenderfyniad i beidio â rhoi cyllid brys i swau ac acwaria
(Tudalennau 216 – 218)

Bydd y ddwy eitem a ganlyn yn cael eu trafod ar y cyd (7.4 a 7.5):

7.4 P-05-981 Caniatáu i gampfeydd a chanolfannau hamdden ailagor
(Tudalennau 219 – 222)

7.5 P-05-986 Caniatáu i gampfeydd bach a safleoedd hyfforddi personol agor yn gynt yn ystod cyfyngiadau COVID
(Tudalennau 223 – 226)

7.6 P-05-979 Mabwysiadu polisiau llywodraeth y DU o ran llacio'r cyfyngiadau symud
(Tudalennau 227 – 231)

7.7 P-05-983 Rhowch gymorth grant i fusnesau Gwely a Brechwast yng Nghymru sy'n talu'r dreth gyngor ac nid ardrethi busnes
(Tudalennau 232 – 233)

7.8 P-05-984 Dylid rhoi'r gorau i ymgynghoriadau o bell sy'n gwahaniaethu o ran ceisiadau llosgyddion yn ystod y pandemig Covid-19
(Tudalennau 234 – 238)

7.9 P-05-985 Darparu gofal plant i weithiwr allweddol sy'n cyfateb i'r hyn a oedd ar gael cyn pandemig Covid-19
(Tudalennau 239 – 247)

7.10 P-05-988 Rhowch fynediad cyfartal at eu hysgolion a'u hathrawon i blant gweithwyr allweddol
(Tudalennau 248 – 254)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 3

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 4.1

P-05-987 Dylid diweddarau'r canllawiau fel bod Canolfannau Hapchwarae i Oedolion, sy'n fusnesau teuluol, yn gymwys ar gyfer Grantiau Busnes yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Delucia Sidoli, ar ôl casglu cyfanswm o 706 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae gan lawer o drefi yng Nghymru Ganolfan Hapchwarae i Oedolion. O'r holl ganolfannau felly yng Nghymru, dim ond dyrnaid sy'n rhan o gadwyn cenedlaethol; mae'r gweddill yn fusnesau teuluol.

Ar hyn o bryd mae Llywodraeth Cymru yn bendant na fydd yn diweddarau canllawiau Grant Busnes COVID i gefnogi'r canolfannau hapchwarae sy'n fusnesau teuluol. Mae canolfannau hapchwarae i oedolion hefyd wedi'u hepgor o'r Gronfa Gwydnwch Economaidd.

Mae rhai canolfannau hapchwarae yng Nghymru wedi gweithredu ers y 1980au ac mae pob un yn cyflogi pobl leol. Mae'r diffyg cefnogaeth gyfredol yn rhoi cannoedd o swyddi mewn perygl yng Nghymru.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae canolfannau hapchwarae i oedolion wedi cael eu cynnwys yng nghynlluniau grant Lloegr a'r Alban, ac mae busnesau yn y gwledydd hynny wedi cadarnhau eu bod wedi cael y grantiau.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- De Caerdydd a Phenarth
- Canol De Cymru

P-05-987 Dylid diweddarau'r canllawiau fel bod Canolfannau Hapchwarae i Oedolion, sy'n fusnesau teuluol, yn gymwys ar gyfer Grantiau Busnes yng Nghymru

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13465

Rhif y ddeiseb: P-05-987

Teitl y ddeiseb: Dylid diweddarau'r canllawiau fel bod Canolfannau Hapchwarae i Oedolion, sy'n fusnesau teuluol, yn gymwys ar gyfer Grantiau Busnes yng Nghymru

Geiriad y ddeiseb: Mae gan lawer o drefi yng Nghymru Ganolfan Hapchwarae i Oedolion. O'r holl ganolfannau felly yng Nghymru, dim ond dyrnaid sy'n rhan o gadwyn cenedlaethol; mae'r gweddill yn fusnesau teuluol.

Ar hyn o bryd mae Llywodraeth Cymru yn bendant na fydd yn diweddarau canllawiau Grant Busnes COVID i gefnogi'r canolfannau hapchwarae sy'n fusnesau teuluol. Mae canolfannau hapchwarae i oedolion hefyd wedi'u hepgor o'r Gronfa Gwydnwch Economaidd.

Mae rhai canolfannau hapchwarae yng Nghymru wedi gweithredu ers y 1980au ac mae pob un yn cyflogi pobl leol. Mae'r diffyg cefnogaeth gyfredol yn rhoi cannoedd o swyddi mewn perygl yng Nghymru.

Mae canolfannau hapchwarae i oedolion wedi cael eu cynnwys yng nghynlluniau grant Lloegr a'r Alban, ac mae busnesau yn y gwledydd hynny wedi cadarnhau eu bod wedi cael y grantiau.

1. Cefndir

Fel rhan o'i hymateb i bandemig y coronafeirws, mae Llywodraeth Cymru wedi gweithredu nifer o gynlluniau i gefnogi busnesau, gan gynnwys drwy grantiau sy'n gysylltiedig â gwerth ardrethol eiddo a rhyddhad ar gyfer ardrethi annomestig.

Mae ardrethi busnes (a elwir hefyd yn ardrethi annomestig) wedi'u datganoli'n llwyr i Gymru ers mis Ebrill 2015.

Mae Canolfannau Hapchwarae i Oedolion, a elwir yn aml yn arcedau, yn dod o dan drefniadau trwyddedu penodol, fel y nodir gan y [Comisiwn Hapchwarae](#)

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Ar [19 Mawrth](#), cyhoeddodd y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd becyn cymorth i fusnesau sy'n delio â COVID-19. Roedd hyn yn dilyn cyhoeddiad ar [17 Mawrth](#) ynghylch cymorth i fusnesau.

Mae'r cymorth yn cynnwys rhyddhad ardrethi busnes 100 y cant i bob eiddo a ddefnyddir ar gyfer manwerthu, hamdden a lletygarwch. Diwygiwyd hyn wedyn ar [24 Mawrth](#) i beidio â chynnwys eiddo sydd â gwerth ardrethol o £500,000 neu fwy. Nid yw'r [canllawiau](#) sy'n ymwneud â'r rhyddhad hwn yn cyfeirio'n benodol at Ganolfannau Hapchwarae i Oedolion nac arcedau. Fodd bynnag, mae'n eithrio 'casinos a chlybiau gamblo'.

Cyflwynodd y pecyn cymorth hefyd ddau grant i fusnesau sy'n bodloni meini prawf penodol, sy'n cael eu darparu drwy awdurdodau lleol (nid yw'r canllawiau ar gyfer y cynlluniau hyn bellach ar gael ar [wefan BusnesCymru](#)). Y rhain yw:

- Grant 1: Mae grant o £25,000 ar gael i fusnesau manwerthu, hamdden a lletygarwch mewn adeiladau sydd â gwerth ardrethol rhwng £12,001 a £51,000. Mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, busnesau sy'n meddiannu eiddo fel siopau, bwytai, caffis, lleoedd yfed, sinemâu, lleoliadau cerddoriaeth fyw, gwestai, tai llety, lletyau a llety hunanarlwyo.
- Grant 2: Grant o £10,000 i bob busnes sy'n gymwys i gael [Rhyddhad Ardrethi Busnesau Bach](#) yng Nghymru sydd â gwerth ardrethol o £12,000 neu lai.

Estynnwyd y cynllun grant ar [6 Mai](#) i bob trethdalwr sy'n gymwys i gael rhyddhad elusennol a rhyddhad i Glybiau Chwaraeon Amatur Cymunedol, sy'n gweithredu yn y sectorau manwerthu, hamdden a lletygarwch mewn eiddo sydd â gwerth ardrethol o £12,000 neu lai. Gallent gael mynediad at grant o £10,000 drwy'r cynllun.

Yn ei llythyr at y Pwyllgor Deisebau ynghylch y ddeiseb hon, mae Llywodraeth Cymru yn amlinellu nad oes dim cynlluniau i ddiwygio'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer y cynlluniau rhyddhad ardrethi a chymorth grantiau. Mae'n nodi tri amod penodol sy'n cael eu hystyried gan awdurdodau lleol mewn perthynas ag arcedau difyrion a busnesau tebyg:

1. Mae gan bob busnes sy'n cael rhyddhad ardrethi busnesau bach (SBRR) hawl i grant o £10k. Mae hyn yn golygu y gallai sefydliadau hapchwarae / gamblo llai sy'n elwa o SBRR hefyd fod yn gymwys i gael grant.
2. Mae arcedau o'r math y gellid eu cyfrif fel difyrion yn hytrach nag adeiladau gamblo yn cael eu hystyried yn sefydliadau hamdden ac yn gymwys i gael y grantiau naill ai trwy'r llwybr SBRR neu, lle mae gwerth ardrethol yr adeiladau yn eu gwneud yn gymwys, am y grant mwy o £25k fel cyfleusterau hamdden.
3. Nid yw sefydliadau hapchwarae (fel sydd i'w cael yn gyffredinol yng nghanol dinasoedd ond a allai fod wedi'u lleoli yn unrhyw le hefyd) sydd fel arfer â mynediad cyfyngedig i bobl 18 oed a hŷn ac sydd a) heb hawl i SBRR a b) lle mai gamblo yn hytrach na difyrrwch yw'r prif weithgaredd, yn gymwys ar gyfer y grant manwerthu, hamdden a lletygarwch. Mae canllawiau'r cynllun ardrethi annomestig ar gyfer Rhyddhad Ardrethi Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch yng Nghymru - 2020-21 yn eithrio hereditamentau gamblo yn benodol.

Caeodd y cynllun grantiau i geisiadau newydd ar 30 Mehefin 2020.

Mae Llywodraeth y DU wedi cynnig grantiau tebyg i fusnesau yn Lloegr:

- Grant o **£10,000** i fusnesau bach sy'n gymwys i gael **Rhyddhad Ardrethi Busnesau Bach** neu **Ryddhad Ardrethi Gwledig** (mae'r trothwy ar gyfer busnesau bach yn Lloegr yn golygu eiddo sydd â gwerth adrethol o dan £15,000).
- **Grant o £25,000 i fusnesau manwerthu, lletygarwch a hamdden** sydd â gwerth adrethol dros £15,000 ac o dan £51,000.

Mae hefyd wedi ehangu **Cynllun Gostyngiad Manwerthu 2020-21** i ryddhad ardrethi busnes 100 y cant ac i gynnwys sectorau hamdden a lletygarwch. Mae'r canllawiau cysylltiedig yn nodi bod casinos, clybiau gamblo a neuaddau bingo yn gymwys i gael y rhyddhad.

Mae Llywodraeth yr Alban hefyd wedi cynnig dau grant:

- **Grant o hyd at £10,000** i fusnesau bach cymwys (h.y. trethdalwr sy'n cael y Cynllun Bonws Busnesau Bach neu'r Rhyddhad Gwledig)
- **Grant o hyd at £25,000** i fusnesau manwerthu, lletygarwch a hamdden cymwys sydd â gwerth adrethol rhwng £18,001 a hyd at £51,000 ac yn cynnwys hynny. Mae'r mathau o eiddo sy'n gymwys yn cynnwys, er enghraifft, neuaddau bingo a difyrion.

Mae Llywodraeth yr Alban hefyd wedi gweithredu **rhyddhad ardrethi busnes 100 y cant ar gyfer y sectorau manwerthu, lletygarwch a hamdden**. Mae rhestr o eiddo cymwys wedi'i chynnwys yn y **rheoliadau perthnasol** ac mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, neuaddau bingo.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Mewn ymateb i **gwestiwn ysgrifenedig** (29 Ebrill 2020) yn gofyn i'r Gweinidog gadarnhau:

... bod canolfannau hapchwarae i oedolion yn siopau sy'n manwerthu gweithgareddau hamdden ac felly â hawl i fanteisio ar y grant ar gyfer busnesau manwerthu hamdden a lletygarwch sy'n talu ardrethi, fel lleoliadau tebyg, megis neuaddau bingo, ac fel y gwnânt yn Lloegr o dan y cynllun cyfatebol yno. ...

Atebodd Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru (13 Mai 2020):

The guidance recognises that some of the categories listed may include a range of different business activities. Where the guidance is not explicit, it is for local authorities to determine whether the activities of an individual business align with the purpose of the scheme.

Mewn ymateb i **gwestiwn ysgrifenedig** yn gofyn a fyddai diwygiad yn cael ei wneud i ganllawiau'r grant er mwyn "sicrhau bod canolfannau hapchwarae ac arcedau difyrion yn cael eu cynnwys ar y rhestr o fusnesau manwerthu, lletygarwch a hamdden sy'n gymwys i gael rhyddhad" (19 Mai 2020). Atebodd y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd ar (5 Mehefin 2020) nad oes unrhyw gynlluniau i ddiwygio'r meini prawf cymhwysedd.

Mae Pwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau wedi cyhoeddi **galwad agored am dystiolaeth a profiadau o effaith COVID-19**. Trwy hyn mae wedi cael **tystiolaeth gan Bacta** - y gymdeithas fasnach ar gyfer y diwydiant difyrion a pheiriannau hapchwarae yn y DU. Dywedir:

The situation in Wales has been more problematic than in other parts of the UK, as Welsh Government and local authority decision-making has meant that many high street and seaside arcades have not been able to access the rate-related Retail, Leisure and Hospitality Grant.

Mae'r Pwyllgor Deisebau wedi ystyried dwy ddeiseb yn ymwneud â COVID-19 ac Ardrethi Busnes:

- **P-05-967: Annog Llywodraeth Cymru i ddiwygio ei pholisi ar ryddhad ardrethi annomestig i helpu i gadw siopau Debenhams ar agor yng Nghymru** (23 Mehefin 2020)
- **P-05-968: Talu grantiau Coronafeirws i bob busnes sy'n gymwys i gael Rhyddhad Ardrethi i Fusnesau Bach, yr un fath â gweddill y DU** (23 Mehefin 2020)

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-05-987
Ein cyf/Our ref RE/00453/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor
Deisebau

14 Gorffennaf 2020

Annwyl Janet,

Diolch ichi am eich llythyr, yn rhinwedd eich rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau, ynglŷn ag ardrethi annomestig a'r cymorth i fusnesau a ddarperir gan Lywodraeth Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod na fydd pob busnes yn elwa ar y cynllun rhyddhad ardrethi, a'r cymorth grant sy'n gysylltiedig ag ardrethi, a ddarperir fel rhan o'r ymateb i bandemig y coronafeirws. Mae'r pecyn cymorth wedi cael ei gynllunio i fod yn fforddiadwy o fewn y cyllid sydd ar gael, ac er mwyn sicrhau eglurder a chysondeb wrth weinyddu'r cynlluniau, nid oes unrhyw fwriad i ddiwygio'r meini prawf cymhwysedd.

Mae'r awdurdodau lleol wedi bod yn gweinyddu cynlluniau grantiau ardrethi annomestig mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru ac ar ei rhan. Drwy gydweithio ar hynny, maent wedi cyflawni gwaith gwyb, gan ddsbarthu dros 60,000 o ddyraniadau a thros £729 miliwn o gyllid cymorth ers i'r argyfwng ddechrau ym mis Mawrth.

Byddwch yn gwybod am y canllawiau y mae Gweinidogion Cymru wedi eu cyhoeddi mewn perthynas â'r cynlluniau grantiau ardrethi annomestig. Mae ein partneriaid awdurdodau lleol, er bod ganddynt y disgresiwn i ddweud a ddylai grant gael ei ddyfarnu ai peidio, yn cadw at y canllawiau hyn wrth iddynt weithredu'r cynlluniau. O ran arcedau difyrion yn benodol, a busnesau tebyg, mae awdurdodau lleol yn ystyried yn fanwl yr amodau canlynol cyn dyfarnu cyllid grant:

1. Mae gan bob busnes sy'n derbyn rhyddhad ardrethi busnesau bach yr hawl i gael grant o £10,000. Mae hynny'n golygu y gallai busnesau gamblo bach sy'n elwa ar y rhyddhad ardrethi a roddir i fusnesau bach hefyd fod yn gymwys i gael grant.

2. Mae arcedau, y gellir eu categoreiddio'n fusnesau sy'n cynnig difyrion yn hytrach na busnesau gamblo, yn cael eu hystyried yn fusnesau hamdden. Gallant felly fod yn gymwys i gael grant, naill ai drwy'r llwybr rhyddhad ardrethi i fusnesau bach, neu, os bydd gwerth ardrethol y safle yn eu gwneud yn gymwys, gallant fod yn gymwys i gael y grant mwy o £25,000.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 56
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

3. Nid yw busnesau gamblo (sydd wedi eu lleoli fel arfer yng nghanol dinasoedd, er y gallent fod mewn mannau eraill hefyd), y mae mynediad iddynt wedi ei gyfyngu i bobl 18 oed ac yn hŷn, ac a) nad ydynt â'r hawl i gael rhyddhad ardrethi i fusnesau bach a b) gamblo yn hytrach na difyrrwch yw eu prif weithgarwch, yn gymwys i gael y grant manwerthu, hamdden a lletygarwch. Mae canllawiau'r cynllun ardrethi annomestig ar gyfer rhyddhad ardrethi i fusnesau manwerthu, hamdden a lletygarwch – 2020-21, yn dweud yn benodol nad yw'r cynllun yn cynnwys hereditamentau gamblo.

Mae wedi cael ei wneud yn glir i awdurdodau lleol fod Gweinidogion yn cefnogi'n llawn y defnydd o'u pwerau yn ôl disgrisiwn i ddyfarnu grantiau ardrethi annomestig ai peidio, yn seiliedig ar y canllawiau perthnasol.

Yn gywir,

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd
Minister for Finance and Trefnydd

Eitem 4.2

P-05-991 Sicrhewch fod sticer ar gael i ddangos eich bod yn byw yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Rosalind Rhodes, ar ôl casglu 39 llofnod arlein a 42 ar bapur, sef cyfanswm o 81 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae llawer o Gymry yn ofni am bobl yn dod i mewn a allai ddod â Coronafeirws. Mae'n rhaid i'r DVLA neu gynghorau lleol ddarparu'r sticer neu'r cerdyn dwyieithog hwn.

Gwybodaeth Ychwanegol

Sticer fel hyn:

RWY'N BYW YNG NGHYMRU

LL10 XXX

Mae'n amlwg i'r heddlu ei weld ond gellid cael gwared arno'n hawdd pe bai angen.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyfor Meirionnydd
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Ein cyf/Our ref KS/04217/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

22 Gorffennaf 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 6 Gorffennaf ynghylch Deiseb P-05-991 Darpru Sticer yn datgan eich bod yn byw yng Nghymru.

Nid oes gennym unrhyw gynlluniau i gyflwyno sticer sy'n datgan eich bod yn byw yng Nghymru. Mae ein gwefan fanwl am y Coronafeirws yn cynnig ystod eang o wybodaeth a chyngor manwl, ar <https://llyw.cymru/coronafeirws>. Mae canllawiau penodol am drafndiaeth i'w gweld ar <https://llyw.cymru/teithio-coronafeirws>.

Yn gywir

Ken Skates AS/MS
Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru
Minister for Economy, Transport and North Wales

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

**P-05-991 Make available a sticker stating you live in Wales, Correspondence –
Petitioner to Committee, 28.08.20**

I started this petition because friends were being stopped 2 or 3 times a day, on their way in & out of Bala. Eventually the police remembered them & waved them on. The police behaved admirably. They were friendly & chatty but I thought this was a waste of their valuable time & safety. Rarely are police seen with any protection. They were there, at that time, to stop people holidaying in Wales & coming in to Wales because of Covid 19.

I thought a card or sticker(depending if people wanted to keep it up all the time or not), stating 'Rwy'n byw yng Nghymru' / 'I live in Wales ' & their post code would be a useful & proud effort that people could make. On the back in small print, the person could write their name, the car registration & their locality, in case of theft. The police could then just wave them on(unless they were behaving inappropriately).

The card would be voluntary, for a small cost, with some identification noting that it was official &/or a number. The latter could be used as a reference for the police, if it became necessary. The card could be bought from the DVLA or local councils. A councillor has signed the petition because he thought it may be useful if there is a 2nd wave.

If this second wave comes, Wales does not want hoards of day trippers. These are the people who leave the rubbish, do not social distance & defecate in the countryside. We do want people who have bothered to book in B&B's, self catering, hotels etc. Even 2nd home owners would be welcome because we need the economy, in safety, cleanliness & respect for Wales.

The people who have booked could perhaps be provided with their own pass, from their B&B, or hotel etc.

The day trippers could then be stopped by the police because they would not have a card or sticker.

Perhaps if it became popular to have a sticker or card it may be a deterrent to these day visitors. We seriously need to keep Wales safe.

Cofion cynnes,

P-05-993 Gwnewch y sector manwerthu'n gwbl hygyrch i bobl anabl

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Angharad Paget-Jones, ar ôl casglu cyfanswm o 173 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Yn ystod pandemig Covid-19, mae llawer o siopau hanfodol wedi defnyddio dulliau diogelwch sydd wedi eithrio llawer o bobl anabl. Ni chafodd pobl â nam ar y golwg eu cynnwys yn y slotiau siopa blaenoriaeth cyn diwedd mis Mai. Mae'r holl arwyddion a marciau llawr yn bur weledol, sy'n dda i ddim os oes gennych olwg gwan neu ddim golwg. Nid yw systemau un ffordd mewn siopau'n ddigon llydan i ddefnyddwyr cadair olwyn ac mae cilfachau i'r anabl yn cael eu defnyddio fel lle i bobl giwio.

Gwybodaeth Ychwanegol

Wrth i'r cyfyngiadau symud gael eu llacio, mae pobl anabl yn wynebu mwy o heriau. Mae bysiau a threnau wedi selio cilfachau i'r anabl, ni all pobl fyddar ddarllen gwefusau gyda phobl yn gwisgo mygydau wyneb ac, wrth agor bariau, caffis a bwytai, bydd mwy o seddi awyr agored yn bosibl. Mae hyn yn peri mwy o risg i bobl anabl gan fod seddi awyr agored, y rhan fwyaf o'r amser, yn cymryd dros le cyhoeddus ac yn achosi perygl a rhwystr.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberafan
- Gorllewin De Cymru

P-05-993 Gwnewch y sector manwerthu'n gwbl hygrych i bobl anabl

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13466

Rhif y ddeiseb: P-05-993

Teitl y ddeiseb: Gwnewch y sector manwerthu'n gwbl hygrych i bobl anabl

Testun y ddeiseb:

Yn ystod pandemig Covid-19, mae llawer o siopau hanfodol wedi defnyddio dulliau diogelwch sydd wedi eithrio llawer o bobl anabl. Ni chafodd pobl â nam ar y golwg eu cynnwys yn y slotiau siopa blaenoriaeth cyn diwedd mis Mai. Mae'r holl arwyddion a marciau llawr yn bur weledol, sy'n dda i ddim os oes gennych olwg gwan neu ddim golwg. Nid yw systemau un ffordd mewn siopau'n ddigon llydan i ddefnyddwyr cadair olwyn ac mae cilfachau i'r anabl yn cael eu defnyddio fel lle i bobl giwio.

Gwybodaeth ychwanegol

Wrth i'r cyfyngiadau symud gael eu llacio, mae pobl anabl yn wynebu mwy o heriau. Mae bysiau a threnau wedi selio cilfachau i'r anabl, ni all pobl fyddar ddarllen gwefusau gyda phobl yn gwisgo mygydau wyneb ac, wrth agor bariau, caffis a bwytai, bydd mwy o seddi awyr agored yn bosibl. Mae hyn yn peri mwy o risg i bobl anabl gan fod seddi awyr agored, y rhan fwyaf o'r amser, yn cymryd dros le cyhoeddus ac yn achosi perygl a rhwystr.

1. Cefndir

Mae'r newidiadau a wnaed i'n hamgylchedd adeiledig yn sgil y pandemig, a'r modd y mae'r newidiadau hyn wedi effeithio ar hygyrchedd, wedi bod yn bryder mawr wrth i fusnesau ailagor yn raddol.

1.1. Gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae tair rhan o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn berthnasol i'r mater hwn.

Dyletswydd i wneud 'addasiadau rhesymol'

Mae Adran 20 yn gosod dyletswydd ar ddarparwyr nwyddau, gwasanaethau a chyfleusterau i wneud **addasiadau rhesymol er mwyn osgoi sefyllfa oedd lle bydd person anabl o dan 'anfantais sylweddol'** o'i gymharu â pherson nad yw'n anabl wrth geisio cael mynediad at wasanaethau a chyfleusterau.

Mae'r ddyletswydd hon yn cynnwys tri gofyniad:

- newid **y ffordd y mae pethau'n cael eu gwneud;**
- gwneud newidiadau i oresgyn rhwystrau a grëwyd gan **nodweddion ffisegol** adeilad y darparwr gwasanaeth;
- darparu **cymhorthion a gwasanaethau ychwanegol**, fel darparu offer ychwanegol neu ddarparu gwasanaeth gwahanol neu ychwanegol.

Nid yw'r Ddeddf yn rhagnodi beth allai gynrychioli addasiad rhesymol, gan fod hyn i'w benderfynu yn unol ag amgylchiadau penodol pob achos unigol.

Mae canllawiau'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yn nodi bod **yr hyn sy'n rhesymol yn dibynnu ar faint a natur y busnes, ymhlith ystyriaethau eraill**. Felly, gall yr hyn sy'n cael ei ystyried yn addasiad rhesymol i sefydliad mawr fel banc fod yn wahanol i'r hyn sy'n cael ei ystyried yn addasiad rhesymol ar gyfer siop fach annibynnol.

Dyletswydd cydraddoldeb cyffredinol y sector cyhoeddus

Mae Adran 149 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn creu un ddyletswydd cydraddoldeb ar gyfer y sector cyhoeddus yng Nghymru, Lloegr a'r Alban. Mae dyletswydd cydraddoldeb cyffredinol y sector cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus, ac unrhyw gorff sy'n cyflawni swyddogaethau o natur gyhoeddus, ystyried anghenion grwpiau gwarchodedig (er enghraifft, pan fyddant yn darparu gwasanaethau ac yn eu harferion cyflogaeth.)

Mae'r ddyletswydd gyffredinol yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus roi sylw dyledus i'r angen i gymryd y camau a ganlyn:

- dileu gwahaniaethu, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac ymddygiad arall a waherddir gan y Ddeddf;
- datblygu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a'r rheini nad ydynt yn ei rhannu; a
- meithrin cydberthnasau da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a'r rheini nad ydynt yn ei rhannu.

Dyletswyddau cydraddoldeb penodol y sector cyhoeddus yng Nghymru

Mae Adran 153 o'r Ddeddf yn rhoi'r pŵer i Weinidogion yng Nghymru, Lloegr a'r Alban osod **dyletswyddau penodol** drwy gyfrwng rheoliadau. Mae'r dyletswyddau penodol yn ofynion cyfreithiol a ddyfeisiwyd i helpu awdurdodau cyhoeddus gyflawni'r ddyletswydd gyffredinol.

Mae **dyletswyddau cydraddoldeb penodol y sector cyhoeddus** yng Nghymru yn gosod rhwymedigaethau amrywiol ar fwyafrif yr awdurdodau cyhoeddus yng Nghymru (fel awdurdodau lleol neu fyrddau iechyd) gan gynnwys (ymhlith eraill):

- cynhyrchu **amcanion cydraddoldeb a Chynlluniau Cydraddoldeb Strategol**;
- **ymgysylltu** gyda phobl o grwpiau gwarchoddedig wrth gyflawni eu swyddogaethau;
- asesu **effaith** eu penderfyniadau ar **gydraddoldeb**;
- casglu **gwybodaeth am gydraddoldeb**.

1.2. Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (EHRC) yw rheoleiddiwr Deddf Cydraddoldeb 2013. Ar ôl cyfnewid gohebiaeth gychwynnol ar y mater dan sylw, ysgrifennodd Rebecca Hilsenrath, ei Brif Weithredwr **lythyr agored** at Gonsortiw Manwerthu Prydain ym mis Mai, yn nodi bod y consortiw wedi **methu â chydabod y rhwymedigaethau cyfreithiol ar fanwerthwyr i wneud addasiadau rhesymol ar gyfer pobl anabl**. Mae'r llythyr yn pwysleisio'r ffaith nad yw cefnogaeth wirfoddol yn negyddu'r gofynion cyfreithiol ar fanwerthwyr.

Nododd y llythyr hefyd fod y **diffiniad cyfreithiol o 'anabledd' yn llawer mwy eang na'r grŵp o bobl y bu gofyn iddynt 'warchod' eu hunain**, sy'n golygu bod risg y gallai gweithredoedd y manwerthwyr adael pobl anabl yn ynysig ac yn methu â siopa am hanfodion.

Nododd y llythyr hefyd fod yr EHRC wrthi'n **adolygu dros 300 o hawliadau yn erbyn archfarchnadoedd mawr** am fethu ag ystyried anghenion pobl anabl a gwneud addasiadau at ddibenion caniatáu i bobl siopa am hanfodion.

Oherwydd pryderon parhaus bod rhai manwerthwyr yn methu â gwneud addasiadau rhesymol i gwsmeriaid anabl, ar 3 Medi cyhoeddodd y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol **ganllawiau** newydd sy'n esbonio'r camau syml y gall manwerthwyr eu cymryd i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r gyfraith.

Mae'n argymhell y dylai manwerthwyr:

1. Darparu gwasanaeth sy'n diwallu anghenion eu cwsmeriaid i gyd;
2. Cynllunio ymlaen llaw i feddwl am anghenion eu cwsmeriaid anabl;
3. Cyfathrebu â'u cwsmeriaid, a
4. Hyfforddi eu staff.

Mae'r canllawiau'n cynnwys amrywiaeth o ffyrdd ymarferol o wella hygyrchedd mewn siopau er mwyn sicrhau y cydymffurfir â'r gyfraith.

2. Camau gan Lywodraeth Cymru

Ymateb Llywodraeth Cymru i uchafbwyntiau'r ddeiseb:

- “Mae’n ofynnol i Awdurdodau Lleol gynnal **Asesiadau Effaith Integredig** ac **ymgysylltu’n rhagweithiol â phobl anabl** lle y gallai effeithiau anfwriadol ddigwydd. Mae angen i Awdurdodau Lleol allu darparu tystiolaeth, ar gais, fod hyn wedi digwydd cyn y gallwn ryddhau cyllid”;
- “Mae Llywodraeth Cymru’n cydweithio’n agos â **manwerthwyr a Chonsortium Manwerthu Cymru** er mwyn sicrhau bod camau digonol yn cael eu cymryd i ddiwallu anghenion defnyddwyr anabl o fewn cyfyngiadau’r protocolau ynghylch cadw pellter cymdeithasol”;
- “Mae cyfarfodydd rhwng aelodau o Gonsortium Manwerthu Cymru a sefydliadau anabledau wedi profi’n ddefnyddiol o safbwynt rhannu gwybodaeth ac adborth ynghylch y cyfathrebu a’r addasiadau sy’n ofynnol er mwyn diwallu anghenion defnyddwyr a gweithwyr anabl. O’r herwydd mae llawer o fanwerthwyr wedi cynnig **oriau penodedig ar gyfer defnyddwyr hŷn a defnyddwyr agored i niwed**, a hefyd wedi caniatáu i **gynorthwyyr personol** siopa gyda phrynwyr pan fo angen. Mae archfarchnadoedd hefyd wedi cyflwyno **talebau neu gardiau rhodd electronig**, sy’n galluogi i aelodau o deuluoedd, ffrindiau a gwirfoddolwyr siopa ar ran pobl eraill. Maent hefyd yn cynnig **hyfforddiant** i staff ynghylch y ffordd orau o ddiwallu anghenion eu cwsmeriaid anabl”, ac

- “Wrth i’r economi ailagor mae Llywodraeth Cymru **yn disgwyl i anghenion y cyhoedd o ran hygyrchedd gael eu diwallu’n llwyr lle y bo’n bosibl**. Os yw’r cyfreithiau ynghylch cadw pellter o 2 fetr yn gwneud hynny’n anodd mae’n ofynnol cyflwyno trefniadau eraill digonol ar gyfer sicrhau mynediad”.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Cyhoeddodd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau yn Senedd Cymru adroddiad yn ddiweddar ar **anghydraddoldeb a'r pandemig**. Un o’r prif negeseuon yn yr adroddiad oedd bod angen gwella hygyrchedd.

Dywedodd y Pwyllgor:

“Mae'r pandemig wedi gosod heriau cymhleth i bobl anabl. Ni ddylai'r newidiadau a wneir i'n hamgylchedd a'n bywydau arwain at lai o annibyniaeth i bobl, ac mae angen i Lywodraeth Cymru sicrhau bod barn pobl anabl yn cael ei hystyried wrth wneud penderfyniadau am y 'normal newydd'.”

Gwnaeth y Pwyllgor nifer o argymhellion i Lywodraeth Cymru ynghylch hygyrchedd, gan gynnwys argymell y dylai:

- gynnal **ymgyrch ymwybyddiaeth y cyhoedd ynghylch cadw pellter cymdeithasol** i bwysleisio'r gwahanol heriau y mae'r 'normal newydd' yn eu gosod i wahanol bobl;
- darparu **canllawiau cyflym i fusnesau sy’n ailagor ynghylch hygyrchedd ffisegol a chyfathrebu**;
- sefydlu **cynllun dosbarthu nwyddau â blaenoriaeth ar gyfer pobl anabl** nad ydynt yn gwarchod (tebyg i gynllun DEFRA/RNIB yn Lloegr);
- penodi **arweinydd hygyrchedd** o fewn Llywodraeth Cymru i oruchwylio’r gwaith o lunio’r holl wybodaeth allweddol am iechyd y cyhoedd a gwybodaeth arall mewn fformatau hygyrch; a
- sicrhau bod **asesiad effeithiol o’r effaith ar gydraddoldeb**, a dadansoddiad o'r effaith ar hawliau dynol, yn cyd-fynd â phob penderfyniad polisi neu ddeddfwriaethol mawr. Dylid cyhoeddi’r ddau ar-lein a dylid anfon copïau at y Pwyllgor hwn i'w hadolygu.

Mae'n ofynnol i Lywodraeth Cymru ymateb yn ffurfiol i'r argymhellion hyn ym mis Medi.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref KS/04233/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

21 Gorffennaf 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 6 Gorffennaf ynghylch sicrhau bod busnesau manwerthu yn gwbl hygyrch.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn deall y gall unrhyw newidiadau i'r amgylchedd ffisegol greu anawsterau i bobl ddall a phobl sydd â nam ar eu golwg gan y gall llwybrau fod yn anghyfarwydd ac yn anodd eu rhagweld. Mae Llywodraeth Cymru wedi atgoffa Awdurdodau Lleol ynghylch eu dyletswydd i sicrhau bod unrhyw newidiadau i amgylcheddau ffisegol yn cael eu gweithredu mewn modd nad yw'n creu anawsterau anfwriadol ar gyfer pobl anabl.

Mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol gynnal Aseidiadau Effaith Integredig ac ymgysylltu'n rhagweithiol â phobl anabl lle y gallai effeithiau anfwriadol ddigwydd. Mae angen i Awdurdodau Lleol allu darparu tystiolaeth, ar gais, fod hyn wedi digwydd cyn y gallwn ryddhau cyllid.

Mae Llywodraeth Cymru'n cydweithio'n agos â manwerthwyr a Chonsortium Manwerthu Cymru er mwyn sicrhau bod camau digonol yn cael eu cymryd i ddiwallu anghenion defnyddwyr anabl o fewn cyfyngiadau'r protocolau ynghylch cadw pellter cymdeithasol. Mae'r gwaith hwn yn barhaus a bydd angen mynd i'r afael â bylchau o safbwynt cymorth, ac yn arbennig o ran grwpiau agored i niwed ar lefel ehangach, gan gynnwys y rhai nad yw eu llais bron byth yn cael ei glywed, y rhai agored i niwed a'r rhai sydd wedi'u hallgáu'n gymdeithasol.

Mae cyfarfodydd rhwng aelodau o Gonsortium Manwerthu Cymru a sefydliadau anabledau wedi profi'n ddefnyddiol o safbwynt rhannu gwybodaeth ac adborth ynghylch y cyfathrebu a'r addasiadau sy'n ofynnol er mwyn diwallu anghenion defnyddwyr a gweithwyr anabl. O'r herwydd mae llawer o fanwerthwyr wedi cynnig oriau penodedig ar gyfer defnyddwyr hŷn a defnyddwyr agored i niwed, a hefyd wedi caniatáu i gynorthwyyr personol siopa gyda phrynwyr pan fo angen. Mae archfarchnadoedd hefyd wedi cyflwyno talebau neu gardiau rhodd electronig, sy'n galluogi i aelodau o deuluoedd, ffrindiau a

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 68
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

gwirfoddolwyr siopa ar ran pobl eraill. Maent hefyd yn cynnig hyfforddiant i staff ynghylch y ffordd orau o ddiwallu anghenion eu cwsmeriaid anabl.

Wrth i'r cyfyngiadau ar rannau o'r economi gael eu llacio'n ofalus gan gynnwys lletygarwch a manwerthu mae'n bwysicach nag erioed i sicrhau bod y cyhoedd a gweithluoedd yn ddiogel. Wrth i'r economi ailagor mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i anghenion y cyhoedd o ran hygyrchedd gael eu diwallu'n llwyr lle y bo'n bosibl. Os yw'r cyfreithiau ynghylch cadw pellter o 2 fetr yn gwneud hynny'n anodd mae'n ofynnol cyflwyno trefniadau eraill digonol ar gyfer sicrhau mynediad.

Rydym yn deall, fodd bynnag, fod llawer iawn mwy o waith i'w wneud ac mae swyddogion yn parhau i gydweithio â manwerthwyr er mwyn sicrhau bod modd i bobl ddall a phobl sydd â nam ar eu golwg barhau'n annibynnol wrth i fesurau'r cyfnod clo gael eu llacio. Caiff y materion yr ydych yn tynnu sylw atynt yn eich llythyr, a hefyd y ddeiseb a gyflwynwyd, yn cael eu hystyried.

Yn gywir

Ken Skates AS/MS

Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru
Minister for Economy, Transport and North Wales

**P-05-993 Make retail in Wales fully accessible to disabled people,
Correspondence – Petitioner to Committee 09.09.20**

The restrictions disabled people face are still happening 6 months on from Covid. Disabled bays being used for queues, assistance not being made available for those who need it in store and One way systems which blind people can not navigate, service dog owners are being refused entry into establishments and outdoor seating clutters pavements (even if the road is pedestrianised that's not use to service dogs and wheelchair users)

The equalities commission published materials last week on the equality act and how stores need to adhere to it. Although it only need a week no changes have happened, and it's 6 months on this should have come out sooner and business still have no clue.

Kind regards,

Angharad

P-05-998 Dylid gorfodi gwisgo mygydau/gorchuddion wyneb mewn siopau

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Matthew Engstrom, ar ôl casglu cyfanswm o 5,516 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ar hyn o bryd, rwy'n gweithio ym maes manwerthu ac, er gwaethaf ymdrech gynhwysfawr iawn gan fy nghyflogwr, nid yw'r camau diogelwch sydd ar waith yn ddigon os yw cwsmer yn penderfynu anwybyddu'r rheolau. Byddai gorfodi gwisgo gorchuddion wyneb y tu mewn i siopau'n ffordd deg ac effeithiol o ddiogelu staff a chwsmeriaid ymhellach.

Gwybodaeth Ychwanegol

Bydd gwisgo gorchuddion wyneb mewn siopau'n helpu i atal trosglwyddo Covid 19 ac, yn ogystal ag ymdrechion cadw pellter cymdeithasol a hylendid, bydd yn diogelu staff a chwsmeriaid ymhellach.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pontypridd
- Canol De Cymru

Your ref: P-05-998
Our ref: KS/04826/20

Janet Finch-Saunders MS
Government.Committee.Business@gov.wales

14 August 2020

Diolch am eich llythyr dyddiedig 27 Gorffennaf ar ran y Pwyllgor Deisebau ynghylch ei gwneud yn orfodol gwisgo mygydau/gorchuddion wyneb mewn siopau.

Rydym yn cadw golwg ar y sefyllfa o hyd ynghylch a ddylid gwneud gwisgo mygydau'n orfodol. Gwnaeth y Prif Weinidog ymdrin â'r mater yn ei sesiwn byw ar Facebook yr wythnos hon – y gwnaeth y BBC gyfeirio ato: <https://www.bbc.co.uk/cymrufyw/53735867>

Mae'r dystiolaeth yn glir o hyd mai'r ffordd orau o amddiffyn eich hun ac eraill rhag yr haint yw cadw at y rheolau cadw pellter, osgoi cyffwrdd ag arwynebau ac â'ch wyneb a golchi'ch dwylo'n rheolaidd. Ceir tystiolaeth sy'n awgrymu bod gwisgo gorchudd wyneb yn rhoi ymdeimlad ffug o ddiogelwch ac yn gwneud pobl yn llai gofalus o ran cadw pellter a golchi dwylo.

Dylid nodi serch hynny ei bod yn orfodol gwisgo gorchudd wyneb ar drafnidiaeth gyhoeddus yng Nghymru os ydych chi'n 11 oed neu fwy, heblaw am rai eithriadau. Mae'r gofyn hwn yn rhan o amrywiaeth eang o gyfyngiadau a gofynion sy'n ceisio rhwystro'r feirws rhag lledaenu, ond fe fyddwn yn ei wneud yn orfodol mewn manau eraill os bydd y coronafeirws yn dechrau lledaenu yng Nghymru unwaith eto.

Y prif reswm dros wisgo gorchuddion wyneb ar drafnidiaeth gyhoeddus yw bod llai o le ar fysiau, trenau, awyrennau a thacsis i gymryd camau eraill i leihau'r risg o ddal y coronafeirws.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 7?
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ar drafnidiaeth gyhoeddus, mae teithwyr fel arfer wedi'u cyfyngu i un sedd gydol y daith ac nid yw'n bosibl yn aml symud i osgoi teithwyr eraill. Darllenwch y canllawiau amgaeedig: <https://llyw.cymru/y-gofyniad-i-wisgo-gorchudd-wyneb-ar-drafnidiaeth-gyhoeddus-yng-nghymru>

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ken', written in a cursive style.

Ken Skates AS/MS

Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru
Minister for Economy, Transport and North Wales

P-05-998 Wearing of face masks/coverings to be mandatory in shops, Correspondence – Petitioner to Committee, 06.09.20

Dear Members of the committee

Thank you for the opportunity to comment further on why I believe the mandatory use of facemasks/ face coverings in shops is a vital step forward in response to the continued threat of Covid 19.

I have outlined my concerns and some research points below for your consideration. I am available for further comment at any time.

- Masks are proving to be effective in reducing the viral load. If you catch Covid whilst wearing a mask you could get a lighter dose or version of Covid due to the reduced exposure a mask provides. Monica Gandhi, an infectious disease doctor at the University of California, San Francisco, says people wearing masks will take in fewer coronavirus particles, making it easier for their immune systems to cope. Link to research <https://www.ucsf.edu/news/2020/07/418181/one-more-reason-wear-mask-youll-get-less-sick-covid-19>
- People who are continuing to shield because of a concern over people not wearing masks in shops may gain the confidence required to return to the retail environment which would then boost the economic outlook for retailers. This would also be a mental health benefit to those at risk individuals who may not have been out of the house for months.
- The benefit of a mandatory government led approach is that businesses would have a clear rule. The onus would not be on the retailer to decide policy and potentially create any customer issue about entry restrictions. Policing the mask rule in shops has been not been an issue in many other countries with the majority of people adopting this temporary measure as the new norm and a way to protect each other until a viable treatment/vaccine is available.
- The priority given to the NHS for mask supplies was obviously the right call during the peak. With the availability of face masks both single use and reusable now plentiful, cost effective and varied there is no reason to dissuade people from this further form of protection.
- An enclosed space is an enclosed space. The virus doesn't know if it is on a train or in a small shop. Many retail environments have narrow aisles which definitely provide less than social distance space for people to shop and despite the trust placed in shoppers to follow guidelines people do not always follow the rules. I have seen the discipline of many shoppers practically evaporate in the past month as people become board or fed up with the situation we find ourselves in. If risk of transmission is reduced by wearing a mask in these circumstances then surely it is worth doing.
- The advice of catching a cough or sneeze in a tissue is still put forward as an effective worthwhile thing to do to reduce transmission, surely a face covering does the same essential thing on a continuous basis if worn correctly?

- Face coverings are a way of further enhancing the protection of retail staff and by connection their families during the pandemic. Retail staff have either continued to work or returned to work sooner than many other professions during this pandemic. Often putting themselves at risk for minimum wage to ensure the supply of essential and non essential items to the public. It is unfair for staff to keep doing this in Wales without the best possible protection and vital to keep this infrastructure secure and safe. Many retail workers have families and the risk of bringing the virus home because of a non mandatory mask policy is both unfair and a cause for anxiety and mental health problems.

- As we move into the further loosening of restrictions we are also simultaneously approaching important milestones in the reopening of all parts of our society. Children will be returning to school, more people will be returning to workplaces after furlough and in turn using public transport, we are approaching flu season and all that entails. Face coverings in shops could provide a much needed level of further protection during these reopening test phases.

- Masks could help prevent the spread of other viruses that could be mistaken for Covid 19. Currently if you have any of the symptoms of Covid 19 you are advised to self isolate and get tested asap. This could also apply to the others in the household. Other viruses including flu could be mistaken for Covid 19 until tested potentially causing more disruption and harm. If face coverings reduce the transmission of other viruses with similar symptoms this could help keep more people safe and productive. This enhanced protection could also relieve pressure on the NHS during the winter months.

- Time delay factor. It is worse to wait until Covid cases rise before putting a mandatory mask order in place because of the potential of A symptomatic spread. Analysing data of an increase in cases means you are already potentially 10 - 14 days behind the virus. We need to be proactive instead of reactive.

Eitem 4.5

P-05-1005 Sicrhau nad yw gwisgo mygydau mewn siopau yn dod yn orfodol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Wayne Smith, ar ôl casglu cyfanswm o 412 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw gorfodi pobl i wisgo mygydau wedi'i brofi 100 y cant i atal lledaeniad y coronaferiws (COVID-19). Mae'n RHAID i bobl gael y dewis, o ran diogelwch personol ac i sicrhau nad ydym yn destun mesurau Draconaidd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Bro Morgannwg
- Canol De Cymru

Eich cyf/Your ref: P-05-1005
Ein cyf/Our ref KS/05110/20

Janet Finch-Saunders AS
Aelod o'r Senedd

Government.Committee.Business@gov.wales

17 Awst 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 10 Awst ar ran y Pwyllgor Deisebau ynghylch ei gwneud yn orfodol gwisgo mygydau/gorchuddion wyneb mewn siopau. Yr un yw ein cyngor ag ar gyfer deiseb P-05-998 er ein bod yn cadw golwg ar y sefyllfa o hyd ynghylch a ddylid gwneud gwisgo mygydau'n orfodol. Gwnaeth y Prif Weinidog ymdrin â'r mater yn ei sesiwn byw ar Facebook yr wythnos hon – y gwnaeth y BBC gyfeirio ato:
<https://www.bbc.co.uk/cymrufyw/53735867>

Mae'r dystiolaeth yn glir o hyd mai'r ffordd orau o amddiffyn eich hun ac eraill rhag yr haint yw cadw at y rheolau cadw pellter, osgoi cyffwrdd ag arwynebau ac â'ch wyneb a golchi'ch dwylo'n rheolaidd. Ceir tystiolaeth sy'n awgrymu bod gwisgo gorchudd wyneb yn rhoi ymdeimlad ffug o ddiogelwch ac yn gwneud pobl yn llai gofalus o ran cadw pellter a golchi dwylo.

Dylid nodi serch hynny ei bod yn orfodol gwisgo gorchudd wyneb ar drafnidiaeth gyhoeddus yng Nghymru os ydych chi'n 11 oed neu fwy, heblaw am rai eithriadau. Mae'r gofyn hwn yn rhan o amrywiaeth eang o gyfyngiadau a gofynion sy'n ceisio rhwystro'r feirws rhag lledaenu, ond fe fyddwn yn ei wneud yn orfodol mewn manau eraill os bydd y coronafeirws yn dechrau lledaenu yng Nghymru unwaith eto.

Y prif reswm dros wisgo gorchuddion wyneb ar drafnidiaeth gyhoeddus yw bod llai o le ar fysiau, trenau, awyrennau a thacsis i gymryd camau eraill i leihau'r risg o ddal y coronafeirws.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ar drafnidiaeth gyhoeddus, mae teithwyr fel arfer wedi'u cyfyngu i un sedd gydol y daith ac nid yw'n bosibl yn aml symud i osgoi teithwyr eraill. Darllenwch y canllawiau amgaaedig: <https://llyw.cymru/y-gofyniad-i-wisgo-gorchudd-wyneb-ar-drafnidiaeth-gyhoeddus-yng-nghymru>

Yn gywir

Ken Skates AS/MS

Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru
Minister for Economy, Transport and North Wales

P-05-999 Sicrhau bod pob ysgol gynradd yn cadw pellter cymdeithasol o 1 metr fan lleiaf ym mis Medi 2020

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Laura Denise Keighan, ar ôl casglu cyfanswm o 124 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rhaid amddiffyn ein plant, ac amddiffyn ein GIG.

Nid yw'n gyfrinach bod ein GIG yn ei chael hi'n anodd ymdopi â phwysau'r gaeaf bob blwyddyn, gan gynnwys y fflw tymhorol, a bod ysbytai'r DU yn llawn o ganlyniad i'r pwysau hyn. Bob blwyddyn, mae ein sianeli newyddion a'n ffrydiau newyddion yn llawn straeon am y pwysau hyn. Byddai cynnydd sydyn mewn achosion o'r coronafeirws yn rhoi pwysau ychwanegol ar y GIG, gan arwain, o bosibl, at chwalu'r system. Er gwaethaf hyn, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu anfon ein plant yn ôl i'r ysgol, a hynny heb fesurau cadw pellter cymdeithasol i'w hamddiffyn.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae tystiolaeth yn dangos bod angen lefel o normalrwydd ar blant er mwyn atal problemau iechyd meddwl a sicrhau ffyrdd iach o fyw iddynt. Gan gydnabod hyn, a chadw mewn cof y peryglon sy'n wynebu ein plant a'r GIG, rwy'n annog Llywodraeth Cymru i ailystyried ei chynnig, ac i ystyried cynnig cyfuniad o addysg gartref ffurfiol, drwy ddysgu o bell, a pharhau â'r fodel "swigen", sy'n hwyluso mesurau cadw pellter cymdeithasol. Byddai hyn yn caniatáu i blant ddychwelyd i'r ysgol yn rhan amser, ond byddai hefyd yn caniatáu iddynt ymgymryd ag astudiaethau ffurfiol amser llawn. Rwy'n cynnig y dylai'r dull hwn gael ei weithredu hyd at dymor y gwanwyn, pan fydd y cyfnod blynyddol o bwysau'r gaeaf wedi pasio.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pen-y-bont ar Ogwr
- Gorllewin De Cymru

Cadw pellter cymdeithasol mewn ysgolion cynradd

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13467-1

Rhif y ddeiseb: P-05-999

Teitl y ddeiseb: Sicrhau bod pob ysgol gynradd yn cadw pellter cymdeithasol o 1 metr fan lleiaf ym mis Medi 2020

Testun y ddeiseb: Rhaid amddiffyn ein plant, ac amddiffyn ein GIG. Nid yw'n gyfrinach bod ein GIG yn ei chael hi'n anodd ymdopi â phwysau'r gaeaf bob blwyddyn, gan gynnwys y fflw tymhorol, a bod ysbytai'r DU yn llawn o ganlyniad i'r pwysau hyn. Bob blwyddyn, mae ein sianeli newyddion a'n ffrydiau newyddion yn llawn straeon am y pwysau hyn. Byddai cynnydd sydyn mewn achosion o'r coronafeirws yn rhoi pwysau ychwanegol ar y GIG, gan arwain, o bosibl, at chwalu'r system. Er gwaethaf hyn, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu anfon ein plant yn ôl i'r ysgol, a hynny heb fesurau cadw pellter cymdeithasol i'w hamddiffyn.

Gwybodaeth ychwanegol: Mae tystiolaeth yn dangos bod angen lefel o normalrwydd ar blant er mwyn atal problemau iechyd meddwl a sicrhau ffyrdd iach o fyw iddynt. Gan gydnabod hyn, a chadw mewn cof y peryglon sy'n wynebu ein plant a'r GIG, rwy'n annog Llywodraeth Cymru i ailystyried ei chynnydd, ac i ystyried cynnig cyfuniad o addysg gartref ffurfiol, drwy ddysgu o bell, a pharhau â'r fodel "swigen", sy'n hwyluso mesurau cadw pellter cymdeithasol. Byddai hyn yn caniatáu i blant ddychwelyd i'r ysgol yn rhan amser, ond byddai hefyd yn caniatáu iddynt ymgymryd ag astudiaethau ffurfiol amser llawn. Rwy'n cynnig y dylai'r dull hwn gael ei weithredu hyd at dymor y gwanwyn, pan fydd y cyfnod blynyddol o bwysau'r gaeaf wedi pasio.

1. Crynodeb

Ailagorodd ysgolion ledled Cymru i bob disgybl yn llawn amser ar ddechrau Medi 2020. Daeth Llywodraeth Cymru i'r penderfyniad hwn ar **9 Gorffennaf 2020** yn dilyn cyngor gan ei Chell Cyngor Technegol.

Ar ddechrau mis Awst, gwnaeth Llywodraeth Cymru **lacio'r gofyniad ar blant** o dan 11 oed (mewn ysgolion cynradd) i gadw pellter cymdeithasol.

Mae'r briff hwn yn rhoi rhywfaint o wybodaeth gefndirol berthnasol a dolenni at ffynonellau a chyhoeddiadau allweddol.

2. Cyfnodau blaenorol pan gaewyd ysgolion a lleihawyd gweithrediadau.

2.1. Dysgu o bell gartref

Caewyd ysgolion ar gyfer darparu addysg statudol ddydd Gwener 20 Mawrth 2020 ar sail iechyd cyhoeddus oherwydd COVID-19. Arhosodd ysgolion ar agor i **blant sy'n agored i niwed a phlant gweithwyr allweddol** nad oedd gofal plant diogel arall ar gael ar eu cyfer, fel rhan o 'ddiben newydd' i ysgolion, gan alluogi'r ymateb i COVID-19. Ar ôl iddynt gau i'r mwyafrif helaeth o ddisgyblion, roedd disgwyl i ysgolion gefnogi addysg disgyblion gartref, trwy ddefnyddio adnoddau ar-lein fel **Hwb**.

Cyhoeddodd Ymchwil y Senedd **erthygl blog ar 8 Ebrill** sy'n rhoi mwy o wybodaeth am y cam hwn.

2.2. 'Dysgu cyfunol'

Ddydd Llun 29 Mehefin, dechreuwyd proses raddol, fesul cam, o ddychwelyd i'r ysgol. Diben hyn oedd i ddisgyblion **'Ailgydio, Dal i Fyny a Pharatoi'** ar gyfer yr hyn y mae'r **Gweinidog Addysg, Kirsty Williams AS, wedi rhybuddio** y bydd 'yn debygol o fod yn dymor hydref hir a heriol iawn'.

Oherwydd yr angen i gadw pellter cymdeithasol, wrth ddychwelyd yn raddol i'r ysgol roedd tua thraean o'r disgyblion yn bresennol yn yr ysgol ar unrhyw adeg benodol, ac roedd disgyblion yn cael cyfle i fynd i'r ysgol ar o leiaf dri achlysur cyn gwyliau'r haf. Roedd y rhan fwyaf o'r addysgu a'r dysgu'n parhau i fod ar-lein fel rhan o fodel 'dysgu cyfunol'.

Cyhoeddodd Ymchwil y Senedd **erthygl blog ar 16 Mehefin** sy'n rhoi rhagor o wybodaeth am y cam hwn.

3. Dychwelyd i'r ysgol

Cyhoeddodd y Gweinidog Addysg ar 9 Gorffennaf y byddai'r holl ddisgyblion yn dychwelyd i ysgolion ar amserlen amser llawn o ddechrau'r tymor newydd ar 1 Medi 2020, yn ddibynnol ar yr amodau o ran trosglwyddiad y coronafeirws. Daeth Llywodraeth Cymru i'r penderfyniad hwn yn dilyn cyngor gan ei Chell Cyngor Technegol, a argymhellodd:

y dylai ysgolion yng Nghymru gynllunio i agor ym mis Medi, gyda 100% o ddisgyblion yn gorfforol bresennol ar safleoedd ysgolion, cyn belled â bod lefelau COVID-19 yn parhau i ostwng yn gyson yn y gymuned, a bod mesurau priodol ar waith i ddiogelu staff a phlant.

Nododd y cyngor gwyddonol bwysigrwydd y cynllun Profi, Olrhain, Diogelu ac argymhellodd y dylai'r rhaglen olrhain cysylltiadau anelu at olrhain tuag 80% o gysylltiadau, ac y dylid olrhain o leiaf 35% ohonynt o fewn 24 awr.

Argymhellodd hefyd y dylai 'paratoadau ar gyfer gallu addysgu hyd at 100% o'r plant o bell fod yn eu lle bob amser, rhag ofn bydd angen gwneud hynny'. Mae llythyr y Gweinidog at y Pwyllgor ynghylch y ddeiseb hon yn cyfeirio at y posibilrwydd o gyfyngiadau symud lleol pe bai'r amodau'n dirywio. Mae dysgu cyfunol, felly, yn cael ei gadw i raddau helaeth fel cynllun wrth gefn posibl os oes angen. Fodd bynnag, fel y dywedodd y Prif Weinidog yn y Cyfarfod Llawn ar 26 Awst (paragraffau 13-20), mae Llywodraeth Cymru yn blaenoriaethu ailagor ysgolion yn ôl y capasiti sydd ar gael i lacio'r cyfyngiadau:

...penderfynodd y Cabinet yr wythnos diwethaf i gadw'r rhan fwyaf o'r hyblygrwydd sydd ar gael i ni i helpu i ailagor ysgolion yng Nghymru yn ddiogel ac yn llwyddiannus o 1 Medi ymlaen....

3.1. Materion ymarferol

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau gweithredo i ysgolion ynglŷn â rheoli'r broses o ddisgyblion yn dychwelyd, ynghyd â chanllawiau ar ddysgu. Mae adran Cwestiynau Cyffredin ar ei gwefan hefyd.

Mae Llywodraeth Cymru wedi caniatáu cyfnod o hyblygrwydd, gan gydnabod y bydd ysgolion o bosib am ganolbwyntio ar grwpiau mewn blynyddoedd â blaenoriaeth, fel y rhai sy'n dechrau mewn ysgolion uwchradd, y rhai sy'n sefyll arholiadau yr haf nesaf neu'r rhai sydd yn y dosbarth derbyn. Mae hyn yn caniatáu amser, hyd at bythefnos, ar gyfer unrhyw gynllunio ac ad-drefnu, gyda disgyblion yn dychwelyd ar wahanol ddyddiadau. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi addasu gofynion y cwricwlwm statudol ac erbyn hyn mae gofyn i ysgolion wneud ymdrech rhesymol yn

unig i addysgu'r cwricwlwm llawn. Mae'r addasiad hwn, a gyhoeddwyd o dan Ddeddf y Coronafeirws 2020, yn para hyd at 30 Medi 2020, a bydd y Gweinidog yn ei adolygu'n barhaus.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ar 31 Gorffennaf ei bod yn llacio'r gofyniad i gadw pellter cymdeithasol ymhlith plant o dan 11 oed. **Dywedodd** fod hyn 'yn cyd-fynd â'r dystiolaeth wyddonol sy'n dangos bod y risg o drosglwyddo'r haint yn is yn y grŵp oedran hwn'. Fodd bynnag, ychwanegodd Llywodraeth Cymru ei bod yn bwysig iawn bod plant hŷn ac oedolion ifanc yn parhau i gadw pellter cymdeithasol gan fod lefel y risg yn wahanol yn y grwpiau oedran hyn.

Ar 26 Awst, gwnaeth Llywodraeth Cymru **ddiweddarau ei safbwynt ynglŷn â gorchuddion wyneb mewn ysgolion**. Argymhellir y dylid defnyddio gorchuddion wyneb mewn ysgolion uwchradd ond nid mewn ysgolion cynradd. Er bod **cyngor gwyddonol** yn nodi nad yw gorchuddion wyneb yn debygol o wneud fawr o wahaniaeth mewn plant o dan 11 oed, fe'u hargymhellir ar gyfer holl aelodau'r cyhoedd dros 11 oed mewn lleoliadau dan do lle na ellir cadw pellter cymdeithasol, gan gynnwys ysgolion uwchradd.

4. Pwysu a mesur y risg o drosglwyddo'r firws mewn ysgolion yn erbyn y niwed i blant a phobl ifanc o ganlyniad i beidio â mynd i'r ysgol

Fel y mae llythyr y Gweinidog yn ei amlinellu, mae'n rhaid cael cydbwysedd gofalus rhwng y risg o drosglwyddo COVID-19 mewn ysgolion a'r effeithiau negyddol ar iechyd wrth beidio â mynd i'r ysgol. Mae canllawiau gweithredol Llywodraeth Cymru yn nodi:

Gan fod y sefyllfa wedi gwella erbyn hyn, mae'r cydbwysedd risg bellach yn gadarn o blaid bod plant yn dychwelyd i'r ysgol. Mae peidio â mynd i'r ysgol yn niweidiol i ddatblygiad gwybyddol ac academaidd plant, ac i'w hiechyd a'u lles, yn enwedig ymysg plant difreintiedig; a, gall hyn gael effaith yn y tymor byr a'r tymor hwy. Gwyddom fod cyflawniad academaidd is hefyd yn troi'n gostau economaidd tymor hir. Gwyddom hefyd fod cau ysgolion wedi effeithio ar allu rhai teuluoedd i weithio. Bydd anfon dysgwyr yn ôl i'r ysgol mor gyflym ac mor ddiogel â phosibl yn arwain at fanteision cadarnhaol ar sawl agwedd, yn enwedig eu lles meddyliol ac emosiynol.

Ar 23 Awst, **cyhoeddodd y pedwar Prif Swyddog Meddygol ledled y DU ddatganiad ar y cyd** ynglŷn â'r dystiolaeth o risgiau a buddion i iechyd o ganlyniad i ailagor ysgolion a lleoliadau gofal plant. Dehonglwyd hyn fel rhywbeth sy'n ategu'r penderfyniad i ailagor ysgolion.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref Deiseb P-05-999
Ein cyf/Our ref KW/04316/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

3 Awst 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr, dyddiedig 27 Gorffennaf, ynghylch y ddeiseb a gyflwynwyd gan Laura Denise Keighan.

Ddydd Gwener, cyhoeddodd Prif Weinidog Cymru y byddai'r sefyllfa o ran plant dan 11 oed yn gorfod cynnal pellter o 2m oddi wrth ei gilydd neu oddi wrth oedolion yn cael ei llacio o ddydd Llun 3 Awst. Mae'r dystiolaeth wyddonol yn dangos bod y risg o drosglwyddo'r feirws yn is o fewn y grŵp oedran hwn. Gwyddom fod y risg i blant eu hunain o fod yn ddifrifol wael yn sgil COVID-19 yn isel iawn. Mae'r [dystiolaeth](#) gyfredol yn nodi bod haint SARS-CoV-2 yn effeithio'n ysgafnach ar blant nag ar oedolion: bod symptomau'r rhan fwyaf o blant sy'n cael eu heintio yn ysgafn iawn, os oes ganddynt symptomau o gwbl, ac mai ychydig iawn sy'n datblygu afiechyd difrifol neu sy'n peryglu eu bywyd. Mae yna ychydig ansicrwydd o hyd i ba raddau y mae plant yn trosglwyddo'r feirws, ond o arsylwi'r hyn sydd wedi digwydd wrth agor ysgolion yn Lloegr ac mewn gwledydd eraill, ni welwyd arwyddion ei fod yn cael ei drosglwyddo ryw lawer gan blant.

Mae'n rhaid cydbwysu'r risgiau hyn yn ofalus ag effeithiau iechyd negyddol peidio â mynd i'r ysgol. Mae'r ysgol hefyd yn bwynt cyswllt pwysig o ran gwasanaethau iechyd cyhoeddus a diogelu sy'n hanfodol i les plant a theuluoedd. Bydd y newidiadau hyn hefyd yn golygu y gall plant ifainc gwrdd â'u ffrindiau i chwarae yn yr awyr agored neu roi coflaid i'w mam-gu a'u tad-cu.

Fodd bynnag, mae plant yn dal i orfod dilyn y cyfyngiadau eraill o ran cyswllt grwpiau teuluol ac ati. Rhaid cydbwysu'r risg i'r rheini sy'n byw gyda'r plant hyn ac yn gofalu amdanynt, sy'n debygol o fod angen dod i gysylltiad corfforol â nhw fel rhan o'u gofal bob dydd. Mae'n dal i fod angen i blant gadw at y cyfyngiadau cymdeithasol o ran cwrdd â grwpiau teuluol eraill

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

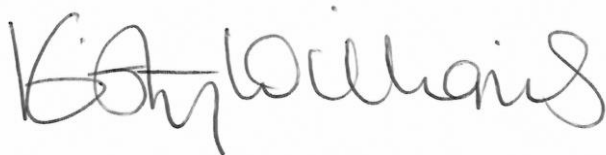
neu gynullïadau ehangach, a chyfrifoldeb y rhieni o hyd yw asesu a gwerthuso'r risgiau o ran cyswllt teuluol a chymdeithasol eu plant. Yn yr un modd, bydd plant yn parhau i weithio mewn grwpiau yn yr ysgol i warchod ac ystyried iechyd oedolion, gan gynnwys athrawon a'r gymuned ehangach.

O fis Medi, bydd ysgolion ar agor i bob disgybl, a chyhoeddwyd [canllawiau gweithredu](#) i'w helpu i baratoi ar gyfer tymor yr hydref. Rydym hefyd yn cydnabod, wrth baratoi ar gyfer y flwyddyn academaidd newydd, ac ar gyfer y posibilrwydd o ail gyfnod clo, fod angen rhyw fath o ddull dysgu cyfunol. Mae'r [canllawiau dysgu](#) yn darparu arweiniad ar ddatblygu cyfuniad o ddysgu yn yr ysgol a'r tu allan i'r ysgol wrth edrych i'r dyfodol. Wrth lunio'r ddwy ddogfen ganllaw hon, ystyriwyd cyngor diweddaraf [adroddiad y Grŵp Cynghori Technegol](#) a gyhoeddwyd ar 7 Gorffennaf.

Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i fonitro'r sefyllfa yn ofalus, a bydd angen i bob ysgol hefyd gynllunio ar gyfer cyfnod clo lleol posibl a sut y byddant yn sicrhau dilyniant yn yr addysg o fewn fframwaith o gyfyngiadau lleol.

Yn y cyfamser, rwy'n gobeithio bod y penderfyniadau rydym wedi'u gwneud, ac yn fwy diweddar mewn perthynas â phlant cynradd yn benodol, yn dangos ein hymrwymiad i gefnogi ein holl ddysgwyr yn ystod y cyfnod heriol hwn.

Yn gywir

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-994 Caniatáu i adeiladau eglwysi ailagor – er enghraifft, ar gyfer addoli ar y cyd

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Philip Cushen, ar ôl casglu cyfanswm o 416 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

I Gristnogion a phobl o gymunedau ffydd eraill, mae addoli ar y cyd yn rhan hanfodol o fywyd crefyddol, nid dim ond rhywbeth ychwanegol.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae'r pandemig COVID-19 presennol yn amlwg yn galw am gyfyngiadau eithriadol i ddiogelu iechyd unigolion ac iechyd cymdeithas yn ei chyfanrwydd. Fodd bynnag, mae iechyd ysbrydol ac iechyd meddwl pobl grefyddol hefyd yn hynod bwysig, gan arwain at sgil-ffeithiau eang ar gymdeithas. Wrth drafod ailagor lleoliadau ymarfer corff, lleoliadau adloniant ac ati, mae hefyd angen rhoi sylw brys i ailagor adeiladau ar gyfer addoli ar y cyd, er mwyn galluogi'r agwedd hanfodol hon ar fywyd i ailddechrau ar gyfer pobl o ffydd grefyddol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Merthyr Tudful a Rhymni
- Dwyrain De Cymru

Ein cyf/Our ref: FM -/01275/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru

deisebau@senedd.cymru

23 July 2020

Annwyl Gadeirydd

Ysgrifennaf mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 6 Gorffennaf ynghylch deiseb P-05-994 *Caniatáu i adeiladau eglwysi ailagor – er enghraifft, ar gyfer addoli ar y cyd.*

Ers dechrau'r pandemig, mae Jane Hutt AS, y Dirprwy Weinidog a'r Prif Chwip, wedi cadeirio cyfarfodydd Fforwm Cymunedau Ffydd Cymru, sydd wedi trafod agor manau addoliad yn ddiogel. Roeddwn yn falch o fod yn bresennol yng nghyfarfod y fforwm ar 3 Mehefin.

Sefydlwyd grŵp gorchwyl a gorffen, gydag aelodau o'r Fforwm Ffydd, i ystyried yr adborth a gafwyd gan gymunedau ffydd i ddatblygu protocol ar gyfer ail-agor addoldai yn ddiogel. Roeddem wedi ymrwmo i ddatblygu dull Cymru o ddatgloi gweithgareddau ffydd mewn partneriaeth â Fforwm Cymunedau Ffydd Cymru. Rydym yn ddiolchgar i gymunedau ffydd ledled Cymru am eu mewnbwn.

Mae swyddogion mewn cyswllt rheolaidd ag aelodau'r Fforwm yn ogystal â chydag aelodau'r grŵp Angladdau, Claddedigaethau ac Amlosgiadau, sydd hefyd wedi bod yn rhan o drafodaethau ynghylch ailagor manau addoli.

Ar 19 Mehefin, cyhoeddais ailagor manau addoliad ar gyfer gweddïo preifat a phriodasau.

Ar 10 Gorffennaf, cyhoeddais fesur llacio pellach i alluogi i wasanaethau a seremonïau dan do ailddechrau, yn amodol ar weithredu mesurau pellhau cymdeithasol. Cyhoeddais hefyd y gallai hyd at 30 o bobl gwrdd yn yr awyr agored i addoli pan drefnwyd hynny gan gorff crefyddol neu gred.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae mannau addoli yn chwarae rhan bwysig o ran darparu arweinyddiaeth ysbrydol i lawer o unigolion, ac o ran dod â chymunedau at ei gilydd. Fodd bynnag, mae eu natur gymunedol hefyd yn eu gwneud yn lleoedd sy'n arbennig o agored i'r perygl o wasgaru coronafeirws.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gyda'r cymunedau ffydd yng Nghymru i adolygu'r sefyllfa a chynllunio ar gyfer ailagor mannau addoli ymhellach fel y mae'r Cyngor ynghylch risgiau trosglwyddo yn ei ganiatáu.

Mae'r canllawiau sy'n ymwneud ag addoldai ar gael yma: <https://llyw.cymru/canllawiau-ar-ailagor-mannau-addoli-coronafeirws>

Dymuniadau gorau

A handwritten signature in black ink that reads "Mark Drakeford". The signature is written in a cursive, slightly slanted style.

MARK DRAKEFORD

P-05-994 Permit the reopening of church buildings, etc. for communal worship, Correspondence – Petitioner to Committee, 21.08.20

Thank you for responding to me, and also enclosing the documents. As it turned out, my petition was rendered unnecessary by announcements made subsequent to its publication, and I am satisfied by the decisions already made by the Welsh Government. In the light of this, it would seem to be unnecessary for the Petitions Committee to spend time considering my petition.

Thank you again

Philip Cushen

P-05-1004 Caniatáu i Ysgolion Dawns yng Nghymru ailagor ar unwaith ar gyfer gwersi dan do

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Michelle Meano, ar ôl casglu cyfanswm o 1,307 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Ers i'r cyfnod cloi yn y Deyrnas Unedig ddechrau ym mis Mawrth 2020, mae Ysgolion Dawns dan do wedi bod ar gau. Mae gwersi dawns yn cynnig rhyddhad i blant ac oedolion sy'n wynebu llawer o anawsterau, fel diffyg hyder, nerfusrwydd, awtistiaeth, problemau ag aelodau o'r corff ac ati. Dylai Llywodraeth Cymru amlinellu sut y mae ysgolion dawns yn ffitio yn y cynlluniau adfer mewn ymateb i COVID-19, creu pecyn o gymorth ariannol sydd wedi'i deilwra i'r sector dawns ac egluro sut y bydd cymorth yn cael ei roi. Mae angen i Mr Drakeford gyflwyno ei gynlluniau o ran aildechrau'r sector dawns dan do.

Gwybodaeth Ychwanegol

Mae llawer o athrawon yn gweithio drwy gyrff llywodraethu fel Bbo Dance, RAD, ISTD ac ati. Caiff llawer o'r rhain eu cydnabod gan Ofqual a Chymwysterau Cymru. Mae'n rhwydd cadw pellter cymdeithasol mewn dosbarth dawns ac mae'r rhan fwyaf o fyfyrwyr ym mhob genre wedi hen arfer â chael eu gosod mewn safleoedd penodol gan eu hathrawon. Nid yw pob genre yn galw am waith gyda phartner, ac mae nifer o ffyrdd creadigol o ymateb i'r gofyniad hwn ta beth. Mae dawns yn dod â buddion gwych o ran iechyd corfforol ac iechyd meddwl, heb sôn am fod yn weithgaredd sy'n destun angerdd i'r athrawon a'r myfyrwyr. Hefyd, mae dawns yn rhan bwysig o ddiwydiant y celfyddydau, ac mae ei rhinweddau o ran busnes, iechyd a hamdden yn cael eu hanwybyddu ar hyn o bryd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyrain Casnewydd
- Dwyrain De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-1004
Ein cyf/Our ref DET/01914/20

Janet Finch-Saunders MS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

13 Awst 2020

Annwyl Janet Finch-Saunders AS,

Diolch yn fawr am eich gohebiaeth yn rhinwedd eich swydd fel Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau ynghylch y ddeiseb am ailagor ysgolion dawns dan do yng Nghymru. Mae'r ddeiseb hon yn casglu llofnodion ar hyn o bryd. Mae Llywodraeth Cymru yn deall rhwystredigaeth y gymuned o ysgolion dawns yn sgil y ffaith nad oedd yn bosibl iddynt ailagor ar gyfer ymarferion dan do hyd y ddiweddar iawn.

Cyhoeddodd Prif Weinidog Cymru ar 31 Gorffennaf y gallai campfeydd dan do, canolfannau hamdden, pyllau nofio a chyfleusterau hamdden a gweithgarwch corfforol dan do eraill gan gynnwys ysgolion dawns yng Nghymru ailagor o 10 Awst, **ar yr amod** eu bod yn cydymffurfio â'r gofynion perthnasol ynghylch diogelwch. Mae'r gofynion hyn yn cynnwys: sicrhau y gall holl ddefnyddwyr cyfleuster gadw pellter o 2 fetr oddi wrth ei gilydd gydol yr amser, ni all grwpiau o dros 30 ymgynnull ar yr un pryd a bydd gofyn i'r holl staff fod wedi'u hyfforddi'n drylwyr ac yn llwyr ymwybodol o'r gofynion o ran COVID-19. Bydd gofyn i'r cyfleusterau hyn hefyd gael eu glanhau yn rheolaidd ac yn drwyadl. Bydd [canllawiau](#) ar gael ar gyfer y busnesau a'r cyfleusterau hyn, ac mae'r awdurdodau perthnasol wedi bod yn rhan o drafodaethau gydol y broses hon.

Mae UKActive wedi datblygu fframwaith ar gyfer ailagor y sector ffirwydd a hamdden yn ddiogel a gallwch ei weld yma <https://www.ukactive.com/news/ukactive-unveils-recommended-framework-for-reopening-the-fitness-and-leisure-sector-safely/> Mae Chwaraeon Cymru hefyd yn darparu canllawiau yma <https://www.sport.wales/media-centre/latest-news/implementing-covid-19-safety-measures-in-indoor-facilities/> mae ffilm fer yn ogystal sy'n esbonio sut y gall mesurau diogelwch gael eu gweithredu.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 92
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Roedd y penderfyniad i gadw cyfleusterau hamdden dan do ar gau hyd 10 Awst yn seiliedig ar gyngor gwyddonol er mwyn diogelu Cymru. Mae gwyddoniaeth wedi profi y gall y feirws oroesi ar arwynebau dan do am lawer yn hirach nag ar arwynebau yn yr awyr agored. Mae'r dystiolaeth hyd yma wedi dangos bod y perygl o ran haint yn uwch dan do, mewn amgylcheddau oerach, swllyd a chlos, a lle y mae ymarfer corff a synau uchel yn arwain at anadlu dyfnach a sgwrsio uwch.

O safbwynt cyllid, roedd Llywodraeth Cymru yn falch o glywed cyhoeddiad Llywodraeth y DU ar 5 Gorffennaf ynghylch cymorth ychwanegol i sector diwylliant y DU. Efallai eich bod yn ymwybodol o [gyhoeddiad](#) Llywodraeth Cymru ynghylch cronfa gwerth £53 miliwn sy'n anelu at helpu sector diwylliant amrywiol Cymru i ymdopi ag effeithiau pandemig y coronafeirws. Mae cyfanswm y pecyn cyllid yn 2020-21 werth £53 miliwn ac mae'n cynnwys £50 miliwn o gyllid referniw a £3 miliwn o gyllid cyfalaf.

Nod y gronfa yw cynnig cymorth hanfodol i theatrau, orielau, lleoliadau cerddoriaeth, safleoedd treftadaeth, amgueddfeydd, llyfrgelloedd, gwasanaethau archifau, digwyddiadau a gwyliau, a hefyd sinemâu annibynnol sydd oll wedi colli llawer iawn o referniw yn sgil y pandemig. Bydd y cyllid yn cefnogi sefydliadau a hefyd unigolion o fewn y sector.

Mae'r cyllid hwn sydd wedi'i gyhoeddi yn ychwanegol at y pecyn gwerth £18 miliwn ar gyfer y portffolio a ddarparwyd ym mis Ebrill gan Lywodraeth Cymru, Cyngor Celfyddydau Cymru a Chwaraeon Cymru.

Rydym wedi gwrandao ar ein partneriaid ar draws y sectorau diwylliannol a chreadigol ac wedi cydweithio â nhw wrth greu'r ail becyn hwn o gymorth.

Caiff y gronfa ei darparu ar y cyd â Cyngor Celfyddydau Cymru ac mae lle canolog i "contract diwylliannol" a fydd yn helpu'r sector i atgyfnerthu yn dilyn y pandemig. Bydd y pecyn hwn yn cynorthwyo llawer o fewn y sectorau i ymateb i'r pwysau a'r heriau y mae'r coronafeirws wedi'u creu. Mae hefyd yn creu cyfle unigryw i gyflawni newid sylweddol - byddwn yn datblygu contract diwylliannol fel y gall y sector ddatblygu'n gryfach. Byddai hyn yn sicrhau bod ymgeiswyr llwyddiannus yn ymrwmo i ddefnyddio buddsoddiad cyhoeddus at ddiben cymdeithasol cadarnhaol a phenodedig.

Caiff rhagor o fanylion, gan gynnwys canllawiau ar gyfer ymgeiswyr, eu cyhoeddi yn ddiweddarach ym mis Awst. Bydd gofyn i sefydliadau unigol ystyried a fyddant yn gymwys i gyflwyno cais am gymorth.

Yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

P-05-1004 Allow Dance Schools in Wales to re-open their indoor classes with immediate effect, Correspondence – Petitioner to Committee, 09.09.20

Please note this issue has now been resolved due to the reopening of dance schools however we have still not heard if we are able to sing in the school which has a whole theatre as its base and social distancing is not an issue.

Kind regards Michelle Meano.

P-05-1019 Dyfarnwch raddau a ragwelwyd gan athrawon i holl fyfyrwyr Cymru ar gyfer arholiadau 2020

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Christine Wineyard, ar ôl casglu cyfanswm o 28,505 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae nifer sylweddol o fyfyrwyr Cymru wedi bod dan anfantais annheg oherwydd yr algorithm mathemategol a gymhwyswyd iddynt ar gyfer canlyniadau arholiadau 2020. Bydd hyn yn rhoi pobl ifanc Cymru dan anfantais ar gyfer eu cyfleoedd bywyd yn y dyfodol, sy'n annheg. Mae myfyrwyr yn yr Alban yn cael graddau a ragwelwyd gan athrawon, felly byddant yn fwy tebygol o sicrhau lle yn eu dewis cyntaf o brifysgol yn 2020. Ni fydd hyn yn wir i fyfyrwyr Cymru. Nid yw'r broses yn trin myfyrwyr Cymru fel unigolion.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Alun a Glannau Dyfrdwy
- Gogledd Cymru

P-05-1019 Dyfarnwch raddau a ragwelwyd gan athrawon i holl fyfyrwyr Cymru ar gyfer arholiadau 2020, Datganiad i'r wasg gan Llywodrath Cymru, Datganiad gan Kirsty Williams, y Gweinidog Addysg, 17.08.20

[Heddiw \(dydd Llun 17 Awst\) cadarnhaodd Kirsty Williams, y Gweinidog Addysg, y bydd graddau Safon Uwch, Safon UG, TGAU, Tystysgrif Her Sgiliau a Bagloriaeth Cymru yng Nghymru bellach yn cael eu dyfarnu ar sail Graddau Asesu Canolfannau.](#)

Dyweddod y Gweinidog:

Drwy weithio ar y cyd â Chymwysterau Cymru a CBAC, rydyn ni wedi ceisio sicrhau dull gweithredu sy'n deg ac sy'n cydbwysu gwahaniaethau yn y safonau a ddefnyddir mewn perthynas â barn athrawon mewn ysgolion.

O ystyried y penderfyniadau mewn manau eraill, bellach mae'r cydbwysedd o ran tegwch yn seiliedig ar ddyfarnu graddau asesu canolfannau i fyfyrwyr, er gwaethaf cryfderau'r system yng Nghymru.

Rwy'n gwneud y penderfyniad hwn nawr cyn i'r canlyniadau gael eu rhyddhau'r wythnos yma, fel bod amser i'r gwaith angenrheidiol gael ei wneud.

O ran y graddau a gafodd eu cyhoeddi'r wythnos diwethaf, rwy wedi penderfynu y bydd yr holl ddyfarniadau yng Nghymru, ar gyfer blwyddyn eithriadol 2020, hefyd yn cael eu gwneud ar sail asesiad athrawon.

I'r bobl ifanc hynny y mae ein system wedi cynhyrchu graddau uwch na'r rhai a ragwelwyd iddynt gan athrawon, bydd y graddau uwch yn sefyll.

Nid yw cynnal safonau'n rhywbeth newydd ar gyfer 2020, mae'n rhan o'r ffordd yr ydyn ni'n dyfarnu cymwysterau bob blwyddyn yng Nghymru, a ledled y DU.

Fodd bynnag, mae'n amlwg bod angen inni wneud y penderfyniad anodd hwn er mwyn inni gael ffydd yn ein cymwysterau a bod yn deg i fyfyrwyr.

Mae'r rhain yn amgylchiadau eithriadol, a maes o law byddaf yn gwneud datganiad pellach ar adolygiad annibynnol o'r digwyddiadau yn dilyn canslo'r arholiadau eleni.

Mae Sefydliadau Dyfarnu eraill ledled y DU yn ymwneud â phenderfynu ar y dull gweithredu ar gyfer dyfarnu cymwysterau galwedigaethol. A dyna'r sefyllfa o hyd, ond mae'n bwysig fy mod i'n rhoi sicrwydd i fyfyrwyr TGAU, Safon Uwch, Safon UG cyn gynted ag y bo modd.

P-05-1019 Award teacher predicted grades to all Welsh students for examination 2020, Correspondence – Petitioner to Committee, 17.08.20

My response to the committee is that I am grateful that there was a process for a petition to be raised. As you can see from the number of signatures over a short period of time, it was an urgent matter that required immediate action and the petition process allowed this. I had reached out directly to my MP and to the Minister for Education but got no response or at least, no support and the petition allowed the people of Wales to have their voice heard. I feel Welsh Government, although too slow to act, have now thrown their support behind the young people of Wales, who have already had a dreadful year of missed experiences and opportunities due to COVID. My only wish is that they'd made this decision before A Level grades were released as many, including my daughter, have missed out on their University place and other options, whilst the situation went unresolved.

Please pass on my thanks to the Chair of the Petitions Committee and other members, who sought to highlight the issue within the petition and looked to expedite the process.

I am now going to sit with my daughter and work out what she will do over the next 12 months and hope Welsh Government realise there is NOTHING more important in Wales than our young people and their future.

Many thanks

Christine Wineyard

P-05-974 Dylid sicrhau bod technoleg yr aelodau prosthetig a ddarperir gan GIG Cymru cystal â'r hyn a geir yng ngweddill y DU

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan David Bradley, ar ôl casglu cyfanswm o 557 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar y Senedd i annog Llywodraeth Cymru i sicrhau bod cyllid ar gael i alluogi pobl o Gymru sydd wedi colli rhan o'u corff i gael technoleg brosthetig sydd o leiaf cystal â'r hyn sydd ar gael yng ngwasanaethau iechyd gwladol Lloegr a'r Alban. Gofynnwn am i'r un lefel o gefnogaeth fod ar gael i bobl sy'n byw yng Nghymru. Mae GIG yr Alban wedi darparu aelodau prosthetig a reolir gan ficrobroesydd ers sawl blwyddyn, ac mae GIG Lloegr wedi eu darparu er 2016. Mae polisi Cymru i fod i gael ei adolygu er 2017.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Hanes y Deisebydd

Fel person ffit yn tynnu am fy 60 oed, un prynhawn Gwener ym mis Mawrth 2018, pan oeddwn yn y gwaith, fe gefais i anewrysm yn fy nghoes dde. Dros yr wyth diwrnod nesaf, cefais dair llawdriniaeth fawr wrth i dîm proffesiynol iawn geisio achub fy nghoes, ei hachub o dan y pen-glin, ac yna ei hachub uwchben y pen-glin. Llwyddodd y llawdriniaeth ddiwethaf a thorrwyd fy nghoes i ffwrdd ychydig uwchben y pen-glin.

Cefais fy nghyflwyno i'r Ganolfan Aelodau Artiffisial a Chyfarpar yn Ysbyty Rookwood, ac yno y cychwynnodd fy nhaith yn ôl i'r gwaith. Fe wnaethant ddylunio a gosod aelod prosthetig, a thrwy ffisiotherapi rheolaidd, roeddwn yn cerdded, ac yn ôl yn y gwaith erbyn diwedd yr haf. Diolch yn fawr, gwasanaeth gwych.

Am sawl blwyddyn mae anghysondeb sylweddol wedi bod o ran y math o brostheteg sydd ar gael i bobl anabl Cymru.

Gan y bydd yn rhaid i mi dreulio gweddill fy oes yn defnyddio coes brosthetig, hoffwn gael yr un cyfle â thrigolion gweddill y DU, a hoffwn i bob person arall yng Nghymru sydd wedi colli aelod o'u corff gael y cyfle hwnnw hefyd.

Peidiwch â gwahaniaethu. Rhowch yr un safon i drigolion anabl Cymru.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Mynwy
- Dwyrain De Cymru

Dylid sicrhau bod technoleg yr aelodau prosthetig a ddarperir gan GIG Cymru cystal â'r hyn a geir yng ngweddill y DU

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/12961-3

Rhif y ddeiseb: P-05-974

Teitl y ddeiseb: Dylid sicrhau bod technoleg yr aelodau prosthetig a ddarperir gan GIG Cymru cystal â'r hyn a geir yng ngweddill y DU

Testun y ddeiseb: Rydym yn galw ar y Senedd i annog Llywodraeth Cymru i sicrhau bod cyllid ar gael i alluogi pobl o Gymru sydd wedi colli rhan o'u corff i gael technoleg brosthetig sydd o leiaf cystal â'r hyn sydd ar gael yng ngwasanaethau iechyd gwladol Lloegr a'r Alban.

Gofynnwn am i'r un lefel o gefnogaeth fod ar gael i bobl sy'n byw yng Nghymru. Mae GIG yr Alban wedi darparu aelodau prosthetig a reolir gan ficrobrosesydd ers sawl blwyddyn, ac mae GIG Lloegr wedi eu darparu er 2016. Mae polisi Cymru i fod i gael ei adolygu er 2017.

Hanes y deisebydd:

Fel person ffit yn tynnu am fy 60 oed, un prynhawn Gwener ym mis Mawrth 2018, pan oeddwn yn y gwaith, fe gefais i anewrysm yn fy nghoes dde. Dros yr wyth diwrnod nesaf, cefais dair llawdriniaeth fawr wrth i dîm proffesiynol iawn geisio achub fy nghoes, ei hachub o dan y pen-glin, ac yna ei hachub uwchben y pen-glin. Llwyddodd y llawdriniaeth ddiwethaf a thorrwyd fy nghoes i ffwrdd ychydig uwchben y pen-glin. Cefais fy nghyflwyno i'r Ganolfan Aelodau Artiffisial a Chyfarpar yn Ysbyty Rookwood, ac yno y cychwynnodd fy nhaith yn ôl i'r gwaith. Fe wnaethant ddylunio a gosod aelod prosthetig, a thrwy ffisiotherapi rheolaidd, roeddwn yn cerdded, ac yn ôl yn y gwaith erbyn diwedd yr haf. Diolch yn fawr, gwasanaeth gwych.

Am sawl blwyddyn mae anghysondeb sylweddol wedi bod o ran y math o brostheteg sydd ar gael i bobl anabl Cymru.

Gan y bydd yn rhaid i mi dreulio gweddill fy oes yn defnyddio coes brosthetig, hoffwn gael yr

un cyfle â thrigolion gweddill y DU, a hoffwn i bob person arall yng Nghymru sydd wedi colli aelod o'u corff gael y cyfle hwnnw hefyd. Peidiwch â gwahaniaethu. Rhowch yr un safon i drigolion anabl Cymru.

1. Cymru

Yng Nghymru, mae tair canolfan aelodau artiffisial a chyfarpar arbenigol sy'n **darparu gwasanaethau adsefydlu mewnol gan y GIG i'r rhai sydd wedi colli aelod**, neu sydd wedi cael aelod prosthetig, ac mae'r canolfannau hyn yng Nghaerdydd, Abertawe a Wrecsam. Caiff y gwasanaeth ei gomisiynu'n ganolog gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru ar ran y saith Bwrdd Iechyd Lleol yng Nghymru.

Cyhoeddodd Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru y polisi **manyleb gwasanaeth gwasanaethau arbenigol: CP89 Prosthetic and Amputee Rehabilitation Services**, ym mis Rhagfyr 2014.

Mae'r ohebiaeth oddi wrth y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol at y Pwyllgor ar 13 Gorffennaf 2020 yn nodi bod prostheteg uwch, gan gynnwys prostheses pen-glin a reolir gan fibrobrosesydd, yn cael eu hariannu ar gyfer **cyn-filwyr** sy'n preswyllo yng Nghymru ac sydd ag anafiadau y gellir eu priodoli i'w gwasanaeth fel milwyr, yn unol â'r **polisi gwasanaethau arbenigol: CP49 War Veterans – Enhanced Prosthetic Provision**.

Mae'r Gweinidog hefyd yn nodi bod y Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol yn cynnal proses flynyddol i bennu darpariaeth gwasanaethau prostheteg arbenigol yn seiliedig ar dystiolaeth o fudd, wedi'i hasesu'n unol â meini prawf penodol. Ystyriodd y Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol a ddylid darparu prostheses pen-glin a reolir gan fibrobrosesydd ar gyfer sifiliaid fel rhan o'i adolygiad blynyddol unwaith eto eleni [2020]. Ar hyn o bryd, ni ddarperir prostheses pen-glin a reolir gan fibrobrosesydd fel mater o drefn ar gyfer sifiliaid. Fodd bynnag, dywed y Gweinidog fod swyddogion yn parhau i gyfathrebu'n rheolaidd â'r Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol i sicrhau bod dystiolaeth ar gael i lywio eu penderfyniadau comisiynu.

Os na ellir rheoli anghenion cleifion gan ddefnyddio'r ystod o gyfarpar y cytunwyd arni, a bod y tîm clinigol prosthetig a phobl sydd wedi colli aelod yn credu bod rhesymau eithriadol dros ddarparu cyfarpar y tu allan i'r ystod hon, yna mae modd gwneud Cais Cyllido Cleifion Unigol i'r Pwyllgor

Gwasanaethau Iechyd Arbenigol o dan y Polisi Cymru Gyfan ar gyfer Gwneud Penderfyniadau ar Geisiadau Cyllido Cleifion Unigol. Mae canllawiau ar y broses Cais Cyllido Cleifion Unigol ar gael ar [wefan Pwyllogor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru](#).

2. Lloegr

Yn Lloegr, mae [gwasanaethau arbenigol](#) yn cael eu cynllunio'n genedlaethol ac yn rhanbarthol gan GIG Lloegr sydd wedi cyhoeddi [manyleb gwasanaeth ar gyfer cyfarpar anabledau cymhleth – Prosthetic Specialised Services For People Of All Ages With Limb Loss](#).

[Polisiau comisiynu](#) sy'n diffinio pwy a gaiff fynediad i wasanaethau ar gyfer grwpiau penodol o gleifion. Cyhoeddodd GIG Lloegr y [polisi comisiynu clinigol ar gyfer pengliniau prosthetig a reolir gan ficrobrosesydd](#) ym mis Rhagfyr 2016. Yn ôl y polisi:

NHS Provision of MPKs was previously available through Individual Funding Requests (IFRs) resulting in significant variations in prescription and use at the national level in the absence of an agreed prescribing policy. This policy aims to create an equitable, evidence-based approach to the prescribing of MPKs and improve the quality of limb loss rehabilitation and outcomes at a national level.

Mae'r polisi hefyd yn nodi bod GIG Lloegr wedi adolygu'r dystiolaeth a dod i'r casgliad bod digon o dystiolaeth i ystyried cefnogi **comisiynu** aelodau a reolir gan ficrobrosesydd **fel mater o drefn**. Mae'r meini prawf ar gyfer comisiynu i'w gweld ar dudalennau 18 i 21 o'r polisi.

Nid yw'r polisiau a ganlyn yn cael eu comisiynu fel mater o drefn gan GIG Lloegr:

- [Clinical Commissioning Policy: High definition silicone covers for prosthetic limbs, high definition feet and partial hand prosthesis](#)
- [Clinical Commissioning Policy: Multi-grip Upper Limb Prosthetics](#)

3. Yr Alban

Yn GIG yr Alban, mae'r [Gwasanaeth Prostheteg Arbenigol](#) yn gyfrifol am asesu, rhagnodi a darparu prostheses o'r radd flaenaf.

Mae prostheteg arbenigol yn cwmpasu ystod eang o brostheses o'r radd flaenaf, gan gynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i'r rhai a ganlyn:

- pengliniau a reolir gan fibrobrosesydd
- aelodau cymalog ar gyfer rhan uchaf y corff a reolir gan fibrobrosesydd
- cymalau traed a phigyrnau arbenigol
- aelodau chwaraeon

Mae'r gwasanaeth ar gael i ddefnyddwyr aelodau prosthetig cymwys sy'n preswyllo yn yr Alban. Mae'n cwmpasu'r rhai yn y categorïau a ganlyn:

- cyn-filwyr y lluoedd arfog (sydd wedi gadael yn ddiweddar) sydd wedi cael prosthesis o'r radd flaenaf wedi'i osod gan Ganolfan Adsefydlu Meddygol y Weinyddiaeth Amddiffyn;
- aelodau o'r lluoedd arfog sydd wedi colli aelodau o ganlyniad i anafaiadau y gellir eu priodoli i'w gwasanaeth a atgyfeiriwyd ar gyfer asesiad. Ar hyn o bryd, byddant hefyd yn mynychu canolfan prostheteg yn yr Alban (Cyfamod y Lluoedd Arfog);
- unrhyw ddefnyddiwr gwasanaeth prostheteg arall sy'n byw yn yr Alban ar hyn o bryd ac sy'n bodloni'r meini prawf cymhwysedd.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref VG/03889/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@llyw.cymru

13 Gorffennaf 2020

Annwyl Janet

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 8 Mehefin ynghylch y Ddeiseb P-05-974 - Sicrhau bod technoleg yr aelodau prosthetig a ddarperir yn y GIG yng Nghymru cystal â'r hyn a geir yng ngweddill y DU.

Yng Nghymru, darperir gwasanaethau'r GIG ym maes adsefydlu pobl ag aelod prosthetig a'r rhai sydd wedi colli aelod yn fewnol gan dair Canolfan Aelodau Artiffisial a Chyfarpar (ALACs) arbenigol yng Nghaerdydd, Abertawe a Wrecsam. Mae'r gwasanaeth yn cael ei gomisiynu'n ganolog gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru (WHSSC) ar ran y saith bwrdd iechyd lleol yng Nghymru. Mae gan WHSSC bolisi manyleb gwasanaeth ar gyfer adsefydlu pobl ag aelod prosthetig a'r rhai sydd wedi colli aelod CP 89 (gweler y ddolen isod).

<http://www.whssc.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1119/CP89%20Prosthetic%20and%20Amputee%20Rehab%20Services%20Service%20Spec.pdf>

Mae prostheteg uwch, gan gynnwys prostheses pen-glin a reolir gan fibrobrosesydd, yn cael eu hariannu ar gyfer cyn-filwyr sy'n preswyllo yng Nghymru ac sydd ag anafiadau y gellir eu priodoli i'w gwasanaeth fel milwyr yn unol â'r Polisi Gwasanaethau Arbenigol *War Veterans – Enhanced Prosthetic Provision* (gweler y ddolen isod).

<http://www.whssc.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/1119/CP49%20War%20Veteran%20Policy%20v1.0.pdf>

Mae WHSSC yn cynnal proses flynyddol i bennu'r ddarpariaeth o wasanaethau prostheteg arbenigol yn seiliedig ar dystiolaeth o fudd, wedi'i hasesu yn erbyn meini prawf penodol. Ystyriodd WHSSC unwaith eto'r ddarpariaeth o brostheses pen-glin a reolir gan fibrobrosesydd ar gyfer sifiliaid fel rhan o'u hadolygiad blynyddol eleni. Ar hyn o bryd, ni ddarperir prostheses pen-glin a reolir gan fibrobrosesydd fel mater o drefn ar gyfer sifiliaid.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Er hynny, mae swyddogion yn parhau i gyfathrebu'n rheolaidd â WHSSC i sicrhau bod tystiolaeth ar gael i lywio eu penderfyniadau comisiynu.

Os na ellir rheoli anghenion unigolyn o fewn yr ystod gytunedig o gyfarpar, a bod y tîm clinigol prosthetig a phobl sydd wedi colli aelod yn credu bod rhesymau eithriadol dros ddarparu cyfarpar y tu allan i'r ystod hon, hoffwn atgoffa'r pwyllgor bod modd cyflwyno Cais Cyllido Cleifion Unigol (IPFR) i WHSSC. Mae'r cais hwn yn cael ei wneud gan glinigwyr ar ran eu claf o dan 'Bolisi Cymru gyfan ar gyfer Gwneud Penderfyniadau ar Geisiadau Cyllido Cleifion Unigol (IPFR)'.

Gobeithio bod yr wybodaeth hon o gymorth ichi.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Vaughan Gething". The signature is written in a cursive, flowing style.

Vaughan Gething AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

P-05-974 Ensure the technology of prosthetic limbs provided within the Welsh NHS is equal to the rest of the UK, Correspondence – Petitioner to Committee, 06.09.20

Additional comments for consideration: -

- The English Clinical Commissioning Policy: Microprocessor Controlled Prosthetic Knees ref NHS England:16061/P – December 2016 indicates that: -
‘There are unfortunately no published studies that analyse long term cost effectiveness within the health economy specifics of the UK. However, studies from other European countries such as Italy and the Netherlands reported a **long-term reduction** in medical and care costs.’
One concludes, therefore, that a policy change may in addition to providing improved mobility and wellbeing for Welsh disabled residents will even be cost saving on the Welsh NHS in the medium to long term.
- In Scotland the Specialist Prosthetics Service has, for several years, covered the provision of a wide range of devices including, but not limited to:
 - microprocessor controlled knees
 - microprocessor controlled multi-articulating upper limbs
 - specialist foot and ankle joints
 - sporting limbs
- Northern Ireland also has provision in place

The conclusion is that the provision in Wales has now lagged behind the rest of the UK for nearly a decade. Outside of Wales, disabled residents are enjoying the life-enhancing benefits and their health services the potential cost benefits from changing the policies.

- In a second response dated – 4 June 2020 - received from Vaughan Gething – Minister for Health and Social Services – reference was again made to the Welsh Policy ‘Specialised Services Service Specification: CP89 Prosthetic and Amputee Rehabilitation Service.’ This is the current reference and guidance document for ALAC - Artificial Limb and Appliance Centres - services in Wales. It was due for formal committee review by 1 December 2017, it is outstanding.

It is not unreasonable for Welsh residents to expect their elected members to formally review policy documents within a reasonable timescale. Formal review should therefore have already taken place. At

minimum, as a result of this petition, a thorough and formal review should be requested.

Also in the response - 4 June 2020 - reference is made to the ability for clinicians to use the IPFR - 'Individual Patient Funding Requests Process in Wales':- 'If an individual's needs cannot be managed within the agreed range of equipment, and the prosthetic and amputee clinical team believe there are exceptional grounds for providing equipment outside of range, then an Individual Patient Funding Request (IPFR) can be submitted to WHSSC. This request is done by clinicians on behalf of their patient under the 'All Wales Policy for Making Decisions on Individual Patient Funding Requests (IPFR)'.

IPFR should not be used as a reason why a policy review should not be undertaken.

- Published IPFR data does not itemise the number of applications for microprocessor prosthetics, however this number will be available. It will provide an indication/guide to the level of additional funding required for ALAC – Artificial Limb and Appliance Centres – in the event of policy is changed.

This data should be available for the last 5 Years – since March 2015 – and therefore a trend will be available and budget planning possible.

- Modern state of the art sports prosthetics for young people under the age of 25 has recently been approved providing needed equipment and equality with the rest of the UK. These are required and important, I challenge anyone to justify why modern state of the art prosthetics for adults for daily living differ in justification. A policy change has been made even though these would also have been potentially available via IPFR.
- The petition is only requesting equalisation with the other nations of the UK and to bring the provision in Wales to an equal standard, a discrepancy that has been in existence for nearly a decade. Wales elected its own assembly to have control and be better than the other nations let us at least be equal and end discrimination.

- If anyone moves to Wales already fitted with a microprocessor prosthesis Wales NHS will support, repair and replaced if required. Sad, but I have considered moving across the border to be eligible.

Thank you for taking the time to consider this petition which is targeted to making the lives of some disabled residents in Wales more productive for the benefit of themselves and for the benefit of Wales. The response to my petition in less than two months has surpassed my expectations and I believe demonstrates the validity of the cause.

Being disabled enables one to fully understand what the inequality means. It is difficult to express.

A personal plea on behalf of Welsh amputees to correct an inequality, equal provision and potentially save Wales some money.

David Bradley

Comments following receipt of the reply from Vaughan Gething AS/MS

It is noted that there is no direction or comment as to why the formal policy review for both military provision – outstanding since October 2016 – public provision – outstanding since Dec 2017 – has not been undertaken. Is it not reasonable to expect formal policy reviews to be conducted within the timescales documented? Situations change, costs and benefits change.

The letter does state that annual reviews are conducted although I have not had access to the review documents from the last several years. It indicates that 'WHSSC again considered the provision of microprocessor knee prostheses for civilians as part of their annual review this year' but there is no further comment other than stating they 'are not routinely provided for civilians'. There is no reasoning given. If they are beneficial to veterans would they not be beneficial to the civilian population of Wales?

My comment remains the same: -

'A personal plea on behalf of Welsh amputees to correct an inequality, equal provision and potentially save Wales some money.'

David Bradley

06/09/2020

Eitem 6.2

P-05-992 Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i greu corff cyffredin o wybodaeth am Hanes Cymru fydd pob disgybl yn ei ddysgu

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Elfed Wyn Jones, ar ôl casglu cyfanswm o 7,927 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae Hanes Cymru'n bwysig i bob un disgybl, gan ei fod o'n rhoi cefndir am hanes ein Cenedl a'n treftadaeth i bawb sy'n mynd drwy'r system addysg. Mae yna agweddau o Hanes Cymru, megis Cyfreithiau Hywel Dda, Gwrthryfel Glyndŵr a Boddi Capel Celyn yn perthyn i bob cymuned yng Nghymru. Mae'n bryderus felly fod Llywodraeth Cymru wedi penderfynu ymrwngod ag argymhelliad y pwyllgor Diwylliant, Y Gymraeg a Chyfathrebu i greu corff cyffredin o wybodaeth ar gyfer yr holl ddisgyblion sy'n astudio hanes – Mae'n bwysig creu cwricwlwm Hanes Cymru lle mae disgyblion yn dysgu am ddigwyddiadau a materion sy'n genedlaethol, yn ogystal â dysgu am Hanes eu cymunedau a'u hardaloedd nhw.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyfor Meirionnydd
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Addysgu hanes Cymru

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13468

Rhif y ddeiseb: P-05-992

Teitl y ddeiseb: Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i greu corff cyffredin o wybodaeth am hanes Cymru fydd pob disgybl yn ei ddysgu

Geiriad y ddeiseb: Mae hanes Cymru'n bwysig i bob un disgybl, gan ei fod o'n rhoi cefndir am hanes ein cenedl a'n treftadaeth i bawb sy'n mynd drwy'r system addysg. Mae yna agweddau o hanes Cymru, megis Cyfreithiau Hywel Dda, Gwrthryfel Glyndŵr a Boddi Capel Celyn yn perthyn i bob cymuned yng Nghymru. Mae'n bryderus felly fod Llywodraeth Cymru wedi penderfynu ymwrthod ag argymhelliad y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu i greu corff cyffredin o wybodaeth ar gyfer yr holl ddisgyblion sy'n astudio hanes. Mae'n bwysig creu cwricwlwm hanes Cymru lle mae disgyblion yn dysgu am ddigwyddiadau a materion sy'n genedlaethol, yn ogystal â dysgu am hanes eu cymunedau a'u hardaloedd nhw.

1. Cefndir

Mae Cwricwlwm Cenedlaethol presennol Cymru yn cynnwys y pynciau craidd a sylfaen a nodir yn Neddf Addysg 2002. Y pynciau craidd yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3 yw mathemateg, Saesneg, gwyddoniaeth a Chymraeg mewn ysgolion Cymraeg. Mae hanes yn [bwnc sylfaen yn y cwricwlwm cenedlaethol](#). Mae [Rhaglen Astudio Hanes](#) (PDF 155KB) (Ionawr 2008) Llywodraeth Cymru yn nodi'r gofynion presennol ar gyfer hanes yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3. Y tu hwnt i Gyfnod Allweddol 3, mae CBAC wedi cyhoeddi manylebau ar gyfer hanes ar lefel [TGAU](#) a [Safon UG/Safon Uwch](#). Cyflwynwyd y rhain i'w haddysgu gyntaf yn 2017 a 2015 yn y drefn honno.

Bydd y Cwricwlwm 3-16 oed newydd i Gymru yn cael ei gyflwyno ym mhob ysgol a gynhelir ac mewn lleoliadau meithrin a ariennir yn gyhoeddus o fis Medi 2022 yn raddol. Cyflwynwyd y [Bil Cwricwlwm ac Asesu \(Cymru\)](#) i'r Senedd ar 6 Gorffennaf 2020. Mae'r Bil yn nodi pedwar diben y cwricwlwm:

- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddysgwyr galluog ac uchelgeisiol, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn gyfranwyr mentrus a chreadigol, sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddinasyddion egwyddorol a gwybodus i Gymru a'r byd;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn unigolion iach a hyderus, sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas.

Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio bod y Cwricwlwm newydd i Gymru wedi'i **seilio ar ddibenion yn hytrach na chynnwys**. Nid yw cynnwys dysgu penodol yn cael ei nodi yn yr un modd ag o dan y cwricwlwm cenedlaethol cyfredol.

Mae'r Bil yn nodi chwe Maes Dysgu a Phrofiad (MDPh) ar gyfer y cwricwlwm newydd a'r elfennau gorfodol ynddynt. Yr MDPh yw:

- Y Celfyddydau Mynegiannol
- Iechyd a Lles
- Y Dyniaethau
- Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu
- Mathemateg a Rhifedd
- Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Yr elfennau gorfodol yn yr MDPH fydd Saesneg; Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb; Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a Chymraeg.

Caiff hanes ei addysgu ym **MDPh y Dyniaethau**. Mae MDPH y Dyniaethau hefyd yn cynnwys daearyddiaeth, addysg grefyddol, astudiaethau busnes ac astudiaethau cymdeithasol. Nid yw'r cwricwlwm newydd yn rhagnodol ac nid yw'n cynnwys rhestr o bynciau y mae'n rhaid i bob ysgol eu haddysgu.

Mae'r Bil yn darparu ar gyfer 'Cod yr Hyn sy'n Bwysig' i nodi cysyniadau dysgu a phrofiad allweddol ym mhob MDPH (gan gynnwys y Dyniaethau) a bod yn rhaid i gwricwla ysgolion gwmpasu pob un o'r cysyniadau hyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi 'Datganiadau o'r hyn sy'n bwysig' yn **nogfennaeth Cwricwlwm i Gymru**. Bwriad hyn yw darparu'r 'dull cenedlaethol' a fydd, **yn ôl y Gweinidog Addysg**, yn sicrhau cysondeb i ddysgwyr.

Cyhoeddwyd y **canllawiau statudol dros dro ar MDPH y Dyniaethau**, ym mis Ionawr 2020.

Ar 22 Ionawr 2020, cyhoeddodd y Deisebydd flog, **Why I've set up a petition calling for the teaching of a common Welsh history in our schools**.

2. Camau gweithredu Senedd Cymru

2.1. Y Pwyllgor Deisebau

Dyma'r ail ddeiseb y mae Elfed Wyn Jones wedi'i chychwyn ar addysgu hanes. Trafododd y Pwyllgor ei ddeiseb gyntaf, **Newid y Cwricwlwm Cenedlaethol a dysgu hanes Cymru, a hynny o bersbectif Cymreig, yn ein Hysgolion Cynradd, Uwchradd a'r Chweched Dosbarth** yn ystod 2018. Clywodd y Pwyllgor Deisebau dystiolaeth gan Dr Elin Jones, Cadeirydd grŵp gorchwyl a gorffen hanes a hanes Cymru y Cwricwlwm Cymreig, a Kirsty Williams, y Gweinidog Addysg a Sgiliau.

2.2. Y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu

Cynhaliodd y **Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu** arolwg cyhoeddus yn ystod haf 2018, gan wahodd aelodau o'r cyhoedd i ddewis o restr o bynciau posibl ar gyfer ymchwiliad. Pleidleisiodd 44 y cant o'r rhai a gymerodd ran yn yr arolwg o blaid 'Addysgu hanes, diwylliant a threftadaeth Cymru mewn ysgolion'. Yn sgil y gwaith sy'n cael ei wneud gan y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu, caeodd y Pwyllgor Deisebau y ddeiseb ym mis Tachwedd 2018.

Cafodd adroddiad y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu, **Ymchwiliad i addysgu hanes, diwylliant a threftadaeth Cymru** [PDF 1.2KB] ei gyhoeddi ym mis Tachwedd 2019 a'i drafod yn y

Cyfarfod Llawn ar 15 Ionawr 2020. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei **hymateb** [PDF 235KB] ar 8 Ionawr 2020.

Soniodd llawer o'r rhai a roddodd dystiolaeth, gan gynnwys cymdeithasau hanes Cymru, am yr angen i gael digwyddiadau neu themâu penodol y dylai pob dysgwr wybod amdanynt.

Argymhellodd y Pwyllgor y dylai'r cwricwlwm newydd

gynnwys canllaw sy'n nodi corff cyffredin o wybodaeth ar gyfer yr holl ddisgyblion sy'n astudio hanes. Bydd y digwyddiadau a'r pynciau allweddol hyn yn galluogi pob disgybl i ddeall sut mae ei wlad wedi cael ei dylanwadu gan ddigwyddiadau lleol a chenedlaethol yng nghyd-destun hanesion Cymreig, Prydeinig a rhyngwladol.

Gwrthododd y Gweinidog Addysg yr argymhelliad, gan ddweud y canlynol:

Mae canllawiau MDPH y Dyniaethau yn amlinellu methodoleg ar gyfer dewis cynnwys, ac mae'n cyfeirio at yr angen parhaus i sôn am ardal leol y dysgwr a stori Cymru, yn ogystal â pherthynas stori Cymru â'r byd yn ehangach, er mwyn galluogi dysgwyr i ddatblygu dealltwriaeth o natur gymhleth ac amrywiol cymdeithasau'r gorffennol a chymdeithasau'r dyfodol.

Dywedodd y canlynol hefyd:

byddwn yn gweithio gydag ymarferwyr i gomisiynu adnoddau newydd a fydd yn cyfeirio at ddigwyddiadau a phynciau allweddol yn hanes Cymru a'r byd. Bydd hyblygrwydd y Cwricwlwm newydd yn ychwanegu at hyn drwy ganiatáu i athrawon ddarparu gwersi mewn ffyrdd mwy creadigol, sy'n fwy priodol i'r dysgwyr sy'n cael eu haddysgu.

2.3. Y Cyfarfod Llawn

Yn ystod gwaith y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu ar hanes, bu dadl yn y Cyfarfod Llawn hefyd, **Dysgu Hanes Cymru ar 19 Mehefin 2019.**

3. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

3.1. Grŵp Gorchwyl a Gorffen

Ym mis Hydref 2012, sefydlodd Leighton Andrews, y Gweinidog Addysg a Sgiliau ar y pryd, grŵp gorchwyl a gorffen, dan gadeiryddiaeth Dr Elin Jones, i archwilio a thrafod datblygiad y Cwricwlwm Cymreig yn y dyfodol ac addysgu hanes Cymru. Gwnaeth adroddiad terfynol y grŵp, **Y Cwricwlwm Cymreig, hanes a stori Cymru: Adroddiad terfynol** (PDF 154KB) (Medi 2013) ddeuddeg

argymhelliad mewn perthynas â'r dimensiwn Cymreig wrth ddatblygu'r cwricwlwm nesaf ac mewn perthynas â'r cwricwlwm hanes yn benodol. Ym mis Mawrth 2014, cyhoeddodd Huw Lewis y byddai'r Athro Graham Donaldson yn cynnal adolygiad o'r cwricwlwm cenedlaethol yng Nghymru. Fel rhan o'i adolygiad, ystyriodd yr Athro Donaldson argymhellion y Grŵp Gorchwyl a Gorffen.

3.2. Adolygiad Estyn

Un o argymhellion adroddiad 2019 y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu ar addysgu hanes, oedd y dylai Estyn gynnal adolygiad thematig o drefniadau addysgu hanes Cymru mewn ysgolion. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wrthi'n trafod cylch gwaith yr adolygiad hwn ag Estyn.

3.3 'Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd

Ar **21 Gorffennaf 2020, cyhoeddodd y Gweinidog** y byddai'r Athro Charlotte Williams OBE, yn cadeirio Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd. Yn rhan gyntaf y prosiect, bydd y gweithgor yn adolygu'r adnoddau sydd ar gael ar hyn o bryd i gefnogi'r gwaith o addysgu themâu sy'n ymwneud â chymunedau a chynefinoedd pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ar draws y cwricwlwm cyfan. Bydd yn tynnu sylw at enghreifftiau o arferion da, yn ogystal â nodi meysydd lle y mae angen rhagor o waith. Yn ail ran y prosiect, bydd y gweithgor yn adolygu'r cyfleoedd dysgu proffesiynol sy'n gysylltiedig â chymunedau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig, eu cyfraniadau, eu profiadau a'u cynefinoedd ar draws y cwricwlwm. Bydd gwaith y gweithgor yn gysylltiedig iawn ag adolygiad Estyn o hanes Cymru.

Yng nghyd-destun y cwricwlwm, diffinnir Cynefin fel:

Y man y teimlwn ein bod yn perthyn iddo, lle mae'r bobl a'r dirwedd o'n cwmpas yn gyfarwydd, a lle mae'r golygfeydd a'r seiniau yn gysurus o hawdd eu hadnabod. Nid dim ond man yn yr ystyr ffisegol neu ddaearyddol ydyw, serch hynny. Dyma'r lleoliad hanesyddol, diwylliannol a chymdeithasol sydd wedi ffurfio ac sy'n parhau i ffurfio'r gymuned sy'n trigo yno.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref KW/03726/20

Janet Finch-Saunders AS
Aelod o'r Senedd
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Government.Committee.Business@gov.wales

14 Gorffennaf 2020

Annwyl Janet Finch-Saunders AS,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 6 Gorffennaf am ddeiseb ynglŷn ag addysgu hanes Cymru yn y Cwricwlwm newydd i Gymru a'r pryderon bod Llywodraeth Cymru wedi gwrthod argymhelliad y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu y dylai'r cwricwlwm newydd gynnwys canllaw sy'n nodi corff cyffredin o wybodaeth ar gyfer yr holl ddisgyblion sy'n astudio hanes.

Fel y nodwyd gennyf yn ystod trafodaeth y Senedd ym mis Ionawr am addysgu Hanes Cymru, 'mae astudio hanes a hanesion Cymru yn bwysig er mwyn cyflawni dibenion y cwricwlwm newydd. I fod yn ddinesydd ymgysylltiedig, gwybodys a moesegol, bydd dysgwyr yn gwneud synnwyr o'u hunaniaeth a'r hanes, y diwylliannau a'r ddaearyddiaeth a helpodd i'w ffurfio'.

Dyna pam, er i'r argymhelliad gael ei wrthod, y derbyniais yr argymhelliad i Estyn gynnal adolygiad o drefniadau addysgu hanes Cymru, ac mae fy swyddogion wrthi'n trafod cylch gwaith yr adolygiad hwn ag Estyn.

Mae'n hanfodol bod dysgu yn gynhwysol ac yn tynnu ar brofiadau, safbwyntiau a threftadaeth ddiwylliannol y Gymru gyfoes. Yn y cwricwlwm newydd, bydd dysgwyr yn archwilio cyd-destunau lleol, cenedlaethol a byd-eang pob agwedd ar ddysgu, yn gwneud cysylltiadau ac yn datblygu dealltwriaeth mewn cymdeithas amrywiol.

Mae fframwaith y Cwricwlwm i Gymru yn rhoi cyfle i bob ysgol yng Nghymru ddylunio ei chwricwlwm ei hun o fewn dull gweithredu cenedlaethol sy'n sicrhau cysondeb. Bydd pob agwedd ar ddysgu yn y dyfodol yn cynnwys dimensiwn Cymreig, a bydd dysgwyr yn cael cyfle i ddeall eu hardal leol, eu gwlad a'i chyfraniad i'r byd ym mhob rhan o'r cwricwlwm.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 116
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Er nad yw canllawiau'r cwricwlwm newydd yn cynnwys rhestr hir o bynciau unigol i'w hastudio, mae'n amlinellu methodoleg er mwyn helpu athrawon i ddewis cynnwys a sicrhau amlygiad cyson i gyd-destunau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol ar gamau datblygu gwahanol. Mae canllawiau Cwricwlwm i Gymru (Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau) yn nodi:

'yr angen am ymwybyddiaeth gyson o stori leol y dysgwyr, stori Cymru yn ogystal â stori y byd ehangach, a galluogi dysgwyr ddod i ddeall natur gymhleth, lluosog ac amrywiol cymdeithasau, yn y gorffennol a'r presennol. Dylai dysgwyr fod wedi eu gwreiddio mewn dealltwriaeth o'r hunaniaethau, tirweddau a'r hanesion sy'n dod at ei gilydd i ffurfio eu cynefin. Bydd hyn nid yn unig yn eu galluogi i ddatblygu ymdeimlad cryf o'u hunaniaeth a'u lles, ond bydd hefyd yn datblygu dealltwriaeth o hunaniaeth pobl eraill a gwneud cysylltiadau gyda phobl, lleoedd a hanes mewn lleoedd eraill yng Nghymru ac ar draws y byd. Mae cyd-destunau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol yn rhan greiddiol o'r Maes, ac yn ffurfio rhan o'r egwyddorion allweddol a ddisgrifir isod sy'n ymwneud â dewis y cynnwys.'

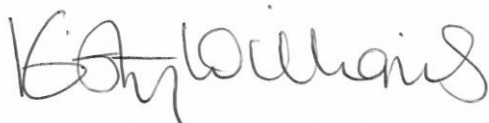
Rhan allweddol o'r cwricwlwm newydd yw'r cysyniad o gydweithio a dysgu traws-ddisgyblaethol, o fewn ac ar draws y chwe Maes Dysgu a Phrofiad, gyda dysgwyr yn meithrin cysylltiadau ar draws eu gwaith dysgu ac yn cyfuno profiadau, gwybodaeth a sgiliau gwahanol. Er y bydd Hanes yn rhan o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau, bydd hanesion Cymru yn ymddangos ym mhob rhan o'r cwricwlwm, er enghraifft yn y Celfyddydau Mynegiannol ac Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu.

Er mwyn cyflwyno'r cwricwlwm newydd yn effeithiol a gwireddu ein gweledigaeth a rennir, mae'n hanfodol bod gan ein hysgolion y cymorth, y ddealltwriaeth a'r adnoddau sydd eu hangen arnynt. Felly, byddwn yn gweithio gydag ymarferwyr i gomisiynu adnoddau newydd a fydd yn cyfeirio at ddigwyddiadau a phynciau allweddol yn hanesion Cymru a'r byd. Caiff y gwaith hwn ei lywio hefyd gan ganlyniad adolygiad Estyn o drefniadau addysgu hanes Cymru sydd ar ddod, a fydd yn ystyried hanes, hunaniaeth a diwylliant Cymru ac yn ehangach yn llawn.

Wrth wraidd gweledigaeth y Cwricwlwm i Gymru mae rhoi'r hyblygrwydd i athrawon benderfynu pa destunau, pynciau ac adnoddau sydd fwyaf addas i'w dysgwyr. Felly, byddai rhestr o bynciau i'w hastudio yn anghyson â gweledigaeth y cwricwlwm newydd. Gwrthodais argymhelliad y Pwyllgor am ganllaw yn nodi corff cyffredin o wybodaeth ar gyfer yr holl ddisgyblion sy'n astudio hanes am nad yw'r Cwricwlwm i Gymru yn rhagnodol.

Er y gwrthodwyd argymhelliad y Pwyllgor, cytunaf â'r egwyddor a'r bwriad y tu ôl i'r argymhelliad. Bydd y Cwricwlwm i Gymru yn sicrhau y caiff hanes a diwylliant Cymru eu hymgorffori ym mhob maes dysgu a phrofiad. Yn fy marn i, mae hyn yn ddull cadarn a hirdymor o weithredu.

Yn gywir,

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-992 Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i greu corff cyffredin o wybodaeth am Hanes Cymru fydd pob disgybl yn ei ddysgu, Gohebiaeth – Deisebydd i'r Pwyllgor, 05.09.20

Darn dros Hanes Cymru yn y Senedd

Mae Hanes yn bwnc llawer pwysicach na dysgu i bwyso a mesur. Mae'n adrodd hanes ein Cenedl i'n pobl, gan ddangos yr holl bethau sydd wedi digwydd, y da a'r drwg. Mae'n creu darlun o'r hyn ydi Cymdeithas, a sut mae'r tirlun cymdeithasol, gwleidyddol ac economaidd wedi esblygu ers dyddiau'r Celtiaid, trwy gyfnod Llywelyn a Glyndwr, trwy'r Chwyldro Diwydiannol a brwydrau'r 60au, sefydlu'r Senedd yng Nghaerdydd yn 90au'r ganrif diwethaf ac ymlaen at y dydd presennol.

Pa fath o Gymry ydym ni os nad ydym yn gwybod ac adnabod hanes ein gwlad? Dwi'n credu fod Gerallt Lloyd Owen yn crynhoi hyn mewn un frawddeg berffaith "Estroniaid heb ystyr yw hanes". Sut fedrwn ni ddeall beth yw'r Gymdeithas 'ryda ni'n byw ynnddi, ac i ba gyfeiriad mae hi'n mynd os nad yda ni'n gwybod a deall yr hyn sydd wedi digwydd yn y gorffennol?

'Rown i yn un oedd ddigon ffodus i baentio murlun Cofiwch Dryweryn ar ol iddo gael ei ddiinstrio ..a dyna pryd daeth difrifoldeb y broblem yn amlwg - tra'n cyfarfod a phobl oedd erioed wedi clywed am drychineb Tryweryn. Dinistr y murlun ddaeth a Tryweryn unwaith yn rhagor i sylw'r cyhoedd.

A dyna'r broblem.

Mae diffyg gwybodaeth am Hanes Cymru yn adlais o genedlaethau. Sawl tro yda ni wedi clywed "Yn ysgol 'rown i'n gwybod mwy am Battle of Hastings 1066 nag 'rown i am Llywelyn ein Llyw Olaf, Owain Glyndwr a'r Welsh Not". Mae'r sefyllfa yr un mor ddigalon heddiw. Tydi hynny ddim wedi newid dim. Yr un peth ddigwyddodd i mi, ac a fydd yn digwydd i'm mhlant i ac i'r Genedlaeth ar ei holau hwythau, - os na fyddwn ni'n gweithredu rwan!

Mae'r Llywodraeth yn cynnig Cwricwlwm newydd ar gyfer ein hysgolion. Ond beth fydd y cwricwlwm newydd yma yn ei olygu yng nghyd-destun dysgu Hanes Cymru os nad oes arweiniad, na chynnwys, na gwर्सlyfrau cadarn? Mae gen i edmygedd mawr o athrawon yn yr oes hon, ac mae disgwyl y byddent hwy'n gallu llunio gwersi a dysgu am Hanes Cymru heb strategaeth na chynnwys i'w cymorth.

Mi fydd hyn yn creu system loteri amlwg, lle bydd rhai plant yn ddigon ffodus i ddysgu am Hanes Cymru a rhai eraill ...ddim. Mi fydd hyn yn creu gwahaniaeth mawr rhwng gwahanol ysgolion a hefyd mi fydd y gagendor rhwng disgyblion yr ysgolion Cymraeg a disgyblion yr ysgolion Saesneg yn mynd yn fwy fyth. Mae tystiolaeth yn dangos fod disgyblion sy'n mynychu ysgol Gymraeg gyda mwy o gyfleoedd i gael gwybodaeth am Hanes Cymru na'r rhai sy'n mynychu'r ysgolion Saesneg.

Credaf... fod y fath sefyllfa yn gwbl annerbyniol. Mae pobl hefo'r hawl i wybod a deall hanes eu gwlad eu hunain. Toes dim synnwyr cuddio Hanes Cymru oddiwrth ei phobl. Mae angen i ni fod yn agored fel gwlad a dod i delerau gyda'n gorffennol. Ond..fedrwn ni ddim gwneud hynny heb wybod y ffeithiau yn gyntaf.

Dwi'n gofyn i chi rwan i ystyried yr hyn dwi wedi ei ddweud. Mi fyddai'n fwy na pharod i brotestio, ac rwy'n barod i ymptydio i'r eithaf ar risiau'r Senedd ei hun i sicrhau fod pobl y Genedl Gymraeg yn derbyn y gwybodaeth a'r addysg priodol am eu Hanes. Trwy hynny, byddwn wedyn yn datblygu dealltwriaeth o sut mae Cymru wedi cyrraedd y sefyllfa mae hi ynnddi rwan. Trwy ddeall Hanes ein hunain, y down i ddeall sut i symud ymlaen fel unigolion ac fel Cenedl.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-1000 Ei gwneud yn orfodol i hanesion pobl dduon a POC y DU gael eu haddysgu yng nghwricwlwm addysg Cymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Angharad Owen, ar ôl casglu cyfanswm o XX lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae Prydain – gan gynnwys Cymru – wedi elwa o wladychiaeth a chaethwasiaeth am ganrifoedd. Mae angen i hyn gael ei gynrychioli yn y cwricwlwm.

Yn aml iawn, mae'r Ymerodraeth Brydeinig yn cael ei mawrygu, ac effaith fyd-eang gwladychiaeth Prydain yn cael ei thanbriso. Adlewyrchwyd hyn yn y cynnwys a addysgir.

Mae angen newid gwirioneddol a sylweddol. Mae gwaddol caethwasiaeth a gwladychiaeth yn cael effaith wirioneddol ar gymunedau Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig ledled Prydain heddiw, ac mae angen i system addysg Cymru gydnabod hyn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- De Clwyd
- Gogledd Cymru

Hanes Pobl Dduon a Phobl Groenliw

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13471

Rhif y ddeiseb: P-05-1000

Teitl y ddeiseb: Dylid ei gwneud yn orfodol i hanesion Pobl Ddu a Phobl Groenliw yn y DU gael eu haddysgu yng nghwricwlwm addysg Cymru

Testun y ddeiseb: Mae Prydain - gan gynnwys Cymru - wedi elwa o wladychiaeth a chaethwasiaeth am ganrifoedd. Mae angen i hyn gael ei gynrychioli yn y cwricwlwm. Yn aml iawn, mae'r Ymerodraeth Brydeinig yn cael ei mawrygu, ac effaith fyd-eang gwladychiaeth Prydain yn cael ei thanbriso. Adlewyrchwyd hyn yn y cynnwys a addysgir. Mae angen newid gwirioneddol a sylweddol. Mae gwaddol caethwasiaeth a gwladychiaeth yn cael effaith wirioneddol ar gymunedau Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig ledled Prydain heddiw, ac mae angen i system addysg Cymru gydnabod hyn..

1. Cefndir

Mae lladd George Floyd, gŵr Affricanaidd-Americanaidd a fu farw wrth gael ei gadw gan yr heddlu ym Minneapolis, wedi ysgogi protestiadau torfol yn UDA a'r DU ac yn galw am addysgu hanes pobl ddu a phobl groenliw yn well.

Bydd y Cwricwlwm 3-16 oed newydd i Gymru yn cael ei gyflwyno'n raddol ym mhob ysgol a gynhelir ac mewn lleoliadau meithrin a ariennir yn gyhoeddus o fis Medi 2022. Cafodd y **Bi**

Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) ei gyflwyno i'r Senedd ar 6 Gorffennaf 2020. Mae'r Bil yn nodi pedwar diben y cwricwlwm:

- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddysgwyr galluog ac uchelgeisiol, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn gyfranwyr mentrus a chreadigol, sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn ddinasyddion egwyddorol a gwybodus i Gymru ar byd;
- Galluogi disgyblion a phlant i ddatblygu yn unigolion iach a hyderus, sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas.

Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio bod y Cwricwlwm newydd i Gymru wedi'i **seilio ar ddibenion yn hytrach na chynnwys**. Nid yw cynnwys dysgu penodol yn cael ei nodi yn yr un modd ag o dan y cwricwlwm cenedlaethol cyfredol.

Mae'r Bil yn nodi chwe Maes Dysgu a Phrofiad (MDPh) ar gyfer y cwricwlwm newydd a'r elfennau gorfodol ynddynt. Dyma'r Meysydd Dysgu a Phrofiad:

- Y celfyddydau mynegiannol
- Iechyd a lles
- Y dyniaethau
- Ieithoedd, llythrennedd a chyfathrebu
- Mathemateg a rhifedd
- Gwyddoniaeth a Thechnoleg.

Yr elfennau gorfodol yn yr MDPh fydd Saesneg; Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb; Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a Chymraeg.

Caiff hanes ei addysgu ym **MDPh y Dyniaethau**. Mae MDPh y Dyniaethau hefyd yn cynnwys daearyddiaeth, addysg grefyddol, astudiaethau busnes ac astudiaethau cymdeithasol. Nid yw'r cwricwlwm newydd yn rhagnodol ac nid yw'n cynnwys rhestr o bynciau y mae'n rhaid i bob ysgol eu haddysgu.

Mae'r Bil yn darparu ar gyfer 'Cod yr Hyn sy'n Bwysig' i nodi cysyniadau dysgu a phrofiad allweddol ym mhob MDPh (gan gynnwys y Dyniaethau) a bod yn rhaid i gwricwla ysgolion gwmpasu pob un

o'r cysyniadau hyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi 'Datganiadau o'r hyn sy'n bwysig' yn [nogfennaeth Cwricwlwm i Gymru](#). Bwriad hyn yw darparu'r 'dull cenedlaethol' a fydd, [yn ôl y Gweinidog Addysg](#), yn sicrhau cysondeb i ddysgwyr.

Cyhoeddwyd y [canllawiau statudol dros dro ar MDPH y Dyniaethau](#), ym mis Ionawr 2020.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Yn ei llythyr at y Pwyllgor, mae'r Gweinidog Addysg, Kirsty Williams, yn amlinellu'r camau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd yn dilyn y galwadau am fwy o amrywiaeth wrth ddysgu hanes:

- Ar 21 Gorffennaf 2020, cyhoeddodd y Gweinidog y byddai'r Athro Charlotte Williams OBE, yn cadeirio Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl BAME a'r cwricwlwm newyddBydd y grŵp yn adolygu'r adnoddau presennol sydd ar gael i athrawon ynghyd ag arferion da, a dysgu proffesiynol sy'n gysylltiedig â chymunedau BAME. Dylai'r Grŵp ddarparu argymhellion allweddol erbyn diwedd mis Rhagfyr;
- Mae prosiect wedi'i gychwyn i edrych ar dangynrychiolaeth cymunedau BAME yn y gweithlu addysgu.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Cynhaliodd y [Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu](#) arolwg cyhoeddus yn ystod haf 2018, gan wahodd aelodau o'r cyhoedd i ddewis o restr o bynciau posibl ar gyfer ymchwiliad.

Pleidleisiodd 44 y cant o'r rhai a gymerodd ran yn yr arolwg o blaid 'Addysgu hanes, diwylliant a threftadaeth Cymru mewn ysgolion'. Yn sgil y gwaith sy'n cael ei wneud gan y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu, caeodd y Pwyllgor Deisebau y ddeiseb ym mis Tachwedd 2018.

Cyhoeddwyd adroddiad y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu, [Ymchwiliad i addysgu hanes, diwylliant a threftadaeth Cymru](#) ym mis Tachwedd 2019, a chynhaliwyd dadl ar yr adroddiad yn y [Cyfarfod Llawn ar 15 Ionawr 2020](#). Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei [hymateb](#) ar 8 Ionawr 2020.

Fel rhan o'r ymchwiliad, clywodd y Pwyllgor dystiolaeth lafar gan Race Council Cymru, Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig ac Ieuenctid Cymru a'r Gyfnewidfa Treftadaeth a Diwylliant. Gwnaeth y Pwyllgor nifer o argymhellion mewn perthynas ag amrywiaeth mewn hanes:

- Dylai amrywiaeth fod yn elfen graidd o'r Cwricwlwm i Gymru 2022. Mae perygl na fydd yr hyblygrwydd arfaethedig ar gyfer ysgolion ac athrawon yn sicrhau y bydd yr holl ddisgyblion yng Nghymru yn gwybod hanes ein cymunedau ethnig a chrefyddol amrywiol.
- Er mwyn sicrhau bod hanes yn cynrychioli holl gymunedau Cymru a'u cysylltiadau rhyngwladol, dylai'r adolygiad thematig o addysgu hanes gan Estyn, a argymhellir yn adroddiad y Pwyllgor, asesu sut y caiff amrywiaeth ei addysgu ar hyn o bryd mewn ysgolion.

- Dylai Llywodraeth Cymru ystyried sut y gall ehangu gwaith Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig ac Ieuentid Cymru a Race Council Cymru i holl fyfyrwyr ac athrawon Cymru. Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig ac Ieuentid Cymru a Race Council Cymru i ymchwilio i ganfyddiadau myfyrwyr o hil a hanes a'u hymdrechion i ehangu'r cwricwlwm.

Derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhellion hyn.

Argymhellodd y Pwyllgor hefyd:

- Dylai Llywodraeth Cymru nodi ei hymdrechion i gynyddu nifer yr athrawon BAME yng Nghymru a pha mor llwyddiannus y mae wedi bod.
- Dylid cynnwys hanesion amrywiaeth hiliol a chrefyddol Cymru mewn addysg gychwynnol athrawon a dylid eu hadlewyrchu mewn deunyddiau addysgu ar gyfer Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau.

Derbyniwyd y ddau argymhelliad mewn egwyddor. Yn ei hymateb, dywedodd y Gweinidog nad yw Llywodraeth Cymru yn rhagnodi cynnwys rhaglenni Addysg Gychwynnol i Athrawon. Dywedodd hefyd fod swyddogion yn cydweithio â Chyngor y Gweithlu Addysg i ddatblygu cynllun gweithredu ynghylch i ba raddau y mae'r gweithlu addysg yng Nghymru yn adlewyrchu'r cymunedau y mae'n eu gwasanaethu, ynghyd ag ystod a dyfnder yr amrywiaeth yn y gweithlu.

4. Deisebau Senedd y DU

Cafwyd nifer o ddeisebau i Senedd y DU ar themâu tebyg:

- Add education on diversity and racism to all school curriculums (Ymateb y Llywodraeth 30 Gorffennaf 2020);
- Add education on diversity and racism to all school curriculums (Ymateb y Llywodraeth 30 Gorffennaf 2020);
- Add education on diversity and racism to all school curriculums (Ymateb y Llywodraeth 30 Gorffennaf 2020).

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

DATGANIAD YSGRIFENEDIG GAN LYWODRAETH CYMRU

TEITL Datganiad Ysgrifenedig: Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd

DYDDIAD 21 Gorffennaf 2020

GAN Kirsty Williams AS, Y Gweinidog Addysg

Rwy'n falch o gyhoeddi heddiw bod yr Athro Charlotte Williams OBE wedi cytuno i gadeirio gweithgor 'Cymunedau, cyfraniadau a chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd'.

Mae'r Athro Williams yn Athro Anrhydeddus yn Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithasol Prifysgol Bangor ac yn gyn-Ddeon Cyswllt ac Athro mewn Gwaith Cymdeithasol ym Mhrifysgol RMIT Melbourne, Awstralia. Mae'n Gymrawd Anrhydeddus ym Mhrifysgol Glyndŵr a Phrifysgol De Cymru.

Mae'r Athro Williams yn adnabyddus am ei sylwebaeth ar amlddiwylliannaeth yng Nghymru, ac am ei thestun arloesol, "A Tolerant Nation? Exploring Ethnic Diversity in Wales". Enillodd ei hunangofiant o dyfu i fyny yng Nghymru, "Sugar and Slate" wobwr Llyfr y Flwyddyn yng Nghymru yn 2003. Mae wrthi ar hyn o bryd yn gweithio ar drydydd rhifyn 'Social Policy for Social Welfare Practice in Wales' sydd i'w gyhoeddi yn 2021.

Yn 2007, dyfarnwyd OBE i'r Athro Williams fel rhan o Anrhydeddau Blwyddyn Newydd y Frenhines am ei gwasanaethau i leiafrifoedd ethnig a chyfleoedd cyfartal yng Nghymru.

Yn rhan gyntaf y prosiect, bydd y gweithgor yn adolygu'r adnoddau sydd ar gael ar hyn o bryd i gefnogi'r gwaith o addysgu themâu sy'n ymwneud â chymunedau a chynefinoedd pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ar draws y cwricwlwm cyfan. Bydd yn tynnu sylw at enghreifftiau o arfer da yn ogystal â nodi meysydd lle mae angen gwaith pellach. Rwy'n disgwyl i'r cam hwn ddod i ben yn ystod tymor yr hydref, i gyfrannu i'r flwyddyn academaidd i ddod.

Yn ail ran y prosiect, bydd y gweithgor yn adolygu'r cyfleoedd dysgu proffesiynol sy'n gysylltiedig â chymunedau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig, eu cyfraniadau, eu profiadau a'u cynefinoedd ar draws y cwricwlwm. Rwy'n disgwyl i'r grŵp gyflwyno argymhellion allweddol yn y maes hwn erbyn diwedd Rhagfyr.

Bydd gwaith y gweithgor yn gysylltiedig iawn ag adolygiad Estyn o hanes Cymru.

Ar sail y gwaith hwn, byddwn yn comisiynu adnoddau newydd i gefnogi'r gwaith o addysgu themâu sy'n ymwneud â chymunedau, cynefinoedd, cyfraniadau a phrofiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig. Bydd y grŵp yn goruchwyllo'r broses o ddatblygu'r adnoddau hyn cyn i gwricwlwm newydd Cymru gael ei gyflwyno'n raddol yn 2022, ac rwy'n bwriadu ystyried y cynnydd yn ystod blwyddyn academaidd 2020/21.

Caiff manylion pellach ynghylch aelodau'r grŵp eu cyhoeddi yn ystod yr haf.

Caiff y datganiad ei gyhoeddi yn ystod y toriad er mwyn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau. Os bydd aelodau eisiau i mi wneud datganiad pellach neu ateb cwestiynau ynglŷn â hyn pan fydd y Senedd yn dychwelyd, byddwn yn hapus i wneud hynny.

Eich cyf/Your ref P-05-1000
Ein cyf/Our ref KW/04315/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau.
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA
deisebau@senedd.cymru

6 Awst 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich gohebiaeth, dyddiedig 27 Gorffennaf, ynghylch Deiseb P-05-1000 Ei gwneud yn orfodol i hanesion pobl dduon a POC y DU gael eu haddysgu yng nghwricwlwm addysg Cymru.

Mae'r digwyddiadau diweddar yn America wedi'n hatgoffa bob un o bwysigrwydd deall a gwerthfawrogi pob elfen o'n hanes, a'r ymdrech a wynebwyd gan gymunedau duon yng Nghymru, y DU ac ar draws y byd.

Mae'n bwysig bod y broses ddysgu yn un gynhwysol, sy'n tynnu ar brofiadau, safbwyntiau a threftadaeth ddiwylliannol Cymru heddiw. Mae hanes Cymru yn amrywiol, ac yn cynnwys hanesion amrywiol a chyfoethog y cymunedau, yr hiliau, y crefyddau a'r unigolion lawer yn ein gwlad. Mae hanes pobl dduon yn rhan o hanes Cymru.

Fel y gwyddoch, o 2022 bydd yna [gwricwlwm newydd i Gymru](#). Yn y cwricwlwm newydd, bydd dysgwyr yn ymchwilio i gyd-destunau lleol, cenedlaethol a byd-eang pob agwedd ar ddysgu, a byddant yn dysgu sut i wneud y cysylltiadau a datblygu dealltwriaeth o fewn cymdeithas amrywiol. Yn ganolog i weledigaeth Cwricwlwm i Gymru mae caniatáu'r hyblygrwydd i athrawon benderfynu pa bynciau ac adnoddau sy'n gweddu orau i'w dysgwyr.

Yn waelodol i fframwaith Cwricwlwm i Gymru mae pedwar diben sydd wedi bod yn ganolog ym mhob penderfyniad a wnaed ynghylch y cwricwlwm newydd. Mae'r pedwar diben hwn, sydd yn benodol yn cefnogi dysgwyr i dyfu'n "ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd", yn rhan o fframwaith statudol Cwricwlwm i Gymru, ac maent yn creu cyfleoedd pwysig i ysgolion ddatblygu cwricwla sy'n cynnwys hanes pobl dduon.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 130
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae fframwaith Cwricwlwm i Gymru yn rhoi'r cyfle i bob ysgol yng Nghymru i gynllunio eu cwricwlwm eu hunain. Mae'n annog ysgolion i ddatblygu eu gweledigaeth eu hunain ar gyfer eu dysgwyr o fewn cyd-destun y pedwar diben a'r dysgu a ddiffinnir ar lefel genedlaethol. Er nad yw canllawiau'r cwricwlwm newydd yn cynnwys rhestr hir o bynciau unigol, maent yn nodi'r hyn y dylai ysgolion ei ystyried wrth gynllunio eu cwricwlwm a'r disgwyliadau cyffredinol gan ddysgwyr.

Mae'r fframwaith hwn yn cynnwys elfennau gorfodol, gan gynnwys datganiadau o'r hyn sy'n bwysig ym mhob Maes Dysgu a Phrofiad. Un o'r datganiadau ynghylch yr hyn sy'n bwysig i faes Dyniaethau yw "Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac yn amrywiol, ac maen nhw'n cael eu llywio gan weithredoedd a chredoau pobl." Bydd dysgwyr yn ystyried y credoau, y gwerthoedd, y traddodiadau a'r foeseg sy'n sail i gymdeithas ddynol, ac yn datblygu dealltwriaeth o'r amrywiaeth sydd o fewn gwahanol gymdeithasau.

Mae'r Dyniaethau yn cynnwys cysyniadau fel dinasyddiaeth, awdurdod a llywodraethiant, rhyng-gysylltiad, cyfiawnder a chydraddoldeb, menter, hawliau, a chyfrifoldeb a gweithredu cymdeithasol.

Mae hawliau dynol, tegwch ac amrywiaeth yn themâu trawsbynciol a ddylai fod yn rhan annatod o feysydd dysgu ar draws y cwricwlwm. Mae'r canllawiau ar [themâu trawsbynciol](#) o fewn y cwricwlwm hefyd yn esbonio sut mae'r cyd-destunau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol yn darparu safbwyntiau allweddol ar gyfer dysgwyr a sut y maent o bwys arbennig o ran cefnogi dysgwyr i gyflawni'r pedwar diben. Mae cysylltu'r lleol, y cenedlaethol a'r rhyngwladol yn cynnwys cyfleoedd fel ystyried rôl Cymru yn y fasnach gaethwasiaeth a'n cyfraniad i adeiladu'r ymerodraeth. Mae'n golygu bod dysgwyr yn rhoi sylw i safbwyntiau gwahanol ar brofiad Cymru.

Mae canllawiau '[Cynllunio Eich Cwricwlwm](#)', a gyhoeddwyd i gefnogi ysgolion wrth weithredu fframwaith Cwricwlwm i Gymru, yn esbonio nad endid unffurf yw Cymru, yn fwy nag unrhyw gymdeithas arall, ond ei bod yn cwmpasu ystod o werthoedd, safbwyntiau, diwylliannau a hanesion sy'n cynnwys pawb sy'n byw yng Nghymru. Wrth ystyried gwahanol safbwyntiau, a gwahanol ffyrdd o feddwl ar lefel ethnig a diwylliannol yng Nghymru, bydd dysgwyr yn gwerthfawrogi i ba raddau y maent yn rhan o gymuned ryngwladol ehangach, gan feithrin ymwybyddiaeth o berthyn a all eu hannog i gyfrannu at eu cymunedau mewn ffordd gadarnhaol.

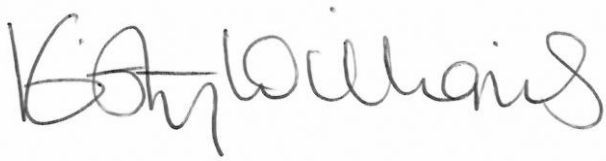
Mae canllawiau Cynllunio Eich Cwricwlwm hefyd yn nodi'n glir y dylai dysgu "ganolbwyntio ar brofiadau pobl gyffredin, gan gynnwys rhai sydd wedi arfer cael eu tangynrychioli."

Ar 21 Gorffennaf, roeddwn yn falch o gael cyhoeddi bod yr Athro Charlotte Williams OBE, academydd blaenllaw sydd wedi ysgrifennu am amrywiaeth ethnig yng Nghymru, wedi cytuno i gadeirio Gweithgor Cymunedau, Cyfraniadau a Chynefin: Profiadau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a'r cwricwlwm newydd.

Bydd cysylltiad agos rhwng gwaith y Grŵp ac adolygiad Estyn o hanes Cymru, a chaiff ei gyflawni fesul cam. Bydd y cam cyntaf yn canolbwyntio ar adolygu'r adnoddau sydd ar gael ar hyn o bryd i athrawon ac arferion da, a bydd yr ail gam yn canolbwyntio ar adolygu dysgu proffesiynol sy'n ymwneud â chymunedau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig. Bydd y dull graddol hwn yn caniatáu inni fwydo i mewn i'r broses addysgu dros y flwyddyn academaidd i ddod, cyn y bydd y Grŵp gobeithio mewn sefyllfa i gyflwyno argymhellion allweddol imi erbyn diwedd Rhagfyr.

Rwyf wedi derbyn cryn ohebiaeth ar y mater hwn, sydd hefyd yn codi'r angen i fynd i'r afael â'r ffaith nad oes cynrychiolaeth ddigonol i gymunedau pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yn y gweithlu addysg, ac rydym yn cymryd camau pwrpasol yn ei gylch. Rydym wedi sefydlu prosiect i edrych yn benodol ar y materion ynghylch recriwtio i raglenni Addysg Gychwynnol i Athrawon ac i'r gweithlu yn fwy cyffredinol. Rydym wedi comisiynu Cyngor y Gweithlu Addysg i gynnal adolygiad o'r data sydd ar gael i'n helpu wrth ddatblygu polisi. Rydym hefyd yn trafod gyda rhanddeiliaid perthnasol megis y Fforwm Hil a Ffydd a'r Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig ac Ieuencid. Bydd ein hymwneud â rhanddeiliaid eraill yn cynyddu wrth i'r prosiect ddatblygu. Byddwn yn defnyddio'r data a'r wybodaeth gan rhanddeiliaid i ddatblygu polisiâu i fynd i'r afael yn strategol â'r prinder cynrychiolwyr pobl dduon ac Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig yn y gweithlu addysg.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams'.

Kirsty Williams AS/MS

Y Gweinidog Addysg

Minister for Education

P-05-1000 Make it compulsory for Black and POC UK histories to be taught in the Welsh education curriculum, Correspondence – Petitioner to Committee, 03.09.20

In a 2018 collaborative report by Ethnic Minorities & Youth Support Team Wales, Show Racism the Red Card, Race Council Cymru, and Tros Gynnal Plant on [‘Experiences of Racism & ‘Race’ in Schools in Wales’](#) (I have attached a link to the report here) it was asserted that the Welsh curriculum has consistently been a ‘White curriculum’ (p.22). Difficult histories and complex subjects can be very daunting for teachers to discuss, especially in a classroom where these conversations may not have been brought up before. It is imperative that a holistic humanities curriculum includes a range of BAME histories and cultural studies, however, histories of slavery, Welsh colonialism and imperialism are immensely important as they are integral for understanding modern racism and discrimination.

With the new Welsh Curriculum being rolled out in the near future, how will the education department ensure that diverse histories are included by schools when writing their own curriculums?

The report from 2018 also revealed that teachers felt ‘unprepared to confront racist incidents in an effective way’ (p.18). After discussions with friends completing the PGCE qualification, they expressed a similar lack of confidence in discussing complicated subjects; including the impact of colonialism and imperialism on modern Britain, distressing or harrowing histories, and current political topics, for fear of “getting it wrong.” They were also concerned by the thought of having to mediate discussions surrounding the Black Lives Matter movement and felt ill-prepared to de-escalate emotive debates.

What support and training will the education department be providing to educators and teachers in how to discuss these complicated topics in classrooms?

Extra support from official sources could instill greater confidence in educators in how to appropriately conduct meaningful discussions surrounding racism, sexism, colonialism, and imperialism.

Are the Senedd/Welsh Parliament/Welsh Government intending to allocate funding towards the production of resources and materials for educators to use?

If so, will this be outsourced to third party companies or will this be something that the working group led by Professor Charlotte Williams will address?

All the best,

Angharad Owen

Eitem 6.4

P-05-996 Galw ar Lywodraeth Cymru i beidio â symud, difrodi na dinistrio unrhyw symbolau hanesyddol yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Aled Thomas, ar ôl casglu cyfanswm o 415 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Yn sgil protestiadau diweddar Black Lives Matter, mae Llywodraeth Cymru yn ailasesu priodoldeb cerfluniau, adeiladau cyhoeddus ac enwau strydoedd sydd â chysylltiadau â chaethwasiaeth.

Credwn na ddylai unrhyw awdurdod cyhoeddus symud, difrodi na dinistrio unrhyw un o'r pethau hyn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

Cadw pellter cymdeithasol mewn ysgolion cynradd

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13467-1

Rhif y ddeiseb: P-05-999

Teitl y ddeiseb: Sicrhau bod pob ysgol gynradd yn cadw pellter cymdeithasol o 1 metr fan lleiaf ym mis Medi 2020

Testun y ddeiseb: Rhaid amddiffyn ein plant, ac amddiffyn ein GIG. Nid yw'n gyfrinach bod ein GIG yn ei chael hi'n anodd ymdopi â phwysau'r gaeaf bob blwyddyn, gan gynnwys y fflw tymhorol, a bod ysbytai'r DU yn llawn o ganlyniad i'r pwysau hyn. Bob blwyddyn, mae ein sianeli newyddion a'n ffrydiau newyddion yn llawn straeon am y pwysau hyn. Byddai cynnydd sydyn mewn achosion o'r coronafeirws yn rhoi pwysau ychwanegol ar y GIG, gan arwain, o bosibl, at chwalu'r system. Er gwaethaf hyn, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu anfon ein plant yn ôl i'r ysgol, a hynny heb fesurau cadw pellter cymdeithasol i'w hamddiffyn.

Gwybodaeth ychwanegol: Mae tystiolaeth yn dangos bod angen lefel o normalrwydd ar blant er mwyn atal problemau iechyd meddwl a sicrhau ffyrdd iach o fyw iddynt. Gan gydnabod hyn, a chadw mewn cof y peryglon sy'n wynebu ein plant a'r GIG, rwy'n annog Llywodraeth Cymru i ailystyried ei chynnydd, ac i ystyried cynnig cyfuniad o addysg gartref ffurfiol, drwy ddysgu o bell, a pharhau â'r fodel "swigen", sy'n hwyluso mesurau cadw pellter cymdeithasol. Byddai hyn yn caniatáu i blant ddychwelyd i'r ysgol yn rhan amser, ond byddai hefyd yn caniatáu iddynt ymgymryd ag astudiaethau ffurfiol amser llawn. Rwy'n cynnig y dylai'r dull hwn gael ei weithredu hyd at dymor y gwanwyn, pan fydd y cyfnod blynyddol o bwysau'r gaeaf wedi pasio.

1. Crynodeb

Ailagorodd ysgolion ledled Cymru i bob disgybl yn llawn amser ar ddechrau Medi 2020. Daeth Llywodraeth Cymru i'r penderfyniad hwn ar 9 Gorffennaf 2020 yn dilyn cyngor gan ei Chell Cyngor Technegol.

Ar ddechrau mis Awst, gwnaeth Llywodraeth Cymru lacio'r gofyniad ar blant o dan 11 oed (mewn ysgolion cynradd) i gadw pellter cymdeithasol.

Mae'r briff hwn yn rhoi rhywfaint o wybodaeth gefndirol berthnasol a dolenni at ffynonellau a chyhoeddiadau allweddol.

2. Cyfnodau blaenorol pan gaewyd ysgolion a lleihawyd gweithrediadau.

2.1. Dysgu o bell gartref

Caewyd ysgolion ar gyfer darparu addysg statudol ddydd Gwener 20 Mawrth 2020 ar sail iechyd cyhoeddus oherwydd COVID-19. Arhosodd ysgolion ar agor i blant sy'n agored i niwed a phlant gweithwyr allweddol nad oedd gofal plant diogel arall ar gael ar eu cyfer, fel rhan o 'ddiben newydd' i ysgolion, gan alluogi'r ymateb i COVID-19. Ar ôl iddynt gau i'r mwyafrif helaeth o ddisgyblion, roedd disgwyl i ysgolion gefnogi addysg disgyblion gartref, trwy ddefnyddio adnoddau ar-lein fel Hwb.

Cyhoeddodd Ymchwil y Senedd erthygl blog ar 8 Ebrill sy'n rhoi mwy o wybodaeth am y cam hwn.

2.2. 'Dysgu cyfunol'

Ddydd Llun 29 Mehefin, dechreuwyd proses raddol, fesul cam, o ddychwelyd i'r ysgol. Diben hyn oedd i ddisgyblion 'Ailgydio, Dal i Fyny a Pharatoi' ar gyfer yr hyn y mae'r Gweinidog Addysg, Kirsty Williams AS, wedi rhybuddio y bydd 'yn debygol o fod yn dymor hydref hir a heriol iawn'.

Oherwydd yr angen i gadw pellter cymdeithasol, wrth ddychwelyd yn raddol i'r ysgol roedd tua thraean o'r disgyblion yn bresennol yn yr ysgol ar unrhyw adeg benodol, ac roedd disgyblion yn cael cyfle i fynd i'r ysgol ar o leiaf dri achlysur cyn gwyliau'r haf. Roedd y rhan fwyaf o'r addysgu a'r dysgu'n parhau i fod ar-lein fel rhan o fodel 'dysgu cyfunol'.

Cyhoeddodd Ymchwil y Senedd erthygl blog ar 16 Mehefin sy'n rhoi rhagor o wybodaeth am y cam hwn.

3. Dychwelyd i'r ysgol

Cyhoeddodd y Gweinidog Addysg ar 9 Gorffennaf y byddai'r holl ddisgyblion yn dychwelyd i ysgolion ar amserlen amser llawn o ddechrau'r tymor newydd ar 1 Medi 2020, yn ddibynnol ar yr amodau o ran trosglwyddiad y coronafeirws. Daeth Llywodraeth Cymru i'r penderfyniad hwn yn dilyn cyngor gan ei Chell Cyngor Technegol, a argymhellodd:

y dylai ysgolion yng Nghymru gynllunio i agor ym mis Medi, gyda 100% o ddisgyblion yn gorfforol bresennol ar safleoedd ysgolion, cyn belled â bod lefelau COVID-19 yn parhau i ostwng yn gyson yn y gymuned, a bod mesurau priodol ar waith i ddiogelu staff a phlant.

Nododd y cyngor gwyddonol bwysigrwydd y cynllun Profi, Olrhain, Diogelu ac argymhellodd y dylai'r rhaglen olrhain cysylltiadau anelu at olrhain tuag 80% o gysylltiadau, ac y dylid olrhain o leiaf 35% ohonynt o fewn 24 awr.

Argymhellodd hefyd y dylai 'paratoadau ar gyfer gallu addysgu hyd at 100% o'r plant o bell fod yn eu lle bob amser, rhag ofn bydd angen gwneud hynny'. Mae llythyr y Gweinidog at y Pwyllgor ynghylch y ddeiseb hon yn cyfeirio at y posibilrwydd o gyfyngiadau symud lleol pe bai'r amodau'n dirywio. Mae dysgu cyfunol, felly, yn cael ei gadw i raddau helaeth fel cynllun wrth gefn posibl os oes angen. Fodd bynnag, fel y dywedodd y Prif Weinidog yn y Cyfarfod Llawn ar 26 Awst (paragraffau 13-20), mae Llywodraeth Cymru yn blaenoriaethu ailagor ysgolion yn ôl y capasiti sydd ar gael i lacio'r cyfyngiadau:

...penderfynodd y Cabinet yr wythnos diwethaf i gadw'r rhan fwyaf o'r hyblygrwydd sydd ar gael i ni i helpu i ailagor ysgolion yng Nghymru yn ddiogel ac yn llwyddiannus o 1 Medi ymlaen....

3.1. Materion ymarferol

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau gweithredo i ysgolion ynglŷn â rheoli'r broses o ddisgyblion yn dychwelyd, ynghyd â chanllawiau ar ddysgu. Mae adran Cwestiynau Cyffredin ar ei gwefan hefyd.

Mae Llywodraeth Cymru wedi caniatáu cyfnod o hyblygrwydd, gan gydnabod y bydd ysgolion o bosib am ganolbwyntio ar grwpiau mewn blynyddoedd â blaenoriaeth, fel y rhai sy'n dechrau mewn ysgolion uwchradd, y rhai sy'n sefyll arholiadau yr haf nesaf neu'r rhai sydd yn y dosbarth derbyn. Mae hyn yn caniatáu amser, hyd at bythefnos, ar gyfer unrhyw gynllunio ac ad-drefnu, gyda disgyblion yn dychwelyd ar wahanol ddyddiadau. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi addasu gofynion y cwricwlwm statudol ac erbyn hyn mae gofyn i ysgolion wneud ymdrech rhesymol yn

unig i addysgu'r cwricwlwm llawn. Mae'r addasiad hwn, a gyhoeddwyd o dan Ddeddf y Coronafeirws 2020, yn para hyd at 30 Medi 2020, a bydd y Gweinidog yn ei adolygu'n barhaus.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ar 31 Gorffennaf ei bod yn llacio'r gofyniad i gadw pellter cymdeithasol ymhlith plant o dan 11 oed. **Dywedodd** fod hyn 'yn cyd-fynd â'r dystiolaeth wyddonol sy'n dangos bod y risg o drosglwyddo'r haint yn is yn y grŵp oedran hwn'. Fodd bynnag, ychwanegodd Llywodraeth Cymru ei bod yn bwysig iawn bod plant hŷn ac oedolion ifanc yn parhau i gadw pellter cymdeithasol gan fod lefel y risg yn wahanol yn y grwpiau oedran hyn.

Ar 26 Awst, gwnaeth Llywodraeth Cymru **ddiweddaru ei safbwynt ynglŷn â gorchuddion wyneb mewn ysgolion**. Argymhellir y dylid defnyddio gorchuddion wyneb mewn ysgolion uwchradd ond nid mewn ysgolion cynradd. Er bod **cyngor gwyddonol** yn nodi nad yw gorchuddion wyneb yn debygol o wneud fawr o wahaniaeth mewn plant o dan 11 oed, fe'u hargymhellir ar gyfer holl aelodau'r cyhoedd dros 11 oed mewn lleoliadau dan do lle na ellir cadw pellter cymdeithasol, gan gynnwys ysgolion uwchradd.

4. Pwysu a mesur y risg o drosglwyddo'r firws mewn ysgolion yn erbyn y niwed i blant a phobl ifanc o ganlyniad i beidio â mynd i'r ysgol

Fel y mae llythyr y Gweinidog yn ei amlinellu, mae'n rhaid cael cydbwysedd gofalus rhwng y risg o drosglwyddo COVID-19 mewn ysgolion a'r effeithiau negyddol ar iechyd wrth beidio â mynd i'r ysgol. Mae canllawiau gweithredol Llywodraeth Cymru yn nodi:

Gan fod y sefyllfa wedi gwella erbyn hyn, mae'r cydbwysedd risg bellach yn gadarn o blaid bod plant yn dychwelyd i'r ysgol. Mae peidio â mynd i'r ysgol yn niweidiol i ddatblygiad gwybyddol ac academaidd plant, ac i'w hiechyd a'u lles, yn enwedig ymysg plant difreintiedig; a, gall hyn gael effaith yn y tymor byr a'r tymor hwy. Gwyddom fod cyflawniad academaidd is hefyd yn troi'n gostau economaidd tymor hir. Gwyddom hefyd fod cau ysgolion wedi effeithio ar allu rhai teuluoedd i weithio. Bydd anfon dysgwyr yn ôl i'r ysgol mor gyflym ac mor ddiogel â phosibl yn arwain at fanteision cadarnhaol ar sawl agwedd, yn enwedig eu lles meddyliol ac emosiynol.

Ar 23 Awst, **cyhoeddodd y pedwar Prif Swyddog Meddygol ledled y DU ddatganiad ar y cyd** ynglŷn â'r dystiolaeth o risgiau a buddion i iechyd o ganlyniad i ailagor ysgolion a lleoliadau gofal plant. Dehonglwyd hyn fel rhywbeth sy'n ategu'r penderfyniad i ailagor ysgolion.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddaru o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf: P-05-996
Ein cyf: FM-/01372/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru

deisebau@senedd.cymru

4 Awst 2020

Annwyl Gadeirydd

Diolch am dynnu fy sylw at Ddeiseb P-05-996 yn galw ar Lywodraeth Cymru i beidio â symud, difrodi na dinistrio unrhyw symbolau hanesyddol yng Nghymru.

Mae'r mudiad Black Lives Matter wedi amlygu nifer o faterion sydd angen i ni fynd i'r afael â nhw fel gwlad, ac un o'r rhain yw'r angen i fyfyrion ar natur y pethau gweledol sy'n ein hatgoffa o orffennol ein gwlad sy'n bodoli mewn cymunedau ledled Cymru.

Er mwyn ein helpu yn y broses fyfyrion hon, rwyf wedi cyhoeddi ein bod yn sefydlu grŵp gorchwyl a gorffen gyda'r cyfrifoldeb o gynnal archwiliad o henebion a chofebion hanesyddol, enwau strydoedd ac adeiladau cyhoeddus, sy'n gysylltiedig â hanes cymunedau du yng Nghymru, ac yn enwedig y fasnach mewn caethweision.

O dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, mae gan Lywodraeth Cymru ddyletswydd i weithio tuag at Gymru sy'n fwy cyfartal. Mae'r archwiliad hwn yn waith pwysig o safbwynt hybu cydraddoldeb pobl a chymunedau ledled Cymru.

Ar ôl cwblhau'r archwiliad, byddwn yn ystyried ymateb priodol. Fodd bynnag, byddai'n amhriodol awgrymu beth allai'r rhain fod ar hyn o bryd.

Amgaeaf ddolen i'm datganiad ysgrifenedig yn nodi mwy o wybodaeth am yr archwiliad:
<https://llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-archwilio-henebion-cyhoeddus-enwau-strydoedd-ac-adeiladau-syn-gysylltiedig>.

Dymuniadau gorau

MARK DRAKEFORD

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 140
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Velindre newydd arfaethedig

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Amelia Thomas, ar ôl casglu 5,241 lofnodion ar-lein a 113 ar bapur, sef cyfanswm o 5,354 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Byddai £30M yn cael ei wario ar ffyrdd yn unig i gael mynediad i'r tir y bwriedir adeiladu'r Ganolfan newydd arno. Mae mynediad ar gael eisoes yn hen Ysbyty'r Eglwys Newydd a safle presennol Velindre, ac maent yn ddewisiadau amgen hyfyw.

Nid yw'r cynllun presennol yn unol ag arfer gorau ar gyfer gofal cancer cydgysylltiedig modern, sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn gyda gwasanaethau wedi'u cysylltu'n gorfforol ag ysbytai aciwt mwy. Cynigiodd Ysbyty'r Mynydd Bychan le i Velindre ochr yn ochr â chanolfan ymchwil cancer Prifysgol Caerdydd yn ei hadeilad newydd sydd i fod i ddechrau cael ei adeiladu yn 2023.

Gwybodaeth Ychwanegol

Byddai Bwrdd Iechyd Prifysgol Velindre yn cyfnewid eu tir presennol (safle ysbyty'r Eglwys Newydd) am dir y ddôl, (sy'n eiddo i Fwrdd Iechyd Caerdydd a'r Fro). Byddai angen gwario £30M o arian trethdalwyr i adeiladu ffyrdd mynediad er mwyn i waith adeiladu allu digwydd ar y ddôl hon sydd wedi'i thir-gloi gan ei bod yn gysylltiedig â Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SSSI).

Byddai cael gwared â'r Northern Meadows yn hynod niweidiol i les corfforol a meddyliol.

Mae triniaeth cancer wedi dod yn fwy cymhleth, ac mae gan gleifion sy'n cael triniaeth faterion cynyddol gymhleth. Byddai lleoli'r adeilad yn y Mynydd Bychan, ochr yn ochr â chanolfan ymchwil cancer Prifysgol Caerdydd, yn

darparu mynediad cyflym i ofal dwys ac arbenigeddau meddygol a llawfeddygol allweddol eraill pan fydd eu hangen ar gleifion.

Mae model arfaethedig Canolfan Ganser Velindre wedi dyddio ac mae'n rhaid craffu arno. Ystyrir bod gwasanaethau cymorth meddygol a llawfeddygol ar y safle yn HANFODOL: <https://www.england.nhs.uk/east-of-england/wp-content/uploads/sites/47/2019/08/Independent-Clinical-Panel-Report.pdf>

https://savethenorthernmeadows.wales/?page_id=1129

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gogledd Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-1001 Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Velindre newydd arfaethedig.

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13470

Rhif y ddeiseb: P-05-1001

Teitl y ddeiseb: Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Velindre newydd arfaethedig

Geiriad y ddeiseb: Byddai £30M yn cael ei wario ar ffyrdd yn unig i gael mynediad i'r tir y bwriedir adeiladu'r Ganolfan newydd arno. Mae mynediad ar gael eisoes yn hen Ysbyty'r Eglwys Newydd a safle presennol Velindre, ac maent yn ddewisiadau amgen hyfyw.

Nid yw'r cynllun presennol yn unol ag arfer gorau ar gyfer gofal cancer cydgysylltiedig modern, sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn gyda gwasanaethau wedi'u cysylltu'n gorfforol ag ysbytai aciwt mwy. Cynigiodd Ysbyty'r Mynydd Bychan le i Velindre ochr yn ochr â chanolfan ymchwil cancer Prifysgol Caerdydd yn ei hadeilad newydd sydd i fod i ddechrau cael ei adeiladu yn 2023.

Byddai Bwrdd Iechyd Prifysgol Velindre yn cyfnewid eu tir presennol (safle ysbyty'r Eglwys Newydd) am dir y ddôl, (sy'n eiddo i Fwrdd Iechyd Caerdydd a'r Fro). Byddai angen gwario £30M o arian trethdalwyr i adeiladu ffyrdd mynediad er mwyn i waith adeiladu allu digwydd ar y ddôl hon sydd wedi'i thir-gloi gan ei bod yn gysylltiedig â Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SSSI).

Byddai cael gwared â'r Northern Meadows yn hynod niweidiol i les corfforol a meddyliol.

Mae triniaeth cancer wedi dod yn fwy cymhleth, ac mae gan gleifion sy'n cael triniaeth faterion cynyddol gymhleth. Byddai lleoli'r adeilad yn y Mynydd Bychan, ochr yn ochr â

chanolfan ymchwil cancer Prifysgol Caerdydd, yn darparu mynediad cyflym i ofal dwys ac arbenigeddau meddygol a llawfeddygol allweddol eraill pan fydd eu hangen ar gleifion.

Mae model arfaethedig Canolfan Ganser Velindre wedi dyddio ac mae'n rhaid craffu arno. Ystyrir bod gwasanaethau cymorth meddygol a llawfeddygol ar y safle yn HANFODOL:

<https://www.england.nhs.uk/east-of-england/wp-content/uploads/sites/47/2019/08/Independent-Clinical-Panel-Report.pdf>

https://savethenorthernmeadows.wales/?page_id=1129

1. Cefndir

Mae **deiseb** ynghylch cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer y Ganolfan Ganser Felindre newydd arfaethedig wedi'i chyflwyno i'r Pwyllgor Deisebau.

Mae **deiseb arall**, sy'n mynd yn groes i'r ddeiseb hon, yn casglu llofnodion ar wefan y Senedd yn galw ar Lywodraeth Cymru i gefnogi'r cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yn yr Eglwys Newydd, Caerdydd. Mae'n nodi; 'Bydd y cynllun presennol yn gwneud yn siŵr bod Canolfan Ganser Felindre yn parhau i ddarparu gwasanaethau cancer arbenigol mewn lleoliad sy'n fwy hygyrch i gleifion, gyda gwell mynediad o Gyffordd 32 yr M4. Caiff ei dderbyn yn gyffredinol bod ysbytai mewn lleoliad naturiol yn cynorthwyo adferiad cleifion ac yn gostwng lefelau straen teuluoedd a staff mewn ysbytai'.

Mae'r Pwyllgor wedi derbyn **tystiolaeth ysgrifenedig** gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi ymateb i'r deisebau eto.

Mae darparu'r ganolfan ganser newydd yn ne-ddwyrain Cymru yn ganolog i strategaeth Llywodraeth Cymru a GIG Cymru ar gyfer Trawsnewid Gwasanaethau Cancer, i helpu i fynd i'r afael â'r cynnydd parhaus a ragwelir yn y galw am driniaeth cancer dros y degawdau nesaf. Mae'r Prosiect yn un o dri phrosiect i **Raglen Model Buddsoddi Cydfuddiannol (MIM)** Llywodraeth Cymru i gefnogi buddsoddiad mewn seilwaith cyfalaf yng Nghymru. Mae'r cynlluniau ar gyfer y ganolfan ganser newydd wedi'u cymeradwyo gan y Byrddau Iechyd Lleol yn ne-ddwyrain Cymru a Phwyllgor Gwasanaethau Arbenigol Cymru.

Y Ganolfan Ganser Felindre Arfaethedig

Mae **gwefan** Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn nodi pam mae angen canolfan ganser newydd yng Nghymru. Mae'n nodi; 'nid oes gan ganolfan ganser presennol Felindre, sy'n 60 oed, y

cyfleusterau na'r lle i ddiwallu anghenion y nifer cynyddol o bobl sy'n cael eu diagnosisio â chanser'. Bydd gan y ganolfan ganser newydd y gallu i drin mwy o gleifion, a bydd hefyd yn cefnogi ymchwil a datblygiadau rhyngwladol.

Mae'r deisebydd yn dadlau bod 'y cynllun presennol ar gyfer Canolfan Ganser Felindre wedi dyddio ac mae'n rhaid craffu arno'. Dywed y deisebydd 'nad yw'r cynllun presennol yn unol ag arfer gorau o ran gofal canser cydgysylltiedig modern'. Mae'r deisebydd hefyd yn tynnu sylw at oblygiadau amgylcheddol y safle arfaethedig.

Yr Amgylchedd

Disgwylir i'r Ganolfan Ganser Felindre newydd agor yn 2024. Rhoddodd Gyngor Caerdydd ganiatâd cynllunio ar gyfer y ganolfan newydd yng ngwanwyn 2018, ond bu gwrthwynebiad i'r cynlluniau ar gyfer y cyfleuster newydd. Disgwylir iddo gael ei adeiladu tua hanner milltir i'r gogledd-ddwyrain o ganolfan ganser bresennol Felindre, y cyfeirir ati'n lleol fel y 'Northern Meadows'.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn nodi ar eu **gwefan** y bydd '60 y cant o safle'r northern meadows yn parhau i fod heb ei ddatblygu'. Fodd bynnag, dywed y deisebydd, 'byddai cael gwared â'r Northern Meadows yn niweidiol iawn i lesiant corfforol a meddyliol pobl'. Codwyd pryderon ynghylch colli man gwyrdd a ddefnyddir gan lawer i fynd i gerdded, a'r effaith y bydd y datblygiad yn ei chael ar yr amgylchedd. Codwyd pryderon hefyd ynghylch cynnydd mewn traffig yn yr ardal.

Ar eu gwefan, mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn esbonio pam y mae'n rhaid adeiladu'r ganolfan ganser newydd ar safle'r Northern Meadows, gan nodi;

Dewiswyd safle'r northern meadows am ei fod yn eiddo i'r GIG, lle mae'r egwyddor o ddatblygu eisoes wedi'i sefydlu'n dda a'i gytuno gan y Cyngor.

(Mae'r cyngor eisoes wedi rhoi caniatâd cynllunio ar gyfer adeiladu tai ar y safle).

Mae agosrwydd y safle at yr M4 a'r A470 yn golygu ei fod yn darparu mynediad mwy rhwydd i dri chwarter o'n cleifion sy'n teithio atom ni o De Ddwyrain Cymru. Ni fydd yn rhaid iddynt deithio i'r Eglwys Newydd rhagor.

Yn drydydd, mae'r safle'n darparu'r gofod a'r ansawdd a fydd yn helpu ein cleifion a'u lles ar adegau anodd a phryderus..

Yn ei hymateb ysgrifenedig, mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn pwysleisio eto bod Cyngor Caerdydd wedi rhoi caniatâd cynllunio ar gyfer tai ar y safle yn 2001 ac yn 2018 a rhoddodd hefyd ganiatâd cynllunio amlinellol ar gyfer canolfan ganser newydd. Mae'n nodi, 'Fe wnaethom ddewis y safle ar ôl adolygu opsiynau posibl eraill yn ystâd ehangach y GIG'.

Mae safle Northern Meadows, sydd drws nesaf i Ysbyty'r Eglwys Newydd, yn eiddo i Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro.

Safleoedd eraill

Mae'r deisebydd yn galw am ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer Canolfan Ganser Felindre, gan nodi bod 'safleoedd eraill ar gael sy'n hyfyw'. Mae gwefan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn cynnwys manylion y gwefannau eraill a ystyriwyd, gan gynnwys y rhai y cyfeiriwyd atynt gan y deisebydd;

Pam na allwch chi adeiladu ar safle presennol Ysbyty'r Eglwys Newydd yn lle northern meadows?

Nid yw'r safle'n ddigon mawr i ddarparu'r profiad rydym eisiau ei roi i'r claf.

Mae safle northern meadows yn fwy na safleoedd presennol Canolfan Ganser Felindre ac Ysbyty'r Eglwys Newydd gyda'i gilydd.

Bydd yn gwella mynediad hefyd i Ganolfan Ganser newydd Felindre, ar gyfer tri chwarter o'n cleifion sy'n dod o ardaloedd y tu allan i Gaerdydd.

Mae hen Ysbyty'r Eglwys Newydd yn adeilad rhestredig hefyd, sy'n ei gwneud hi'n anodd i'w ailddatblygu fel canolfan ganser fodern.

Yn ei thystiolaeth ysgrifenedig, mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn egluro ei bod wedi adolygu'r posibilrwydd o adeiladu ar safle presennol Ysbyty'r Eglwys Newydd ond ei bod yn rhy fach i adeiladu'r ganolfan ganser i'r safonau gofynnol (t.11).

Ymhlith y safleoedd eraill a ystyriwyd roedd tir y GIG yng Nghasnewydd a thir sy'n ffinio ag Ysbyty Athrofaol Cymru (UHW) yng Nghaerdydd, ond cafodd y rhain eu diystyru oherwydd penderfynwyd bod y safleoedd yn rhy fach i ddarparu'r hyn oedd ei angen.

Mae'r deisebydd yn nodi, 'Cynigiodd Ysbyty'r Mynydd Bychan le i Velindre ochr yn ochr â chanolfan ymchwil canser Prifysgol Caerdydd yn ei hadeilad newydd sydd i fod i ddechrau cael ei adeiladu yn 2023'. Yn ei thystiolaeth ysgrifenedig, mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn egluro nad yw Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro (CVUHB) wedi cynnig tir ar bwys Ysbyty Athrofaol Cymru i'r Ymddiriedolaeth i ddatblygu canolfan ganser newydd ac nad oes unrhyw gynlluniau wedi'u cadarnhau ar gyfer adeiladu "adeilad newydd" ar gyfer 2023. Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn nodi nad yw'r safle newydd ar gyfer Ysbyty Athrofaol Cymru wedi'i gytuno eto (t.11).

Gwasanaethau Canser

Nod adran 'gwasanaethau canser' gwefan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yw mynd i'r afael â rhai o'r materion y mae'r deisebydd yn eu codi, gan gynnwys a ddylid adeiladu'r ganolfan ganser newydd ar safle ysbyty aciwt mwy o faint;

Oni ddylai'r ganolfan ganser newydd gael ei hadeiladu ar safle ysbyty aciwt mwy o faint?

Na ddylai. Fe ystyrion ni'r opsiynau hyn gyda'n staff, ein partneriaid a'n cleifion, a daethom i'r casgliad mai'r cynigion rydym ni'n eu cefnogi ar hyn o bryd yw'r rhai sy'n gweithio orau i ni i gyd.

Mae Felindre yn darparu gwasanaeth rhanbarthol, gan gynorthwyo cleifion o bob rhan o dde-ddwyrain Cymru. Mae ein staff eisoes yn gweithio'n agos gyda nifer o ysbytai, ac ar eu safleoedd, a byddant yn gwneud hynny i raddau mwy yn y dyfodol.

Mae'r model ar gyfer y ffordd rydym yn darparu gwasanaethau yn fodern ac yn cyd-fynd â'r gwersi a ddysgwyd o COVID-19, sy'n dangos y dylai gofal aciwt a gofal dewisol gael eu gwahanu'n briodol.

Mae hefyd yn cyd-fynd â chynllun Llywodraeth Cymru ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru. Mae "Cymru Iachach", a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2019, am weld ysbytai cyffredinol mawr yn cefnogi darparu gwasanaethau arbenigol ar draws rhwydweithiau o ysbytai a chanolfannau rhagoriaeth yn y dyfodol. Mae ein cynllun ar gyfer canolfan rhagoriaeth ganser newydd, ar ei safle ei hun, ac sy'n rhan o'r Rhwydwaith Gwasanaethau Canser, yn cyd-fynd â'r polisi hwn.

Mae ein cynllun hefyd yn adlewyrchu'r ffaith nad oes safle ysbyty'n bodoli ar hyn o bryd sydd â digon o le i gadw wyth peiriant radiotherapi arbenigol..

Ceir manylion pellach ar nifer y teithiau ambiwlans a fu o'r ganolfan bresennol, a sut y gellir cael mynediad at wasanaethau aciwt oddi ar y safle yn gyflym ac yn ddiogel.

Mae'r dystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynwyd gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn amlinellu'r gwaith ymgysylltu y mae wedi'i wneud gyda chlinigwyr a chleifion i gefnogi ei fodel clinigol (gweler tudalen 12). Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn mynnu bod y byrddau iechyd a'u clinigwyr o bob rhan o'r rhanbarth yn cefnogi eu dull gweithredu, gan bwysleisio ei fod eisoes wedi bod yn destun i waith craffu ac adolygiad annibynnol.

Mae erthygl ddiweddar gan BBC Cymru (a gyhoeddwyd ar 8 Medi 2020) yn cyfeirio at lythyr, sydd wedi'i lofnodi gan 57 o arbenigwyr canser, a anfonwyd at y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn amlinellu pryderon dros ddiogelwch cleifion yn y ganolfan canser Felindre

newydd. Nid yw'r llythyr wedi'i gyhoeddi eto. Fodd bynnag, mae erthygl y BBC yn nodi bod y 'gweinidog wedi ymateb i'r llythyr hwn yn cadarnhau y bydd Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn ceisio cyngor annibynnol ar y model clinigol ar gyfer yr ysbyty cancer newydd'. Mae'n mynd ymlaen i ddweud bod y 'Prif Swyddog Meddygol hefyd yn trafod rheoli cleifion cancer difrifol sâl gyda chyfarwyddwyr meddygol bwrdd iechyd i sicrhau bod y model cyflenwi cyfredol yn addas at y diben'.

Mae'r deisebydd yn darparu linc i [Adroddiad Mount Vernon](#), gan nodi y dylid dysgu o adolygiad ac argymhellion y panel cyngori clinigol wrth ddatblygu canolfan ganser newydd Felindre.

Comisiynodd GIG Lloegr adolygiad brys o Ganolfan Ganser Mount Vernon (MVCC) ym mis Mai 2019, dan arweiniad Tîm Comisiynu Arbenigol Dwyrain Lloegr, oherwydd pryder cynyddol ynghylch cynaliadwyedd gwasanaeth oncoleg diogel ac o ansawdd uchel a ddarperir ar y safle. Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn nodi;

Mae Canolfan Ganser Felindre yn wahanol iawn i Mount Vernon o ran heriau yn ymwneud â daearyddiaeth, poblogaeth a'r gweithlu, yn ogystal â threfniadau gweithio ar y cyd.

Nid yw Felindre wedi wynebu'r un heriau yn ymwneud â recriwtio a chadw staff, a'r effaith ganlyniadol ar hyfforddiant. Mae ein rhwydwaith o wasanaethau gyda'r tri bwrdd iechyd yn ne-ddwyrain Cymru yn rhoi canolbwynt rhanbarthol cryf i ni ar gyfer ein gwasanaethau.

Rydym wedi ystyried y gwersi a ddysgwyd o adroddiad Mount Vernon ynglŷn â rheoli cleifion sâl, ac rydym yn mireinio ein gwasanaeth presennol o ganlyniad

Datblygiadau diweddar

Yn dilyn cael caniatâd cynllunio amlinellol ar gyfer canolfan ganser ar safle'r Northern Meadows, mae dau gais cynllunio pellach wedi'u cyflwyno i Gyngor Caerdydd i adolygu ffyrdd mynediad i'r Ganolfan Ganser Felindre newydd. Roedd archfarchnad Asda wedi codi pryderon ynghylch tagfeydd traffig ond ers hynny mae'r archfarchnad wedi gweithio gyda'r Ymddiriedolaeth i ddatrys y materion hynny. Yn ei thystiolaeth ysgrifenedig, dywed Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre y bydd y cais cynllunio i adolygu'r ffyrdd mynediad yn lleihau costau cyffredinol ac yn galluogi'r adeilad i agor ynghynt.

(Mae'r deisebydd yn cyfeirio at £30 miliwn 'a fyddai'n cael ei wario ar ddim ond ffyrdd er mwyn cael mynediad i'r tir y bwriedir i'r ganolfan newydd gael ei adeiladu arno'. Mae Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre yn nodi bod y ffigur o £26.9 miliwn i adeiladu'r ffyrdd hyn yn cynnwys cost galluogi gwaith i ddigwydd ar y safle, nid dim ond ffyrdd).

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth a gynhwysir yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Cadeirydd Pwyllgor Deisebau'r Senedd 2 Medi 2020

Annwyl Gadeirydd,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 10 Awst, yn gofyn am ymateb ffurfiol i'r ddeiseb a gyhoeddwyd ar wefan Deisebau'r Senedd ar 16 Gorffennaf o dan y pennawd "Cynnal ymchwiliad annibynnol i'r dewis o safle ar gyfer Canolfan Ganser newydd arfaethedig Felindre".

Ers hynny, mae deiseb newydd sy'n cefnogi Canolfan Ganser newydd Felindre wedi'i chyhoeddi ar wefan y Senedd, gyda'r dyddiad cau o 24 Medi. Wrth i mi ysgrifennu, mae wedi denu dros 7000 o lofnodion. Buaswn yn ddiolchgar clywed eich barn ynghylch a ddylid ystyried y ddwy ddeiseb gyda'i gilydd, o ystyried eu bod yn mynd i'r afael â'r un pwnc, er o safbwyntiau gwahanol.

Mae'r ohebiaeth hon yn cynnig ymateb i'r prif faterion a godwyd gan y ddeiseb. Mae hefyd yn rhoi gwybodaeth gefndirol am brosiect Canolfan Ganser Felindre newydd a allai fod o gymorth i'r pwyllgor.

Cefndir - chwarae ein rhan i drawsnewid gwasanaethau canser yn Neddwrain Cymru

Mae mwy a mwy o bobl yn cael diagnosis o ganser. Nid yw'r system bresennol yn gweithio cystal ag y dylai – ac mae gan Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre rôl hollbwysig o ran gwella canlyniadau i gleifion canser yng Nghymru.

Nid oes gan Ganolfan Ganser Felindre, sydd bellach yn 60 oed, y cyfleusterau na'r lle sydd eu hangen arnom. Nid oes lle i ddatblygu yn y dyfodol. Nid ydym yn rhoi'r gwasanaeth gorau posibl i bob claf yn agos i'w cartref, lle bynnag maen nhw'n byw. Ac nid ydym yn atal digon o ganser yn y lle cyntaf.

Felly, ar draws y system, beth bynnag fo'n rolau a ble bynnag rydym wedi'n lleoli, mae sefydliadau'n dod at ei gilydd i wella gwasanaethau canser.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Ar ôl ymgysylltu'n sylweddol â chleifion, staff a'n partneriaid rhanbarthol yn GIG Cymru, cymeradwyodd Llywodraeth Cymru raglen amlinellol strategol i sefydlu'r rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser.

Gwella canlyniadau cleifion sydd wrth wraidd y rhaglen a'r hyn a wnawn. Dyma fan cychwyn ein model gwasanaeth ar gyfer gwasanaethau cancer heddiw a'r gwasanaethau rydym yn eu datblygu ar gyfer y dyfodol. Rydym eisiau i driniaethau cancer o ansawdd uchel fod ar gael i gleifion ar draws de-ddwyrain Cymru, ac i'r gofal a gynigir fod yn rhagorol.

Mae hynny'n golygu gweithio gyda'n partneriaid i edrych ar gyfleoedd i integreiddio gwasanaethau'n well. Rydym eisiau chwarae ein rhan i wella'r llwybr cancer cyfan i gleifion - o ymwybyddiaeth ac atal cancer i ddiagnosis a thriniaeth gynnar, ac rydym eisiau cefnogi pobl sy'n byw gydag effaith gofal lliniarol cancer a chynllunio gofal ymlaen llaw.

Rydym eisiau cydweithio â phartneriaid academiaidd ar draws Cymru a thu hwnt hefyd, i sicrhau bod Cymru'n chwarae ei rhan mewn ymchwil, datblygu ac arloesi cancer sy'n enwog yn rhyngwladol. Mae Felindre eisoes yn chwarae rhan allweddol mewn ymchwil ryngwladol, ond nid yw ein canolfan ganser 60 oed bresennol yn portreadu'r ddelwedd gywir i fodloni uchelgeisiau'r sefydliad nac yn wir, Cymru.

Rydym yn credu y bydd rôl arweiniol mewn ymchwil, datblygu ac arloesi yn cyfrannu'n uniongyrchol at ddyfodol cynaliadwy i weithlu oncoleg Cymru ac felly, yn sicrhau datblygu gwasanaethau cancer sy'n addas ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Gan weithio i'r egwyddorion hyn, mae'r rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser wedi cael y dasg o ddarparu pedwar newid allweddol i wasanaethau i gleifion cancer yn ne-ddwyrain Cymru:

- mwy o ofal, cymorth a thriniaeth yng nghartrefi pobl os ydynt yn dymuno
- nifer fach o leoliadau 'Felindre @' wedi'u cynllunio'n bwrpasol ar safleoedd Byrddau Iechyd, y cyfeirir atynt fel cyfleusterau allgymorth Felindre
- uned Lloeren Radiotherapi i'w lleoli yn Ysbyty Nevill Hall ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

- canolfan ganser anlwfeddygol arbenigol newydd i gymryd lle Canolfan Ganser bresennol Felindre.

Safle'r dolydd gogleddol

Dewiswyd y dolydd gogleddol am ei fod yn dir sy'n eiddo i'r GIG, lle mae'r egwyddor o ddatblygu eisoes wedi'i hen sefydlu a'i chymeradwyo. Rhoddodd Cyngor Caerdydd ganiatâd cynllunio ar gyfer adeiladu tai ar y safle yn 2001 ac yn 2018, rhoddodd ganiatâd cynllunio amlinellol hefyd ar gyfer canolfan ganser newydd.

Mae'r ffaith bod y safle yn agos at yr M4 a'r A470 yn golygu ei fod yn darparu mynediad haws i dri chwarter ein cleifion sy'n teithio atom o bob rhan o'r de-ddwyrain. Ni fydd yn rhaid iddyn nhw, fel llawer o'n staff, deithio i bentref yr Eglwys Newydd mwyach.

Mae'r safle yn darparu gofod o ansawdd hefyd, a'r rhagolygon yw y bydd hyn yn helpu ein cleifion a'u lles yn ystod cyfnod anodd a phryderus.

Dewiswyd y safle ar ôl adolygu opsiynau posibl eraill sydd ar gael yn ystâd ehangach y GIG.

Nodwyd safleoedd posibl gennym yn Llanfrechfa Grange, i'r gogledd o Gasnewydd, tir gyferbyn ag Ysbyty Brenhinol Gwent yng Nghasnewydd, a thir sy'n ffinio ag Ysbyty Athrofaol Cymru yng Nghaerdydd. Nid yw'r safleoedd hyn yn darparu'r hyn sydd ei angen arnom. Nid oedd safleoedd Casnewydd yn addas yn ddaeryddol, am ein bod yn darparu gwasanaethau canser i bobl sy'n byw mor bell i'r gorllewin â Phen-y-bont ar Ogwr, gyda llawer o'n cleifion yn byw yn ardaloedd Cwm Taf Morganwg a Chaerdydd. Roedd y safle ger Ysbyty Athrofaol Cymru yn rhy fach i'n hanghenion.

Yn groes i eiriad y ddeiseb, nid yw Bwrdd Iechyd Lleol Prifysgol Caerdydd a'r Fro wedi cynnig tir i ni yn y Mynydd Bychan i ddatblygu canolfan ganser newydd, ac nid oes unrhyw gynlluniau wedi'u cadarnhau ar gyfer "adeilad newydd" sy'n dechrau yn 2023. Nid yw'r safle ar gyfer Ysbyty Athrofaol newydd i Gymru wedi'i gytuno eto. Deallaf fod Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ar ddechrau'r

gwaith o greu cais busnes rhaglen ac fel rhan o'r broses honno byddant yn cynnal arfarniad o opsiynau ar gyfer safle. Nid yw hynny wedi'i wneud eto a bydd yn cymryd peth amser i'w gwblhau.

Fe wnaethom adolygu'r posibilrwydd hefyd, o adeiladu ar Ysbyty presennol yr Eglwys Newydd, ond roedd y safle honno yn rhy fach i adeiladu'r ganolfan ganser yn unol â'r safonau gofynnol. Mae'r adeilad wedi'i restru hefyd, sy'n ei gwneud yn anodd ailddatblygu arno fel canolfan ganser fodern.

Mae gan dir i'r de-orllewin o Ysbyty'r Eglwys Newydd ganiatâd cynllunio amlinellol ar gyfer ysbyty, ond mae'n rhy fach.

Yn dilyn ein caniatâd cynllunio amlinellol ar gyfer adeiladu canolfan ganser ar safle'r dolydd gogleddol, cyflwynwyd dau gais cynllunio pellach i Gyngor Caerdydd ar 9 Mehefin 2020, i adolygu ffyrdd mynediad i Ganolfan Ganser newydd Felindre, a fydd yn lleihau'r costau cyffredinol ac yn cyflwyno'r dyddiad agor.

Mae'r ddeiseb yn cyfeirio at gost o £26.9 miliwn i ddarparu'r ffyrdd hyn. Mae'r disgrifiad hwn yn anghywir. Mae'r ffigurau'n cwmpasu cost ein holl waith galluogi ar gyfer y safle, nid ffyrdd yn unig. Mae gwaith galluogi yn cynnwys tasgau fel cloddio, lefelu, arolygon safleoedd, draenio a chysylltiad cyfleustodau, yn ogystal â ffyrdd a phontydd ar gyfer gwell mynediad, lledu'r slipffordd yn uniongyrchol oddi ar gylchfan Coryton, a gwneud gwelliannau pellach i helpu i leddfu llif traffig yn yr ardal.

Mae'r ddeiseb hefyd yn cyfeirio at safle'r dolydd gogleddol fel tir dan glo. Mae hyn yn anghywir hefyd. Mae'r safle ar gael o'r de, drwy safle Ysbyty'r Eglwys Newydd. Defnyddiwyd y tir yn flaenorol fel rhan o safle'r ysbyty. Mae'r caniatâd cynllunio uchod ar gyfer adeiladu tai ar y dolydd gogleddol, yn cynnig ffordd fynediad drwy safle Ysbyty'r Eglwys Newydd.

Datblygu modelau clinigol

Datblygwyd y model clinigol sy'n sail i'r rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Canser mewn partneriaeth â'n cydweithwyr rhanbarthol, ein staff, rhanddeiliaid a chleifion.

Cynhaliwyd cam cyntaf yr ymgysylltu rhwng mis Ebrill a mis Awst 2015, ac roedd yn cynnwys lleisiau dros 400 o gyfranogwyr. Cafodd y digwyddiadau ymgysylltu hyn eu cefnogi gan fewnbwn gan dri grŵp cenedlaethol – Cyfarwyddwyr Cynllunio, Cyfarwyddwyr Nyrsio a Chyfarwyddwyr Meddygol GIG Cymru yn y drefn honno. Yn ystod y digwyddiadau hyn, gofynnwyd i'r holl gyfranogwyr roi adborth o ran sut y gellid gwella gwasanaethau, a nodi pa elfennau o'r model gwasanaeth presennol yr oeddent yn teimlo y dylem eu cadw.

Daeth nifer o ganfyddiadau a themâu allweddol i'r amlwg o'r digwyddiadau ymgysylltu cychwynnol hyn, ac fe'u defnyddiwyd i lywio'r broses o ddatblygu model gofal manwl ar gyfer gwasanaethau clinigol. Yn hanfodol i ddatblygu'r model gwasanaeth oedd sefydlu set glir o egwyddorion clinigol a oedd yn cynnwys (i) cynnig gofal canser anlwfeddygol o ansawdd uchel i boblogaeth deddwyrain Cymru (ii) gwella canlyniadau cleifion (iii) lleihau'r anghydraddoldebau yn y canlyniadau hynny ar draws y rhanbarth, a (iv) darparu gofal yn nes adref.

Datblygwyd y model gwasanaethau clinigol ymhellach drwy gyfarfodydd mewnol helaeth, digwyddiadau ymgysylltu â chyfranogiad cleifion a'r cyhoedd, a chyfres o weithdai gydag arweinwyr canser byrddau iechyd a grwpiau rhanddeiliaid ehangach (prifysgolion, diwydiant, y trydydd sector ac ati) Roedd hyn yn cynnwys 49 o weithdai yn ystod 2016 – 2017. Drwy'r digwyddiadau hyn, roeddem yn gallu datblygu a gwella'r model gwasanaeth a ddisgrifiwyd yn y Rhaglen Amlinellol Strategol ymhellach, a chafodd hyn ei gyflwyno yng Nghais Busnes y Rhaglen.

Roedd llais y claf yn amlwg yn y broses hon. Dywedodd cleifion wrthym eu bod eisiau cael gwasanaethau mor agos i'w cartrefi â phosibl, ond nad oedd ots ganddynt deithio am wasanaethau arbenigol. Dywedodd cleifion hefyd, eu bod eisiau cael yr un profiad a safon o ofal lle bynnag y darperir y gwasanaeth, eu bod nhw eisiau gallu dod o hyd iddo a pharcio'n hawdd, a chael mynediad i fannau i fyfrio'n dawel.

Sefydlwyd Grŵp Cynghori Clinigol gennym hefyd a oedd ag uwch gynrychiolaeth glinigol ofyrddau iechyd a Rhwydwaith Canser Cymru. Cylch gwaith y grŵp hwn

oedd sicrhau bod y model yn glinigol gadarn a rhoi cyngor a her amlddisgyblaethol a sefydliadol i'r Ymddiriedolaeth.

Mae'r model gwasanaethau clinigol yn cefnogi'r model gofal cancer rhanbarthol ar gyfer De Ddwyrain Cymru h.y. rhwydwaith o wasanaethau cancer. Amlinellwyd hynny yn y Cais Busnes Amlinellol ar gyfer canolfan ganser newydd a gymerawdwyd gan bob bwrdd iechyd (BILL Prifysgol Cwm Taf Morgannwg, BILL Prifysgol Caerdydd a'r Fro, Bwrdd Iechyd Addysgu Powys, BILL Prifysgol Aneurin Bevan, BILL Prifysgol Bae Abertawe a BILL Prifysgol Hywel Dda) a Bwrdd Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre ym mis Ebrill 2018.

Rydym yn ceisio esblygu a mireinio ein model yn gyson, er mwyn sicrhau aliniad ar draws y rhanbarth, ac i geisio sicrhau ei fod yn darparu gofal diogel o ansawdd uchel bob dydd.

Ar hyn o bryd, rydym yn gwneud gwaith gyda'n cydweithwyr mewn byrddau iechyd i nodi gwelliannau y gallai fod angen i ni eu gwneud ar lefel gwasanaeth Canolfan Ganser Felindre leol ac ar lefel ranbarthol, systemig. Bydd hyn yn ystyried nifer o ffactorau allanol, gan gynnwys effaith a dysgu COVID-19, newidiadau mewn ymarfer clinigol yn y rhanbarth a'r sylfaen dystiolaeth ehangach, a meysydd i'w gwella posibl a godir gan strategaethau a chynlluniau cancer staff a BILL/Rhwydwaith Cancer Cymru.

Ar lefel Canolfan Ganser Felindre leol, ar hyn o bryd, rydym yn canolbwyntio ar nifer fach o feysydd gan gynnwys ymchwil a datblygu, hyfforddiant ac addysg. Mae darn sylweddol o waith ar y gweill mewn partneriaeth â chydweithwyr o fyrddau iechyd a'r Ymddiriedolaeth ar ofal heb ei drefnu a gwasanaethau oncoleg aciwt er mwyn darparu ymateb rhanbarthol cydgysylltiedig a phriodol. Bydd unrhyw welliannau a nodwyd gan bob ffrwd waith yn cael eu defnyddio i ategu a chryfhau'r model rhanbarthol rydym wedi cytuno arno gyda byrddau iechyd ac yn bwydo i mewn i'n cynlluniau presennol.

Ym mis Tachwedd 2019, sefydlwyd y Grŵp Arweinyddiaeth Cancer Cydweithredol (CCLG) yn ne-ddwyrain Cymru. Mae'r grŵp hwn, dan gadeiryddiaeth Prif Swyddog Gweithredol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro, wedi cyfarfod dwy waith ers hynny ac mae'n cynnwys aelodau o fyrddau

iechyd eraill. Mae'n gyfrifol am arwain y dull rhanbarthol o gynllunio a darparu systemau a gefnogir gan Brif Grŵp Gweithredol GIG Cymru.

Bydd yr holl ddatblygiadau hyn yn ein helpu i ddarparu gwasanaethau sy'n addas i gleifion cancer heddiw, ac yn datblygu gwasanaethau cancer sy'n addas ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Casgliad

Mae datblygu Canolfan Ganser newydd Felindre wedi bod yn rhan o broses hir a chadarn, sy'n cynnwys cannoedd o gleifion, staff a phartneriaid mewn dwsinau a dwsinau o ddigwyddiadau dros flynyddoedd lawer. Mae'n un rhan o raglen i drawsnewid gwasanaethau cancer a gwella canlyniadau cancer ar draws de-ddwyrain Cymru.

Mae'r holl adolygiadau a'r ymgynghoriadau rydym wedi eu cynnal yn cadarnhau mai ein model clinigol yw'r un cywir ar gyfer anghenion y boblogaeth rydym yn ei gwasanaethu, ac mai lleoliad y Ganolfan Ganser Felindre newydd ar safle'r Dolydd Gogleddol ydy'r ffordd fwyaf effeithiol ac amserol o ddarparu'r model clinigol hwnnw.

Yn anad dim, rydym yn hyderus mai ein cynigion ni fydd yn gweithio orau i'n cleifion. Mae llais y claf wedi bod yn uchel ac yn glir yn y broses. Mae gan Felindre gofnod rhagorol o ran diogelwch cleifion a boddhad cleifion, ac mae cleifion eisiau i'r profiad hwn gael ei wella ymhellach mewn adeilad modern ar safle gwyrdd. Mae cleifion yn eu miloedd wedi mynegi eu cefnogaeth i'r ganolfan ganser newydd yn yr Eglwys Newydd.

Yn olaf, hoffwn egluro bod y ddeiseb yn cyfeirio at ein sefydliad fel Bwrdd Iechyd Prifysgol Felindre. Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre ydym ni. Mae'r Ymddiriedolaeth yn cyfarwyddo strategaeth a pherfformiad ein dwy brif Is-adran, Canolfan Ganser Felindre a Gwasanaeth Gwaed Cymru, ac yn cynnal Technoleg Iechyd Cymru, Partneriaeth Cydwasaethau GIG Cymru a Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru. Cyflawnir ein gwasanaethau gwaed a thrawsblannu ledled Cymru a chomisiynir ein gwasanaethau cancer gan ein partneriaid, Byrddau Iechyd Lleol de-ddwyrain Cymru.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University
NHS Trust

Pencadlys Ymddiriedolaeth GIG
Prifysgol Felindre
Velindre University NHS Trust Headquarters

2 Cwrt Charnwood
Heol Billingsley
Parc Nantgarw
Caerdydd/Cardiff
CF15 7QZ

Ffôn/Phone : (029) 20196161
www.velindre-tr.wales.nhs.uk

Rwy'n gobeithio y bydd yr wybodaeth yn ddefnyddiol i chi wrth i chi ystyried y ddeiseb. Byddwn yn falch o roi unrhyw wybodaeth bellach ichi os ydych ei hangen, neu os bernir ei bod yn ddefnyddiol.

Yn gywir

Yr Athro Donna Mead OBE
Cadeirydd Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre

Paper to Senedd in support of the petition “Hold an independent inquiry into the choice of site for the proposed new Velindre Cancer Centre”

Velindre’s NHS workers provide outstanding care, compassion and treatment. Accordingly, *Save The Northern Meadows* (STNM) stands with all who feel hugely grateful for Velindre. STNM’s posters declare **YES to Velindre**, before saying **NO to Meadow Destruction**. YES for the highest and the best, a top quality cancer care service in South-East Wales. STNM stands fully behind patient wellbeing, the safest medicine possible, respect for all NHS key workers and the integrity of medicine itself. The campaign’s special role is to fly the flag for a corresponding and supportive health asset – green spaces that are a community’s lungs and beating heart, an indispensable constituent of a community’s health and wellbeing <https://savethenorthernmeadows.wales/campaign-overview/>

The Case for a Review

The petitioner’s request for an independent review is to ensure that all in South East Wales benefit from the best treatment model, service provision and maximum use of resources over the next 60 years. Velindre’s Professor Tom Crosby has said on air, “It’s taken us ten years to get here.” Precisely, and it’s taken over three years from the announcement of a New Velindre to where we are now: no building designs or architect, no agreed access, no construction contracts, no work begun. Welsh Government investment in an urgent cancer provision is fully warranted but with such little progress, and on the rim of rapid, huge post-Covid 19 expenditure, the time is ripe for an independent review.

To consider a review which may result in a changed approach is not unreasonable. On the contrary it is wise and decisive. The current proposals for access do not even have WG funding approved – in response to an [FOI request August 2020 ATISN 14204](#), WG advised: “*The Outline Business Case for the enabling [works]... is presently being reviewed by Welsh Government officials...no decision has been taken in respect of funding for the site access works.*” Actual build costs for it are shown as “awaiting *competitive dialogue*.”

The costs of the enabling works alone are so prohibitive that developers would not take on the project, as it doesn’t promise sufficient profit unless “*shovel ready*”. Only then, with access done, can the MIM’s proposal for financing focus “on the Velindre Cancer Centre facility.” ([WG FOI request August 2020 ref ATISN 14204](#)). However, if nVCC were located on a general hospital site, most of the claimed access £26.9m will disappear. No excavation, drainage, connection of utilities and most notably access roads and bridges (cited as costs in nVCC’s letter to Petition chair). On final costs some professionals have quoted a real total of £500m. An enquiry could bring clarity to the present situation.

So even nVCC can’t know the precise costs of the access works and therefore are not positioned to question our petition’s figures. Equally, it’s hardly fair for nVCC to query a petitioner’s use of the term ‘*roads*’ instead of ‘*access route*’ as in their planning application (20/01110/MJR). The issues are frankly far more serious than that.

As for the petition supporting the new VCC, it doesn’t oppose STNM’s at all, but supposes its success more than we dare. It merely requests ‘Support [New VCC] *in any future inquiry*.’ However, our role in this paper is not to evaluate a petition requesting Welsh Government to show partiality during an *independent* inquiry such as ours. That is for the committee. We’re concerned about issues much more serious than how two petitions relate. In the next session our clinical advisers have helped us make this clear.

Clinical Issues

It’s not disputed that we need a new Velindre Cancer Centre. It should offer world class, safe, sustainable services. In our region, many live in some of the most deprived areas in Europe, with poor outcomes on most health measures, including for cancer. They deserve better, they deserve

nothing but the best. We know that this can be delivered. The need for an independent clinical inquiry is therefore implicit in the petition.

Concerns over the Velindre care model

There are today grave concerns over the safety and sustainability of a stand-alone cancer centre. VCC has been such for the 60 years since it was built. This means that unlike many other cancer centres of similar scope, scale and reputation it doesn't offer care for tumours of the blood, children or adolescents, cancer surgery, acute medicine (e.g. dialysis, cardiology), interventional radiology (e.g. drains, stents), endoscopy or intensive care facilities. Stand-alone centres elsewhere have encountered safety problems and been forced into reconfigurations as a result. The rebuild offers the opportunity to proactively 'future-proof' the cancer service offered to the people of SE Wales.

Safety for the patient

There have been many developments in cancer care since the start of the Transforming Cancer Services (TCS) programme, and even in the three years since planning permission was granted for the new centre. Effectiveness has increased, but so has treatment toxicity. Cancer centres built in the 21st Century (such as Leeds, and Liverpool's Clatterbridge) provide integrated cancer care on acute hospital sites so patients requiring urgent surgical or medical intervention, or urgent critical care with ventilatory support, can be treated immediately rather than transferred in an ambulance to another hospital. Time is crucial in an emergency.

External reviews of other UK centres, carried out in response to safety concerns, have concluded that the safest care is provided when on the same site as a large acute hospital with a full range of medical and surgical specialities. Between May and July 2019, a Strategic Review of the Mount Vernon Cancer Centre was carried out, regarding future provision of services for a population of 2 million people.

<https://www.england.nhs.uk/east-of-england/wp-content/uploads/sites/47/2019/08/Independent-Clinical-Panel-Report.pdf>

The reviewers noted

- the increased intensity and toxicity of modern-day treatments, and the increasing age and co-morbidity of patients
- the need for comprehensive support services, including ITU, meant that some services, should relocate to a hospital with comprehensive acute services and oncology expertise on site.

In another example, staff at the Beatson Cancer Centre in Scotland alerted the General Medical Council to safety concerns when their acute services were withdrawn to a more distant hospital, leaving the Beatson as a stand-alone centre. Healthcare Improvement Scotland recommended that co-location of non-surgical oncology services with acute services, including critical care, medical and surgical specialities, should be pursued at the earliest opportunity.

http://www.healthcareimprovementscotland.org/our_work/governance_and_assurance/programme_resources/beatson_enquiry_visit.aspx

https://www.nhsggc.org.uk/media/256389/item-9-paper-no-19_47-moving-forward-together-update.pdf

Neither VCC nor the proposed new VCC has facilities to deal with acutely unwell patients, who are transferred to acute hospitals, usually UHW. Such transfers are said by the Trust to be required around 30 times a year, with ambulance transfer taking 'minutes'. Staff at Velindre and UHW believe that urgent transfer is much more common than this, and takes much longer to arrange and carry out. We are awaiting responses to Freedom of Information requests lodged simultaneously with Velindre NHS Trust and the Welsh Ambulance Service Trust on 24/08/2020, to determine:

- the number of 999 calls made to request urgent assistance,
- whether there were any deaths at scene prior to transfer,
- how many patients at the less acute end of the spectrum required non-emergency ambulance transfer to other hospitals for treatment or intervention not available at the Velindre site.

The Trust point to the Emergency Medical Retrieval and Transfer Service as a safeguard, although this helicopter service is based 51 miles away, and overnight it is actually a single car covering the whole of Wales. The service can't guarantee their availability to attend and treat at scene, yet the Trust suggest that this is an acceptable safety arrangement.

Sustainability

Velindre cancer centre is held in high esteem in Wales. The new centre must be able to offer all modern therapies for this to remain the case. Velindre can currently recruit high quality staff and trainees. This may change in the future with the proposed clinical model. The Mount Vernon review commented specifically on the detrimental impact of transferring acutely unwell patients on staff skills, recruitment and retention (p9).

It has already been decided that CART therapy (a type of immunotherapy) can't be safely provided at Velindre. Instead it will be delivered from UHW. The inability of a new standalone cancer hospital to deliver CART will severely diminish the ability of Cardiff to attract Oncology trainees and Consultants, to the detriment of clinical cancer services in SE Wales.

The Trust states that research is a key driver for excellence, and clinicians agree. Many of the UK's best cancer researchers and facilities, including in Cardiff, are on acute hospital sites. Many clinical trials demand immediate access to critical care facilities, meaning these 'early stage' trials can't be conducted on a stand-alone site. Indeed, the current proposal acknowledges this, meaning that this work will need to be conducted away from the nVCC if it is built on a remote site. Again, this can be expected to make Velindre a less attractive place for exceptional staff to build their careers than the integrated centres elsewhere in the UK with whom they will be competing at recruitment.

Lack of clinical support for model

This model lacks clinical support from within Velindre and the wider SE Wales cancer workforce.

- 19 August 2020: a letter calling for an independent clinical review of the model was sent to Minister for Health and Social Services, the Director General of NHS Wales and the Chief Medical Officer for Wales, signed by 57 senior clinicians with a high proportion of cancer care in their work from all three SE Wales Health Boards
- 2 September 2020: a letter calling for independent clinical review of the model was sent to the CEO of the Trust by 34 Consultants and senior nurses at Velindre.
- 2nd September 2020: a letter from Trainees also called for an independent clinical review

Velindre response to feedback and challenge

Velindre's response to the petition describes the process of 'engagement' they have undertaken in determining that a stand-alone model is the preferred option. However, throughout the process Velindre has been resistant to challenge.

- the Trust has frequently publicly responded to calls for an independent clinical review of the model by stating that such a review been carried out in 2017 by Dr Jane Barrett, (without sharing the review's findings, conclusions or recommendations). In response to a personal approach, Dr Barrett has confirmed that in fact her review concerned the siting of a satellite radiotherapy centre, rather than a review of the model for the cancer centre itself.
- the internal letter from staff was only achieved after BMA intervention led to assurances that there would be no repercussions to staff who signed (Velindre is effectively a monopoly employer of oncologists and specialist cancer nurses in SE Wales).
- staff have been criticised in correspondence for approaching their elected representatives (Julie Morgan AM/ Anna McMorrin MP) to discuss their concerns.
- individuals (not Trust employees) approaching the Trust for information about their claims that the model has been subject to independent clinical review were criticised for posting on related topics on social media without first clearing it with the Trust.

Conclusion

We do need a new Cancer Centre, but not at the expense of patient safety. Cancer Care has advanced significantly since the concept and approval of the nVCC back in 2017, with more toxic treatments and a greater reliance on integrated care. Welsh Government's own Plan for Health and

Social Care 2019-20 'A Healthier Wales' reminds us of the core value of NHS Wales - putting quality and safety above all else.

<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-10/a-healthier-wales-action-plan.pdf>

An independent external review will ensure we are doing the right thing in Wales - or potentially face the same situation that is awaiting resolution at the Beatson. This would be extremely costly to rectify at a later date and would put cancer patients in Wales at a disadvantage for years to come.

Our STNM environment advisers also want a review of VCC's site to highlight the defining crisis of our time, namely climate change.

The Relationship of Environment to Health

The Northern Meadows are not just some local beauty spot. Today, we know green spaces such as these help to address the challenge of climate change. Since planning approval was obtained for nVCC (2017/18), the Minister for Environment, Energy and Rural Affairs, Lesley Griffiths, published a *Climate Change Adaption Plan for Wales, Prosperity for All: A Climate Conscious Wales* in 2019. The author highlighted pivotal actions needed now, such as growing more woodlands, creating more open spaces, improving air quality, reducing erosion, protecting soil and supporting our existing ecosystems.

https://drive.google.com/file/d/1vZ6zqedT3faA8hv_tedx7-yE5FG4K6YY/view

<https://www.walesonline.co.uk/news/health/air-pollution-wales-traffic-asthma-17626718>

This call aimed at nothing less than people's wellbeing. The nVCC's plans for the Northern Meadows, however, will destabilise a precious health asset. Habitat destruction like this violates Welsh Government Policy. Building on a space like Northern Meadows aggravates the adverse health impacts of heat exposure and raises the risk of illness, morbidity and mortality. A greater exposure to green spaces improves mental health and wellbeing while reducing stress, anxiety, depression and boosting immune systems. It also combats loneliness, while encouraging physical activity and so creating a community and social cohesion. Green spaces also reduce the risk of chronic diseases such as asthma. In addition, they're associated with a healthier weight and therefore combat obesity-related health issues which include cancer itself. Green spaces enhance the quality of life for both children and adults, reducing hyperactivity rates and inattention, improving the working memory and motor skills to enable better behavioural outcomes. A site like the Northern Meadows is particularly beneficial to the likes of Ty Coryton and Coryton Primary School

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0143622818312384?via%3Dihub>

The meadows also protect from flooding <https://gov.wales/prosperity-all-climate-conscious-wales> and provide public paths. In February 2020, the Glamorganshire Canal and The Feeder caused several houses to flood. Building on the meadows and draining the excess water into The Feeder would surely increase the risk of flooding again.

Over 5000 wildlife records exist for the meadows and the many specialised habitats. This highly developed mosaic sustains the diversity of wildlife in the surrounding Forest Farm nature reserve, a wildlife integral to our healthy food systems (e.g. the role that pollinators play). The natural habitat is critical to community health and wellbeing – physical or mental. The meadows provide just such space for the 500 residents of the Hollybush estate the majority of whom live in flats with no other access to open space. They and others deserve a review of seemingly reckless plans that cut right across the Healthier Wales vision. When the diggers have finished, the so-called 'mitigations' are no more than sticking plasters over a decapitation. We should be increasing green spaces not reducing them.

To destroy this space when other options exist is a wilful act against public health and only an independent review of the choice of site for nVCC can give Northern Meadows the attention they warrant. For an NHS Wales Trust to countenance this act certainly merits a proper debate and an independent inquiry into whether nVCC's project really is sound and fit for purpose.

P-05-1018 Cefnogaeth ar gyfer y cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yng Nghaerdydd mewn unrhyw ymchwiliad yn y dyfodol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Natasha Hamilton-Ash, ar ôl casglu cyfanswm o 11,392 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym ni, sydd wedi llofnodi isod, yn galw ar Lywodraeth Cymru i gefnogi'r cynlluniau arfaethedig presennol i adeiladu Canolfan Ganser Felindre newydd yn yr Eglwys Newydd, Caerdydd.

Bydd y cynllun presennol yn gwneud yn siŵr bod Canolfan Ganser Felindre yn parhau i ddarparu gwasanaethau canser arbenigol mewn lleoliad sy'n fwy hygyrch i gleifion, gyda gwell mynediad o Gyffordd 32 yr M4. Caiff ei dderbyn yn gyffredinol bod ysbytai mewn lleoliad naturiol yn cynorthwyo adferiad cleifion ac yn gostwng lefelau straen teuluoedd a staff mewn ysbytai.

Gwybodaeth Ychwanegol

Nid oes digon o le i barcio yn y lleoliad presennol ac yn aml bydd oedi cyn cael mynediad, gan achosi straen a phryder ychwanegol i gleifion. Nid oes gan Ganolfan Ganser Felindre - sy'n 60 mlwydd oed - yr adnoddau na'r lle i fodloni'r her hon ar gyfer y dyfodol.

Rydym ni eisiau lle sy'n plethu gofal meddygol â byd natur.

Yn ystod yr ychydig ddegawdau diwethaf, bu cryn ddatblygiad ym maes effaith dyluniad pensaernïol ar lwyddiant amgylcheddau gofal iechyd. Un enghraifft yw 'pensaernïaeth sy'n iachau'. Bathwyd y term 'pensaernïaeth sy'n iachau' gyntaf yn ystod y 1980au. Mae'n ddisgyblaeth benodol o'r 'amgylchedd iachau', sy'n ymchwilio i ddylanwad yr amgylchedd ar broses iachau ac adfer cleifion. Yn ôl ymchwilio, gallai cleifion adael yr ysbyty'n gynt, ac efallai y byddai angen llai o gyffuriau i ladd poen arnyn nhw, petaen nhw

mewn ystafelloedd gyda golygfa o barc â choed. Dangosodd astudiaethau diweddarach fod ffactorau o'r fath yn bwysig nid yn unig ar gyfer llesiant cleifion a thrigolion, ond ar gyfer gweithwyr hefyd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-1018 Support for the current proposed plans to build a new Velindre Cancer Centre, Cardiff, in any future inquiry, Correspondence – Petitioner to Committee, 05.09.20

Comments regarding the Petition: Support for the current proposed plans to build a New Velindre Cancer Centre, Cardiff, in any future enquiry.

I would like to comment that a supporter Facebook group in favour of the New VCC build in Whitchurch was set up less than two weeks ago and has had over 16600 supporters coming forward in this short time to voice their agreement in favour of this new build Cancer Centre in Whitchurch . This group is growing each day.

Whitchurch is Velindre's Home and has been for the past 63 years. The site proposed belongs to CAVHB and is not a public amenity.

The petition calling for the government to support the current proposed plans has gathered 10000 signatures to date in just a few days. It is worth noting that this petition was unable to run for the full 30 days but could only run for approximately ten days.

Nevertheless, in this short time there are almost treble the number of signatures compared to that from the campaigner's petition calling for an independent review which ran for at least thirty days ended up with far less signatures.

I think that speaks volumes in terms of support for the new VCC in Whitchurch. We all wish for the new VCC build in Whitchurch to progress quickly with no delay.

The Campaigners are calling for an independent inquiry into the choice of site for the proposed new VCC. If this petition is upheld this could delay the build. We know there is now an urgency for the new build as the existing footprint is too small for the number of patients requiring services. (Information obtained from the Mick Button Video produced by VCC) We also know that the access to the cancer centre does cause traffic disruption for Whitchurch and causes anxiety and stress for patients attending the cancer centre. (Feedback from our Facebook Group) The new VCC, which is a welsh government commitment, in Whitchurch developed on the new site would increase the footprint and significantly enhance the access for patients and staff and additionally improve the traffic for Whitchurch.

One of the major benefits of the new development would be to achieve an environment of embracing health and nature.

I would also like to point out that the Petition by the campaigners calling to Hold an independent inquiry into the choice of site states:

“£30M would be spent on roads alone to access the land“

This is not true. People have signed a petition containing false information.

The figure is 26.9M and covers the cost of improving the access with two bridges, highways, bringing utilities to the site and site preparation. This information has been given out via social media and in answers to questions by VCC.

The campaigners are also calling for the model to be scrutinised claiming that a standalone cancer centre is outdated. This information has been put into the public domain by a handful of clinicians. These clinicians are speaking in opposition to their own LHBs who agree with the new VCC plan.

They refer to a report from NHS England relating to the Mount Vernon Cancer Centre that highlights specific actions and recommendations regarding failings. That certain elements of that report have been cherry picked and are being used to challenge not only the new VCC build but also the existing services provided by the cancer centre. It is extremely worrying that some of these claims are being made on the VCC Facebook group, which would cause anxiety to current patients. I have noticed nurses commenting for people to be kind.

Having read the Mount Vernon report it was identified that the problems arose from staffing issues which in turn affected training and education, which in turn affected the quality of care which was highlighted in the inspection report where improvements were required. In respect of the VCC inspection report by Health Inspectorate Wales last year the services provided safe and effective care. The report found no issues with staffing levels and education and training at VCC.

In addition, they refer to the Beatson Cancer Centre and a report from 2015 which highlighted concerns regarding patient's safety. This hospital is on an acute site and issues occurred regarding the management of acutely unwell patients. Again, this is not aligned to VCC.

Both the Mount Vernon report and the Beatson report indicate management failings and are not about a standalone cancer centre. Again, their petition should not be upheld calling for an independent review of VCC. Velindre Cancer Centre has never had any such problems in the last 60 Years.

The Campaigners previous suggestions of building on a brownfield site or on Whitchurch hospital also contradicts their latest objection that the hospital model type is wrong and should be questioned as that also would have been a stand-alone centre should it have been built on one of these previous suggestions. However, all the suggestions point to the same thing – that the land should not be built on in the opinion of the campaigners.

Our petition calls on the government to support and back VCC plans and to swiftly assist them to build this much needed New Cancer Centre as soon as possible on the CAVHB land in Whitchurch.

Please take the time to look on our Supporters of the New Velindre Cancer Centre in Whitchurch Facebook group and you will see that the patients and their families all hold VCC and its incredibly special staff in the highest regard. The experience of VCC whether a happy or sad outcome all praise VCC. The personal touch that is described would not be found in a larger hospital. Another theme I have noted is that the patients and their families have a sense of " we are all in this together" whilst fighting this awful disease when entering Velindre. This would not be found in a larger hospital as suggested UHW which has deemed unfit for purpose in 2019.

Healing Architecture which has been thoroughly researched has found that there are significant health benefits to patients in terms of recovery times when in surroundings with trees etc. This environment would not only benefit the patients but their families as well. To take a breath and to take in the outdoor surroundings of a beautiful garden or the wind blowing through the trees I believe would make such a difference at such moments when the effects of the treatment and the psychological impact becomes challenging.

Such an environment would also be a benefit to staff who may need to take a moment with such an emotional job.

It would also allow members of the public including the campaigners to enjoy 60 % of this area in addition with the benefit of well-maintained surroundings at one with Nature.

The patients, some of the most vulnerable in some South East Wales are unable to choose their surroundings for Chemo or Radiotherapy so this would benefit them so much. Whereas non patients can choose one of the many areas available locally such as the Glamorganshire canal, Taff trail to name but a few to walk on to help with their emotional wellbeing or they even have the choice to drive somewhere else. Patients do not.

As there will be 60 % of the meadow remaining, we will all be able to co-exist whilst providing a Cancer Centre of Excellence - with the aim to be the greenest hospital in Britain.

Please consider and uphold our petition for the Majority of South East Wales.

1 in 3 of us will get cancer in our lifetime. Please assist VCC to move swiftly with their plans and help save multiple lives.

Eitem 6.7

P-05-1002 Dylid rhoi seibiant treth stamp o ran pob tŷ sy'n cael ei brynu yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Paul Southard, ar ôl casglu cyfanswm o 53 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae'n annheg nad yw Llywodraeth Cymru yn gweithredu fel gweddill y Deyrnas Unedig o ran y seibiant treth stamp a gyhoeddwyd gan y Canghellor ar 8 Gorffennaf. Ar hyn o bryd mae'r seibiant yn gymwys i brynwyr am y tro cyntaf neu i bobl sy'n symud i fyny'r ysgol eiddo yn unig yng Nghymru. Byddai o fwy o fudd i'r economi pe bai'r seibiant hwn yn gymwys i landlordiaid posibl, neu i deuluoedd sy'n awyddus i brynu cartref gwyliau, neu achosion eraill. Yn Lloegr gellir gwneud arbediad o £15,000 ond yng Nghymru yr arbediad mwyaf y gellir ei wneud yw £2,450. Pam ydyn ni yn gymydog tlawd bob amser!!!

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gwyr
- Gorllewin De Cymru

Dylid rhoi seibiant treth stamp o ran pob tŷ sy'n cael ei brynu yng Nghymru

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: RS20/13472-1

Rhif y ddeiseb: P-05-1002

Teitl y ddeiseb: Dylid rhoi seibiant treth stamp o ran pob tŷ sy'n cael ei brynu yng Nghymru

Geiriad y ddeiseb: Mae'n annheg nad yw Llywodraeth Cymru yn gweithredu fel gweddill y Deyrnas Unedig o ran y seibiant treth stamp a gyhoeddwyd gan y Canghellor ar 8 Gorffennaf. Ar hyn o bryd mae'r seibiant yn gymwys i brynwyr am y tro cyntaf neu i bobl sy'n symud i fyny'r ysgol eiddo yn unig yng Nghymru. Byddai o fwy o fudd i'r economi pe bai'r seibiant hwn yn gymwys i landlordiaid posibl, neu i deuluoedd sy'n awyddus i brynu cartref gwyliau, neu achosion eraill. Yn Lloegr gellir gwneud arbediad o £15,000 ond yng Nghymru yr arbediad mwyaf y gellir ei wneud yw £2,450. Pam ydyn ni yn gymydog tlawd bob amser!!!

1. Cefndir

Ym mis Ebrill 2018, cafodd Treth Dir y Dreth Stamp (SDLT) ei **datganoli i Gymru**. Disodlwyd Treth Dir y Dreth Stamp â'r Dreth Trafodiadau Tir (LTT) gan Lywodraeth Cymru a hi sy'n gyfrifol am unrhyw newidiadau i'r Dreth Trafodiadau Tir yng Nghymru.

Mae'r Dreth Trafodiadau Tir yn gymwys ar gyfer prynu eiddo yng Nghymru ac mae'n cynnwys cyfraddau a bandiau treth gwahanol i Dreth Dir y Dreth Stamp a delir yn Lloegr a Gogledd Iwerddon.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **gyfraddau a bandiau ei Threth Trafodiadau Tir ar gyfer 2020-21** yn ei chyllideb ddiweddaraf. Ym mis Chwefror 2020, cyn COVID, **rhagwelwyd** y byddai elfen breswyl y Dreth Trafodiadau Tir yn codi £179 miliwn yn 2020-21. Roedd y gyllideb yn nodi'r cyfraddau a'r bandiau ar gyfer prynu eiddo preswyl fel y dangosir isod.

Tabl 1. Cyfraddau a bandiau'r Dreth Trafodiadau Tir preswyl ar gyfer 2020-21

Trothwy	Cyfradd y Dreth Trafodiadau Tir
£0 - £180,000	0 y cant
£180,001 - £250,000	3.5 y cant
£250,001 - £400,000	5 y cant
£400,001 - £750,000	7.5 y cant
£750,001 - £1.5m	10 y cant
Dros £1.5m	12 y cant

Newidiadau i Dreth Dir y Dreth Stamp y DU

Ar 8 Gorffennaf 2020, cyhoeddodd Rishi Sunak, Canghellor y DU yn ei **Ddatganiad Haf** y byddai trafodion eiddo preswyl hyd at £500,000 yn cael eu heithrio o Dreth Dir y Dreth Stamp y DU yn Lloegr a Gogledd Iwerddon tan 31 Mawrth 2021. Cyn hyn, roedd yr eithriad hwn yn berthnasol i drafodiadau eiddo hyd at £125,000 yn unig a byddai'n arbed cymaint â £15,000 i brynwyr pe baent yn prynu eiddo am £500,000 neu fwy.

Mae landlordiaid a phrynwyr ail gartref hefyd yn gymwys i gael y toriad treth ond bydd yn rhaid iddynt dalu'r 3 y cant ychwanegol o'r dreth stamp a godwyd arnynt o dan y rheolau blaenorol.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Mewn ymateb i'r newidiadau hyn, cyhoeddodd Rebecca Evans AS, y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd, Llywodraeth Cymru, fod Llywodraeth Cymru yn codi trothwy eithrio'r Dreth Trafodiadau Tir o £180,000 i £250,000 ar gyfer trafodion eiddo preswyl yng Nghymru tan 31 Mawrth 2021.

Mae'r tabl yn dangos y cyfraddau treth dros dro newydd o ganlyniad i'r newidiadau a wnaed gan Lywodraeth Cymru.

Tabl 2. Newidiadau i gyfraddau a bandiau'r Dreth Trafodiadau Tir preswyl ar gyfer 2020-21

Trothwy	Cyfradd y Dreth Trafodiadau Tir
£0 - £250,000	0 y cant
£250,001 - £400,000	5 y cant
£40,001 - £750,000	7.5 y cant
£750,001 - £1.5m	10 y cant
Dros £1.5m	12 y cant

Dyweddodd y Gweinidog y bydd y newid "yn dod i rym ar 27 Gorffennaf i gyd-fynd ag ailagor y farchnad dai yng Nghymru yn llawn".

Mae'r rhagolygon tymor canolig ar gyfer y farchnad dai yn ansicr iawn, o ran prisiau tai ac o ran nifer y gwerthiannau. Bydd llawer yn dibynnu ar berfformiad yr economi ehangach, a fydd yn ei dro yn cael ei bennu gan beth sy'n digwydd o ran y pandemig a'r cyfyngiadau ar weithgarwch.

Cyn y cyhoeddiad am y newid i gyfraddau'r Dreth Trafodiadau Tir, roedd prisiau tai wedi dechrau gostwng ac roedd disgwyl iddynt ostwng ymhellach. Fodd bynnag, bydd y gostyngiad yn y Dreth Trafodiadau Tir yn arbed £2,450 i berson sy'n prynu tŷ sy'n werth £250,000, a fydd yn gwrthbwyspo cwmpwysibl mewn prisiau ac yn cynyddu'r galw.

Dywedodd y Gweinidog y bydd "y trothwy newydd yn golygu na thelir unrhyw dreth ar oddeutu 80 y cant o drafodion yng Nghymru lle mae'r prif gyfraddau preswyl yn gymwys".

Prynu ar gyfradd uwch

Yn wahanol i **Dreth Dir y Dreth Stamp**, ni fydd y newid i drothwy eithrio'r Dreth Trafodiadau Tir yng Nghymru yn gymwys i brynu eiddo ychwanegol, fel prynu i osod neu brynu ail gartrefi, ac mae'r trafodiadau hynny'n gorfod talu treth ychwanegol, sef 3 y cant ar ben y gyfradd bresennol ar gyfer eu gwerth a ddangosir yn Nhabl 1.

Fe wnaeth Rebecca Evans AS, y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd, nodi y bydd y newidiadau i'r Dreth Trafodiadau Tir yn helpu pobl sydd eisiau prynu eu cartref cyntaf neu'r rhai sy'n ceisio dringo'r ysgol eiddo. Felly bydd yn cynnig mwy o gymorth wedi'i dargedu i'r rhai y gallai'r heriau economaidd sy'n deillio o'r pandemig effeithio arnynt.

Hefyd dywedodd y Gweinidog:

Drwy bennu'r cyfraddau hyn ar gyfer Cymru, rwyf hefyd yn gallu cadarnhau y bydd £30m ar gael i gefnogi'r gwaith o adeiladu cartrefi cymdeithasol newydd, a thrwy hynny greu swyddi y mae gwir angen amdanynt.

Senarios treth

Mae Awdurdod Cyllid Cymru yn cyhoeddi ystadegau'r Dreth Trafodiadau Tir sy'n nodi'r dreth sy'n ddyledus yn ôl band treth preswyl ar drafodion prydlesi preswyl a phrynu eiddo. Drwy gymryd dwy ran o dair o gyfanswm treth 2019-20 sy'n ddyledus ar brynu eiddo preswyl dros £180,000, ac eithrio'r pryniannau sy'n cael eu codi ar y gyfradd uwch, **rydym wedi amcangyfrif bod y dreth sy'n ymwneud â'r band rhwng £180,000 a £250,000 dros 8 mis yn debygol o fod oddeutu £20 miliwn**. Gwnaed y cyfrifiad syml hwn gan fod yr amrywiad treth dros dro ar gyfer y Dreth Trafodiadau Tir rhwng mis Awst 2020 a mis Mawrth 2021 yn rhychwantu wyth mis.

Mae'r tabl yn dangos dadansoddiad sensitifrwydd sy'n rhoi rhai ystodau ar gyfer y golled bosibl o ran refeniw y Dreth Trafodiadau Tir sy'n deillio o'r amrywiad dros dro i'r prif gyfraddau treth ar gyfer trafodiadau eiddo preswyl. Mae'r tabl yn rhagweld y golled o ran refeniw yn seiliedig ar ddata Treth Trafodiadau Tir 2019-20 a

hefyd yn cyfrif am amrywiad o ran trafodiadau eiddo preswyl o ganlyniad i'r newidiadau i'r Dreth Trafodiadau Tir.

Tabl 3. Senarios o ran colledion refeniw y Dreth Trafodiadau Tir ar gyfer prif bryniannau preswyl

Canran y newid mewn trafodiadau eiddo preswyl â gwerth dros £180,000	-10 y cant	0 y cant	10 y cant	20 y cant
Cyfanswm y golled treth (£m)	18.5	20.5	22.6	24.6

Ffynhonnell: Cyfrifiadau'r Gwasanaeth Ymchwil gan ddefnyddio data Awdurdod Cyllid Cymru

Fel y dangosir yn y tabl uchod, er bod y rhagolygon yn ansicr, gan ganiatáu ar gyfer rhychwant mewn trafodiadau eiddo o'r gwerth hwn rhwng -10 y cant a +20 y cant, gallai swm yr incwm a ildwyd gan y newid hwn i gyfraddau treth fod rywle rhwng £18 miliwn a £25 miliwn.

Mae tabl 4 yn cynnwys refeniw treth a gollir pe bai'r cynnydd yn nhrothwy eithrio'r dreth yn gymwys i brif bryniannau eiddo preswyl a phryniannau cyfradd uwch ar gyfer eiddo fel ail gartrefi. Fel y gwelir, **gallai Llywodraeth Cymru fynd i golled ychwanegol o £6 miliwn i £8 miliwn o ran refeniw y Dreth Trafodiadau Tir ar gyfer pryniannau cyfradd uwch yn seiliedig ar ddata o'r llynedd.** Gallai gostyngiad o 10 y cant mewn trafodiadau eiddo arwain at golled gyffredinol o oddeutu £24 miliwn, a gallai cynnydd o 20 y cant arwain at golled o oddeutu £32 miliwn.

Tabl 4. Senarios o ran colledion refeniw y Dreth Trafodiadau Tir ar gyfer prif bryniannau preswyl a phryniannau cyfradd uwch

Canran y newid mewn trafodiadau eiddo preswyl â gwerth dros £180,000	-10 y cant	0 y cant	10 y cant	20 y cant
Cyfanswm y golled treth (£m)	24.3	27	29.7	32.4

Ffynhonnell: Cyfrifiadau'r Gwasanaeth Ymchwil gan ddefnyddio data Awdurdod Cyllid Cymru

Nid yw'r tablau hyn yn cyfrif am y posibilrwydd o naill ai llai o alw oherwydd y pandemig a dirwasgiad neu'r posibilrwydd o unrhyw gynnydd oherwydd galw cudd neu drafodiadau oedd wedi'u gohirio yn cael eu cwblhau.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Er mwyn newid cyfraddau a throthwyon y Dreth Trafodiadau Tir, cafodd Rheoliadau Treth Trafodiadau Tir (Amrywio Dros Dro Gyfraddau a Bandiau ar gyfer Trafodiadau Eiddo Preswyl) (Cymru) 2020 eu gwneud gan Lywodraeth Cymru ar 22 Gorffennaf 2020 a'u gosod gerbron y Senedd ar 24 Gorffennaf 2020.

Rhaid i'r Senedd gymeradwyo'r Rheoliadau drwy weithdrefn gadarnhaol o fewn 28 diwrnod (ac eithrio unrhyw ddiwrnodau pan fo'r Senedd: (i) wedi'i diddymu neu (ii) ar doriad am fwy na phedwar diwrnod) i'r dyddiad y'u gwnaed er mwyn iddynt barhau i gael effaith.

Ar 22 Gorffennaf 2020, fe wnaeth Rebecca Evans, y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd, ysgrifennu at Lywydd y Senedd yn nodi'r newidiadau i drothwy y Dreth Trafodiadau Tir a'i bwriad i gynnal dadl yn y Cyfarfod Llawn ar y Rheoliadau ar 29 Medi 2020.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref RE/00608/20

Janet Finch-Saunders MS
Member of the Senedd
Senedd Cymru
Cardiff
CF99 1SN
Janet.FinchSaunders@assembly.wales

11 August 2020

Dear Janet.

Thank you for your letter about the petition relating to the land transaction tax (LTT).

The petition suggests that the temporary changes to LTT in Wales should match the changes to Stamp Duty Land Tax in England, and specifically that we should match the reduction for second home and buy-to-let purchases.

The property market in Wales is different from that in England, with the average house price in Wales (£162,000) lower than the English average price (£248,000). Before any tax changes were made in July, the LTT starting threshold of £180,000 meant that Wales was the only country in the UK with a starting threshold for paying tax that was higher than the average house price. It also meant that around 60% of homebuyers liable to the main rates of LTT paid no tax on their purchase.

Since 27 July, the LTT residential threshold has been temporarily increased to £250,000. This will increase the number of homebuyers who pay no tax to around 80%. This temporary change to LTT applies only to the purchases of main residences until 31 March 2021.

Careful consideration was given to the timing and scope of these changes. The temporary threshold adjustment is intended to encourage transactions in the housing market this year by homebuyers. The temporary tax reduction does not apply to transactions that are subject to the LTT residential property higher rates. The decision was to target the tax savings to those buying their main residence, and not those investing in buy-to-let, second or holiday homes in Wales.

The devolution of this and other taxes, has allowed the Welsh Government greater flexibility to introduce tax policies which are more reflective of the social and economic conditions of Wales. By taking a more targeted and measured approach in Wales with the changes to LTT, the Welsh Government is also able to allocate £30 million to the Social Housing Programme. This will provide support to a range of activities that will boost construction

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

within the social housing sector, which will in turn help to provide homes to people who are some of the most in need in our society.

I understand the frustration of those who will not benefit from the tax reduction in Wales. I also understand those who believe there may be economic benefit from not charging tax on other residential property purchases. The SDLT reductions will have greatest impact where prices are highest, such as in London and the south east of England. If a similarly high threshold was to be applied with LTT, then this would provide a sizeable reduction or remove from tax some of the most expensive home purchases in Wales. This reduction of tax would then be at the expense of being able to fund other measures, such as the boost to social housing funding.

Instead, the Welsh Government's approach removes tax for around 80% of homebuyers in Wales, and a reduction for the remaining 20% easing some of the costs of buying a home whilst also providing a direct stimulus to the Welsh economy from increasing the provision of much needed social housing.

Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink that reads "Rebecca Evans." The signature is written in a cursive, flowing style.

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd
Minister for Finance and Trefnydd

**P-05-1002 Apply stamp duty holiday to all house purchases in Wales,
Correspondence – Petitioner to Committee , 08.09.20**

Thank you for the reply.

I still don't agree and feel that a boost to the economy would be to get the housing market moving

Eitem 6.8

P-05-1003 Mynnu Aseiad o'r Effaith Amgylcheddol nawr ynghylch gwaredu mwd wedi'i halogi'n radiolegol yn nyfroedd Cymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cian Ciaran, ar ôl casglu cyfanswm o 10,689 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym ni, sy'n llofnodi isod, yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddefnyddio Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 mewn perthynas ac ansicrwydd, a sicrhau bod Aseiad llawn o'r Effaith Amgylcheddol yn cael ei gynnal cyn bod modd gwaredu unrhyw waddod pellach o orsaf pŵer niwclear Hinkley Point yn Cardiff Grounds.

Peidiwch â gadael i Lywodraeth Cymru dorri ei chyfraith ei hun!

Gwybodaeth Ychwanegol

Rhaid i'r aseiad o'r effaith amgylcheddol ddarparu

Data sylfaenol manwl am ymddygiad a thynged deunydd sy'n cael ei waredu yn Cardiff Grounds;

Dadansoddiad radiolegol llawn, gan gynnwys allyrru gronynnau alffa;

Aseiad manwl a chyfoes o effeithiau radiolegol posibl ar boblogaeth de Cymru;

Rheoli llygryddon niwclear ar y tir yn hytrach na'u gwasgaru ar y môr;

Parchu cytundebau ynghylch gwaredu morol;

Gwarchod Afon Hafren.

Rydym hefyd yn galw ar y Senedd nad oes buddiannau niwclear yn dylanwadu ar yr Aseiad o'r Effaith Amgylcheddol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- De Caerdydd a Phenarth
- Canol De Cymru

Gwaredu gwaddod Hinkley ac Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol

Y Pwyllgor Deisebau | 15 Medi 2020
Petitions Committee | 15 September 2020

Cyfeirnod: PS20/13473

Rhif y Ddeiseb: P-05-1003

Teitl y ddeiseb: Mynnu Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol nawr ynghylch gwaredu mwd wedi'i halogi'n radiolegol yn nyfroedd Cymru.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym ni, sy'n llofnodi isod, yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddefnyddio Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 mewn perthynas ac ansicrwydd, a sicrhau bod Asesiad llawn o'r Effaith Amgylcheddol yn cael ei gynnal cyn bod modd gwaredu unrhyw waddod pellach o orsaf pŵer niwclear Hinkley Point yn Cardiff Grounds.

Peidiwch â gadael i Lywodraeth Cymru dorri ei chyfraith ei hun!

1. Cefndir

Mae EDF Energy yn bwriadu cyflwyno cais am drwydded forol newydd i'w alluogi

waredu gwaddod morol sydd wedi'i garthu o Fôr Hafren i mewn i safle gwaredu dynodedig sefydledig (Cardiff Grounds) oddi ar arfordir Caerdydd, De Cymru. Ffynhonnell y gwaddod morol yw blaendraeth Gwlad yr Haf yn Lloegr, rhan o safle adeiladu gorsaf bŵer Hinkley Point C.

Cyn hyn, bu EDF yn carthu a chael gwared ar waddod yn 2018 ac erbyn hyn, mae'n cynllunio gwaith pellach ar y safle yn gynnar yn 2021 er mwyn carthu a chael gwared ar 600,000m³ arall. Cyn y gall EDF gael gwared ar y gwaddod yn Cardiff Grounds, bydd angen cynllun samplu gwaddod a thrwydded forol wedi'i chymeradwyo gan Gyfoeth Naturiol Cymru. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru ac EDF wedi cychwyn ar drafodaethau cyn cyflwyno cais, ac mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi rhoi [cyngor cyn cyflwyno cais](#) i EDF.

1.1. Samplu gwaddod

Bydd yn ofynnol i EDF gynnal asesiad cemegol a radiolegol o'r gwaddod yn y lleoliadau carthu, i ddarganfod a yw'n addas i'w waredu yn y môr.

Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru wedyn yn penderfynu a yw nifer, lleoliad a dyfnder y samplau a gymerir, yr hyn sy'n cael ei fesur a sut y bydd EDF yn profi'r gwaddod, yn cydymffurfio â chanllawiau y cytunwyd arnynt yn rhyngwladol o dan [Confensiwn OSPAR](#) a gweithdrefn a ddatblygwyd gan yr Asiantaeth Ynni Atomig Rhyngwladol.

1.2. Trwyddedau morol

Bydd angen tair trwydded forol benodol ar EDF at ddibenion gweithgareddau yn nyfroedd Cymru a Lloegr.

Mae angen dwy drwydded gan y [Sefydliad Rheoli Morol](#) yn Lloegr. Yn gyntaf, er mwyn casglu samplau ar y safleoedd carthu yn Hinkley Point C. Bydd y samplau gwaddod hyn wedyn yn cael eu profi'n annibynnol am ddeunydd cemegol a radiolegol gan [Ganolfan Gwyddor yr Amgylchedd, Pysgodfeydd a Dyframaethu](#). Mae'r ail drwydded forol ar gyfer cynnal y broses o garthu'r gwaddod, os bernir ei fod yn ddiogel i'w waredu yn y môr yn dilyn profion.

At hynny, mae angen i EDF gael trwydded forol oddi wrth Cyfoeth Naturiol Cymru i waredu'r gwaddod yn nyfroedd Cymru. Bydd y cais yn cynnwys canlyniadau'r profion gwaddod.

1.3. Amserlen

Mae [gwefan Cyfoeth Naturiol Cymru](#) yn nodi amserlen y broses o wneud cais:

- Mehefin 2020 - Cyfoeth Naturiol Cymru wedi darparu ei gyngor i EDF ynghylch cynnwys y cynllun a chydymffurfiaeth â chanllawiau rhyngwladol;
- **Awst 2020** - disgwyl cyflwyno cynllun samplo terfynol ar gyfer ei gymeradwyo gan Cyfoeth Naturiol Cymru;
- **Awst / Medi 2020** - EDF yn cyflwyno cais am farn sgrinio gan Cyfoeth Naturiol Cymru ar yr angen am AEA i gefnogi cais am drwydded forol yn y dyfodol ar gyfer gwaredu gwaddod morol yn Cardiff Grounds;
- **2020** - cyflwyno cais EDF am drwydded forol ar gyfer gwaredu â'r gwaddod yn Cardiff Grounds;
- 2020 - ymgysylltu ac ymgynghori â'r cyhoedd ynghylch y cais am drwydded forol; a
- Gaeaf 2020/21 - dyddiad posibl ar gyfer y penderfyniad gan Cyfoeth Naturiol Cymru ynghylch y cais am drwydded forol.

1.4. Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol

Fel rhan o'r broses o gyflwyno cais, mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn disgwyl cael cais gan EDF i ystyried a fydd angen Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol. Gelwir hyn yn Gais am Farn Sgrinio. Ar ôl ei gael, bydd Cyfoeth Naturiol Cymru'n asesu cais EDF yn unol â'r ddeddfwriaeth a'r rheoliadau priodol, o ran a yw'r prosiect yn debygol o gael effaith sylweddol ar yr amgylchedd. Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru'n cyhoeddi'r cais gan EDF a'i benderfyniad (y Farn Sgrinio) ar ei [gofrestr gyhoeddus](#). Bydd y cam hwn yn llywio cais am drwydded forol EDF.

Gwybodaeth bellach yn egluro bod y [broses sgrinio](#) ar gael ar wefan Cyfoeth Naturiol Cymru.

Yn ôl [gwefan](#) Cyfoeth Naturiol Cymru:

Rydym am dawelu meddyliau pobl bod pob cais am drwyddedau morol, boed AEA ai peidio, yn cael ei asesu'n drwyadl i ddiogelu pobl a'r amgylchedd, ac i osgoi ymyrryd â defnyddiau cyfreithlon eraill o'r môr yn unol â Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir (2009).

1.5. Ymgysylltu â'r cyhoedd

Roedd y camau blaenorol a gymerwyd i waredu geaddod yn ddadleuol. O ran y cynigion newydd, mae Cyfoeth Naturiol Cymru'n dweud:

Rydym yn deall yr achosodd y gwaith gwaredu blaenorol yn 2018 gryn bryder i'r cyhoedd ac rydym am hysbysu, cyfathrebu ac ymgysylltu â phobl wrth inni asesu a ellir cynnal y gwaith gwaredu. Rydym hefyd yn deall bod EDF yn bwriadu ymgymryd â'i gyfathrebu ac ymgysylltu ei hun.

Dechreuon ni'r ymgysylltu ag ymgynghoriad chwe wythnos (5 Chwefror 2020 - 18 Mawrth 2020) i ddarparu cyfle i bobl wneud sylwadau ar gynllun samplu arfaethedig EDF.

Fel y nodwyd yn yr amserlen uchod, disgwylir ymgynghoriad pellach ar y cais am drwydded forol ei hun yn ddiweddarach eleni.

1.6. Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

Mae'r ddeiseb yn cyfeirio at Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae'n gwneud hynny yng nghyd-destun 'ansicrwydd'. Nid yw Deddf yr Amgylchedd yn cyfeirio'n benodol at Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol. Mae'r cyfeiriad at ansicrwydd yn y Ddeddf yn ymwneud â Rheoli Cynaliadwy ar Adnoddau Naturiol.

Caiff adnoddau naturiol eu rhestru yn y Ddeddf fel a ganlyn:

- (a) anifeiliaid, planhigion ac organeddau eraill;
- (b) yr aer, dŵr a phridd;
- (c) mwynau;
- (ch) nodweddion a phrosesau daearegol;
- (d) nodweddion ffisiograffigol;

(dd) nodweddion a phrosesau hinsoddol.

Caiff Rheoli Cynaliadwy ar Adnoddau Naturiol ei ddiffinio yn y Ddeddf fel a ganlyn:

(a) defnyddio adnoddau naturiol mewn modd ac ar gyfradd sy'n hyrwyddo cyflawni'r amcan yn is-adran (2), (b) cymryd camau eraill sy'n hyrwyddo cyflawni'r amcan hwnnw, ac (c) peidio â chymryd camau sy'n llesteirio cyflawni'r amcan hwnnw.

At hynny, mae'r Ddeddf yn amlinellu egwyddorion ar gyfer Rheoli Cynaliadwy ar Adnoddau Naturiol. Mae'r rhain yn cynnwys 'ystyried yr holl dystiolaeth berthnasol a chasglu dystiolaeth mewn perthynas â materion y ceir ansicrwydd yn eu cylch'.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Ysgrifennodd y Gweinidog at y Pwyllgor Deisebau mewn ymateb i'r ddeiseb ar 10 Awst 2020. Mae'r llythyr yn nodi fel a ganlyn:

Mae Tîm Trwyddedu Morol (MLT) Cyfoeth Naturiol Cymru yn gweinyddu ac yn penderfynu ar geisiadau am drwyddedau morol, gan weithredu ar ran Gweinidogion Cymru. Mae Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 yn sefydlu y broses gyfreithiol y mae'n rhaid ei dilyn gan unrhyw berson sy'n dymuno gwneud cais am drwydded forol, a'r materion y mae'n rhaid i'r MLT eu hystyried wrth asesu unrhyw gais, cyn penderfynu, gan gynnwys yr angen i ddiogelu'r amgylchedd morol a iechyd dynol.

Mae'r broses drwyddedu morol yn un o'r prif ddulliau o sicrhau bod dyfroedd Cymru yn cael eu rheoli'n gynaliadwy. Caiff y broses ei harwain gan dystiolaeth, ac yn ôl ei natur mae'n cefnogi'n llawn ofynion Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017, gan ddiogelu ecosystemau morol a sicrhau nad yw gweithgareddau sy'n cael eu rheoleiddio yn cael effaith sylweddol ar gynefinoedd a rhywogaethau a ddiogelir. [...]

I gefnogi'r broses trwyddedu morol ceir cyfres o ddeddfwriaeth arall sy'n berthnasol i'r amgylchedd morol, y mae'n rhaid i'r MLT gydymffurfio â hi hefyd [...] mae hyn yn cynnwys yr angen i ystyried a oes angen Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd (EIA) i gefnogi cais am drwydded forol.

Mae'r gofyniad am EIA wedi'i amlinellu mewn deddfwriaeth drwy'r Rheoliadau Gwaith Morol (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) (fel y'i diwygiwyd. [...]) Mae, felly, yn fater rheoleiddiol i'r MLT, mewn ymgynghoriad â'i arbenigwyr mewnol ac allanol, gan ystyried gofynion cyfreithiol y Rheoliadau EIA, i benderfynu a yw gwaredu gwaddod wedi'i garthu yn y môr yn golygu bod angen EIA.

Aiff y Gweinidog ymlaen i ddweud, pe bai'r Tîm Trwyddedu Morol yn penderfynu bod angen Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol ar gyfer y gweithgaredd arfaethedig, bydd yr Tîm Trwyddedu Morol yn cynghori EDF Energy ar gwmpas yr Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol, y mae'n rhaid iddo gydymffurfio â'r gofynion fel y'u nodir yn y Rheoliadau Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol. Nododd hefyd:

... mae'n bwysig nodi nad yw peidio â chynnal EIA yn golygu na fydd asesiad llawn a thrylwyr yn cael ei gynnal drwy wneud cais. Hoffem roi sicrwydd ichi, os oes angen EIA neu beidio, mae gweithdrefnau cadarn mewn llaw i sicrhau fod pob gwaddod sy'n cael ei waredu yn y môr o dan delerau'r drwydded forol yn cael ei asesu'n llawn i sicrhau na fydd yn achosi unrhyw niwed i'r amgylchedd neu iechyd dynol.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Yn 2017 a 2018 rhoddodd y Pwyllgor Deisebau ystyriaeth fanwl i [ddeiseb yn ymwneud â cham cyntaf gwaredu gwaddod o safle Hinkley](#). Cyhoeddodd y Pwyllgor [drosolwg o'i ystyriaeth a chrynodeb o'r dystiolaeth](#) ym mis Mai 2018. Cafodd yr adroddiad [ei drafod yn y Cyfarfod Llawn](#) ar 23 Mai 2018.

Bu'r Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig yn ystyried y mater hefyd. Gofynnodd y Pwyllgor i Cyfoeth Naturiol Cymru a oedd Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol wedi'i gynnal o ran y drwydded forol hon ac os nad oedd, pam felly. Roedd ymateb Cyfoeth Naturiol Cymru yn nodi na ofynnwyd am Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol o'r gweithgarwch penodol hwn, er y cynhaliwyd asesiad o'r fath wrth ddatblygu Hinkley Point C at ei gilydd, yn gyffredinol.

[Eglurodd](#) Cyfoeth Naturiol Cymru fod y penderfyniad wedi'i wneud gan Uned Caniatadau Morol Llywodraeth Cymru, a oedd yn gyfrifol am weinyddu'r system drwyddedu morol ar yr adeg y daeth y ceisiadau i law:

“Significant progress had been made on both applications when they were transferred to NRW on vesting day (1 April 2013), when NRW was

delegated the Welsh Marine Licencing function on behalf of Welsh Ministers

We understand that the Welsh Government, as appropriate authority, took the decision that it was not necessary to determine this application under the Environmental Impact Assessment process. We therefore, in good faith, continued the determination of the marine licence application on that basis. When NRW issued the marine licence in July 2014 we were satisfied that a robust process had been followed to ensure that the licence fulfilled its requirements of preventing pollution of the environment, harm to human health or impact to legitimate users of the sea.”

Ar 4 Mawrth 2020, cafodd y mater ei drafod yn y Cyfarfod Llawn mewn cwestiynau llafar i Weinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig.

Ar 10 Hydref 2018 bu'r Senedd yn trafod Cynnig Heb Ddyddiad Trafod ar waredu deunyddiau a garhwyd o Fôr Hafren.

Wrth ymateb i gwestiwn gan Neil McEvoy AS ar 3 Hydref 2018, nododd Lesley Griffiths AS, Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig, y broses ar gyfer cynnal Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol:

Rwy'n ddiolchgar iawn am y cyfle i amlinellu proses yr asesiad o'r effaith amgylcheddol unwaith eto. Pwynt allweddol i'w nodi yw nad yw diffyg asesiad o'r effaith amgylcheddol yn golygu na wnaed asesiad amgylcheddol llawn a thrylwyr. Cynhaliwyd asesiad radiolegol, fe'i cefnogwyd gan arbenigwyr, yn ogystal â'r asesiadau amgylcheddol ac iechyd dynol ehangach sydd eu hangen ar gyfer gwneud penderfyniad ynghylch trwydded forol. Cynhaliwyd asesiad radiolegol, fe'i cefnogwyd gan arbenigwyr, yn ogystal â'r asesiadau amgylcheddol ac iechyd dynol ehangach sydd eu hangen ar gyfer gwneud penderfyniad ynghylch trwydded forol.

Y gwahaniaeth rhwng prosiectau gydag asesiad o'r effaith amgylcheddol a phrosiectau heb asesiad o'r effaith amgylcheddol yw'r cyfnod o amser ar gyfer ymgynghori â'r cyhoedd: 28 diwrnod heb asesiad o'r effaith amgylcheddol, ac mae'n cynyddu i 42 diwrnod ar gyfer ceisiadau gydag asesiadau o'r effaith amgylcheddol.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

**Cyfoeth
Naturiol
Cymru
Natural
Resources
Wales**

Anfonwyd drwy e-bost

3 Awst 2020

Ein cyf: SN/ME/CX20-153/5075-030820

Eich cyf:

Plas yr Afon
Parc Busnes Llaneirwg
Ffordd Fortran
Llaneirwg
Caerdydd
CF3 0EY

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr ynghylch Deiseb 'P-05-1003: Demand an EIA now on the dumping of radioactively contaminated mud in Welsh waters'. Trosglwyddwyd hwn i mi gan Claire Pillman er mwyn i mi eich ateb.

Wrth weinyddu a phenderfynu ar geisiadau am drwyddedau morol ar ran Gweinidogion Cymru, mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn cynnal asesiadau trylwyr ar bob cais yn unol â Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 a, phan fo'n briodol, Rheoliadau Gwaith Morol (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2007, Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau Alltraeth 2017. Felly, mae'n bwysig cydnabod bod ceisiadau nad oes angen AEA arnynt yn dal yn destun gwaith asesu cadarn yn seiliedig ar dystiolaeth a chyngor arbenigol, sy'n galluogi ystyriaeth lawn o'r effeithiau posibl ar yr amgylchedd morol, defnyddwyr moroedd eraill ac iechyd pobl.

Gyda golwg ar y ddeiseb; nid yw CNC wedi derbyn cais am drwydded forol gan EDF Energy eto, ynghylch gwaredu deunydd wedi'i garthu o Fôr Hafren i safle gwaredu sefydledig, dynodedig (Cardiff Grounds) oddi ar arfordir Caerdydd, De Cymru.

Ar hyn o bryd, rydym ar ddeall y bydd EDF Energy yn gofyn am Farn Sgrinio AEA gennym yn fuan (noder nad cais yw hwn). Fodd bynnag, yr ymgeisydd sy'n dewis yr amserlen ar gyfer gofyn am hyn. Ar ôl derbyn cais EDF am Farn Gwmpasu, byddwn yn ei asesu'n unol â Rheoliadau Gwaith Morol (AEA) 2017 ac yn ystyried a oes angen Asesiad o'r Effaith Amgylcheddol ar y gweithgarwch gwaredu. Unwaith y byddwn wedi darparu Barn Sgrinio i EDF Energy, byddwn yn cyhoeddi cais yr ymgeisydd a'n penderfyniad (y Farn Sgrinio) ar ein cofrestr gyhoeddus. Bydd hyn yn llywio cais EDF Energy am drwydded forol, yr ydym yn rhagweld y byddwn yn ei dderbyn yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

O ran y wybodaeth ychwanegol a ddarparwyd gan y deisebydd ynglŷn â'r hyn y dylai AEA ei ystyried, fel y nodwyd uchod, wrth arfer ei swyddogaethau trwyddedu ar ran Gweinidogion Cymru, bydd CNC yn ystyried gofynion Rheoliadau Gwaith Morol (AEA) 2017. Byddem yn cynnig y sylwadau canlynol mewn perthynas ag elfennau o'r ddeiseb:

- *"Detailed baseline data on the behaviour and fate of material dumped at Cardiff Grounds":*

Mae hyn y tu hwnt i gwmpas Rheoliadau Gwaith Morol (AEA) 2017 a Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009.

Mae Cardiff Grounds yn safle gwaredu cynaliadwy sydd wedi bod yn gweithredu ers y 1980au. Mae yna dair trwydded forol sydd ar hyn o bryd yn galluogi gwaredu deunydd wedi'i garthu ar y safle o borthladdoedd/harbwys De Cymru i gynnal llwybrau mordwyo diogel ac mae hyn yn

digwydd yn rheolaidd. Mae ein safbwynt yn seiliedig ar y dystiolaeth gyfredol sydd ar gael i ni, sy'n cynnwys ffurflenni gwaredu rheolaidd a ddarperir gan ddeiliaid trwyddedau, ac adroddiad ymchwil a gynhyrchwyd gan Cefas ar gyfer Llywodraeth Cymru o'r enw "Welsh Disposal Site Review C6268U" (Mawrth 2020). Mae hwn yn datgan bod deunydd a waredir ar y safle yn wasgarog o ran ei natur gan fod Aber Afon Hafren, yn naturiol, yn ddynamig iawn.

- *"Full radiological analysis including detection of alpha-emitting particles":*

Ar 10 Mehefin 2020, darparodd CNC [gyngor cyn ymgeisio](#) i EDF Energy ar ei gynllun samplu arfaethedig. Roedd ein cyngor yn cynnwys 17 o argymhellion a fydd yn sicrhau bod y cynllun samplu yn esbonio sut y bydd gofynion y canllawiau a'r gweithdrefnau samplu sydd wedi'u cytuno'n rhyngwladol yn cael eu cyflawni. Bydd angen i EDF Energy roi sylw i'r holl argymhellion cyn cyflwyno ei gynllun samplu terfynol i Cyfoeth Naturiol Cymru i ni ei gymeradwyo. Rydym ni ar ddeall y bydd hwn yn cael ei gyflwyno i ni ym mis Awst 2020.

- *"A detailed and up-to-date assessment of potential radiological impacts on the population of south Wales":*

Fel y nodwyd yn ein cyngor cyn ymgeisio, mae hyn y tu hwnt i gylch gwaith CNC a'r tu hwnt i gwmpas Rheoliadau Gwaith Morol (AEA) 2017 a Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009. Bydd ein proses benderfynu yn sicrhau ein bod yn rhoi trwyddedau ar gyfer deunydd sy'n ddiogel i'w waredu yn unig, a hynny yn dilyn asesiad trylwyr o'r dystiolaeth sy'n ategu'r cais.

- *"Containing nuclear pollutants on land rather than dispersing them at Sea":*

Fel y nodir uchod, bydd ein proses benderfynu yn sicrhau ein bod yn rhoi trwyddedau ar gyfer deunydd sy'n ddiogel i'w waredu yn unig, a hynny yn dilyn asesiad trylwyr o'r dystiolaeth sy'n ategu'r cais.

- *"Respecting international agreements on marine dumping":*

Mae'r gwaith o drwyddedu gweithrediadau gwaredu yn nyfroedd Cymru yn cael ei wneud yn unol â'r canllawiau a'r safonau mewnol derbyniedig, gan gynnwys Confensiwn OSPAR a'r Asiantaeth Ynni Atomig Ryngwladol (IAEA). Mae canllawiau OSPAR ar reoli deunydd wedi'i garthu yn y môr yn ymdrin â nodweddion ffisegol, cemegol a biolegol gwaddod. Ar gyfer asesiadau radiolegol, mae hyn yn dilyn gweithdrefnau a ddatblygwyd gan Asiantaeth yr Amgylchedd yn unol â Chonfensiwn Llundain yn 2003, 2004, 2015.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn ein dogfen cyngor cyn ymgeisio:

<https://publicregister.naturalresources.wales/Search/Download?RecordId=32304>

- *"Protecting the Severn Estuary":*

Mae CNC yn cydymffurfio â chyfraith ddomestig a rhyngwladol wrth arfer ei swyddogaethau trwyddedu. Mae pob cais am drwydded forol yn cael ei phenderfynu yn unol â Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 a, phan fo'n briodol, Rheoliadau Gwaith Morol (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2007, Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau Alltraeth 2017.

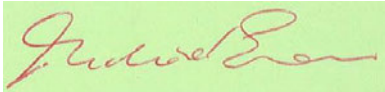
Bydd ein proses benderfynu yn sicrhau ein bod yn rhoi trwyddedau ar gyfer deunydd sy'n ddiogel i'w waredu yn unig, a hynny yn dilyn asesiad trylwyr o'r dystiolaeth sy'n ategu'r cais. Byddai cais am drwydded forol o fewn Aber Afon Hafren hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal Asesiad

Rheoliadau Cynefinoedd mewn perthynas â Safle Morol Ewropeaidd Aber Afon Hafren (Ardal Cadwraeth Arbennig ac Ardal Gwarchodaeth Arbennig) er mwyn sicrhau nad oes unrhyw effaith andwyol ar ei nodweddion.

Rydym yn hapus i gysylltu â'r Pwyllgor Deisebau wrth i'r mater hwn ddatblygu. Rydym hefyd yn cynnal datganiad sefyllfa o'r wybodaeth ddiweddaraf drwy'r dudalen we benodol ganlynol:

<https://naturalresources.wales/about-us/news-and-events/statements/marine-licence-to-dispose-dredged-material-off-the-coast-of-south-wales/?lang=cy>

Yn gywir,

MICHAEL EVANS
Pennaeth Gweithrediadau Canol De Cymru

Ffôn/Tel [REDACTED]

Ebost/Email [REDACTED]

Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg
Correspondence welcomed in Welsh and English

<https://cyfoethnaturiolcymru.sharepoint.com/teams/manbus/ManagingRegionsAndGroups/ops-scm/Correspondence LTD/AM's & MP's/2020/5075 Janet Finch-Saunders MS - Dumping of radioactively contaminated mud in Welsh waters .doc>

Cyfoeth Naturiol Cymru
Plas-yr-Afon, Parc Busnes Llanelirwg, Llanelirwg, Caerdydd,
CF3 0EY

Natural Resources Wales
Rivers House, St Mellons Business Park, St Mellons, Cardiff,
CF3 0EY

Eich cyf/Your ref P-05-1003
Ein cyf/Our ref LG/01902/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@gov.wales

10 Awst 2020

Annwyl Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 29 Gorffennaf, ynghylch datblygiad Hinkley Point C a deiseb yn galw ar Lywodraeth Cymru i fynnu Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd.

Mae Tîm Trwyddedu Morol (MLT) Cyfoeth Naturiol Cymru yn gweinyddu ac yn penderfynu ar geisiadau am drwyddedau morol, gan weithredu ar ran Gweinidogion Cymru. Mae Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 yn sefydlu y broses gyfreithiol y mae'n rhaid ei dilyn gan unrhyw berson sy'n dymuno gwneud cais am drwydded forol, a'r materion y mae'n rhaid i'r MLT eu hystyried wrth asesu unrhyw gais, cyn penderfynu, gan gynnwys yr angen i ddiogelu'r amgylchedd morol a iechyd dynol.

Mae'r broses drwyddedu morol yn un o'r prif ddulliau o sicrhau bod dyfroedd Cymru yn cael eu rheoli'n gynaliadwy. Caiff y broses ei harwain gan dystiolaeth, ac yn ôl ei natur mae'n cefnogi'n llawn ofynion Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 a Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017, gan ddiogelu ecosystemau morol a sicrhau nad yw gweithgareddau sy'n cael eu rheoleiddio yn cael effaith sylweddol ar gynefinoedd a rhywogaethau a ddiogelir. Caiff trwydded forol i gael gwared ar waddod yn y môr ond ei chymeradwyo pan ddaw yr MLT i'r casgliad bod y dystiolaeth sy'n cefnogi'r cais yn dangos bod y gwaddod yn ddiogel ac yn addas i'w waredu yn y môr.

I gefnogi'r broses trwyddedu morol ceir cyfres o ddeddfwriaeth arall sy'n berthnasol i'r amgylchedd morol, y mae'n rhaid i'r MLT gydymffurfio â hi hefyd cyn penderfynu ar gais, ac mae hyn yn cynnwys yr angen i ystyried a oes angen Asesiad o'r Effaith ar yr Amgylchedd (EIA) i gefnogi cais am drwydded forol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'r gofyniad am EIA wedi'i amlinellu mewn deddfwriaeth drwy'r Rheoliadau Gwaith Morol (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) (fel y'i diwygiwyd) (Rheoliadau EIA). Caiff CNC ei ddiffinio fel yr Awdurdod Priodol a'r Rheoleiddiwr o dan y rheoliadau hyn. Mae, felly, yn fater rheoleiddiol i'r MLT, mewn ymgynghoriad â'i arbenigwyr mewnol ac allanol, gan ystyried gofynion cyfreithiol y Rheoliadau EIA, i benderfynu a yw gwaredu gwaddod wedi'i garthu yn y môr yn golygu bod angen EIA.

Mae'r Rheoliadau EIA wedi'u llunio er mwyn rheoli digwyddiadau o bwys yn yr amgylchedd. Nid yw pob prosiect yn galw am EIA. Mae Atodlen A1 y Rheoliadau EIA yn rhestru'r prosiectau hynny y mae'n rhaid cael EIA ar eu cyfer, ac mae Atodlen A2 yn rhestru'r prosiectau hynny y gall yr MLT eu penderfynu fesul achos, fel yr Awdurdod Priodol. Wedi ymgynghori gyda'i arbenigwyr, pe byddai'r MLT yn penderfynu bod angen EIA ar gyfer y gweithgarwch arfaethedig, byddai yr MLT yn rhoi cyngor i ynni EDF ar gwmpas yr EIA, sy'n gorfod cydymffurfio gyda'r gofynion sydd wedi'u hamlinellu yn y Rheoliadau EIA.

Ar ben yr uchod, mae'n bwysig nodi nad yw peidio â chynnal EIA yn golygu na fydd asesiad llawn a thrylwyr yn cael ei gynnal drwy wneud cais. Hoffem roi sicrwydd ichi, os oes angen EIA neu beidio, mae gweithdrefnau cadarn mewn llaw i sicrhau fod pob gwaddod sy'n cael ei waredu yn y môr o dan delerau'r drwydded forol yn cael ei asesu'n llawn i sicrhau na fydd yn achosi unrhyw niwed i'r amgylchedd neu iechyd dynol.

Mae'r DU wedi cofrestru ar gyfer Protocol Llundain a chonfensiwn OSPAR ar gyfer Diogelu yr Amgylchedd Morol yng Ngogledd-ddwyrain Cefnfor Iwerydd. Mae'n rhaid i bob cais am drwydded forol i waredu gwaddod ddilyn y canllawiau sy'n cael eu creu gan OSPAR a chydymffurfio â'r Lefelau Gweithredu sydd wedi'u pennu gan Ganolfan Gwyddorau'r Amgylchedd, Pysgodfeydd a Dyframaethu (Cefas). Cafodd y Lefelau Gweithredu eu mabwysiadu ledled y DU er mwyn cymharu a chysondeb, a defnyddir pob un i benderfynu a yw gwaddod wedi'i garthu yn ddiogel ac yn addas i'w waredu yn y môr. Caiff pob gwaddod ei samplo a'i brofi'n drylwyr yn erbyn y Lefelau Gweithredu hyn cyn penderfynu ar gais.

Mae gan CNC dudalen arbennig ar eu gwefan yn rhoi manylion y sefyllfa ddiweddaraf gyda gwaredu gwaddod wedi'i garthu yn gysylltiedig â datblygiad Hinkley. Mae hyn yn cynnwys y dystiolaeth ddiweddaraf i ynni EDF ar gynllun drafft i samplo gwaddod, sy'n rhoi manylion y gofynion ar gyfer profi'r gwaddod. Pe byddai cynllun enghreifftiol yn cael ei gymeradwyo gan yr MLT caiff ei ddefnyddio gan ynni EDF i gefnogi cais am drwydded forol. Efallai yr hoffech edrych ar hwn am ragor o wybodaeth: <https://naturalresources.wales/about-us/news-and-events/statements/marine-licence-to-dispose-dredged-material-off-the-coast-of-south-wales/?lang=cy>

Yn gywir

Lesley Griffiths AS/MS

Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

P-05-1003 Demand an EIA now on the dumping of radioactively contaminated mud in Welsh waters, Correspondence - Petitioner response to letter from Minister for Environment, Energy and Rural Affairs, 08.09.20

Introduction.

Environmental Impact Assessment is fundamental to major developments on land and at sea. For land-based projects the Welsh Government issued its own EIA(Wales) Regulations in 2017. NRW issues licences for land-based activities and regulates them. However, for a marine project, Wales uses the same Marine Works EIA Regs as England, and both the planning and regulatory functions are vested in NRW (the MMO does the planning and issues licenses in England while the EA regulates).

EIA applies to all major development projects, in this case the Hinkley Point-C Power Station granted planning and MMO consent in 2013. That gave planning consent for up to 300 000t sediment excavation and dumping in Cardiff Grounds, as long as NRW licensed it. The Welsh Government and EDF have falsely maintained alternately that an EIA was not necessary or that the project EIA covered it. Yet NRW's own rules say an EIA is always required for works within a top-rank conservation site, as is the Severn Estuary.

In response to Lesley Griffiths' letter as Minister, 10 August.

The marine licensing process supports but does not encompass the requirements of the Environment Wales Act 2016. In particular Welsh marine licensing lacks;

- a) appropriate arrangements for public participation (Part 1, s.4(d)) based in the Aarhus Convention and EU law.
- b) take account of all relevant evidence (Part 1, s.4(e)), yet the Minister says they decide on "the evidence which supports an application" only;
- c) appropriate regard to uncertainties (Part 1, s.4(e)), as encoded in the precautionary principle of the UN 1992 Convention and the Lisbon Treaty.

Though not explicit in the EWA 2016, the OSPAR Treaty requires the precautionary principle in respect of marine regulatory decisions. Environmental Impact Assessment requires public participation (a) and assessment of uncertainties (c).

Marine licensing aims to apply only the minimum standards. It works to the 'de minimus' IAEA level for radioactive pollutants. Wales can go better than minimum standards; our sustainable development commitment requires that we do, particularly re. radioactivity levels set by the nuclear industry (Euratom has remit to develop nuclear power). Furthermore the law in Wales - Environment (Wales) Act 2016 - requires NRW to take account of all relevant evidence, to gather evidence in respect of uncertainties, and to change their decisions where appropriate.

The IRPC 'safe' dose model is challenged by many scientists and the ECRR. Wales needs to do better. We are also required under OSPAR to reduce radioactivity levels in Welsh waters to 'historic' levels and not discharge further artificial nuclides. The EWA 2016 can cover all this, but the Welsh marine licensing does not.

The Cardiff High Court case challenged EDF's claim that they had carried out EIA within the Power Station EIA of the dumping in Welsh waters. EDF conceded in the settlement registered at the Court that they were wrong. The judge said it was up to the Welsh Government and Senedd to resolve this hole in the claim that all necessary procedures had been fulfilled. The WG's Marine Consents Unit reportedly said in 2013 that EIA is not needed, but this undocumented decision does not comply with EIA-screening processes laid down in the Regulations, and the MCU was closed down on the start-up of NRW in 2013.

NRW proceeded to issue the licence without considering the issue. If the English planning decision did not apply in Wales and the MCU decision is not a valid planning decision, there was no planning consent for the dumping in 2018. The dumping in fact started during the Court hearings; the legal case could have pursued this, but we had to settle because of the huge liability (£100k per day) associated with the injunction that had been sought.

The current proposal for 600 000cu m extraction counts as an amendment to the top-level EIA (Schedule 1) power station development. The Marine EIA Regs 2007 (and 2017 revision) apply across the England/Wales divide, but it is questionable whether England's planning decision applies to Wales.

The WG Marine Consents Unit (disbanded 2013) was said to decide that EIA was not needed, but that "screening" decision is not documented. NRW treated it as a licensing decision alone.

The Minister poses the issue incorrectly (paras. 4-5):

"need to consider whether an Environmental Impact Assessment (EIA) is required to support an application for a marine licence... NRW is defined as both the Appropriate Authority and the Regulator under these regulations. It is, therefore, a regulatory matter for the MLT..."

- NOT SO - the EIA legislation stands in its own right relative to the EDF project. It is a *planning matter* for NRW as the Appropriate Authority. We consider the MLT, or NRW itself, do not have the necessary planning expertise, as that based in the Minister's own planning division.

Minister's para.6 :

Implies the MLT alone can decide EIA-screening, and in consultation with its experts on EIA-scoping.

- This is untrue. Both processes are specified in the EIA Regs and both require consultation with defined consultation bodies.

Minister's para.7 :

"Robust" not "cause any harm"

- non-EIA approach missed harm from alpha-nuclides (MLT is now to assess)
- Borehole samples below OSPAR minimum requirements and radiological biotoxicity assessment omitted though required in 2014-15 IAEA and IMO updates. Mounds of solid material now detected on the seabed, shows the dumped material did not all disperse and must be presumed to have smothered the benthic life buried by it.
- Must follow OSPAR guidelines: these require solid material to be separated and not dumped at sea. NRW disregarded this condition. Also require alternatives to sea-dumping be considered; NRW did not require this, just accepted EDF's false statements of no land-based alternative.

Minister's para.8 :

Above Action Level 1 for several toxic metals and organics.

- CEFAS did not assess the impacts of these poisons if dumped on marine life in the dumping area, but just dismissed the issue on the basis of exceedances in some sediments elsewhere in the Channel (which are not to be dumped).
- Contrary to the Minister's assurance, CEFAS failed to show the dredged sediment is safe and NRW did not challenge their 'experts', ignoring procedure.

Minister's para.9 :

- NRW's dedicated page on its website is rudimentary and does not comply with planning requirements for a public Register.
- There are no records of the communications between NRW and the company. We had to ask for the July 2020 report to NRW on the 2018 dumping to be posted, but no other documents from the 2017-18 licence review are available.
- All documents posted up for the January 2020 consultation have been removed and public responses to it were never posted. We just have the NRW's brief summaries of those responses. In contrast, LPAs and the Planning Inspectorate Wales post up full documents.
- NRW used to keep full sequential files with file-logs that prevented arbitrary removal of documents. The Environment Agency Public Register web pages include public responses (as on the Hinkley fish-deterrent issue).
- NRW's practice to individual requests for file-information is sometimes to authorise access to the internal file for that person for a limited time, or sometimes to send out a CD with copies of the files. Both procedures entail delays, not the access within office hours that planning law requires.

The Minister fails to mention that NRW were to approve the sediment sampling plan so that MMO could approve the start of sampling. The plan had to be changed but EDF failed to submit a revised version for approval in August. EDF have nevertheless proceeded with the sampling (core extraction) operations by the Jack up Barge "Excalibur", disregarding the lack of approval. They apparently think they can ignore NRW as the operations are in English waters and approved by the MMO.

In response to Michael Evans' letter for NRW of 3rd August.

Introduction.

Environmental Impact Assessment is part of planning legislation. For marine applications, NRW combines the licensing and planning functions within the one Marine Consents Unit, which appears to have no expertise in planning law, nor in waste planning law as relevant in this case. NRW has moreover failed since its creation to review the 1980s permit for the Cardiff Grounds disposal site, contrary to IMO's basic guidance of 2014 for review at regular intervals *Waste Assessment Guidelines under the London Convention and Protocol, 2014*.

para.2 :

'...applications that do not require an EIA are still subject to a robust assessment...'

- Untrue in practice
 - a) the number of deep samples was previously below OSPAR's minimum (now to be increased to 30 instead of 5
 - b) the Habitats Regs Assmt was a travesty, dismissing impact on protected (fish) species as "no pathway" from mud to fish
 - c) the requirement to consider Radiological impacts on marine life (under IAEA) was based on an Env.Agency informal assurance with no report issued.

- NRW lacks in-house marine radiological expertise, admitted to the Petitions committee in 2018.

- EIA includes (Sch.3)
 - a) indirect effects
 - b) secondary socioeconomic effects on eg. tourism and fishing.

- EIA requires public consultation; there was none in 2014; that in 2017-18 was entirely due to the publicity of opposition to the project, lacked necessary documents and used outdated IAEA and OSPAR documents (which had been updated in 2014-15)

- an EIA would have covered the slaughter of fish in the Cooling Water intake, basic to the dredging-dumping project and an 'indirect' effect of it. As responsibility for wildlife in the Severn conservation area is shared between England and Wales, the EIA could have supported a Welsh refusal on planning grounds.

para.4 :

EIA Screening and Scoping Opinion

- The terminology is incorrect. EDF have to submit *Screening and Scoping requests*, which must contain a lot of specified material; NRW have to consider if the information is sufficient. It has to cover "possible environmental effects" which are wider than "likely significant environmental effects", reducing the scope for NRW confirmation bias.

- These are planning decisions, requiring NRW to follow planning procedures and norms. This means publishing EDFs requests on the NRW website when received (as do LPAs and WG/Planning Inspectorate) and taking into account public comment. Publishing only after the decision does not comply with their openness policy.

- NRW have to consult a defined range of *consultation bodies* (Annex C to the *Marine Works EIA Regs.*) on both Screening and Scoping.

para.5 :

Detailed baseline data is 'beyond scope'

- A baseline description of the aspects of the environment likely to be significantly affected is fundamental to an Environmental Statement (EIA Regs. Schedule 3 s.2)

'Cardiff Grounds is a sustainable disposal site that has been in operation since the 1980's.'

- The 1980s permit, which may allow only Port dredgings, is lost or hidden by NRW. Under IMO 2014, all licences have to be reviewed at regular intervals:

taking into account the results of monitoring and the objectives ... and contribute to informed decisions regarding the continuance, modification or revocation of permits. This provides an important feedback mechanism for the protection of human health and the marine environment.

- CCW began a review in about 2011, NRW took over in 2013 and never completed it.
- English sites are subject to a monitoring programme, to see if the licence objectives are still satisfied, but NRW have done no such monitoring.
- The WG's new CEFAS report is the first since NRW started in 2013 and repeats the assumption that Cardiff Grounds is a dispersal site.
- The 2019 post-dump monitoring (published July 2020) shows accumulations of solid Hinkley materials on the seabed, contrary to the dispersal intention and the dumping being "sustainable".

para.7 :

'Full radiological analysis including detection of alpha-emitting particles'

- The draft pre-application advice requires only alpha-spectrometry, not the adequate detection we seek. NRW have agreed to CR-39 detectors for alpha-particles, but EDF's response and revision of the pre-application advice is still pending.
- The pre-application advice specifies physical, chemical but not biological characterisation. All three are required under IMO's "Dredged material assessment guidelines" in *Waste Assessment Guidelines under the London Convention and Protocol, 2014*. It specifically includes bio-accumulation which simple IAEA procedures ignore.
- NRW refused to acknowledge this international guidance in 2018 and is still doing so.

para.8 :

A detailed and up-to-date assessment of potential radiological impacts on the population of south Wales '...is beyond the remit of NRW and is out of scope...'

- Last time NRW accepted use of the CEFAS assessment appropriate to radionuclides discharged from Sellafield to the Irish Sea. CEFAS failed to admit the technical deficiencies and lack of knowledge, as EIA Sch. 3, s.8 requires.
- The Severn Estuary is hugely different from the Irish Sea, due to our very high suspended sediment and the many tidal cycles before being flushed to sea. Our exposed population is also far higher with different habitats to the Cumbrian coastal population.
- Including forecasting methods, technical deficiencies and resultant uncertainties is fundamental to EIA (Sch. 3, s.4, 8)

paras. 9-10 :

*"Containing nuclear pollutants on land rather than dispersing them at Sea"
"Respecting international agreements on marine dumping"*

- Government policy is that there is *no safe level* of artificial radionuclides
- Marine biology processes can concentrate nuclides – as in the infamous Sellafield lobsters and seagulls.
- OSPAR/London Treaty requires minimisation of sea dumping and reduction of artificial nuclides in the North Sea to historic levels by 2020.
- OSPAR specifies (10.3) solid waste contained within the dredged material should be separated and managed on land, but NRW ignored this for the 2014 licence and review.
- IMO 2015 Guidelines for the application of the de minimis concept... qualifies the IAEA guidance in *Dose Methodology* - the reference dose for humans is not a limit – if of the order of 10µSv or more

in a year, there is no exemption (Cefas wrongly stated their calculated 5.8µSv/yr made the Hinkley mud “exempt”).

- IMO 2015 points out (13.5) the dose limits are not defined in any international standard as "exemption criteria for protection of flora and fauna", yet Cefas and NRW assumed limits for protection of humans would automatically protect wildlife.
- IMO's "Dredged material assessment guidelines" in *Waste Assessment Guidelines under the London Convention and Protocol, 2014* is the main assessment which details risk assessment comparison of sea dumping against use or disposal on land.
- Cefas and NRW wrongly used 2004 IAEA in the 2017-18 review. NRW is still refusing to reference IMO 2014 and 2015 as the prime reference documents, and failing to follow the risk assessment procedures detailed in 2014 (first in LC 35/15, annex 2, 2013), which should have been used in the 2014 licensing.

NRW para. 11 :

“Protecting the Severn Estuary”

- While NRW has to comply with the MCAA, they forget much of the international legislation that this requires them to respect
 - a) appropriate arrangements for public participation based in the Aarhus Convention and EU law.
 - b) take account of all relevant evidence (EWA, 2016, Part 1, s.4(e)), not just “the evidence which supports an application”
 - c) appropriate regard to uncertainties as encoded in the precautionary principle of the UN 1992 Convention and the Lisbon Treaty.
 - d) the precautionary principle in respect of marine regulatory decisions under the OSPAR Treaty.
 - e) principles and policy on waste management, as in the Waste Framework Directive.
 - f) minimise dumping at sea via seeking alternatives and carrying out risk assessment (OSPAR, IMO)
 - g) issues clearly in the scope of the Marine Works EIA Regs. not be arbitrarily ruled *out-of-scope*

Fish-kill by the Hinkley Cooling Water project.

The fish and other marine life sucked in with the cooling water, killed or injured, is an indirect and/or secondary environmental effect of the dumping project. For EIA purposes, it cannot be ruled out-of-scope. It was given scant attention at the 2013 English Inquiry. It can and should be included under the new Welsh licence application whether or not the MMO does likewise in England. Assessments of the fish-kill have been made for the fish-deterrent condition in the EA licence, so can be used for EIA of the dumping. The EA plans public consultation in October.

Included with the slaughtered fish would be European Protected Species (certain species of shad, lampreys and eels), therefore NRW are obliged to seek alternatives that avoid (or substantially reduce) their deaths: *Conservation of Habitats and Species Regulations 2017*.

Dump-site seabed survey July 2020.

Titan Environmental Surveys Ltd conducted a bathymetric survey and collected some grab samples in April 2019. They show solid Hinkley materials mounded on the seabed, about a 1m high, 30m across, stretched with the dump-barge trails. Because of uncertainty in zeroing the bathymetry, it's uncertain what fraction of Hinkley's dumped 58 000 cu m remains on the seabed. It does prove the dumpsite is not dispersive for solid materials; NRW should have conditioned the licence to exclude them last time.

The finding of solid dredgings on the seabed, coming from the 'capital' dredging from Hinkley, requires a full review of the Cardiff Grounds dumping permit to assess whether capital dredging should be excluded in future, with dumping restricted to 'maintenance' dredgings for ports and shipping channels.

NRW did not require pre- and post-dumping radiological surveys, as requested. Nor did they ask for radiological tests of the grab-samples, but only size analysis which show the deposits are Hinkley's.

Failure to respect Waste Planning legislation.

The Environment Agency accepted that dredged materials that are intended for disposal are “waste” and subject to waste and waste planning legislation. Planning Policy Wales edn.10, (2018) requires respect for the waste hierarchy (re-use, recycle, before disposal) and other principles of EU policy.

- Proximity principle: the Hinkley construction site is using much tunnelling waste for constructing bunds; the dredged waste could be used similarly, also processed for soil cover.
- Self-sufficiency: it's English waste, so England has to deal with it.
- NRW has a statutory role in relation to the management and regulation of waste (PPW 5.13.6)
- Waste planning statements are required for all developments in Wales involving waste.
- Licenses for waste disposal facilities have to be reviewed to bring up to modern standards.

Failure in Public Consultation

IMO 2014 recommends (s. 8.4) early and full involvement of the public in all stages of the project, which is far better than NRW general practice:

“a consultation process be established with all relevant stakeholders, ensuring opportunities for public review and participation beginning from the earliest stages of the project through to completion, including the permitting process. Such coordination activities stimulate joint fact finding, often identifying opportunities to improve the overall project, including through identification of alternative sediment management options and beneficial use opportunities”

The 2020 consultation on pre-application advice advanced towards this, but incompletely. The numerous issues ruled “out-of-scope” without reason plus the failure to place all relevant documents on the public website show further deficiencies.

Health effects of radioactivity and the *Uncertainty* issue in Welsh law.

Authorities in Wales are ignoring evidence of errors in estimating the risk of radiation exposure which has been presented to the Westminster and Cardiff governments. In 2018 Cardiff bounced the issue back to Westminster, where it has been blocked. Fresh communication with Cardiff has produced no dialogue. The evidence amounts to a powerful challenge to the mud dump on grounds of *uncertainty* as referred to in the Environment (Wales) Act 2016. There is potential for legal action if this continues to be ignored or misrepresented. LLRC (Richard Bramhall) has copious written material to demonstrate all the assertions.

The government and its advisors ignore significant evidence and evade dialogue. If they persist in their determination to allow the mud dump without adequate testing they will be in conflict with provisions of the Environment (Wales) Act 2016 which require wide consultation in light of *uncertainties*.

Background.

The modelling of radiation risk has long been contentious, especially as it applies to alpha-emitting particles. The CwCUK report gives an outline.^[1]

History of dialogue from 2016. (There is documentary evidence for everything outlined below.)

In 2016 LLRC applied to BEIS (Westminster) for a review of the justification of Hinkley Point C.^[2] We cited recent evidence in the scientific literature showing that the health effects of some kinds of radioactivity (especially alpha-emitting particles) are grossly underestimated. We submitted the same information to COMARE. In addressing BEIS we invoked a provision of EU law which constrained them to give a written answer. LLRC replied to that answer, pointing out various errors and evasions. BEIS gave a second written answer which was equally deficient. BEIS indicated that further replies would be treated as "vexatious", which closed that correspondence.

In 2017 COMARE gave its own written answer which was just as deficient as those provided by BEIS. In 2017 LLRC wrote to the SoSs Health and BEIS to point out the problem. Minister Richard Harrington replied, hoping that COMARE would address the issues in the Church House meeting on September 12th 2017. They did not. BEIS's minutes of the meeting suggest otherwise but the minutes do not agree with the recollections of NGOs who attended, and the date of the BEIS minutes is compatible with the idea that there was collusion between COMARE and BEIS to show that matters were bilaterally discussed when in fact COMARE did not address the information LLRC spoke of.^[3]

COMARE's own minutes of its subsequent meetings show that they had taken specialist advice on handling "challenging stakeholders", and that although their 118th meeting identified actions to investigate the contentious matters that LLRC presented at Church House, nothing further has been done (up to and including the 125th meeting).

In 2018 LLRC submitted the correspondence with BEIS and COMARE to Natural Resources Wales. We advised that the evidence was relevant to the type of contaminant likely to be in the mud so that BEIS's and COMARE's failure to address it required the Welsh authorities to investigate using methods capable of detecting that type of contaminant. We also advised that the risks would increase over long time-scales, and explained why. When the Chair of NRW resigned we and NuclearFree Local Authorities (Wales) sent the same material to Environment Secretary Griffiths; she has never responded.

In 2018 NRW eventually recommended that we should refer it back to BEIS since the correspondence related to discussions with BEIS. Although that assertion is only partially true we did refer it back to BEIS. In a private meeting in 2018 senior managers asked for a research proposal. LLRC complied ^[4] but in two BEIS/NGO Forum meetings BEIS said they cannot be involved in any investigation of the substantive issues since that would undermine COMARE.

There are two strands to LLRC's letters to the authorities in Wales: errors in the modelling of radiation risk as it applies to internal emitters, and the uncertainty about the extent to which the mud contains alpha emitting particles that could be inhaled or ingested. The only communication that addresses either topic is the 18th August letter to Cian Ciaran from Marine Licensing Manager Sharon Davies (TO/LG/01912/20). Her paragraph 10 attempts to be reassuring but is unrealistic and lacks specific information. Its reliance on spectrometry is disturbing, since the technique cannot detect particles.

It will be necessary to have a detailed discussion of all her assertions with whoever is feeding her with (dis)information. LLRC would be willing to participate in that and to have Ms. Davies mediate it if the people she is presently relying on are unwilling to have direct contact but in the present context the lack of clarity and specificity in her letter are among the uncertainties that need to be addressed, especially in view of the UNSCEAR data on historical releases of particulates from Nuclear Power Plants, the evidence adduced by Professor Barnham, and the alpha-emitting particles LLRC has found in the north Somerset car engine filter.

The overall situation of incomplete discussion has been communicated to the Well-being of Future Generations Commissioner, the First Minister and the Chair of the First Minister's Expert Group. The latest scientific information is outlined in the Children with Cancer UK report.^[5]

Conclusion: We have very powerful arguments relating to the high level provisions on *uncertainties* in the Environment (Wales) Act 2016. There is potential for legal action if they continue to be ignored or misrepresented.

^[1] <http://www.llrc.org/children.htm>

^[2] "Justification" is a crude cost/benefit analysis required by EU radiation protection Directives. Health detriment must be outweighed by social and economic benefits.

^[3] principally congenital malformations in children born after Chernobyl - a review in the scientific literature.

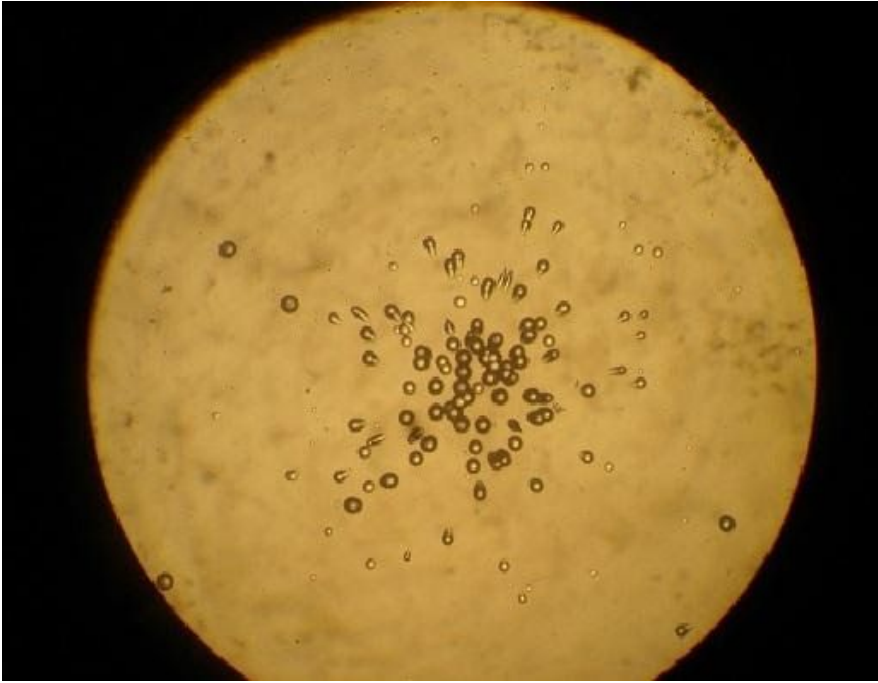
^[4] See Appendix 1 of CwCUK report (<http://www.llrc.org/children.htm>)

^[5] as 2

In addition the dump would bring no benefit or compensation to Wales, though the cost of treating the health effects would fall on the Welsh Health Service. We don't know why the Welsh Government is so willing to facilitate the dump, especially in view of the fact that Wales has enough renewable resources to be self-sufficient in energy and with alternatives to dumping at sea available to EDF could dump the mud such as on land at the Hinkley Point site itself.

As far as human health is concerned, "sea-to-land transfer" is the biggest issue. It has been known for decades that radioactive micro-particles small enough to be inhaled are resuspended by wave action and can be blown inland for miles. In 2006 the *Dounreay Particles Advisory Group advised that it was unwise to disturb sediment that contained such small particles (report summary attached below).

In Wales no baseline survey was done before the 2018 dump nor since. We have this image of emission tracks from a micro-particle collected near Hinkley Point, indicative of particles that may be trapped in Hinkley mud as they are within sediments near the Dounreay discharge.

The round and oval marks in the middle are pits in the surface of a plastic sheet burned by alpha rays from a radioactive micron-sized particle. The plastic is CR39, which official bodies recommend for detecting radon gas in buildings, radon being another alpha emitter. The particle is representative of several found in dust caught inside the air filter of a car that had been driven exclusively within a few miles of Hinkley Point. The number of hits suggests a sub-micron fragment of spent nuclear fuel, containing uranium but also alpha-emitting fission products including plutonium.

In Wales, public consultation on the mud has been limited to the sampling and testing programmes. Natural Resources Wales, acting for the Government, ruled many of the responses "out of scope".

A few days ago EDF deployed a rig to take a small number of samples from the bed of the estuary. The tests they plan to use on the samples cannot detect small uranium or plutonium particles which UN data show were emitted in huge numbers by nuclear power stations along the Severn (the [data are here](#); see Table 34). If the Welsh Government were nevertheless to grant the licence they would contravene the Environment (Wales) Act 2016, which requires special care and the widest consultation in light of uncertainties. Campaigners have also invoked the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015.

Wales is in a pivotal position with global implications. Westminster refuses to participate in discussions of the radiation risk model and appears to have colluded with its advisors COMARE (Committee on Medical Aspects of Radiation in the Environment) to falsify the records of what little discussion there has been. COMARE has failed to deliver on its own decisions to investigate radioactivity inside the body. New evidence underlines decades of controversy over the health effects of inhalable radioactive particles.

A very recent [judicial verdict in Japan](#) demonstrates the weakness of arguments based on the old view of radiation risk. The Hiroshima District Court recognised 84 people as hibakushas (A-bomb survivors eligible for medical support) because they were affected by internal radiation from fallout particles, whereas they were previously denied support because they were so far from the bomb that they didn't receive the external neutrons and gamma rays that previously defined the hibakushas.

The Welsh Government needs to catch up and understand the significance of the Hiroshima verdict. The First Minister has established a new "[Expert Group](#)" chaired by Jane Davidson but there is no sign that any of its members know about the problems with the old radiation risk model nor that they understand why the planned tests cannot detect small alpha-emitting particles in the mud.

The scientific evidence [is summarised here](#) including very recent papers in the peer-reviewed literature.

In 2018 the Environment Minister for Wales rejected protests against the first dump, calling campaigners "liars and scaremongers". We need another debate in the Senedd to air the real arguments. Over 10,000 signatures means a Senedd debate must now surely be more than a consideration.

***Dounreay Particles Advisory Group: Third Report: September 2006**

FROM Summary of Main Conclusions:

Re Behaviour and fate of particles (page XIV)

11: DPAG concludes that a large proportion, especially of the significant particles discharged from Dounreay, have been buried in sediment or physically broken up to become smaller or fragmented particles and transported predominantly northeastwards from the site. [Section 4.3]

12: Currently, it is believed that about 1,000 significant, 1,000 relevant and 3,000 minor particles are present within the main particle plume offshore from Dounreay. [Sections 4.3.29 ; 4.3.34 : 4.3.35]

13: Of the significant particles present in the local marine environment, it is estimated that about 92% of these are within 0.5 km of the Old Diffuser. [Figure 4.20]

14: Of the relevant particles present in the local marine environment, it is estimated that about 95% are within 1 km of the Old Diffuser. [Figure 4.21]

15: Particles are not uniformly distributed with depth of sand. The proportion of significant particles is greater at depth than in the surface sediments, although the abundance of particles decreases with depth. [Section 4.4.2]

16: Smaller particles, generally having lower activities, are more easily mobilised and transported than physically larger (higher activity) particles. This effect may be reflected in the nature of particles detected on local beaches. [Section 4.4.15]

Re Recommendations Remedial Action to return seabed environment to "pristine condition" (page XVII)

41: The extent and nature of the contamination of the environment means that it is impractical to aim to return the environment to a pristine condition. Remediation should aim to do more good than harm to the environment. DPAG recommends that serious consideration should be given to the targeted removal of significant particles in the marine environment providing that this causes only minimal disturbance to the ecosystem. [Sections 4.6.17 : 6.9.3]

I would also refer members of the Senedd Petitions Committee to the documentation submitted by campaigners in support of Petition P-05-785 "Suspend Marine Licence 12/45/ML".

P-05-1003 Demand an EIA now on the dumping of radioactively contaminated mud in Welsh waters, Correspondence - Petitioner to Committee: Additional petitioner comments - Petitioner email to Natural Resources Wales, 08.09.20

Dear Dr. Dodds et al,

I ask you to address the points detailed below with some urgency.

Thank you again for your reply of 30 July, explaining that you will be applying the Marine Works (EIA) Regulations (2017) to consider whether the dumping of the Hinkley sediments requires EIA.

1. Have you already advised the company that the project would be considered as a change/extension to the Schedule 1 project to construct a nuclear power station (Sch. A1:3)? If not, what alternative category in the Marine Works (EIA) Regulations 2017 is open to you? The point enters under Schedule 2 1(2).
2. Could we ask for the EIA-screening application to be publicly available, in line with Planning Authority practice, including Planning Inspectorate Wales under regulations on 'developments of national significance'?
3. Could you specify the "consultation bodies" under the Regs. (ie. LPAs and other relevant authorities and consenting authorities, nature conservation bodies, and such other bodies likely to have an interest), in particular would you include the VoG, Cardiff and Newport Councils, since the mobile mud lands up primarily on their shores and estuaries?
4. Would you accept Geiger Bay as a "consultation body" in view of our access to expert knowledge of the unique marine and nuclear issues?
5. As regards consulting under Schedule 2 4(1) before making the screening decision, does the NRW have guidance on selecting appropriate consultation bodies, or is it just open to the MCU to make a judgement? We would naturally wish to be judged "appropriate".

Due to the lack of transparency and engagement, we are left to assume that advice from the Environment Agency contains a number of scientific errors. NRW admitted on page 58 of the Marine Licensing report *Pre-application Advice And Public Consultation Responses* that 'Gamma spectroscopy cannot measure Pu isotopes with confidence'.

In my correspondence with Lesley Griffiths, Minister for Environment the reply from 18 August 2020 stated: 'Furthermore, no microparticles containing high levels of radioactivity were found in the sediment using gamma-ray spectroscopy' provides no reassurance that NRW are taking a sufficiently critical approach to advice from EA experts.

In addition, the letter stated: 'If there was an abundance of these microparticles, then a gamma-emitter (e.g. caesium-137) would identify a "spike" in the results and would be further identified'.

I draw your attention to the attached graph. The red line shows the alpha emissions from plutonium microparticles (all less than 5 microns diameter due to the size of the cooling pond filters) in the liquid discharges from Hinkley Point A. This plutonium alpha data is from NRPB-M173 and shows a 'spike' in alpha emissions from the plutonium microparticles discharged in 1982 larger than that in 1969 when the cooling pond accidents occurred. The dashed blue line shows the gamma emitter data (from *MAFF Radioactivity in Surface and Coastal Waters of The British Isles 1967-1995*). Notice there is no evidence for any spike in the gamma-emitter data. The EA advice concerning the main source of hot particles in the sediment is completely incorrect. All the plutonium discharged into the sediments over the operating lifetime of Hinkley Point A was in the form of particles less than 5 microns in size. They have no gamma signal; they have been observed to be blown back on land in sea-spray at Sellafield and are small enough to be inhaled.

This in itself adds to the ever-growing list of uncertainties that must be addressed in accordance with the Environment (Wales) Act 2016. Anything else can only be seen as dereliction of duty, a violation of procedures and complicity in that it is illegal and, therefore, a criminal act.

The Expert Committee appointed to examine the issues has been less than transparent and this gives us no confidence. Welsh government, NRW and the Future Generations Commissioner must act for the wellbeing of Wales and its people.

We request that you ask the EA the following questions with urgency:

1. Please supply the results of all direct alpha measurements on the Hinkley Point site, in discharges from the A and B reactors, on the beaches or in sediments from 1965 to date.
2. Did the plutonium alpha measurements in NRPB-M173 continue after 1984? If so, please supply the results. If not, please explain why not.
3. Have any investigations been made to identify microparticles containing plutonium on the Hinkley Point site, in the discharges from the A and B reactors, on the beaches or in sediments using techniques such as those used in the case of Sellafield discharges referenced here, or by other methods? If so, please supply the results. If not, please explain why not in view of the plutonium signal in waste discharges in NRPB-M173. ("Studies of Environmental Radioactivity in Cumbria Part 5: The Magnitude and Mechanisms of Enrichment of Sea Spray with Actinides in West Cumbria" J.D. Eakins et al'. UKAEA: AERE HARWELL. March 1982, "Plutonium in Intertidal Coastal and Estuarine Sediments in the Northern Irish Sea", S.R.Aston, D.J.Assinder & M.Kelly, *Estuarine, Coastal and Shelf Science* (1985),**20**, 761-771)
4. When EA prosecuted Magnox Ltd in 2001 for 'poor maintenance of effluent filters at Hinkley Point A (and Bradwell) in June 2001' (*Pre-application Advice and Public Consultation Responses*, page 57) did this have any connection with either plutonium discharges or the size of the particulates allowed through the filters?

Finally we respectfully request a ZOOM conference with the NRW Marine Licensing team to discuss these and other matters pertaining to our concern over the scope, methodology and health risks associated with the alpha testing. This could also be a preparatory meeting for a subsequent ZOOM conference involving NRW, EA, EDF and our expert team.

It appears that, unlike in normal planning EIAs, the Welsh government does not play a role as statutory consultee, being not the 'appropriate authority' but a 'relevant authority' *'where a regulated activity is likely to have a significant effect on the environment of Wales'*.

Could you clarify if the Welsh government is a 'consultation body' as the EIA Regs say 'consultation bodies' include 'any relevant authority' and 'any consenting authority' but NRW say they consult only with *'external consultation bodies, which may include the Centre for Environment, Fisheries and Aquaculture Science (Cefas) and the relevant Local Planning Authority'*.

The regulations say 'the local planning authority' is one of the EIA consultation bodies. Would the Vale of Glamorgan, Cardiff and Newport Councils all be relevant LPAs for the Hinkley mud dumping?

It has been explained to us that the Marine Licensing Team decides on whether the project triggers the need for an EIA and that the team consults with its experts on the scope of the EIA. Could you please supply a copy of the source for this summary of the application of the Marine Works EIA Regulations?

As we have illustrated the new evidence must inform Welsh Government and highlights an opportunity for them to reverse the decisions made in the period 2014-2018 when the first license was granted. This is not a face saving exercise but it is about safeguarding Wales, its people and environment. We believe the Welsh government's Covid-19 strategy demonstrates how effective it can be when implementing Welsh law and policy for the well-being of Wales rather than following Westminster's flawed advice and advisory bodies. We have the means and the science on our side so that the uncertainties can and must be dealt with by WG because the history of dialogue shows Westminster and its committee COMARE are evading their responsibilities.

Let the precautionary principle guide us, let us not break our own laws.

Yours sincerely,

Cian Ciarán on behalf of Geiger Bay.

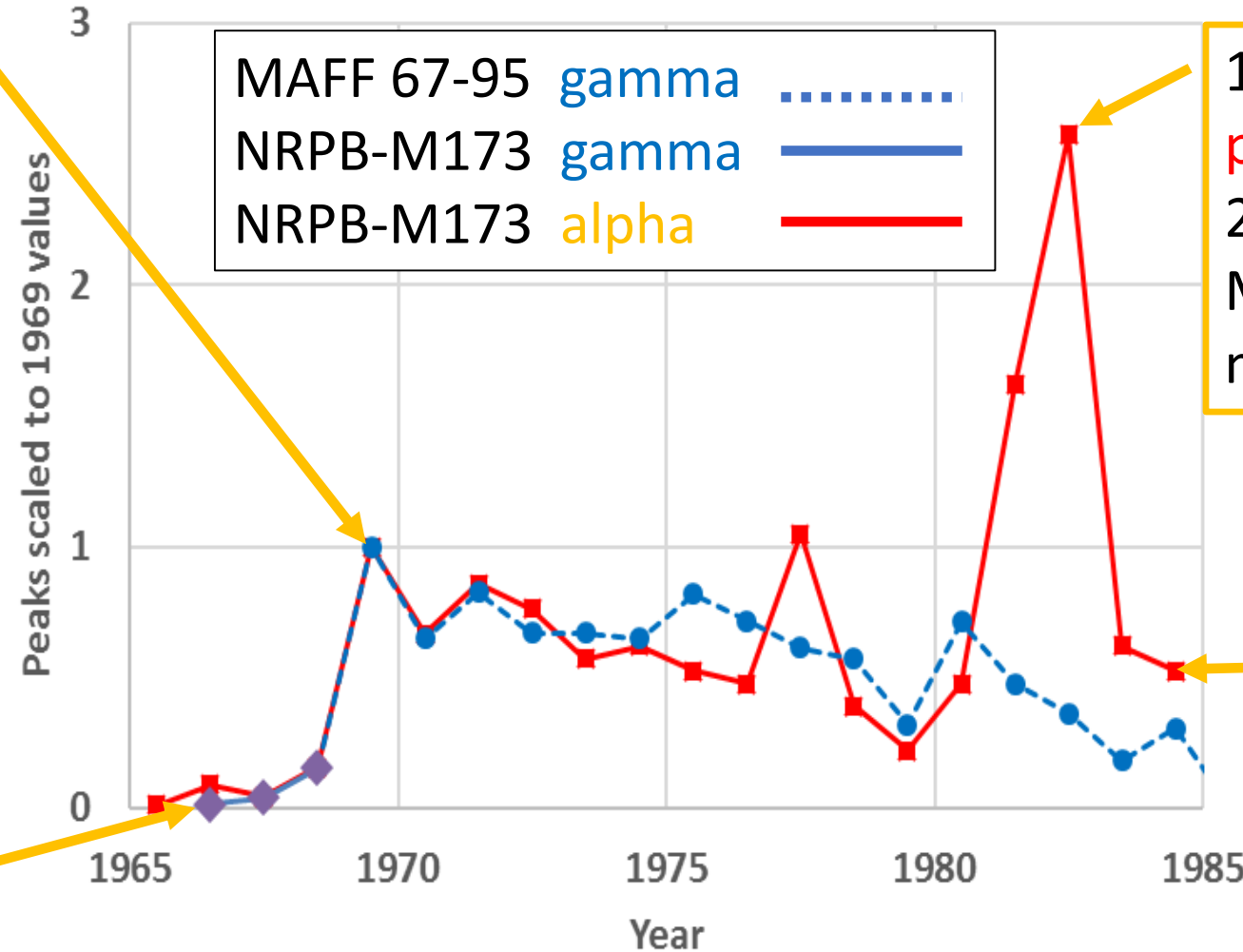
08.09.20

EA claim: "an incident...led to...fission products" (gamma emitters)

In pond in 1969: 1 fission atom ≈ 1 plutonium atom ≈ 500 uranium atoms

Such a massive fission product peak that leak doesn't affect amount left in pond & gammas in lead decay exponentially. Not just "an incident"

MAFF 67-95: no gamma data 66-68
NRPB: large peak

1982, larger plutonium peak but no gamma peak
2001, EA prosecuted Magnox for "poor maintenance of...filters"

Westminster stopped plutonium testing?

- 1969 in pond large gamma peak meant large plutonium peak
- 2018 low gamma signal does NOT mean low plutonium in mud

Is-adran Môr a Physgodfeydd
Marine and Fisheries Division

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

18 August 2020

Ein cyf/Our ref: TO/LG/01912/20

Cian Ciaran

[REDACTED]

Dear Mr Ciaran,

Thank you for your email of 30 July to Lesley Griffiths, Minister for Environment, Energy and Rural Affairs, regarding the disposal of dredged material associated with the Hinkley Point C development. I have been asked to provide a reply.

Natural Resources Wales (NRW) administers and determines marine licence applications, acting on behalf of the Welsh Ministers. The Marine and Coastal Access Act 2009 establishes the legal process which must be followed by any person wishing to apply for a marine licence and the matters which NRW must consider in its assessment of any application, including the need to protect the environment and human health.

The marine licensing process is one of the key tools in ensuring the sustainable management of Welsh waters. Part 1 of the Environment (Wales) Act 2016 seeks to promote the sustainable management of natural resources (SMNR) and to ensure ecosystems are maintained and enhanced. One of the principles of SMNR defined in the Act is to take account of all relevant evidence and to gather evidence in respect of uncertainties. The marine licensing process is evidence led and by its nature fully supports the requirements of the Environment (Wales) Act 2016. A marine licence to dispose of sediment back at sea is only approved where NRW' Marine Licensing Team (MLT) concludes the evidence which supports an application demonstrates the sediment is safe and suitable for disposal at sea.

Supporting the marine licensing process is a suite of other legislation relevant to the marine environment which the MLT must also comply with prior to making a determination on an application, this includes the need to consider whether an Environmental Impact Assessment (EIA) is required to support an application for a marine licence.

The requirement for an EIA is set out in legislation through the Marine Works (Environmental Impact Assessment) Regulations 2007 (as amended) (EIA Regulations). NRW is defined as both the Appropriate Authority and the Regulator under these regulations. It is, therefore, a regulatory matter for the MLT, in consultation with its internal and external experts, and having regard to the legal requirements of the EIA Regulations, to determine whether the disposal of dredged sediment back at sea triggers the need for an EIA.

The EIA Regulations are concerned with the management of significant effects to the environment. Not all projects require an EIA. Schedule A1 of the EIA Regulations lists those projects which must require an EIA and Schedule A2 list those projects which can be

Rydym yn croesawu gohebiaeth Gymraeg. Cewch ateb Cymraeg i bob gohebiaeth Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome correspondence in Welsh. Correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not involve any delay.

Tudalen y pecyn 204

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre 0300 0604400

determined on a case by case basis by the MLT, as the Appropriate Authority. Following consultation with its experts, should the MLT determine an EIA is required for the proposed activity, the MLT will advise EDF energy on the scope of the EIA, which must comply with the requirements as set out in the EIA Regulations.

Further to the above, it is important to note a non-EIA approach does not mean a full and thorough assessment will not be undertaken on an application. I would like to assure you whether an EIA is required or not, robust procedures are in place to ensure all sediment deposited at sea under the terms of a marine licence is fully assessed to ensure it will not cause any harm to the environment or human health.

The UK has signed up to the London Protocol and the OSPAR convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic. All applications for a marine licence to dispose of sediment must follow guidelines produced by OSPAR and be in compliance with Action Levels set by the Centre for Environment, Fisheries and Aquaculture Science (Cefas). The Action Levels have been adopted across the UK for comparison and consistency and they are applied to determine if dredged sediment is safe and suitable for disposal at sea. All sediment is sampled and robustly tested against these Action Levels prior to a determination being made on an application.

With regard to your comments about the testing of material associated with the previous marine licence (NRW ref: 12/45), now expired. All necessary testing was carried out. Chemical and radiological sampling and analysis was undertaken in 2009, 2013 and 2017 by Cefas. The analysis showed the dredged material to be well within safe limits and posed no radiological risk to human health or the environment. The procedure adopted for radiological assessment followed internationally agreed guidelines - Atomic Energy Agency (IAEA) procedures, incorporating a stepwise evaluation procedure for the screening of sediment.

Furthermore, no microparticles containing high levels of radioactivity were found in the sediment samples using gamma-ray spectroscopy. These type of microparticles contain a mixture of alpha, beta and gamma-emitting radionuclides. If there was an abundance of these microparticles, then a gamma-emitter (e.g. caesium-137) would identify a "spike" in the results and would be further investigated. Annual monitoring of sediments by the Environment Agency around Hinkley Point, reported in annual Radioactivity in Food in the Environment Reports, has not identified any "spikes" in sediment samples, indicating microparticles are not present in large quantities.

NRW has a dedicated page on its website providing details on the latest position with the disposal of dredged sediment associated with the Hinkley development. This includes its latest advice to EDF energy on a draft sediment sampling plan, which details the requirements for testing of the sediment. Should the sample plan be approved by the MLT it will be used by EDF energy to support an application for a marine licence. You may wish to review this for further information: <https://naturalresources.wales/about-us/news-and-events/statements/marine-licence-to-dispose-dredged-material-off-the-coast-of-south-wales/?lang=en>.

Yours sincerely,

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Rheolwr trwyddedu morol / Marine Licensing Manager

Eitem 7.1

P-05-962 Diwygiad brys i ymestyn yr oedran y ceir hawl i gymorth addysgol ychwanegol o 25 i 26 ac i ddiffinio pandemig Covid-19 yng nghanllawiau'r Llywodraeth fel amgylchiad eithriadol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Mike Charles, ar ôl casglu cyfanswm o 537 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i gyfarwyddo ein Llywodraeth i ddiwygio'r Ddeddf Dysgu a Sgiliau ar frys er mwyn caniatáu i gyllid mewn colegau arbenigol gael ei ymestyn o 25 oed i 26 i'r rhai y mae pandemig Covid19 yn effeithio arnynt ac i ddileu neu ddiwygio ar frys ei dogfen ganllaw, rhif: 221/2017 Tachwedd 2017 fel y caiff argyfwng Covid19 ei ddiffinio fel amgylchiad eithriadol.

Gwybodaeth Ychwanegol

Ymhen amser, bydd Deddf ADY 2018 yn newid y gyfraith, ond ni all pobl ifanc ag anghenion cymhleth aros. Mae penderfyniadau ynghylch pa mor hir y gellir eu cefnogi mewn colegau arbenigol yn cael eu gwneud heddiw. Mae ysgolion a cholegau sydd wedi cau neu'n gweithredu mewn ffordd gyfyngedig iawn yn colli amser hollbwysig. O ran y rhai ag anghenion cymhleth, cyfyngir ar eu gallu anhepgor i gael mynediad at adnoddau dysgu. Mae pobl ag anghenion cymhleth yn aml yn dysgu drwy fod allan yn yr amgylchedd i ddatblygu annibyniaeth bywyd a sgiliau cyflogadwyedd hanfodol. Mae'r ystafell ddosbarth y tu allan ond mae hyn bellach yn cael ei gyfyngu i raddau helaeth. Mae Covid19 yn newid y gallu hwn i ddysgu mewn ffordd sylweddol.

Mae llawer o rieni a phobl ifanc yn ofni bod hyn yn un flwyddyn o'r ddwy sy'n agored iddynt. Er bod y canllawiau yn caniatáu ar gyfer amgylchiadau eithriadol, cânt eu dehongli'n ymarferol fel cyfyngiad o ddwy flynedd ar y ddarpariaeth ac nid ydynt yn diffinio'n ddigonol yr hyn a fyddai'n gyfystyr ag amgylchiad eithriadol. Fodd bynnag, dim ond hyd at 25 oed y mae'r gyfraith yn caniatáu cymorth ac mae angen newid hyn ar frys er mwyn rhoi cyfle arall i'r rhai yr effeithir arnynt yn ystod y pandemig hwn. Cyfle am flwyddyn arall â llai o ymyriad.

Bydd hyn, fel arall, yn arwain at golli sgiliau a mwy o ddibyniaeth ar y wladwriaeth yn sgil hynny. Nid yw hynny'n ddymunol am gynifer o resymau, yn enwedig y ffaith y byddai colli sgiliau hanfodol yn drychinebus i'r unigolyn dan sylw.

Rydym yn galw ar ein Llywodraeth i helpu'r rhai sydd fwyaf agored i niwed. I'w cefnogi am yr hyn y maent wedi'i golli a rhoi cyfle arall iddynt. Cyfle na ddylid ei golli. I lawer, dyma'r gwahaniaeth rhwng bywyd o ddibyniaeth ac annibyniaeth.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- De Caerdydd a Phenarth
- Canol De Cymru

Ein cyf/Our ref: KW/03386/20

Janet Finch-Saunders MS
Chair, Petitions Committee

20 July 2020

Dear Janet,

Further to my letter of 30 June, my officials have now been able to consider the information from Mr Mike Charles in more detail. The following points are therefore the key issues in response to the points raised in the original letter:

- The guidance documents quoted in the original letter are out of date - [policy](#) and associated technical guidance documents for [Careers Wales](#) and [specialist FE establishments](#) were updated in February 2020;
- There seems to be some confusion that may arise from a misinterpretation of the policy with regards to requests for an extension to an agreed programme of study and requests for an additional programme of study. In order to provide clarity, I thought it would be useful if I confirm that, a request for an extension of study will be made to enable a young person to complete their agreed programme of study; an additional programme of study is to undertake provision over and above what the young person has completed;
- The Welsh Government has commissioned Careers Wales to undertake section 140 assessments on behalf of Welsh Ministers and there may be a small number of cases, where due to exceptional circumstances an educational psychologist would need to be secured. The specific reasons are provided within paragraph 76 of the policy;
- It may not always be the case that the impact of coronavirus would mean a young person is unable to complete their agreed programme of study. Each young person's access to education during the lockdown, their ongoing educational needs, the

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 208
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

progress they have already made through their programme of study, and their personal circumstances, will differ. Our policy and associated technical guidance documents already allows for requests to be made to extend a young person's agreed programme of study in the event they are unlikely to complete within the agreed time. In some cases this could occur as a consequence of the coronavirus pandemic. As I mentioned in my previous response, to date, four requests for an extension to an agreed programme of study have been submitted, which include reasons relating to the impact of COVID-19. These requests have been considered on their own merit and have been approved in line with the policy. As has always been the case, any requests to extend a young person's placement beyond the programme's original agreed end date is considered on a case-by-case basis.

- The guidance currently does not specify or detail all of the exceptional circumstances that may be a reason to request an extension to an agreed programme of study. This is because each individual's case will be different and we do not want to limit the potential scope for the submission of the request;

In light of the coronavirus pandemic, the Welsh Government has published advice relating to extension requests via our [guidance for safeguarding and vulnerable children and young people](#). We have also produced a frequently asked questions document which has been issued to all specialist FE establishments we have a funding agreement with, which reiterates the advice regarding extension requests. Furthermore, my officials are in regular dialog with Natspec, the group representing specialist FE establishments across Wales and England, where a number of matters relating to the impact of coronavirus have been discussed, including the position with regard to applications for extension requests.

Yours sincerely,

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

P-05-962 An emergency amendment to extend age of entitlement to additional educational support from 25 to 26 and to define within Government guidance the Covid 19 pandemic as an exceptional circumstance

Dear Sir/Madam

The minister reply is noted. The guidance to which I referred was the guidance published on the WAG website and the one recently quoted in the courts.

That said, I was pleased to note that the Minister states in her letter of 30th June that .." to date, four requests for an extension to an agreed programme of study have been submitted, which include reasons relating to the impact of COVID-19. These requests have been considered on a case by case basis and in line with the policy and I can confirm that they have been approved."

The minister's reference to 2020 guidance updates does not alter the statistics that I provided nor the fact that determining need at age of 16 via a section 140 assessment is unfair and unreasonable if it is rarely if ever updated to take into account the evolving nature of special needs as well as progress and aspirations.. A prediction made at 16 might not be sufficient to last to the age of 25 for obvious reasons. Capability and capacity might change, needs may change, aspirations may change, and a section 140 that is not updated or changed to take in account developments should never pre determine a young person's destination for up to 9 years thereafter. A course set at age of 16 has no reason to be limited to two years whatsoever. In this respect the guidance remains the same. The equality act 2010 is all about removing barriers for those with disabilities. The guidance that I quoted before which broadly remains the same in 2020 is all about creating them.

That is in my view not acceptable. It is certainly unacceptable to not further amend the guidance to take into account specifically the massive impact of Covid19 as I have previously described. My position remains the same as does my disappointment that the Minister has not seen fit to make the amendments called for. Our disabled people in Wales deserve better.

Yours sincerely

Michael Charles

P-05-967 Annog Llywodraeth Cymru i ddiwygio ei pholisi ar ryddhad ardrethi annomestig i helpu i gadw siopau Debenhams ar agor yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Peter Black, ar ôl casglu cyfanswm o 5,790 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae Llywodraeth Cymru wedi mabwysiadu polisiau ar ryddhad ardrethi annomestig sy'n wahanol i Loegr ar gyfer y sector manwerthu, ac eithrio yn achos y gyfran fach o eiddo sydd â gwerth ardrethol o dros £500,000. Gyda siopau Debenhams eisoes mewn trafferthion ariannol mae hyn yn bygwth hyfywedd eu holl siopau yng Nghymru a dyfodol hyd at 900 o staff. Os bydd y siopau hyn yn cau, bydd yn cael effaith drychinebus ar ganolfannau siopa lle maent wedi'u lleoli, gan leihau nifer y bobl sy'n ymweld â siopau eraill.

Gwybodaeth Ychwanegol

<https://www.walesonline.co.uk/news/wales-news/debenhams-coronavirus-wales-stores-closed-18147574>

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Dwyrain Abertawe
- Gorllewin De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-967
Ein cyf/Our ref: RE/00581/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Government.Committee.Business@llyw.cymru

28 Gorffennaf 2020

Annwyl Janet,

Diolch ichi am eich llythyr ynglŷn ag ardrethi annomestig a'r cymorth y mae Llywodraeth Cymru yn ei roi i fusnesau.

Cyfarfûm â Mark Gifford, Cadeirydd Debenhams, ar 12 Mai i ddysgu rhagor am sefyllfa'r cwmni a gofynnais i swyddogion ystyried a fyddai cymorth arall yn opsiwn.

Ar 23 Mehefin, aeth Ken Skates AS, Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru, a minnau i gyfarfod bwrdd Consortiwm Manwerthu Cymru. Roedd cynrychiolwyr o nifer o fusnesau yr effeithiwyd arnynt gan y penderfyniad i gyfyngu rhyddhad ardrethi i eiddo â gwerth ardrethol o hyd at £500,000 yn bresennol yn y cyfarfod. Ymhlith y rhai a oedd yn bresennol roedd cynrychiolwyr o'r busnesau hynny yn y sector manwerthu yn ogystal â chynrychiolwyr o archfarchnadoedd mawr.

Mae busnesau nad ydynt yn gymwys i gael cymorth ardrethi annomestig wedi gallu gwneud cais am gymorth ariannol o'n Cronfa Cadernid Economaidd gwerth £500m. Mae ein cymorth ariannol uniongyrchol wedi cael ei ategu gan fynediad at fenthyciadau a chynlluniau Llywodraeth y DU, gan gynnwys y Cynllun Cadw Swyddi.

Mae busnesau nad ydynt wedi bod yn gymwys i gael cymorth ariannol wedi cael cyngor ac arweiniad gan wasanaeth Busnes Cymru. Rydym hefyd wedi gwella ein cymorth i weithwyr ac unigolion sy'n wynebu cael eu diswyddo.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh and responses received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn gywir,

Rebecca Evans.

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd

P-05-967 Welsh Government to amend its NDR relief policy to help keep Debenhams stores open in Wales, Correspondence – Petitioner to Committee, 28.08.20

Thanks. I have no further comments

Councillor Peter Black,

Eitem 7.3

P-05-970 Gofynnwch i'r Senedd ailystyried ei phenderfyniad i beidio â rhoi cyllid brys i sŵau ac acwaria

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan David Wilkins, ar ôl casglu cyfanswm o 6,299 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

O ganlyniad i incwm a gollwyd oherwydd cau sŵau ac acwaria ar frys yn sgil Covid-19, mae Sw Mynydd Cymru ym Mae Colwyn ac eraill yn wynebu argyfwng cyllid. Mae'r Senedd wedi penderfynu peidio â rhoi cyllid brys i'w cefnogi. Oherwydd hyn, mae'r gwaith cadwraeth a'r cyfleoedd addysgol yn y fantol a gall yr ardal golli incwm twristiaeth. Rydym yn gofyn i'r Senedd ailystyried ei phenderfyniad a rhoi'r cymorth hollbwysig hwn.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Clwyd
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-970
Ein cyf/Our ref LG/01850/20

Janet Finch-Saunders MS
Chair of the Petitions Committee

Government.Committee.Business@gov.wales

Dear Janet Finch-Saunders

11th August 2020

Thank you for your letter of 21 July, regarding Petition P-05-970: Ask the Senedd to reconsider their decision not to support Zoos & Aquariums with emergency funding.

You will appreciate I cannot comment on individual cases, I am aware the Welsh Mountain Zoo in particular has received very generous funding from the Welsh Government. The petitioner has referenced those figures which have been made public by the zoo itself.

With regard to how the funding available for Welsh zoos and aquaria is being kept under review, this has and will continue to take many forms. My officials have continued to liaise with colleagues who are managing the Covid-19 response funds. For example, the second phase of the £500 million Economic Resilience Fund (ERF), which I referenced in my previous letter, has now launched and is available to many zoos which did not apply for funding from the first tranche. Further, those with charitable status can apply to the Third Sector Resilience Fund.

I am also aware many animal attractions have benefitted from funding from the Development Bank of Wales, which was set up by the Welsh Government. I am reassured, to date, most zoos and aquaria in Wales have had the opportunity to access generous short-term funding to counter the effects of the Covid-19 lockdown and my officials will continue to liaise with those managing these funds to ensure this remains the case.

Additionally, my officials have worked closely with their counterparts in the Governments of England, Scotland and Northern Ireland via regular policy meetings and through the Zoo Expert Committee, which has been providing advice throughout the pandemic. They have also liaised with the British and Irish Association for Zoos and Aquaria (BIAZA), which has three member zoos in Wales.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

You may have seen, since my last letter, Defra announced its Zoo Fund was being increased from £14 million to £100 million, of which the Welsh Government are eligible for approximate Barnett Formula consequentials of £5.1 million. Although we are unable to ring-fence funds received into the Covid-19 relief fund, many of our Zoos have benefited generously to date from funding through our ERF. These short term funds have supported Zoos until they were able to re-open. We are keen to ensure Zoos have the opportunity to recoup some of the lost income through the remaining summer months, however, we will continue to engage with Zoos to ensure they are able to continue to meet animal welfare standards.

Regards

Lesley Griffiths AS/MS

Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

P-05-981 Caniatáu i gampfeydd a chanolfannau hamdden ailagor

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Susan Stuart, ar ôl casglu cyfanswm o 964 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Y nod yw annog y Llywodraeth i ailystyried y penderfyniad i gau campfeydd a chanolfannau hamdden, ac i ddod i gytundeb i'w hailagor. Mae nifer o bobl yn defnyddio'r cyfleusterau hyn i hybu eu hiechyd meddwl a'u lles a byddai'n fuddiol eu hailagor gyda chyfyngiadau.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae rhai prosesau y gellid eu rhoi ar waith i wneud yn siŵr bod y cyfleusterau hyn yn cadw at bolisiâu cadw pellter cymdeithasol a pholisiâu hylendid. Byddai modd gwneud hynny mewn ffordd fwy diogel ac mewn ffordd sy'n haws ei rheoli na'r hyn sy'n digwydd yn y siopau sydd ar agor ar hyn o bryd ac yn sicr yn haws i'w rheoli na'r hyn sy'n cael ei ystyried ar hyn o bryd ar gyfer siopau 'nad ydynt yn hanfodol'.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pontypridd
- Canol De Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-981
Ein cyf/Our ref DET/01961/20

Janet Finch-Saunders MS
Aelod y Senedd
Ty Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA
Government.Committee.Business@gov.wales

17 Awst 2020

Annwyl Janet Finch-Saunders AS,

Diolch am eich llythyr o 05 Awst ynghylch y ddwy ddeiseb P-05-981 a P-05-986.

Fel y nodwyd gan y Prif Weinidog ar 31 Gorffennaf, caniateir i gampfeydd dan do, canolfannau hamdden, pyllau nofio a chyfleusterau hamdden gweithgaredd corfforol dan do eraill ail-agor ar 10 Awst **ond dim ond** os gallent gadw at y gofynion diogelwch perthnasol. Mae'r gofynion hyn yn cynnwys: sicrhau bod defnyddwyr y cyfleuster yn gallu cadw pellter 2 fetr oddi wrth eu gilydd bob amser, dim mwy na grwpiau o 30 i ymgynnull ar unrhyw un adeg, a bod y staff i gyd wedi'u hyfforddi'n llawn ac yn ymwybodol o ofynion diogelwch ac yn glanhau yn rheolaidd ac yn fanwl. Mae arweiniad ar gael [yma](#) i'r busnesau a'r cyfleusterau hyn, ac mae'r awdurdodau perthnasol wedi bod yn cymryd rhan mewn trafodaethau trwy gydol y broses hon hefyd.

Mae UkActive wedi datblygu fframwaith ar gyfer ail-agor y sector ffirwydd a hamdden yn ddiogel sydd ar gael yma <https://www.ukactive.com/news/ukactive-unveils-recommended-framework-for-reopening-the-fitness-and-leisure-sector-safely/> Mae Chwaraeon Cymru wedi darparu arweiniad hefyd sydd ar gael yma <https://www.chwaraeon.cymru/canolfan-cyfyngau/newyddion-erthyglau-ac-ymgyrchoedd/2020-07-27-ffilm-ailagor-campfeydd-yng-nghymru/>

Efallai y bydd arweiniad a gofynion ychwanegol ar gael hefyd gan yr awdurdodau lleol, ac anogir pob busnes i wirio rheolau eu cyngor lleol, a thrafod eu cynlluniau gyda'r awdurdod perthnasol.

Roedd y penderfyniad i gadw cyfleusterau hamdden dan do ar gau tan 10 Awst yn seiliedig ar gyngor gwyddonol i gadw Cymru yn ddiogel. Mae gwyddoniaeth yn dweud wrthym fod y

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 220
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

firws yn byw ar arwynebau am lawer hirach y tu mewn na thu allan. Mae tystiolaeth hyd yn hyn wedi dangos bod y risg o haint yn uwch y tu mewn amgylcheddau oerach, swllyd a llaith, a lle mae ymdrechion corfforol a'r amgylchedd swllyd yn arwain at anadlu'n drymach a siarad yn uwch.

Mae'r Prif Weinidog a Llywodraeth Cymru yn cydnabod pwysigrwydd ymarfer corff ar gyfer ein lles corfforol a meddyliol. Dyna pam rydym wedi codi nifer o gyfyngiadau dros y misoedd diwethaf mewn modd diogel a threfnus. Trwy gydol y pandemig rydym wedi annog y cyhoedd i barhau i ymarfer eu cyrff yn yr awyr agored, gan werthfawrogi harddwch naturiol Cymru a'r cyfleusterau chwaraeon awyr agored sydd ar gael. Rydym wedi, a byddwn yn parhau i gymryd ein cyngor gan arbenigwyr meddygol a gwyddonol ac rydym yn gobeithio codi'r holl gyfyngiadau yng Nghymru cyn gynted â phosibl - ond dim ond pan fydd yn ddiogel gwneud hynny. Yn anffodus gall effaith y firws hwn a'r heriau yr ydym ni'n eu gwynebu effeithio ar iechyd meddwl rhai ohonom. Mae'n hanfodol ein bod ni yn annog y rhai mewn angen i geisio'r gefnogaeth arbenigol ragorol sydd ar gael gan sefydliadau fel MIND, neu lle bo angen gan feddygon.

Mae Llywodraeth Cymru yn adolygu'r rheoliadau coronafirws bob 21 diwrnod ac, ar sail y dystiolaeth wyddonol ddiweddaraf sydd ar gael, yn ystyried a oes angen iddynt aros yn eu lle neu a ellir eu hymlacio. Adolygwyd y rheoliadau eto ar 30 Gorffennaf ac mae canlyniad yr adolygiad hwnnw wedi'i gyhoeddi ar wefan Llywodraeth Cymru [yma](#). Mae'r wefan hefyd yn darparu rhywfaint o arweiniad a rhai cwestiynau cyffredin i egluro'r hyn y gall ac na all pobl ei wneud yn ystod y cyfnod hwn – mae'r rhain ar gael [yma](#).

Yr eiddoch yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

**P-05-981 Allow gyms and leisure centres to reopen, Correspondence -
Petitioner to Committee, 02.09.20**

Nothing further to add.

Many thanks

Kirsty

P-05-986 Caniatáu i gampfeydd bach a safleoedd hyfforddi personol agor yn gynt yn ystod cyfyngiadau COVID

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Andrew Starling, ar ôl casglu cyfanswm o 3,181 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Gall campfeydd bach neu fannau hyfforddi personol, fel campfeydd Crossfit, reoli'r pellter rhwng aelodau a'u trefniadau glanhau'n well na'r campfeydd masnachol mwy. Rwy'n cynnig system ar gyfer gweithio ddiogel, sef neilltuo 16 metr sgwâr (4 wrth 4) i bob cwsmer, gan sicrhau na fyddant yn symud o'r sgwâr hwnnw. Glanhau'r cyfarpar a'r llawr a ddefnyddiwyd yn drylwyr a sicrhau bod digon o amser rhwng y sesiynau. Mesur tymheredd pawb wrth iddynt gyrraedd. Neu, gellid cynnal sesiynau hyfforddi yn yr awyr agored (mae hyn yn digwydd eisoes yn Lloegr).

Gwybodaeth Ychwanegol:

Wrth i'r cyfyngiadau presennol gael eu llacio, a chan fod siopau diangenrhaid a siopau bwyd brys yn cael agor rydym ni, fel busneses sydd wedi buddsoddi yn y diwydiant iechyd, yn credu a byddai o fwy o fudd i'r cyhoedd, ac yn llai o rig, pe bai campfydd sy'n dilyn y model hwn yn agor yn hytrach na'r busnesau a nodir uchod. Yn wahanol i'r siopau bwyd brys, mae'n amlwg ein bod yn gwneud mwy o les na niwed i iechyd cyffredinol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Llanelli
- Canolbarth a Gollewin Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-981
Ein cyf/Our ref DET/01961/20

Janet Finch-Saunders MS
Aelod y Senedd
Ty Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA
Government.Committee.Business@gov.wales

17 Awst 2020

Annwyl Janet Finch-Saunders AS,

Diolch am eich llythyr o 05 Awst ynghylch y ddwy ddeiseb P-05-981 a P-05-986.

Fel y nodwyd gan y Prif Weinidog ar 31 Gorffennaf, caniateir i gampfeydd dan do, canolfannau hamdden, pyllau nofio a chyfleusterau hamdden gweithgaredd corfforol dan do eraill ail-agor ar 10 Awst **ond dim ond** os gallent gadw at y gofynion diogelwch perthnasol. Mae'r gofynion hyn yn cynnwys: sicrhau bod defnyddwyr y cyfleuster yn gallu cadw pellter 2 fetr oddi wrth eu gilydd bob amser, dim mwy na grwpiau o 30 i ymgynnull ar unrhyw un adeg, a bod y staff i gyd wedi'u hyfforddi'n llawn ac yn ymwybodol o ofynion diogelwch ac yn glanhau yn rheolaidd ac yn fanwl. Mae arweiniad ar gael [yma](#) i'r busnesau a'r cyfleusterau hyn, ac mae'r awdurdodau perthnasol wedi bod yn cymryd rhan mewn trafodaethau trwy gydol y broses hon hefyd.

Mae UkActive wedi datblygu fframwaith ar gyfer ail-agor y sector ffitrwydd a hamdden yn ddiogel sydd ar gael yma <https://www.ukactive.com/news/ukactive-unveils-recommended-framework-for-reopening-the-fitness-and-leisure-sector-safely/> Mae Chwaraeon Cymru wedi darparu arweiniad hefyd sydd ar gael yma <https://www.chwaraeon.cymru/canolfan-cyfyngau/newyddion-erthyglau-ac-ymgyrchoedd/2020-07-27-ffilm-ailagor-campfeydd-yn-gngymru/>

Efallai y bydd arweiniad a gofynion ychwanegol ar gael hefyd gan yr awdurdodau lleol, ac anogir pob busnes i wirio rheolau eu cyngor lleol, a thrafod eu cynlluniau gyda'r awdurdod perthnasol.

Roedd y penderfyniad i gadw cyfleusterau hamdden dan do ar gau tan 10 Awst yn seiliedig ar gyngor gwyddonol i gadw Cymru yn ddiogel. Mae gwyddoniaeth yn dweud wrthym fod y

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Dafydd.Elis-Thomas@llyw.cymru
Correspondence.Dafydd.Elis-Thomas@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 224
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

firws yn byw ar arwynebau am lawer hirach y tu mewn na thu allan. Mae tystiolaeth hyd yn hyn wedi dangos bod y risg o haint yn uwch y tu mewn amgylcheddau oerach, swllyd a llaith, a lle mae ymdrechion corfforol a'r amgylchedd swllyd yn arwain at anadlu'n drymach a siarad yn uwch.

Mae'r Prif Weinidog a Llywodraeth Cymru yn cydnabod pwysigrwydd ymarfer corff ar gyfer ein lles corfforol a meddyliol. Dyna pam rydym wedi codi nifer o gyfyngiadau dros y misoedd diwethaf mewn modd diogel a threfnus. Trwy gydol y pandemig rydym wedi annog y cyhoedd i barhau i ymarfer eu cyrff yn yr awyr agored, gan werthfawrogi harddwch naturiol Cymru a'r cyfleusterau chwaraeon awyr agored sydd ar gael. Rydym wedi, a byddwn yn parhau i gymryd ein cyngor gan arbenigwyr meddygol a gwyddonol ac rydym yn gobeithio codi'r holl gyfyngiadau yng Nghymru cyn gynted â phosibl - ond dim ond pan fydd yn ddiogel gwneud hynny. Yn anffodus gall effaith y firws hwn a'r heriau yr ydym ni'n eu gwynebu effeithio ar iechyd meddwl rhai ohonom. Mae'n hanfodol ein bod ni yn annog y rhai mewn angen i geisio'r gefnogaeth arbenigol ragorol sydd ar gael gan sefydliadau fel MIND, neu lle bo angen gan feddygon.

Mae Llywodraeth Cymru yn adolygu'r rheoliadau coronafirws bob 21 diwrnod ac, ar sail y dystiolaeth wyddonol ddiweddaraf sydd ar gael, yn ystyried a oes angen iddynt aros yn eu lle neu a ellir eu hymlacio. Adolygwyd y rheoliadau eto ar 30 Gorffennaf ac mae canlyniad yr adolygiad hwnnw wedi'i gyhoeddi ar wefan Llywodraeth Cymru [yma](#). Mae'r wefan hefyd yn darparu rhywfaint o arweiniad a rhai cwestiynau cyffredin i egluro'r hyn y gall ac na all pobl ei wneud yn ystod y cyfnod hwn – mae'r rhain ar gael [yma](#).

Yr eiddoch yn gywir,

Yr Arglwydd Elis-Thomas AS/MS

Y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth
Deputy Minister for Culture, Sport and Tourism

P-05-986 Allow small gyms and personal training spaces to open sooner during COVID restrictions, Correspondence – Petitioner to Committee, 07.09.20

Dear Petitions Committee,

Thanks for your email.

I do believe this adequately deals with the issues I presented. The gym being open is providing the very much needed mental and physical health for our community once again.

However I have 2 points related I wish to raise;

1. The guidance is not being followed by a majority of gyms in our area. It only takes 10 minutes browsing other gyms' Instagram pages to see this. The rules simply aren't being enforced and because of this the businesses following the rules, like ourselves, are essentially being punished. I would like to know what the plans for enforcement and the punishments planned are. We are running at a massively reduced capacity and at a huge financial loss whilst other gyms rake in the money by not following the rules.

2. There was additional support offered in the form of £8000 grants in Swansea to help restaurants and cafes improve their outdoor seating areas, whilst businesses in sectors such as ours, that were shut for a longer period of time, received no extra funding. As I pointed out at the very beginning of this discussion and has now finally been widely acknowledged, living a healthy and fit lifestyle is the best way to prepare ourselves for illnesses such as Covid. Why was there an "eat out to help out" scheme but no "get fit to help out scheme"? Why as a country are we promoting eating out over keeping fit and healthy, for the second time may I add (as businesses in this sector were allowed to open weeks before we were, both outside and then inside).

I look forward to your response, but I imagine as with everything else, we will have passed this point before I hear back from the Welsh Government and the hard working, rule-following businesses will have lost out further.

Thank you for taking the time to read this.

Kind regards,

Andrew

P-05-979 Mabwysiadu polisïau llywodraeth y DU o ran llacio'r cyfyngiadau symud

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Georgina Stanger, ar ôl casglu cyfanswm o 96 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae llawer o Gymry yn teimlo eu bod yn cael eu cadw dan glo yn annheg ar adeg pan mae pobl sy'n byw yn Lloegr yn cael mwy o ryddid. Maent yn poeni hefyd am eu swyddi a'u busnesau bach ac yn teimlo y bydd y safbwynt a gymerir gan lywodraeth Cymru yn rhwystro ymdrechion y llywodraeth ganolog i ddatgloi'r economi.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Mynwy
- Dwyrain De Cymru

Ein cyf/Our ref FM -/01367/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd
Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru

10 Awst 2020

Annwyl Gadeirydd

Ysgrifennaf mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 16 Mehefin ar ran y Pwyllgor Deisebau ynghylch y cyfyngiadau symud. Rwy'n ymddiheuro am yr oedi cyn ateb.

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod yr amgylchiadau hynod anodd ac ansicr sy'n cael eu hwynebu ar hyn o bryd gan fusnesau ac unigolion yn ystod y cyfnod anodd hwn ac rydym yn gwbl ymrwymedig i ddarparu y cymorth a'r sicrwydd sydd eu hangen.

Mae ein pecyn cymorth gwerth £1.7 biliwn i fusnesau – sydd gyfwerth â 2.6% o'n GVA – yn ategu pecynnau cyllido eraill Llywodraeth Cymru yn ogystal â chynlluniau Llywodraeth y DU ac mae'n golygu bod cwmnïau yng Nghymru yn gallu elwa ar y pecyn mwyaf hael sy'n cael ei gynnig unrhyw le yn y DU.

Hyd yn hyn, mae ein Cronfa Cadernid Economaidd ar gyfer Cymru yn unig wedi dyfarnu 11,400 o grantiau i fusnesau sy'n gyfanswm o £186.6miliwn.

Lluniwyd Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 2) (Cymru) 2020 i ddiogelu pobl rhag lledaeniad coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2).

Mae Grŵp Cyngori Gwyddonol ar Argyfyngau y DU (SAGE) a Chell Cyngor Technegol Llywodraeth Cymru wedi dweud bod pob newid a wneir i lacio mesurau'r cyfyngiadau – y rheoliadau coronafeirws – yn cael effaith gronol. Rydym felly yn mynd ati fesul cam i ddatgloi'r mesurau hyn, gan fonitro effaith pob newid, a dysgu o'r newidiadau a wnawn a pharhau yn ein blaenau mewn modd hynod ofalus.

Rydym yn symud tuag at gam gwyrdd ein system goleuadau traffig ac wrth inni wneud hynny, mae'n fwy a mwy pwysig bod canllawiau yn nodi'r mesurau a'r camau a gymerwn i'n diogelu rhag o coronafeirws.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 228
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

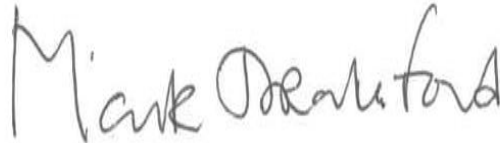
Mae'n hollbwysig ein bod yn dilyn y ffyrdd newydd hyn o weithio ac ymddwyn a bod pobl a busnesau yn cydymffurfio â'r canllawiau i helpu i leihau lledaeniad y feirws ac i ddiogelu pobl, gan sicrhau ein bod yn parhau i lacio'r cyfyngiadau yn y dyfodol.

Mae cyngor gwyddonol a meddygol yn dangos, yn gyffredinol, fod lefelau trosglwyddiad y coronafeirws yng Nghymru bellach yn isel.

Yn ystod y cylch adolygu tair wythnos diwethaf, gwnaethom sawl newid i agor ein sectorau hamdden, manwerthu, twristiaeth a lletygarwch. Ar ôl monitro effaith y newidiadau hyn ac adolygu'r dystiolaeth ehangach a'r dangosyddion ynghylch trosglwyddiad y feirws yng Nghymru ac o amgylch y byd, rydym wedi dod i'r casgliad bod rhywfaint o le i wneud newidiadau pellach dros y cylch tair wythnos sydd i ddod. Fe'ch cyfeiriaf at fy Natganiad Ysgrifenedig ar 31 Gorffennaf:

<https://llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-adolygiad-o-reoliadau-diogelu-iechyd-cyfyngiadau-coronafeirws-rhif-2-cymru>

Dymuniadau gorau

A handwritten signature in black ink that reads "Mark Drakeford". The signature is written in a cursive, slightly slanted style.

MARK DRAKEFORD

P-05-979 Adopt the policies of UK government with regard to easing of lockdown rules, Correspondence – Petitioner to Committee, 29.08.20

Thank you for your email inviting my comments on the petition I raised, hoping to address the divergence of the Welsh government lockdown policies from the approach taken by Westminster.

The letter attached to your email did not even begin to address the central issue, and was a masterful example of classic politician's waffle.

At a time of crisis I believe it is deeply unhelpful for the devolved nations to impose separate measures. Not only is it deeply confusing, but it is done for no other reason than to make a statement to Westminster, and without regard to the economic consequences. The United Kingdom would have emerged sooner, and in better shape from this crisis if the regional assemblies had not been bickering on the sidelines and imposing their own measures.

The measures announced by Westminster as we began to emerge from lockdown were focused on economic recovery - something Mr Drakeford does not have to worry about because the economy is not a devolved issue. He was therefore free to announce measures that may have had some merit if the only issue facing us was stopping the spread of the virus, but in doing so he decimated parts of the Welsh economy, and particularly tourism and the hospitality industry. This clearly has had a financial impact on the UK as a whole in lost tax revenues, but with no political consequences for Mr Drakeford, he did not need to concern himself with it.

It is disingenuous for Mr Drakeford to talk about pumping money into the Welsh economy. Wales has no tax raising powers, so all that funding will come directly from Westminster, leading to a situation where Wales, having resisted measures to lessen the economic impact of the virus, is now demanding extra funding to deal with the severity of the consequences..

The fear that has been generated by the virus has been compounded by different governments sending different messages and it is a fear that is a great deal more pernicious and damaging than the virus itself. If the regional governments stopped their posturing and bickering, and deferred to Westminster, there would be a good chance that the level of fear could be allayed, and our citizens would have the confidence to send their children back to school and to return to work. As it is the different messages are causing confusion and mistrust of motive, and the economy is suffering.

I am not under any illusion that my petition will have any effect on Welsh Assembly policy under this administration, but I really do hope that the majority of Welsh voters have the capacity to understand the damage that has been done by Mr Drakeford, and that they have long memories.

Georgina Stanger

Eitem 7.7

P-05-983 Rhowch gymorth grant i fusnesau Gwely a Brecwast yng Nghymru sy'n talu'r dreth gyngor ac nid ardrethi busnes

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Louise Grice, ar ôl casglu cyfanswm o 86 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw rhai busnesau yng Nghymru yn cael unrhyw gymorth grant o gwbl. Dyma ail flwyddyn fy musnes, ac aeth elw fy mlwyddyn gyntaf yn ôl i fuddsoddi yn fy musnes. Nid wyf wedi cofrestru ar TAW nac yn gwmni cyfyngedig, nid wyf yn cyflogi neb, ac nid oes dim grantiau ar gael i mi. Mae'r dreth gyngor yn cael ei chyfrif fel ail gartref. Rwy'n talu premiwm er bod y busnes 10 metr i ffwrdd o'm cartref. Nid ydym wedi cael gwesteion ers 20 Hydref. Nid oes gennym ddim syniad pryd y gallwn ailagor, ond mae gennym rent ac ati i'w dalu o hyd. Mae angen help arnom nawr ac ar gyfer y dyfodol.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae talwyr ardrethi busnes ar ail gartrefi yn cael grant o naill ai £10,000 neu £25,000 a gall hyn fod ar eiddo nad ydyn nhw o reidrwydd yn cael eu defnyddio fel llety hunanarlwyo. Fy musnes Gwely a Brecwast yw fy unig ffynhonnell incwm, ac fel y mwyafrif o bobl mae'r incwm hwn wedi diflannu.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ynys Môn
- Gogledd Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-983
Ein cyf/Our ref KS/05022/20

Janet Finch-Saunders AS
Aelod o'r Senedd
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1NA
Government.Committee.Business@gov.wales

19 Awst 2020

Annwyl Janet

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 5 Awst at y Gweinidog Cyllid a'r Trefnydd ynghylch Deiseb P-05-983 – rhoi grant i fusnesau Gwely a Brecwast yng Nghymru sy'n talu treth y cyngor ond nid ardrethi busnes. Rwy'n ateb y llythyr oherwydd fy nghyfrifoldebau o dan y portffolio.

Rwy'n cydnabod na fydd pob busnes yn gallu elwa ar ein pecyn o gymorth. Cafodd y pecyn ei greu i fod yn fforddiadwy o safbwynt yr arian sydd ar gael, a bu'n rhaid i ni wneud penderfyniadau anodd ynghylch pwy sy'n gymwys amdano. Mae opsiynau eraill y gallai'r mathau hyn o fusnesau eu hystyried megis cymorth ariannol ar lefel Llywodraeth y DU gan gynnwys Benthyciadau Adfer, y Cynllun Cymorth Incwm i'r Hunangyflogedig a'r Cynllun Benthyciadau Tarfu ar Fusnes.

O ran eich ail gwestiwn ynghylch a fyddai modd i lety gwely a brecwast ddefnyddio cyllid Llywodraeth y DU yn y dyfodol, rydym yn dal i drafod ag amrywiaeth o randdeiliaid ac yn adolygu'n pecyn o gymorth i weld a allwn wneud mwy trwyddo. Mae'n amlwg bod angen i Lywodraeth y DU gamu i'r adwy a darparu'r arian ychwanegol sydd ei angen i helpu busnesau i oroesi'r pandemig.

Mae gan Busnes Cymru amrywiaeth eang o gymorth cyngori anariannol y gall ei gynnig. Rydym yn annog unrhyw fusnes sy'n teimlo effeithiau'r pandemig i gysylltu â Busnes Cymru ar eu gwefan <https://busnescymru.llyw.cymru> neu i ffonio llinell gymorth Busnes Cymru ar 03000 6 03000.

Yn gywir

Ken Skates AS/MS
Gweinidog yr Economi, Trafnidiaeth a Gogledd Cymru
Minister for Economy, Transport and North Wales

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Eitem 7.8

P-05-984 Dylid rhoi'r gorau i ymgynghoriadau o bell sy'n gwahaniaethu o ran ceisiadau llosgyddion yn ystod y pandemig Covid-19

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cyngorydd Amanda Jenner, ar ôl casglu cyfanswm o 392 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Cyhoeddwyd, oherwydd COVID-19, bod ymgeisydd am losgydd mawr yn bwriadu cynnal ymgynghoriad cynllunio "o bell". O dan ddeddfwriaeth Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol, caniateir hyn. Oherwydd Covid-19, ni fydd y Cyngorydd Sir na'r Cyngor Cymuned yn gallu cynnal cyfarfodydd cyhoeddus na chyfarfodydd wyneb yn wyneb â thrigolion. Mae hwn yn gais technegol ac arwyddocaol iawn i nifer. Mae'n annheg / gwahaniaethu yn erbyn yr henoed, pobl anabl a phobl sy'n cael eu gwarchod rhag y feirws i ymgynghori o bell yn ystod y cyfnod hwn.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Efallai na fydd rhai preswylwyr oedrannus yn defnyddio'r rhyngwryd nac yn gallu cael mynediad ato. Efallai na fydd rhai yn teimlo'n gyfforddus yn cymryd rhan yn yr ymgynghoriad hwn dros y ffôn. Mae ceisiadau o ran llosgyddion yn dechnegol iawn eu natur, felly roedd y Cyngorydd Sir a'r Cyngor Cymuned wedi bwriadu cynnal cyfarfodydd cyhoeddus i sicrhau bod yr holl breswylwyr yn gallu deall a chymryd rhan yn yr ymgynghoriad. Roedd yr ymgeisydd am y llosgydd hefyd wedi nodi o'r blaen y byddai'n cynnal cyfarfod cyhoeddus a digwyddiadau 'galw heibio'. Ni chaniateir hyn oherwydd Covid-19.

Ymhellach, mae'r mater hwn wedi bod ar y gweill ers nifer o flynyddoedd. Ni fyddai'n afresymol i Arolygiaeth Cynllunio Llywodraeth Cymru ohirio'r ymgynghoriad hwn nes bod cyfarfodydd cyhoeddus a chyfarfodydd wyneb yn wyneb yn cael eu caniatáu ac yn ddiogel eto. Byddai hyn er budd y cyhoedd. Byddai'n sicrhau bod gan breswylwyr oedrannus a'r rheini sydd ag anableddau neu a allai fod yn cael eu gwarchod rhag y feirws fynediad teg i gyfrannu at yr ymgynghoriad hwn pe dymument.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Sir Drefaldwyn
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Eich cyf/Your ref P-05-984
Ein cyf/Our ref JJ/02034/20

Janet Finch-Saunders MS
Aelod Seneddol
Ty Hywel
Cae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Government.Committee.Business@gov.wales

17 Awst 2020

Annwyl Janet Finch-Saunders AS,

Diolch am eich llythyr dilynol ar 5 Awst ynglŷn â Deiseb P-05-984: 'Stopiwch ymgynghoriadau gwahaniaethol o bell ar gyfer ceisiadau llosgydd yn ystod Pandemig Covid-19', sy'n cynnwys cyflwyniad diweddaraf y deisebydd.

Sylwaf ar gais y deisebydd i ymestyn amserlenni ymgynghori yn ystod y cyfnod cyn-ymgeisio ac hefyd y cam ar ôl gwneud cais cynllunio Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol ("DAC").

Nid oes unrhyw bwerau ar gael sy'n galluogi Gweinidogion Cymru i ymestyn y cyfnodau ymgynghori sylfaenol yn ystod y cyfnod cyn-ymgeisio. Mae'r gofynion sylfaenol ymgynghori cyn-ymgeisio wedi bod ar waith ers 2016 ac nid ydynt wedi'u diwygio o ganlyniad i'r pandemig coronafirws. Pe bai ymgeisydd darpar yn cydymffurfio â'r gofynion hynny, nid oes unrhyw reswm cyfreithiol y gellir ystyried bod cais cynllunio DAC yn annilys ar y sail hon.

Mae'r sefyllfa'n wahanol ar ôl i Weinidogion Cymru dderbyn cais cynllunio DAC dilys, pe bai'r ymgeisydd yn cyrraedd y cam hwn. Mae'r gweithdrefnau DAC yn galluogi Gweinidogion Cymru i ymestyn yr amserlenni sy'n gysylltiedig ag unrhyw ofyniad ymgynghori neu gyflwyno, a bydd yr Arolygiaeth Gynllunio yn arfer y pwerau hynny ar ran Gweinidogion Cymru lle y gwêl yn briodol. Er bod y pŵer i ymestyn amserlenni ymgynghori yn cael ei arfer yn unochrog, nid oes unrhyw beth i atal unigolyn, ymgynghorydd na'r ymgeisydd rhag gwneud cais o'r fath. Gellir gwneud ceisiadau o'r fath yn ysgrifenedig, ynghyd â rhesymu priodol, i dns.wales@planninginspectorate.gov.uk, ar ôl derbyn cais cynllunio DAC dilys.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 236
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae gwybodaeth sy'n ymwneud â cheisiadau cynllunio DNS arfaethedig a derbyniol wedi'i chynnwys ar y wefan ganlynol: <https://dns.planninginspectorate.gov.uk/cy/projects/>. Os oes gan y deisebydd ddiddordeb mewn ceisiad penodol, mae'r wefan yn cynnwys cyfarwyddiadau sy'n caniatáu i unigolion dderbyn diweddariadau e-bost am y cais, gan gynnwys pan fydd cais yn cael ei gyflwyno, ei dderbyn a phan fydd yr ymgynghoriad yn cychwyn, er mwyn galluogi cyfranogiad yn ystod y cam priodol.

Yr eiddoch yn gywir,

Julie James AS/MS

Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

P-05-984 Provide key-worker childcare equivalent to what was available prior to the Covid-19 pandemic, Correspondence – Petitioner to Committee, 07.09.20

Dear Committee,

Thank you for providing me with this information and the correspondence from the Minister to the Committee.

I am pleased to hear that the timescales for consultations can be extended at the DNS application stage. Given the potential impact that such large scale developments could have on communities (in this case a large scale commercial incinerator), I should be grateful if I could be provided with the criteria for what would allow such an extension to be granted? I realise that every case may be different, but the concern my residents have about not being able to fully engage in a remote consultation for such a highly technical and emotive potential development, is significant.

I really appreciate the Committee's further consideration of this matter.

Kind regards,

Amanda

P-05-985 Darparu gofal plant i weithiwr allweddol sy'n cyfateb i'r hyn a oedd ar gael cyn pandemig Covid-19

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Adam Calcutt, ar ôl casglu cyfanswm o 719 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae'r Gweinidog Addysg, Kirsty Williams, wedi cyhoeddi y bwriedir ailagor ysgolion ar 29 Mehefin. O ddydd Llun 22 Mehefin, bydd oriau agor ysgolion hyb sy'n darparu gofal plant i blant gweithwyr allweddol yn cael eu lleihau, mewn rhai ardaloedd, o 0800 – 1800 i 0830 – 1600. Bydd hyn yn cosbi gweithwyr allweddol nad ydynt yn gallu cael mynediad at y lefelau o ofal plant a oedd ar gael cyn pandemig Covid-19; ni fydd gweithwyr allweddol yn gallu cyflawni eu horiau gwaith arferol gan arwain at effaith niweidiol ar wasanaethau hanfodol.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Ar ôl darparu gwasanaeth gofal i blant gweithwyr allweddol rhwng 8.00 a 18.00, mae methiant Senedd Cymru i ddarparu trefniadau pellach ar gyfer gofal plant o fewn yr oriau hyn, neu o leiaf cyfwerth â'r oriau o ofal a ddarparwyd mewn ysgolion unigol yn union cyn argyfwng Covid-19, yn cosbi gweithwyr allweddol sy'n gweithio'n galed. Heb ymdrech, ymroddiad ac aberth aruthrol y gweithwyr allweddol hyn i gynnal gwasanaethau hanfodol drwy'r pandemig byddai'r effeithiau ar y cyhoedd yn gyffredinol a chenedl falch Cymru wedi arwain at fwy fyth o farwolaethau, caledi arswydus ac amddifadedd o'r fath a fyddai wedi ac a allai achosi goblygiadau difrifol o hyd i'n cenedlaethau i ddod. Dylai mynediad at y lefel o ofal plant a oedd ar gael o'r blaen, gan gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, clybiau brecwast a chlybiau ar ôl ysgol ar lefel y gost a dalwyd gan rieni cyn Covid-19, fod yn gynnig sylfaenol.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Mynwy
- Dwyrain De Cymru

Eich cyf/Your ref Petition P-05-985
Ein cyf/Our ref KW/04439/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

13 Awst 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 5 Awst ynghylch deiseb P-05-985-darparu gofal plant allweddol sy'n cyfateb i'r hyn a oedd ar gael cyn pandemig Covid-19. Rwy'n ddiolchgar am y cyfle i rannu mwy o wybodaeth â'r Pwyllgor Deisebau ar y mater hwn.

Wrth ystyried y ddeiseb, a'r ohebiaeth gan y deisebydd, ynglŷn â'r ddarpariaeth haf sydd ar gael i blant gweithwyr allweddol a'r profiad personol a gawsant yn ystod y pandemig, hoffwn sicrhau'r Pwyllgor Deisebau fy mod wedi cael fy arwain gan y [cyngor a'r argymhellion gwyddonol a thechnegol diweddaraf](#) gan y Gell Cyngor Technegol i Lywodraeth Cymru drwy gydol y pandemig.

Yn fy rôl fel y Gweinidog dros Addysg, pan benderfynais rhoi cyfle i ddysgwyr 'ailgydio, dal i fyny a pharatoi ar gyfer yr haf' yn ystod pedair wythnos olaf tymor yr haf, cafodd hyn ei wneud mewn cydweithrediad ag awdurdodau lleol ac undebau'r athrawon. Ein cynnig oedd i athrawon weithio un wythnos ychwanegol, sef y bedwaredd wythnos ym mis Gorffennaf, a chael yr wythnos honno yn ôl fel wythnos ychwanegol yn yr hanner tymor ym mis Hydref. Dyna oedd ein dewis cenedlaethol, ar sail y dystiolaeth iechyd a gwyddonol orau a oedd ar gael i ni ar y pryd. Fodd bynnag, rwyf yn cydnabod mai'r awdurdodau lleol yw'r cyflogwr a nhw sydd yn y sefyllfa orau i wneud penderfyniadau ynghylch ddyddiadau tymhorau, gan ddeall eu hamgylchiadau a'u materion lleol. Lle'r oedd awdurdodau lleol yn gallu agor ysgolion am y bedwaredd wythnos, fe wnaethant hynny. Ond os nad oeddent yn gallu, yr awdurdod lleol, fel y cyflogwr, wnaeth y penderfyniad hwnnw.

Gwn fod yr awdurdodau lleol wedi ymgynghori â'u penaethiaid, eu staff â'u rhieni.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 240
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Darpariaeth gofal plant ar gyfer gwyliau'r haf a gweithwyr allweddol

Y cyngor gwyddonol diweddaraf yw bod y risg i blant o fod yn ddirifol wael o ganlyniad i COVID-19 yn isel iawn. Mae Cell Cyngor Technegol Llywodraeth Cymru, sy'n darparu cyngor gwyddonol a thechnegol i'r Llywodraeth yn ystod argyfyngau, wedi adolygu'r dystiolaeth gyfredol sy'n awgrymu bod y feirws yn fwy ysgafn ymysg plant nag oedolion pan fyddant yn cael eu heintio. Yn gyffredinol, mae plant yn dangos symptomau ysgafn neu'n asymptomatig. Ychydig iawn sy'n datblygu symptomau dirifol neu lefel o'r clefyd sy'n peryglu bywyd.

Yn ogystal, mae'r Gell Cyngor Technegol yn adrodd ei bod yn ymddangos bod y gallu i drosglwyddo'r haint ymysg plant dan 12 oed yn arbennig o isel, gyda'r dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg yn dangos lefelau cyfyngedig o ran plant yn trosglwyddo'r feirws i'w gilydd. Dyna pam y mae'r Gell Cyngor Technegol wedi dod i'r casgliad y gall plant fod yn 'ddiogel o ran Covid' gan ddefnyddio ystod eang o fesurau. Mae'r dystiolaeth hon yn cefnogi'r bwriad i ysgolion ddychwelyd yn llawn o fis Medi ymlaen, Mae hefyd yn asesu'r dystiolaeth ynghylch plant yn gyffredinol, ac felly mae hefyd yn berthnasol i'r sector gofal plant.

Ynghyd â'r dystiolaeth ddiweddaraf, mae ein system Profi, Orlhain, Diogelu yn weithredol ac rydym yn glir ynghylch y mesurau y mae angen eu rhoi ar waith i greu amgylcheddau mwy diogel o fewn lleoliadau a darpariaeth. Fodd bynnag, ni ellir cael un dull sy'n addas i bawb. Rydym yn cydnabod y bydd gan bob darpariaeth gwaith chwarae mynediad agored heriau unigol i fynd i'r afael â nhw.

Ers 22 Mehefin, mae lleoliadau gofal plant yng Nghymru wedi gallu ymestyn eu gweithrediadau, gan ddarparu gofal i bob plentyn ac nid dim ond plant gweithwyr allweddol neu blant sy'n agored i niwed. Mewn nifer o achosion mae hyn wedi digwydd ar raddfa lai, gan ystyried y mesurau diogelu a roddwyd ar waith i helpu i leihau cyfradd trosglwyddo COVID-19.

Yn y cyfnod ers hynny, mae dros 900 o leoliadau a oedd wedi cau yn ystod cyfnod cychwynnol y pandemig wedi ailagor. Mae dros ddwy ran o dair o leoliadau gofal plant ledled Cymru bellach ar agor ac mae nifer ohonynt yn cynnig darpariaeth dros wyliau'r haf. Ers 5 Awst, mae'r lleoliadau wedi gallu ehangu eu gweithrediadau ymhellach, gan gynyddu maint y grwpiau cyswllt a gofalu am fwy o blant. Mae hyn yn unol â'r dystiolaeth wyddonol ar drosglwyddo mewn plant.

Rydym wedi diweddarau ein canllawiau ar y mesurau diogleu i'w cymryd mewn lleoliadau gofal plant. Mae'r canllawiau ar gyfer darpariaeth gwaith chwarae mynediad agored yn seiliedig ar y canllawiau gofal plant gyda diwygiadau priodol i adlewyrchu'r gwahanol ddarpariaeth.

Er bod y term mynediad agored yn gymwys i ddarpariaeth gofrestredig i blant o dan 12 oed, mae darpariaeth o'r fath fel arfer yn darparu ar gyfer ystod oedran eang o blant, gan gynnwys plant dros 12 oed. Diben y ddarpariaeth yw rhoi cyfleoedd chwarae wedi'u staffio i blant yn absenoldeb eu rhieni. Mae gan blant y rhyddid i ddewis pa ystod o weithgareddau chwarae y maent yn dymuno ei ddilyn a chyda phwy y maent yn chwarae. Dylid ystyried y mesurau sydd wedi'u nodi yn y canllawiau hyn ar y cyd â'r gofynion yn y [Safonau Gofynnol Cenedlaethol ar gyfer gofal plant a reoleiddir](#).

Hoffwn dynnu sylw'r Pwyllgor at gyhoeddiad a wnaed gennyf ar y cyd â'r Dirprwy Weinidog dros lechyd a Gofal Cymdeithasol. Wrth i staff ysgol gymryd seibiant haeddiannol dros wyliau'r haf, cyhoeddwyd y byddai £1.6 miliwn ychwanegol ar gael drwy'r Gronfa Caledi Frys i Awdurdodau Lleol i alluogi awdurdodau lleol i ehangu eu cyfleoedd gofal plant a

chwarae ar gyfer plant a phobl ifanc 5-16 oed a allai fod angen cymorth ychwanegol dros yr haf.

Yr awdurdodau lleol sydd yn y sefyllfa orau i ddefnyddio'r gwasanaethau a'r cyfleusterau sydd ar gael iddynt i helpu'r rheini sy'n wynebu'r risg fwyaf yn eu hardal. Yn ogystal, cadarnhawyd hefyd y bydd Cynllun Cymorth Gofal Plant Coronafeirws yn parhau yn ystod cyfnod gwyliau'r haf hyd at ddiwedd mis Awst.

Bydd plant gweithwyr critigol a phlant sy'n agored i niwed dan bump oed yn cael gofal wedi'i ariannu mewn lleoliadau gofal plant tan ddiwedd cyfnod yr haf. Rwyf hefyd wedi ymrwymo i ariannu prydau ysgol am ddim i blant cymwys dros wyliau'r haf. Cymru oedd y wlad gyntaf yn y DU i wneud yr ymrwymiad hwn.

Mewn datblygiadau diweddar iawn, rwy'n falch o gadarnhau bod Cynnig Gofal Plant Cymru wedi ailagor i geisiadau ym mis Awst a mis Medi. Mae'r Cynnig Gofal Plant yng Nghymru yn ymrwymiad i ddarparu 30 awr o addysg gynnar a gofal plant, am hyd at 48 wythnos y flwyddyn, i rieni sy'n gweithio a sydd â phlant tair a phedair oed. Mae wedi bod ar gael ledled Cymru ers mis Ebrill y llynedd ac roedd tua 14,600 o blant yn manteisio ar y Cynnig ym mis Ionawr 2020.

Bu'n rhaid i ni gymryd y cam digynsail o oedi'r Cynnig Gofal Plant i newydd-ddyfodiaid ar 1 Ebrill oherwydd pandemig y coronafeirws gan ein bod angen canolbwyntio adnoddau ar gefnogi anghenion gofal plant gweithwyr critigol a phlant agored i niwed drwy Gynllun Cymorth Gofal Plant Coronafeirws (C-Cas).

Rwyf am ddiolch i'n hawdurdodau lleol am y modd y maent wedi rhedeg C-CAS ac wedi cefnogi teuluoedd sydd ag anghenion amrywiol sy'n aml yn gymhleth. Mae darparwyr gofal plant wedi bod yn wych; arhosodd llawer ar agor pan oedd y feirws ar ei anterth i sicrhau bod gweithwyr critigol yn gallu cyfrannu'n effeithiol at yr ymdrech genedlaethol yn erbyn y pandemig.

Ar yr un pryd, rydym wedi galluogi darparwyr gofal plant i gynyddu eu gweithrediadau i gefnogi teuluoedd sy'n gweithio wrth i fwy o weithleoedd agor, a rhoi mesurau ar waith i leihau'r risg o drosglwyddo coronafeirws cymaint ag sy'n bosibl. Wrth i wasanaethau gofal plant barhau i gynyddu eu gweithrediadau, credwn y bydd darpariaeth ddigonol ar gyfer y rheini sydd ei hangen.

Dyrannwyd £1 miliwn arall o'r gyllideb addysg i ariannu cymorth i blant a phobl ifanc dros wyliau haf yr ysgol er mwyn eu helpu i ailgysylltu ag addysg, gan roi'r cyfle iddynt gymryd rhan mewn gweithgareddau y gallent fod wedi'u colli yn yr ysgol, gan gynnwys cymdeithasu â'u cyfoedion a gweithgarwch corfforol.

Byddwn yn parhau i weithio gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i benderfynu sut y caiff yr arian hwn ei ddyrannu. Hoffem ei weld yn cael ei dargedu tuag at y plant hynny sydd wedi colli allan fwyaf o beidio â gallu mynychu'r ysgol ac yn enwedig tuag at anghenion plant sy'n agored i niwed mewn cymunedau difreintiedig. At ei gilydd, bydd £2.6 miliwn arall yn cael ei fuddsoddi i helpu awdurdodau lleol i ddarparu cymorth gofal plant a darpariaeth chwarae i blant yn ystod gwyliau haf yr ysgol eleni.

Rwyf wedi nodi'n glir y dylai Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol ac ysgolion, drwy gydweithio'n agos ag iechyd cyhoeddus Cymru, fod yn barod i weithredu mesurau cyfyngu priodol os bydd y feirws yn llaedaenu'n lleol. Mae hyn yn cydnabod yn gryf, er bod presenoldeb Covid-19 yn lleihau yn ein cymunedau, nad yw wedi diflannu a rhaid i ni barhau i fod yn ymwybodol o fygythiad y feirws a chymryd camau diogelu i leihau risg ar bob cyfle.

Rwy'n deall bod y misoedd diwethaf hyn wedi bod yn her i bob un ohonom. Mae llawer o deuluoedd wedi ei chael hi'n anodd addysgu yn y cartref, gweithio a delio â blaenoriaethau a chyfrifoldebau eraill. Rydym yn deall heriau a manteision dysgu cyfunol. Ar 9 Gorffennaf, cyhoeddais £29 miliwn ychwanegol ar gyfer ysgolion i hybu cefnogaeth i ddysgwyr sy'n dechrau ar gyfnodau hanfodol yn eu haddysg o fis Medi ymlaen; ac i recriwtio, adfer a chodi safonau a lleihau effaith amser i ffwrdd o'r ysgol cyn belled ag y bo'n bosibl.

Bydd y pecyn cymorth hwn yn golygu y gellir recriwtio 600 o athrawon ychwanegol a 300 o gynorthwyr addysgu drwy gydol y flwyddyn ysgol nesaf a thargedu cymorth ar gyfer blynyddoedd 11, 12, 13 yn ogystal â dysgwyr difreintiedig ac agored i niwed o bob oed. Yr wyf wedi bod yn glir na ddylem byth ostwng ein disgwyliadau ar gyfer unrhyw un o'n plant a'n pobl ifanc, ni waeth beth yw eu cefndir.

Cydnabyddaf yn llawn yr amgylchiadau hynod o anodd ac ansicr y mae staff ysgol, plant a phobl ifanc a'u teuluoedd wedi bod yn eu profi a gwyddom y bydd effaith y coronafeirws yn parhau i gael ei deimlo am beth amser. Rwy'n teimlo bod y penderfyniad ar gyfer mis Medi yn ddatblygiad cadarnhaol yn unol â'r canllawiau gwyddonol a thechnegol diweddaraf ac rwy'n falch iawn o'r ffordd y mae pobl yng Nghymru wedi ymateb ac o'r cadernid sy'n parhau i gael ei ddangos yn ystod y cyfnod hwn.

Darpariaeth oriau estynedig ar gael i weithwyr allweddol yn yr Hydref pan fydd ysgolion yn ailagor yn llawn

Yn ystod y pandemig, mae ein hysgolion wedi darparu gofal plant a chymorth hanfodol i alluogi gweithwyr allweddol eraill, gan gydnabod yn gadarn fod athrawon yn cael eu dynodi'n weithwyr critigol, i barhau â'u rolau gan wybod bod eu plant yn ddiogel. Cymeraf yn ganmoliaeth i'w clod fod rhai gweithwyr hanfodol yn galw am i'r trefniadau hyn barhau. Rwy'n falch o'r ffordd y mae ein hysgolion wedi ymateb. Fodd bynnag, rhaid inni gydnabod bod athrawon yn cael eu hystyried yn weithwyr allweddol ar gyfer eu rôl addysgol, a dyma'r rôl yr wyf yn canolbwyntio fwyaf arni wrth i ni gymryd cyfleoedd yn ddiogel i gynyddu'r niferoedd mewn ysgolion, i ddal i fyny, ac i ddychwelyd i'r ysgol yn llawn ym mis Medi. Rhaid i'n hathrawon allu cyfeirio eu hamser a'u hymdrechion at eu rolau addysgu craidd.

Mae hyn wrth gwrs yn llawer anos wrth lacio'r cyfyngiadau'n raddol na chychwyn y mesurau cloi'n fwy sydyn. Fodd bynnag, rwyf wedi bod yn glir nad oes unrhyw gynlluniau ar hyn o bryd i ddarparu gofal plant wedi'i ariannu ar gyfer y rheini sydd wedi'u nodi fel gweithwyr critigol y tu hwnt i ddiwedd mis Awst. Bydd y trefniadau gofal plant ar gyfer yr haf, gan gynnwys cymorth gan deuluoedd estynedig, yn helpu llawer o rieni a gwarcheidwaid. Yn ogystal, rydym yn gweld mwy a mwy o ddarparwyr gofal plant yn agor ac rydym yn gweithio i sicrhau bod y clybiau brecwast ac ar ôl ysgol yn gallu ailagor. Mae hyn yn cynnwys darpariaeth mewn ysgolion a darpariaeth a weithredir ar draws y sector gofal plant ehangach.

Credaf fod y pandemig wedi tynnu sylw clir at faint o ddibyniaeth gymdeithasol sydd ar ein hysgolion y tu hwnt i'r rôl addysgol, a rhaid i hynny fod yn flaenoriaeth iddynt. Rwyf felly'n cydymdeimlo'n fawr â theuluoedd sy'n ceisio ymdopi â'u bywydau, gofal plant, amser gweithio a gwyliau blynyddol dros gyfnod yr haf. Dyna pam rwy'n teimlo bod y penderfyniad ar gyfer mis Medi yn ddatblygiad cadarnhaol yn unol â'r canllawiau gwyddonol a thechnegol diweddaraf ac rwy'n awyddus i weld ein hysgolion yn gallu dychwelyd i'r arfer cyn gynted ag y bydd yn ddiogel gwneud hynny. Rwy'n falch iawn o'r ffordd y mae pobl yng Nghymru wedi ymateb ac o'r cadernid, sy'n parhau i gael ei ddangos. Rwyf wedi fy nghalonogi gan hyn. Mae'n glod i ni yng Nghymru.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams', is centered on a light grey rectangular background.

Kirsty Williams AS/MS

Y Gweinidog Addysg

Minister for Education

P-05-985 Provide key-worker childcare equivalent to what was available prior to the Covid-19 pandemic, Correspondence – Petitioner to Minister for Education, 06.09.20

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg/Minister for Education

Adam Calcutt

6th September 2020

Dear Ms Williams,

Thank you for your response to my petition: P-05-985 to provide childcare equivalent to what was available prior to the Covid-19 pandemic. I am very grateful to the Petitions Committee for taking this matter forward.

Along with, I am sure, the vast majority of parents in Wales, I am very pleased that our children are finally heading back to school to access the education and social interactions they so desperately need.

I would like to take this opportunity, however, to comment on some of the assertions you make in your letter.

I initiated the petition in response to a decision made by Monmouthshire County Council to drastically reduce the operating hours of the school hubs provided for childcare purposes for the children of essential workers at the height of the Covid-19 pandemic with very limited notice. This change made it impossible for many key workers to fulfil their contracted hours of work. I also raised concerns about summer holiday childcare provision and the exclusion of key worker children from the “Check in, Catch up, Prepare” school sessions provided at the end of the summer term.

Unfortunately, by the time my petition reached its hearing at the Petitions Committee session on 17th July 2020, it was too late to influence local authorities to reinstate childcare provision that would cover a full working day. However, I believe this is an issue that is worth taking forward in the unfortunate event that an increase in coronavirus cases should lead to further local or national lockdowns. If schools should be required to close again in the future, key worker childcare provision must be maintained in order to allow essential roles to continue to be performed. This provision needs to cover core working hours. There must be an undertaking by the Welsh Government to insist that local authorities plan ahead for this “worst-case scenario” and ensure plans are put in place ahead of issues arising.

You state that you “believe the pandemic has brought into sharp focus how much social reliance there is on schools beyond the educational role”. Indeed, it must be understood that in this era needs are very different to how they may have been in the past. The vast majority of modern families work; they have to in order to make ends meet. Women are no longer stay-at-home housewives but have careers, aspirations and independence and contribute fully to wider society. The traditional school day and academic year format are no longer fit for purpose and the current situation could be used to make positive changes to bring the school system into the 21st century. Wrap-around care is essential to enable parents to work and families struggle to find childcare for the 13 weeks of school holidays a year (with additional teacher training days) when annual leave allowances come nowhere near meeting this.

Parents base their choices on what kind of family to have and how to manage their families on the availability of childcare. For example, before choosing a primary school for our children we researched the possible local options, deciding on a school that offered both breakfast club and after school club provision. No-one could have foreseen the disruption that would be caused by coronavirus; it is unprecedented for schools to shut in the way that they have over the past few months. It must be accepted, though, that parents cannot work without childcare in place and this has been of particular importance for families where parents are key workers who have been required to continue working while many others have been furloughed or able to work from home. As key workers we have continued to provide essential services, without which the health, safety and well-being of us all would be at risk. We are not asking for anything over-and-above what is usually available – just that in the event of any further school closures there is childcare provision for key workers covering the period of 8.00am–5.00pm, thus enabling us to continue our essential roles. Additionally, this provision needs to continue throughout any school holidays. We have based decisions about our families and work lives on the basis of available childcare facilities; without these in place we simply cannot fulfil our roles, to the detriment of the whole of the population of Wales.

I am disappointed to note that the approach taken to summer holiday childcare provision by various local authorities has been patchy, to say the least. Yet another example of a “postcode lottery” leading to variable services where there has been no coherent nationwide leadership. Looking ahead, should a situation arise in future where key workers require childcare provision over school holiday periods, a comprehensive national solution should be in place.

It would be very interesting to see how, exactly, the £2.6million funding you say was provided by Welsh Government was spent by the various local authorities. Considering just the area covered by the Aneurin Bevan University Health Board (my own employer), two areas provided no childcare whatsoever for key worker families: Blaenau Gwent and Powys. I have no idea how parents in these areas were supposed to manage childcare over such an extended period. Monmouthshire (our local authority) provided five weeks of childcare available to all with no key worker priority booking available. Places were only confirmed a few days before the end of term, making booking leave and planning cover at work incredibly difficult. Parents had to pay £20 per day per child and find alternative provision for the final two or three weeks of the holidays, with the scheme ceasing on 21st August but most schools not returning fully until well into September. Torfaen provided 130 free places per day for key worker children over a five-week period, with families only being able to attend for three weeks during this time – leaving four weeks of no childcare. Caerphilly made even less provision available for key worker families, offering just two weeks of childcare. Newport alone have made a stand, acknowledging the importance of childcare in enabling key workers to continue to provide essential services, and thanking them for doing so during such a difficult period. They provided four weeks of free childcare. The Newport City Council website states:

Councillor Jane Mudd, Leader of Newport City Council, said: “We know how important our childcare provision in schools and Flying Start hubs has been for some parents during the pandemic but that was finishing at the end of term.

“We decided that we would step in and provide childcare during the school holidays even though there was no requirement for us to do so.

“We owe a great debt of gratitude to our key workers and they are still vital as we cautiously move through the recovery period. I am glad that we are able to continue to provide this childcare.”

It is a shame that other local authorities felt unable to emulate this.

You suggest in your response to the Petitions Committee that alternative childcare became available when term finished on 17th July 2020. This may be true in some areas, but certainly not all, with many holiday clubs and other schemes remaining closed or limiting access to protect “bubbles” of children already in place. I would also ask how key workers, while continuing to work, were supposed to research, visit and vet these providers whom they have not previously

accessed? I, for one, would not be happy to leave my young children in circumstances I had not been able to fully check out. You also cite assistance from extended families to help with childcare issues, but fail to acknowledge that not every family has this luxury and also that many grandparents would have fitted into the vulnerable category and so were required to continue shielding until 16th August – a full month after the end of the school term – and so could not help out until after this time.

You mention a “support package” to assist “disadvantaged and vulnerable” learners. Please would you confirm that key worker children could now fit into the category of “disadvantaged” as they have not been able to access home learning in the way that other children have as their parents have been required to work and also because they were denied access, through no choice of their families, to the sessions at the end of term? Our children will have fallen behind educationally as a result of our commitment to our work roles; they will need help to regain lost ground and should not be excluded from this because they would not traditionally be thought of as a vulnerable or disadvantaged group.

I very much hope that the return to school goes without any hitches and that in Wales we manage to continue to keep the pandemic successfully under control. However, we must acknowledge that circumstances may change and local or national lockdowns or other control measures may need to be reimposed. It is clear, from what we have seen in other countries and, indeed, other parts of the United Kingdom, that the pandemic has not gone away. A “second spike” during the autumn and winter months is a very real possibility and must be planned for. Key workers will need to continue their essential roles throughout any such periods, just as they did at the height of the crisis earlier in the year, but must receive support in order to do so. Our children need to receive safe and stimulating care while we are unable to stay at home with them. This care must cover the hours of a full working day to enable us to fulfil our necessary roles. The care must continue over periods of school holidays and our children cannot continue to be educationally disadvantaged as we are not in a position to undertake comprehensive home schooling.

I hope you will consider these points and take them forward to ensure key workers across Wales are able to continue to provide essential services should there, unfortunately, be any further disruption to public life as a result of this unprecedented pandemic.

Yours sincerely,

Adam Calcutt

Eitem 7.10

P-05-988 Rhowch fynediad cyfartal at eu hysgolion a'u hathrawon i blant gweithwyr allweddol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Catherine Evans, ar ôl casglu cyfanswm o 508 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae plant gweithwyr allweddol mewn rhai rhannau o Gymru wedi'u heithrio o'r sesiynau 'Ailgydio, Dal i Fyny, Paratoi' yn eu hysgolion. Nid ydynt yn cael dim cyswllt wyneb yn wyneb â'u hathrawon na'u cyfeillion os oes hefyd angen i'w rhieni drefnu gofal plant ar eu cyfer er mwyn i'r rhieni hynny wneud gwaith hanfodol. Byddant yn cael gofal mewn canolfannau hamdden sydd heb ddigon o wybodaeth am ddarpariaeth o ran eu hiechyd, eu llesiant emosiynol a'u haddysg.

Dylai ysgolion gynllunio i gynnwys pob dysgwr y tymor hwn ac ym mis Medi.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae canllawiau gan Lywodraeth Cymru ynghylch ailagor ysgolion yn datgan 'y bydd yr holl ddysgwyr sy'n gallu gwneud hynny yn cael cyfle i fynd i'w hysgol neu eu lleoliad ar gyfer amser wyneb yn wyneb dros weddill tymor yr haf'.

<https://llyw.cymru/diolgeu-addysg-canllawiau-gweithredol-i-ysgolion-leoliadau-addysg-covid-19>

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Sir Drefaldwyn
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

Ein cyf/Our ref KW/04442/20

Janet Finch-Saunders AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Deisebau

13 Awst 2020

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 5 Awst ynghylch deiseb P-05-988-rhoi mynediad cyfartal i ysgolion ac athrawon i blant gweithwyr allweddol. Rwy'n ddiolchgar am y cyfle i rannu mwy o wybodaeth â'r Pwyllgor Deisebau ar y mater hwn.

Wrth ystyried y ddeiseb, a'r ohebiaeth gan y deisebydd, ynglŷn â'r profiad personol a gafodd yn ystod y pandemig, hoffwn sicrhau'r Pwyllgor Deisebau fy mod wedi cael fy arwain gan y [cyngor a'r argymhellion gwyddonol a thechnegol diweddaraf](#) gan y Gell Cyngor Technegol i Lywodraeth Cymru drwy gydol y pandemig.

Ystyried gwahaniaethau lleol neu ranbarthol yn y ddarpariaeth addysg ar gyfer plant gweithwyr allweddol ac a ellid eu hosgoi pe bai darpariaeth ysgolion yn cael ei lleihau yn y dyfodol

Yn fy rôl fel Gweinidog dros Addysg, pan benderfynais roi cyfle i ddysgwyr 'ailgydio, dal i fyny a pharatoi ar gyfer yr haf ' yn ystod pedair wythnos olaf tymor yr haf, cafodd hyn ei wneud mewn cydweithrediad ag awdurdodau lleol ac undebau'r athrawon. Ein cynnig oedd i athrawon weithio un wythnos ychwanegol, sef y bedwaredd wythnos ym mis Gorffennaf a chael yr wythnos honno yn ôl fel wythnos ychwanegol yn ystod yr hanner tymor ym mis Hydref. Rwy'n gwybod bod awdurdodau lleol gwahanol yn wynebu nifer o gyd-destunau gwahanol a lle'r oedd awdurdodau lleol wedi gallu agor ysgolion am y bedwaredd wythnos, fe wnaethant hynny. Ond os nad oeddent wedi gallu gwneud hynny, yr awdurdod lleol, fel y cyflogwr, wnaeth y penderfyniad hwnnw.

Yr oedd fy nghynnig y dylai ysgolion agor am wythnos ychwanegol ym mis Gorffennaf gydag wythnos ychwanegol yn ystod hanner tymor yr Hydref wedi'i ystyried yn drylwyr ac yn seiliedig ar y cyngor lechyd a gwyddonol gorau a oedd ar gael i ni bryd hynny. Roeddwn o'r farn y byddai'r wythnos ychwanegol yn eithriadol o bwysig o ran helpu ysgolion i fynd ati'n raddol i gefnogi plant a phobl ifanc. Fodd bynnag, rwy'n cydnabod mai'r awdurdodau lleol

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

sy'n gwneud y penderfyniadau ynghylch ddyddiadau tymhorau a chyrrff llywodraethu gan eu bod mewn sefyllfa well i ddeall eu hamgylchiadau lleol.

Rwy'n deall bod yr awdurdodau lleol wedi ymgynghori â'u penaethiaid, staff a rhieni yn eu cymunedau ysgol wrth wneud y penderfyniadau hyn.

Y cyngor gwyddonol diweddaraf yw bod y risg i blant o fod yn ddifrifol wael o ganlyniad i COVID-19 yn isel iawn. Mae Cell Cyngor Technegol Llywodraeth Cymru, sy'n darparu cyngor gwyddonol a thechnegol i'r Llywodraeth yn ystod argyfyngau, wedi adolygu'r dystiolaeth gyfredol sy'n awgrymu bod y feirws yn fwy ysgafn ymysg plant nag oedolion pan fyddant yn cael eu heintio. Yn gyffredinol, mae plant yn dangos symptomau ysgafn neu'n asymptomatig. Ychydig iawn sy'n datblygu symptomau difrifol neu lefel o'r clefyd sy'n peryglu bywyd.

Yn ogystal, mae'r Gell Cyngor Technegol yn adrodd ei bod yn ymddangos bod y gallu i drosglwyddo'r haint ymysg plant dan 12 oed yn arbennig o isel, gyda'r dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg yn dangos lefelau cyfyngedig o ran plant yn trosglwyddo'r feirws i'w gilydd. Dyna pam y mae'r Gell Cyngor Technegol wedi dod i'r casgliad y gall plant fod yn 'ddiogel o ran Covid' gan ddefnyddio ystod eang o fesurau. Mae'r dystiolaeth hon yn cefnogi'r bwriad i ysgolion ddychwelyd yn llawn o fis Medi ymlaen, Mae hefyd yn asesu'r dystiolaeth ynghylch plant yn gyffredinol, ac felly mae hefyd yn berthnasol i'r sector gofal plant.

Ynghyd â'r dystiolaeth ddiweddaraf, mae ein system Profi, Orlhain, Diogelu yn weithredol ac rydym yn glir ynghylch y mesurau y mae angen eu rhoi ar waith i greu amgylcheddau mwy diogel o fewn lleoliadau a darpariaeth. Fodd bynnag, ni ellir cael un dull sy'n addas i bawb. Rydym yn cydnabod y bydd gan bob darpariaeth heriau unigol i fynd i'r afael â nhw.

Mae'r sefyllfa o ran y firws a'n dealltwriaeth o dueddiad plant i gael y clefyd, a'u rôl o ran trosglwyddo, bellach wedi datblygu. Erbyn hyn mae rhagor o wybodaeth ar gael i lywio ein penderfyniadau ynghylch y mesurau i'w cymryd mewn lleoliadau addysg.

Roedd natur eithriadol y pandemig, a sut gwnaeth y sefyllfa ddatblygu dros amser, yn golygu bod amrywiaeth ledled Cymru yn ystod y cyfnod cychwynnol ar ôl i ysgolion gael eu haddasu at ddibenion gwahanol. Roedd hynny'n ddealladwy ac, i raddau, i'w ddisgwyl. Fodd bynnag, cymerwyd camau i sicrhau mwy o gysondeb drwy gyngor a chyfarwyddyd, er enghraifft drwy ein cynlluniau Parhad Dysgu.

Rwyf wedi ymrwymo i barhau i weithio'n agos â phawb sy'n ymwneud â'r system ysgolion yng Nghymru ac rwyf wedi defnyddio dulliau ymgysylltu amrywiol i wrando a gwella ein cynlluniau drwy gydol y sefyllfa sy'n datblygu. Er enghraifft, roedd ein canllawiau dysgu a gweithredol ar gyfer ysgolion i gefnogi'r broses ailagor a pharatoi ar gyfer yr haf a mis Medi yn seiliedig ar drafodaethau gyda chyflogwyr, ymarferwyr, gweithwyr, undebau, rhieni a dysgwyr. Mae gan randdeiliaid safbwyntiau gwahanol ac maent wedi helpu i lunio'r camau yr ydym wedi'u cymryd a'r canllawiau cysylltiedig. Rydym hefyd wedi bod yn edrych ar yr hyn sydd wedi cael ei wneud mewn manau eraill yn y DU, gan ei bod yn amlwg yn ystod y pandemig hwn bod y dulliau gweithredu wedi amrywio er bod yr heriau wedi bod yn debyg.

Addasodd y system addysg yng Nghymru yn gyflym ac yn effeithiol i'r heriau yr oedd yn eu hwynebu, ac rydym i gyd wedi dysgu gwersi pwysig am y cymorth y gallwn ei roi ar waith a'r hyn sy'n gweithio'n dda mewn amgylchiadau penodol. Ni ellir cael un dull ar gyfer pawb wrth i ni wynebu ansicrwydd parhaus y feirws hwn a rhaid i ni barhau i ddeall yr hyn sydd ei angen, a bod yn barod i addasu i amgylchiadau sy'n newid. Fodd bynnag, mae'n rhaid i ni hefyd barhau i ymdrechu i sicrhau'r gorau ar gyfer ein dysgwyr. Bydd hyn yn ganolog i'r hyn a wnawn, ac mae cysondeb yn hynny o beth yn allweddol bwysig.

Mae llawer o ansicrwydd yn wynebu'r system addysg wrth i ni baratoi ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf. Mae'r hawl i addysg yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn gymwys yn ddieithriad, ni waeth beth fo'r sefyllfa nac unrhyw rwystrau i ddysgu a wynebwr gan unigolion. Nid yw cyfnod arall o gyfyngiadau symud neu gyfnod o ddysgu cyfunol yn rhyddhau awdurdodau lleol o'u dyletswydd i ddarparu addysg addas. Fodd bynnag, cydnabyddir y gall fod angen rhoi'r ddyletswydd honno ar waith yn wahanol i rai dysgwyr am gyfnodau.

Os bydd cyfnod arall o gyfyngiadau symud yn ystod y flwyddyn academaidd nesaf, neu os bydd angen rhyw fath o ddull dysgu cyfunol, bydd y disgwyliadau canlynol yn berthnasol o ran cyswllt a hyd y dysgu. Dylid cysylltu â phob dysgwr yn rheolaidd i 'wirio' – bydd hyn yn rhoi cyfle i wirio diogelwch a lles y dysgwr a thrafod eu profiad dysgu gan ystyried cymorth ychwanegol posibl. At hynny, dylai pob dysgwr gael yr un faint o amser dysgu y byddai wedi'i dderbyn petai yn yr ysgol neu leoliad, waeth a yw eu dysgu'n digwydd gartref neu yn rhywle arall. Bydd eithriadau i'r disgwyliad hwn. Fodd bynnag, dylai fod yn fan cychwyn i bob dysgwr.

Mae'r canllawiau a gyhoeddwyd yn ddiweddar ar ddysgu mewn ysgolion a lleoliadau o dymor yr hydref yn nodi y bydd angen i ysgolion a lleoliadau, ar unrhyw lefel o weithredu, ystyried yn ofalus sut y dylid defnyddio'r amser yn yr ysgol neu'r lleoliad. Yn ystod y cyfnod hwn, bydd amser cyswllt yn werthfawr. Dylai ymarferwyr feddwl am y cydbwysedd a'r berthynas rhwng amser dysgu yn yr ysgol a dysgu mewn man arall, gan ddefnyddio amser cyswllt yn ofalus ac yn effeithiol a nodi sut all amser gartref neu rywle arall, os oes angen, helpu i wneud cysylltiadau a chyfnerthu dysgu.

Dylent ystyried ystod eang o ddulliau addysgeg sy'n defnyddio dysgu yn yr ysgol a thu allan i'r ysgol yn effeithiol i rymuso dysgwyr. Gall amser dysgu yn y cartref gynnwys ymarfer sgiliau a dyfnhau gwybodaeth a gyflwynwyd yn ystod amser cyswllt ond gallai hefyd gynnwys caffael gwybodaeth a dealltwriaeth newydd. Gall amser yn y cartref hefyd alluogi dysgwyr hŷn i wneud ymchwil, paratoi a meddwl cyn archwilio ac atgyfnerthu cysyniadau, gwybodaeth a sgiliau yn ystod amser cyswllt. Dylent geisio cefnogi'r sgiliau hyn yn yr ysgol a'r tu allan i'r ysgol. Dylai ymarferwyr bob amser geisio datblygu sgiliau digidol yng nghydestun dysgu ehangach yn hytrach na cheisio eu haddysgu ar eu pennau eu hunain. Wrth ddatblygu eu hagwedd at brofiadau dysgu, dylai ysgolion a lleoliadau ystyried canllawiau ar ddysgu cyfunol.

A fydd grwpiau cyswllt neu 'swigod' o fis Medi ymlaen ar gael yn llawn i blant gweithwyr allweddol, neu i unrhyw rieni y mae angen iddynt gael gofal plant cofleidiol?

Rydym wedi penderfynu newid y mesurau mewn perthynas â phlant dan 11 oed fel rhan o'r adolygiad ffurfiol o'r angen am y cyfyngiadau symud. Mae'r gyfraith yng Nghymru yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion adolygu cyfyngiadau symud a'u cymesuredd bob 21 diwrnod. Y cyngor o hyd yw mai isel yw'r risg i blant dan 11 oed ac wrthynt. Fodd bynnag, maent yn dal i fod yn ddarostyngedig i'r cyfyngiadau eraill a rhaid iddynt ddal i lynu wrth y cyfyngiadau hyn. Mae hyn hefyd yn cynnwys cyfyngiadau cymdeithasol ar gwrdd â grwpiau teuluol eraill neu gynulliadau ehangach.

Gwyddom fod lleihau cyswllt a chymysgu rhwng pobl yn lleihau trosglwyddiad COVID-19. Rhaid i ysgolion ystyried sut orau i weithredu hyn a gwneud popeth posibl o fewn eu cydestun eu hunain i leihau cysylltiadau a chymysgu, wrth ddarparu cwricwlwm eang a chytbwys. Cydnabyddir, fodd bynnag, y bydd gan ysgolion gyfyngiadau mewn perthynas ag adeiladau ac adnoddau staffio ac y gall fod angen elfen o hyblygrwydd er mwyn i blant allu dychwelyd i'r ysgol.

Yr egwyddor gyffredinol i'w defnyddio yw lleihau nifer y cysylltiadau rhwng dysgwyr a staff. Gellir cyflawni hyn drwy gadw grwpiau ar wahân a thrwy gynnal y pellter rhwng unigolion. Bydd y ddau fesur yn helpu, ond bydd y cydbwysedd rhyngddynt yn newid yn dibynnu ar y canlynol:

- gallu dysgwyr i ymbellhau;
- cynllun yr ysgol; ac
- dichonoldeb cadw grwpiau gwahanol ar wahân wrth gynnig cwricwlwm eang.

Mae'n debygol y bydd y pwyslais ar gyfer dysgwyr iau ar wahanu grwpiau, ac ar gyfer dysgwyr hŷn bydd y pwyslais ar gadw pellter cymdeithasol. I ddysgwyr sy'n ddigon hen, dylid eu cefnogi i gadw pellter a pheidio â chyffwrdd staff lle bo modd.

Mae cadw pellter rhwng pobl tra eu bod y tu fewn, a lleihau'r amser y maent yn ei dreulio wyneb yn wyneb, yn lleihau'r risg o drosglwyddo'r feirws. Ceir cyngor iechyd cyhoeddus cryf bod staff mewn ysgolion uwchradd yn cadw pellter oddi wrth eu dysgwyr, gan aros ym mlaen y dosbarth ac i ffwrdd oddi wrth eu cydweithwyr lle bo hynny'n bosibl.

Yn ddefnyddiol, dylai oedolion gadw pellter o 2 fetr oddi wrth ei gilydd ac oddi wrth y dysgwyr. Rwy'n sylweddoli nad yw hyn bob amser yn bosibl, yn enwedig wrth weithio gyda dysgwyr iau, ond os gall oedolion wneud hyn pan fydd amgylchiadau'n caniatáu, bydd hynny'n help. Yn benodol, dylent osgoi cysylltiad agos wyneb yn wyneb a lleihau'r amser a dreulir o fewn 1 metr i unrhyw un. Yn yr un modd, ni fydd hyn yn bosibl wrth weithio gyda llawer o ddysgwyr sydd ag anghenion cymhleth neu y mae angen gofal cyswllt agos arnynt. Dylid darparu cymorth addysgol a gofal y dysgwyr hyn yn yr un ffordd ag arfer.

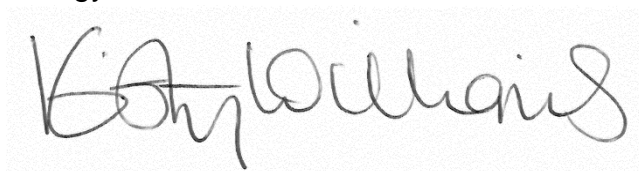
Gall trefniadau gofal plant ar gyfer yr haf bellach gynnwys defnyddio cefnogaeth teulu estynedig a bydd hyn yn helpu llawer o deuluoedd, yn ogystal â gweld mwy a mwy o ddarparwyr gofal plant yn agor. Rydym hefyd yn gweithio i sicrhau y gall clybiau brecwast ac ar ôl ysgol ailagor, a fydd yn bryder allweddol i lawer. Disgwyliaf i ysgolion ac awdurdodau lleol gyfathrebu'r trefniadau lleol yn unol â hynny.

Rwy'n deall sut mae teuluoedd yn ceisio cydbwyso eu hamser gwaith a'u gwyliau blynyddol ar gyfer gwyliau ysgol fel arfer. I lawer, mae'r clwb brecwast neu'r clwb ar ôl ysgol yn hanfodol i'r plant sy'n mynychu ac i'r rhieni allu cyflawni eu gwaith neu ymrwymadau eraill.

Deallaf fod darpariaeth ran-amser mewn ysgolion heb ddarpariaeth cofleidiol a gofal plant yn gallu golygu y gallai rhieni ddefnyddio'u gwyliau blynyddol/hyblyg i gyd yn gyflym a bod yn rhaid i ni yn y Llywodraeth barhau i annog cyflogwyr i gefnogi trefniadau gweithio hyblyg lle bynnag y gallant ar yr adeg hon, gan gynnwys gweithio o gartref lle bo'n bosibl i'r rheini sydd ag ymrwymadau gofalu.

Rwyf yn cydnabod yn llawn yr amgylchiadau hynod o anodd ac ansicr y mae staff ysgol, plant a phobl ifanc a'u teuluoedd wedi bod yn eu hwynebu. Rwy'n teimlo bod y penderfyniad ar gyfer mis Medi yn ddatblygiad cadarnhaol yn unol â'r canllawiau gwyddonol a thechnegol diweddaraf ac rwy'n falch iawn o'r ffordd y mae pobl yng Nghymru wedi ymateb. Byddwn wrth gwrs yn parhau i adolygu ein polisiau wrth i'r dystiolaeth esblygu ac wrth i ni ddysgu mwy am drosglwyddiad COVID 19.

Yn gywir

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kirsty Williams', is centered on a light grey rectangular background.

Kirsty Williams AS/MS

Y Gweinidog Addysg

Minister for Education

**P-05-988 Give key worker children equal access to their schools and teachers,
Correspondence – Petitioner to Committee, 29.08.20**

Thanks you for forwarding the Minister's response. Unfortunately it doesn't address my concerns at all.

Going back to the situation in June, I was told, three working days before school reopening, that as I needed to use key worker childcare to do my own work as a teacher, my children could not have contact with their class teachers or their friends. It later transpired that children in this situation would be sent to the local leisure centre, which wouldn't be staffed by teachers. Later still, I learned that the children of school staff only (which didn't make epidemiological sense) could attend school to do their online learning supervised by a TA, but still without access to their teacher or opportunities to mix with friends.

Kirsty Williams has not addressed any of this in her letter, which seems to be a convoluted overview of the guidance to schools. She makes no reference at all to the exclusion of key worker children from their classroom settings.

I teach in England and will remove my children from their school if this happens again, in the event of reopening after local or regional lockdown. I was able to teach key worker children alongside their classmates during the phased return so I would seek for my children to be afforded the same over the border.

Please consider asking the Minister to be more specific about whether or not headteachers will be allowed to exclude the children of key workers who need to use childcare, in the event of phased reopening after future lockdown.

With thanks

Catherine